

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DEVLET, TOTEM, TOTALİTARİZM, ÜTOPYA ve
DİSTOPYA**

Arif Suat GÜLLÜ

**Tez Danışmanı
Doç.Dr. Çiğdem ERDEM**

**YÜKSEK LİSANS
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

KASIM 2021

DEVLET, TOTEM, TOTALİTARİZM, ÜTOPYA ve DİSTOPYA

Arif Suat GÜLLÜ

**Tez Danışmanı
Doç.Dr. Çiğdem ERDEM**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

KASIM 2021

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabulleneceğimi beyan ederim.

Arif Suat GÜLLÜ

29.11.2021

Devlet, Totem, Totalitarizm, Ütopya ve Distopya

(Yüksek Lisans Tezi)

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2021

ÖZET

Devletin araştırıldığı bu tezde; devletin tanımları değil, kendisi araştırma konusu edilmiştir. Meşruiyet atfedilmesi, devleti yaratan temel olması, araştırmayı, insan zihnine yönlendirmiştir. İnsan zihni üzerinde yapılan araştırmada; insanın mevcut donanımı ile bilgi diye tanımladığı şeye sahip olmasının mümkün olmadığı, fakat inanmasının mümkün olduğu, insanın bilgi sandığı inançlara sahip olduğu, bunun hem sebebi, hem de bir sonucu olarak; kendisini düşünen özne olarak tanımlayan insanın, kendisi ile özdeş bir özne olamadığı (zaten bunun mümkün de olmadığı), doğada bir nesne veya bir etki ile özdeş bir özne olabildiği, bunun sonucu olarak totemizm içinde varlığını sürdürdüğü, devletin totemizmin bir sonucu olduğu, totemizmin doğası gereği totalitarizm devlet için bir zorunluluk olduğu, tarihsel süreçte değişimin, totemin biçimsel değişiminden ibaret olduğu tespit edilmiştir.

Bilim Kodu : 110902, 110906, 110910, 110925

Anahtar Kelimeler : devlet, totemizm, totalitarizm, ütopya, distopya, özne, simgesel düzen, simgesel arayüz, simgesel evren, nöron arayüz.

Sayfa Adedi : 122

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Çiğdem ERDEM

State, Totem, Totalitarizm, Utopia and Distopia

(Master Thesis)

Arif Suat GÜLLÜ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

May 2021

ABSTRACT

State research in this thesis; not the definitions of the state, but itself has been the subject of research. Attribution of legitimacy, being the basis that created the state, has directed the research to the human mind. In the research on the human mind; It is not possible for a person to have what he defines as knowledge with his current equipment, but it is possible for him to believe, that people have beliefs that they think are knowledge, both as a cause and as a result of this; The person who defines himself as a thinking subject cannot be a subject identical with himself (which is not possible anyway), an object in nature or a subject identical with an effect, as a result, it continues to exist in totemism, the state is a result of totemism, due to the nature of totemism. It has been determined that totalitarianism is a necessity for the state, and the change in the historical process consists of the formal change of the totem.

Science Code : 110902, 110906, 110910, 110925

Key Words : state, totemism, totalitarianism, utopia, distopia, subject, symbolic order, symbolic interface, symbolic universe, neuron interface

Page Number : 122

Supervisor : Doç.Dr. Çiğdem ERDEM

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
1. GİRİŞ	1
2. SİMGESEL ARA YÜZ, SİMGESEL EVREN, DÜŞÜNME, ÖZNE, NÖRON ARA YÜZ, NÖRON ARA YÜZ ve HAYAVAN BEDEN OLARAK İNSAN, TOTEM veya TANRI ile ÖZDEŞ ÖZNE, ORTAK SİMGESEL EVREN, SİMGESEL DÜZEN, TOTEMİZM, DEVLET, ÜTOPYA, DİSTOPYA	3
3. DEVLET, TOTEM, TOTALİTARİZM, ÜTOPYA, DİSTOPYA.....	19
4. SONUÇ	125
KAYNAKÇA	127
ÖZGEÇMİŞ.....	131

1. GİRİŞ

Devleti araştıracağım bu tezde; şöyle bir iddiada bulunuyorum; insan mevcut donanımı ile, bilgi diye tanımladığı şeye sahip olması mümkün değildir, insan bilemez fakat inanabilir, sahip olduğu bilgi, bilgi sandığı inançlarından ibarettir, buna ilave olarak, kendisi ile özdeş bir 'özne' de olmayan bu insan, doğada mevcut bir nesne veya bir etki ile özdeş bir 'özne' olarak, totemizm ile varlığını sürdürmektedir, devlet te bu totemizmin bir ürünüdür ve bu nedenle, devletin totaliter olması bir zorunluluktur. Bu iddianın doğru olup olmadığını araştıracağım. Devletin araştırıldığı bu tezde, devletin tanımları değil, devletin kendisi, teze konu yapılmıştır ve devletin olmazsa olmaz temel niteliğinin totemizm olduğu anlaşılabacaktır. Bu çalışma alışlagelmiş, genel kabul gören formatta yapılmamıştır. Bunun nedeni çalışmanın son cümlesi okunduktan sonra anlaşılabacaktır. Fakat, genel kabul gören alışlagelmiş formatı kullanmamamın nedenini şimdilik, benim yerime, Claude Lévi Strauss açıklasın;

“Mantık demek zorunlu bağlantılar kurmak demektir; hiçbir şeyin böyle bir işlevi yerine getirmek üzere hazırlamadığı ögeler arasında böyle bağlantılar nasıl kurulur? Ancak terimler önceden kesinlikle tanımlanmış olduğu zaman önermeler birbirine sağlam biçimde bağlanabilir.” (Strauss; 1984, 56)

“çünkü her düzenleme kendi bölümleri arasında güçlü bağlantılar biçiminde tanımlanabilir, ama gözlemcinin deneyiminde, bu bağlantıların tek bir içeriği varsa, o da düzenlemenin kendisidir, bu düzenlemeyse, hiçbir nesnenin karşılığı değildir.” (Strauss; 1984, 57).

Mantıklı bir sonucu önceden garanti eden, önceden tanımlanmış ve hazırlanmış genel kabul gören formattan ve bu formatın tanımladığı, hiçbir nesnenin karşılığı olmayan düzenlemeden özellikle kaçınılmıştır.

2. SİMGESEL ARA YÜZ, SİMGESEL EVREN, DÜŞÜNME, ÖZNE, NÖRON ARA YÜZ, NÖRON ARA YÜZ ve HAYAVAN BEDEN OLARAK İNSAN, TOTEM veya TANRI ile ÖZDEŞ ÖZNE, ORTAK SİMGESEL EVREN, SİMGESEL DÜZEN, TOTEMİZM, DEVLET, ÜTOPYA, DİSTOPYA

Simgesel ara yüzü tanımlamak için deneysel sosyal bilim (experimental social science) yapacağız. Okumakta olduğunuz bu yazılı metin; ses adı verilen işitsel simgelerden oluşan söylemin, harf adı verilen görsel simgelerden oluşan yazılı metine dönüştürülmüş halidir. İşitsel veri olarak söylemi oluşturan her bir ses, harf adı verilen görsel simgelerle temsil edilerek, tamamen işitsel simgelerden oluşan söylem, tamamen görsel simgelerden oluşan metine bire bir aynı temsil olarak dönüşmüştür. Şu anda bakmakta olduğunuz A4 kağıdı bu dönüşümün gerçekleştiği ‘simgesel ara yüz’ dür. Bu simgesel ara yüzde, işitsel simge sestten oluşan evren, görsel simge harften oluşan evrene dönüştürülmüştür. Bu simgesel ara yüzde dönüşüme uğrayan işitsel evren İmmanuel Kant’ın ‘numenal evren’ tanımına uyar, bu dönüşüm sonucu oluşan görsel evren ise yine Kant’ın tanımladığı ‘fenomenal evren’ tanımına uyar. Bu A4 kağıdı simgesel ara yüzünde gerçekleşen dönüşümde, dönüştürülen işitsel simgelerden oluşan fonetik söylem, numenal evrendir, yani dış evren, dönüşüm ile oluşan görsel simgelerden oluşan görsel metin ise fenomenal evrendir yani zihnimizdeki evren.

Zihnimizde, tıpkı bu A4 kağıdı gibi simgesel ara yüzüdür. İşitsel söylemin, görsel metine dönüştüğü bu A4 kağıdı gibi dış evrenin (numenal evren) zihindeki evrene (fenomenal evren) dönüştüğü simgesel ara yüzüdür. Duyu verileri olarak zihne temas eden dış evren, duyu verilerinin simgelere eşlenmesiyle, zihinde (yani nöron simgesel ara yüzde), dış evreni temsil eden simgesel evrene dönüşür. Bu dönüşüm sonucu zihinde oluşan, simgesel evren, insan zihninde başka bir zihne aktarılabilir, üzerinde işlem yapılabilir dil olarak yapılanmıştır. İnsan, zihinde (yani nöron simgesel ara yüzde) oluşan simgesel evreni; gördüğü, işittiği, dokunduğu, dış evren olarak bilir, yani insan için dış evren; zihnindeki simgesel evrendir. Kant zihinde (yani nöron simgesel ara yüzde) oluşan simgesel evreni fenomenal evren, dış evreni de numenal evren olarak tanımlamış ve numenal evren ile fenomenal evrenin aynı, özdeş olmadıklarını ispat etmiştir.

Experimental social science yapmaya devam edelim; burada A4 kağıdı üstünde, dönüşüme uğrayan söylem ile dönüşüm sonucu oluşan metin bire bir özdeştir, yani numenal evren ile fenomenal evren bire bir özdeştir, yani işitsel veriden oluşan söylem, numenal evrenin şeyleri ile görsel verilerden oluşan metin, fenomenal evrenin şeyleri bire bir özdeş olup, bu durum

numenal evren ile fenomenal evreni özdeş yapmaktadır. Bu işitsel veriden oluşan numenal evren ile görsel veriden oluşan fenomenal evren özdeş olduğunda, bu özdeşlik olması gerektirir, bu durumda burada düşünme işlemi oluşamaz, düşünce meydana gelmediği için, özne de ortaya çıkmaz. Bunun anlamı şudur; hesap makinasının elektronik kart ara yüzünde dil yapısında kodlanmış sayısal evren, hesap makinasının fenomenal evrenidir, bu fenomenal evrenin numenal evreni ise; hesap makinasının elektronik kart ara yüzündeki dil yapısında sayısal evreni kodlayan insanın, kendi zihninde dil yapısında kodlanmış sayısal evrendir. Bu durumda insan zihninde nöron ara yüzdeki sayısal evren ile hesap makinası elektronik kart ara yüzdeki sayısal evren bire bir özdeşler, bu da hesap makinasının fenomenal evreni ile numenal evrenini özdeş yapar. Bu özdeşlik nedeniyle hesap makinası düşünemez. Aynı durum tüm robotlar ve robotik sistemler içinde aynı nedenle geçerlidir. Aynı durum; insanın sahip olduğu gibi, bir simgesel evrene sahip olmayan, sadece tek evrene sahip olan, evrendeki her şey için ve evrenin kendisi için de geçerlidir. Tanrı için de aynı durum geçerlidir, yani Tanrı için de numenal evren ile fenomenal evren özdeş olduğu için Tanrı için düşünme söz konusu olamaz (Aristoteles Metafizik kitabının Lambda bölümünde bu durumu ispat etmiştir.). Fakat insanlar; numenal evren (dış evren) ve bununla özdeş olmayan fenomenal evren (nöron ara yüzdeki simgesel evren) olmak üzere birbiri ile özdeş olmayan iki evrene sahip oldukları için düşünebilirler, yani numenal evren (dış evren) ile fenomenal evren (zihindeki simgesel evren) özdeş olmadığı için insanlar düşünebilir.

O halde düşünmenin mümkün olabilmesi için birinci şart; numenal evren ile fenomenal evrenin özdeş olmamasıdır.

Tekrar experimental social sciens yapmaya, A4 kağıdımıza dönersek; eğer işitsel söylemde bir harf eksik söylenmiş veya eksik işitilmiş olması halinde, A4 kağıdı simgesel ara yüzündeki görsel metinde bir harf eksik olacaktır, bu durumda A4 kağıdı simgesel ara yüzündeki görsel metin ile özdeş; 29 farklı işitsel söylem söz konusudur. Bir harfi eksik görsel metin ile özdeş 29 farklı işitsel söylem oluşması ‘düşünme’dir, bir harfi eksik görsel metnin, bu oluşan 29 farklı işitsel söylemden, hangi işitsel söylem ile özdeş olduğu seçimi ise ‘özne’yi ortaya çıkarır. Düşünme ve özne, görsel metin ile işitsel söylemin özdeş özdeş olmadıkları halde özdeş olması gerektiği ‘dogma’sı ile oluşur.

O halde düşünmenin gerçekleşebilmesi için ikinci şart; numenal evren ile fenomenal evrenin özdeş olması gerektiği dogmasıdır.

A4 kağıdı simgesel ara yüzünde, görsel metin ile işitsel söylemin aynı, özdeş olmaması, fakat bunların özdeş olduğu dogması ile A4 kağıdındaki görsel metin ile özdeş olabilecek çok sayıda işitsel söylem oluşur, bu görsel metin ile özdeş çok sayıda işitsel söylem oluşması düşünmenin oluşmasıdır yani düşünmedir, görsel metnin, bu oluşan işitsel söylemlerden hangisi ile özdeş olduğunun belirlenmesi, seçimi özneyi ortaya çıkarır, yani zihindeki simgesel evren ile dış evrenin özdeş olmaması fakat özdeş olduğu dogmasına sahip olunması halinde oluşan çok sayıda simgesel evren-dış evren özdeşliği ile düşünme oluşur, bunların arasından özdeş olan simgesel evren- dış evrenin seçimi ile özne ortaya çıkar.

Görsel metindeki eksik harfi bulmaya çalışanlar bilim insanı olur, işitsel söylemdeki eksik sesi bulmaya çalışanlar ise hakikati arayan filozof olurlar.

Zihnimiz de bu A4 kağıdı gibi simgesel ara yüzdür (nöron ara yüz). Zihin (nöron ara yüz), numenal evren ile fenomenal evrenin temas ettiği alan olarak dış evrenin, numenal evrenin, zihindeki temsili simgesel evrene, fenomenal evrene dönüştüğü simgesel ara yüzdür. En nihai sonuç olarak, dış evren, dış evrenin şeyleri duyu organlarımızın duyu verileri olarak nöron ara yüze ulaşır, zihine ulaşan duyu verileri zihinde, simge olarak eşlenerek simgesel evrenin şeylerine dönüştürülürler, tıpkı işitsel olan söylemin seslerinin, görsel olan metnin harflerine dönüştüğü A4 kağıdı simgesel ara yüzünde olduğu gibi, dış evrenin şeyleri nöron simgesel ara yüzde, eşlendikleri simgeler olarak, nöron ara yüzdeki simgesel evrenin şeylerine dönüşür. Nöron ara yüzde simgesel olarak yer alan dış evren, başka bir nöron ara yüze aktarılabilir dil yapısındadır. Böylece dış evren, nöron ara yüzde simgesel evren olarak, başka bir zihine aktarılabilir ve üzerinde işlem yapılabilir yapıya dönüşür. Nöron ara yüzdeki simgesel evren ile dış evren özdeş değildir, özdeş olabilmesi mümkün de değildir, bu iki evrenin özdeş olmamasına rağmen özdeş olduğu dogması ile çok sayıda muhtemel özdeş ‘simgesel evren-dış evren’ oluşması ile düşünme gerçekleşmiş olur, bunların arasından özdeş ‘simgesel evren- dış evren’in belirlenmesi, seçimi; özneyi ortaya çıkarır.

Dış evren, simgesel evrene sahip değildir ve kendisi ile özdeştir, bu özdeşlik durumu evrende düşünme oluşturmaz, Tanrı da tektir ve kendisi ile özdeştir bu özdeşlik durumu Tanrıda da düşünme oluşturmaz, hesap makinası ve robot için elektronik kart ara yüzdeki evren ile dış evren özdeştir (robotun dış evreni ve robotun ara yüzündeki simgesel evren, her ikisi de robotu tasarlayan insanın zihnindeki simgesel evrenin özdeşi olarak birbiriyle özdeştir), bu özdeşlik durumu düşünce oluşturmaz. İnsanda ise nöron ara yüzde oluşan simgesel evren ile dış evren özdeş olmadığı için düşünme oluşur, fiziki varlığı olmayan ve evren ile özdeş olmayan simgesel

evrenin varlığı; evrene aykırıdır. Nöron ara yüzdeki simgesel evrenin, dış evren ile özdeş olmaması insanın yetersizliğidir. Bu yetersizlik; her şeyin, tekillığe varan bütünlük halindeki evren ile, özdeş olarak var olduğu, evrende, evren ile özdeş olmayan, fiziki varlığa da sahip olmayan, simgesel evreni yaratmıştır. Evren ile özdeş olmayan ve fiziki varlığa da sahip olmayan, bu simgesel evren; dış evrene ait olamaz, dış evrene aykırıdır. Düşünme; insanın yetersizliği sonucu oluşan; evrene aykırı olan, evrene ait olmayan, evren ile özdeş olmayan, fiziki varlığı da olmayan simgesel evrenin teşekkülü ile mümkün olmaktadır, yani düşünme evrene aykırıdır ve evrene ait değildir. Bu durum rasyonalist tüm düşünceleri geçersiz kılmaktadır.

Aslında düşünme ve özne olabilme birbiri ile iç içe olan şu üç durumun bir arada olması ile oluşur. Birinci durum, dış evren ile nöron ara yüzde oluşan simgesel evrenin özdeş olamaması, birinci ile çelişkili gibi görünen ikinci durum dış evren ile zihindeki simgesel evrenin özdeş olduğu doğması. Üçüncü durum insanın hayatta kalma refleksi.

Numenal evren, fenomenal evren tanımlarını yapan İmanuel Kant, numenal evren ile fenomenal evrenin özdeş olmalarının mümkün olmadığını, bunun nedenini de zihnin yetersizliğine bağlamıştır. Bu bir totolojidir, eğer insan zihni yeterli olsa idi, Kant bu tespiti yapamayacaktı, çünkü insanın zihin nitelikleri yeterli olsa idi, numenal dış evren ile zihinde oluşan fenomenal evren özdeş olacağı için düşünme mümkün olamayacaktı, çünkü düşünme insan zihninin yetersiz olmasının bir sonucudur.

Numenal (dış) evren ile fenomenal (zihindeki) evrenin özdeş olmadığını felsefe tarihinde ilk fark eden Platon'dur. Platon bu durumun nedenini; Kant'ın yaptığı gibi numenal (dış) evreni bilmede insan zihninin yetersizliğine değil, duyu verilerinin güvenilir olmasına bağlar. Platon bu durumu Devletin 7. Kitabında 'mağara' metaforu ile anlatmıştır. Platon 'mağara' metaforunda; duyu verilerinin güvenilir olması nedeniyle, dış evren ile insanın zihnindeki evrenin özdeş olmadığını ispat eder, bu sorunun çözümü için, idealar dünyası-görüngüler dünyası düalizmini yaratır. Platon insan zihnini idealar dünyası ile görüngüler dünyasının arasına koyar, bu iki dünya arasında yer alan insan zihninde; dünyaya gelmeden önce yaşamış olduğu, oradaki her şeyin gerçek, asıl olduğu gerçek dünya, idealar dünyasının bilgisi ve izlenimleri mevcuttur, yani insan zihninde doğuştan idealar dünyası, gerçek evren simgesel olarak mevcuttur. İdealar dünyasının yetkin olmayan bir kopyası şeklindeki dış evren, yani görüngüler dünyası ise; görüngüler dünyasından zihne ulaşan duyular aracılığıyla zihnin idealar dünyasını anımsaması ile oluşur. Yani gerçek dünya idealar dünyasıdır, insan zihni

idealar dünyasının simgesel özdeşidir, görüngüler dünyası ise; idealar dünyası ve onun zihindeki simgesel özdeşinin, yetkin olmayan, özdeş olamayan bir benzeridir. İdealar dünyası ile görüngüler dünyası asla özdeş değildir fakat görüngüler dünyasının bilinebilmesi için bunların özdeş olduklarının kabulü ile olur. Böylece algı, düşünme, bilgi ve özne oluşabilmektedir. Özetle; Kant'ın aksine, Platon'da zihindeki evren gerçek ve numenaldir, dış evren ise kopya ve fenomenaldir.

Kant için; dış evren gerçek, zihindeki simgesel evren özdeş olmayan kopya iken Platon için; zihindeki evren gerçek, görüngüler dünyası dış evren özdeş olmayan kopyadır. Her ikisinde gerçek evren ile kopya evren özdeş değildir, fakat insan özdeş oldukları dogmasına sahiptir düşünme bu iki durum sonucu oluşmaktadır. Aralarındaki fark; Kant'ta gerçek olan dışarıda, Platon'da ise içeride, zihindedir, durum böyle iken hangisinin gerçek olduğunun gerçek olanın nerede olduğunun bir önemi var mıdır, her şeyin temeli, esası, ilkesi olan 'düşünce'; insanın yetersizliği sonucu zihindeki evren ile dış evrenin özdeş olamaması (ki bu bir yetersizliktir), fakat bu gerçek durumun aksine insanın zihindeki evren ile dış evrenin özdeş olduğu (ki bu büyük bir yalandır) dogma inancının bir arada olması sonucunda oluşmaktadır. Yani düşüncenin, yetersizlik ile yalanın bir araya gelmesi sonucu oluştuğu bu dünyada, hangi evrenin gerçek olduğunun, hatta gerçekliğin bir anlamı olamaz.

Platon ile başlayan; gerçek evren-kopya evren düalizmi düşünce tarihi boyunca sürmüştür, düşünme bu düalizm sonucu oluşmuş, insan ise bu iki evren arasında konumlanarak özne olmuştur, insan; Platon da anımsayan, hayret eden olarak, Aristo da temaşa eden, merak eden olarak, Augustinus ta şüphe eden olarak, Descartes te düşünen olarak, Marks ta yanlı bakan olarak, Heidegger de (daisen) var olan olarak özne olur.

Özetle, okumakta olduğunuz bu A4 kağıdı bir simgesel ara yüzüdür. Bu simgesel ara yüzde işitsel veriden oluşan söylem, görsel veriden oluşan metine dönüşmüştür. Bu simgesel ara yüzde işitsel söylem bire bir özdeş temsil olarak görsel metine dönüşmüştür. İnsan zihni de bu A4 kağıdı gibi simgesel ara yüzüdür. Dış evren beş duyunun verileri olarak zihine temas ettiğinde bu duyu verileri, zihinde bire bir eşlendikleri simgelere dönüşümler, bu simgeler ile zihinde, dış evrenin temsili olan simgesel kopya evren oluşur. Eşlenen simgeler ile oluşan zihindeki bu simgesel evren başka bir zihne aktarılabilir, aynı zihinde çek edilebilir, üzerinde işlem yapılabilir şekilde dil yapısındadır. A4 kağıdı simgesel ara yüzünde, işitsel söylemin dönüşümü sonucu oluşan görsel metin ile dönüşüme uğrayan işitsel söylem temsil olarak özdeşirler. Zihin simgesel ara yüzünde ise dış evren ile dönüşüm sonucu zihinde oluşan,

temsili simgesel evren özdeş değildir. Kant bu dış evreni numenal evren, zihinde dönüşüm sonucu oluşan evreni de fenomenal evren olarak tanımlar. Kant numenal evren ile fenomenal evrenin özdeş olmadığını kanıtlamıştır, bunun nedenini de insan zihninin kifayetsiz niteliğine bağlamıştır. Numenal evren ile fenomenal evrenin özdeş olmaması ile insandaki apiriori özdeşlik dogmasının bir arada olması, spontan olarak ‘düşünme’yi oluşturur, ‘düşünme’ ise, ‘özne’nin ortaya çıkmasını sağlar. Yani düşünme, yetersizlik ve yalanın iş birliği sonucu oluşur. A4 kağıdı ara yüzündeki görsel metin ile temsil ettiği işitsel söylem özdeş olduğunda ‘düşünme’ oluşmaz ve dolayısı ile ‘özne’ de ortaya çıkmaz. Görsel metin ile temsil ettiği işitsel söylem özdeş olmaz ise (örneğin; metinde bazı harflerin eksik veya fazla olması halinde), apiriori özdeşlik dogması ile kendiliğinden çok sayıda birbiri ile özdeş; metin-söylem ikilisinin ortaya çıkması ile ‘düşünme’ oluşur, ortaya çıkan metin- söylem ikiliklerinden hangisinin özdeş olduğunun seçimi ile ‘özne’ ortaya çıkar. Aynı şekilde; nöron ara yüzdeki temsili simgesel evren ile dış evren özdeş özdeş değildir, özdeş olmadıkları halde apiriori özdeşlik dogması ile kendiliğinden çok sayıda birbiri ile özdeş; simgesel evren- dış evren ikilisinin ortaya çıkması ile ‘düşünme’ oluşur, ortaya çıkan; simgesel evren-dış evren ikiliklerinden hangisinin özdeş olduğunun seçimi ile ‘özne’ ortaya çıkar, ‘özne’ hayatta kalmak için öngörüde bulunmalıdır, hayatta kalmayı sağlayacak öngörü için, simgesel evren ile dış evrenin özdeşliği apiriori zorunluktur, bu apiriori dogma ile çok sayıda özdeş; simgesel evren-dış evren ikilisi ortaya çıkar, yani ‘düşünme’ oluşur, ortaya çıkan simgesel evren-dış evren ikiliklerinden özdeş olanı hayatta kalmayı sağlayacak olan olarak seçilmesi ile ‘özne’ ortaya çıkar, bu döngü böyle tekrarlanarak sürüp gider.

‘Özne’nin hayatta kalma iç güdüsü ile refleks olarak ön görüde bulunması, simgesel evren-dış evren özdeş olmaması, fakat bunların özdeş olduklarının apiriori dogmatik kabulü ile çok sayıda özdeş; simgesel evren-dış evren oluşması ile ‘düşünme’nin oluşması, özdeş simgesel evren-dış evren belirlenmesi ile öngörüde bulunan ‘özne’nin ortaya çıkması ve hayatta kalan ‘özne’ şeklinde sürekli tekrar eden bir döngü. Bu döngünün her bir bölümü, ayrı ayrı şeyler gibi ve birbirlerinin nedeni ve sonucu olarak görülebilseler de bunlar tamamı bir bütündür, tek bir şeydir, aynı anda oluşurlar, aralarında ardışıklık ilişkisi olmadığı için, neden sonuç ilişkisi yoktur.

Taşın, toprağın, denizlerin, dağların fiziki varlıkların tek bir evrenleri vardır, içinde oldukları ve parçası oldukları dış evren. Fiziki varlıkların simgesel kopya evrenleri yoktur, sadece içinde oldukları, parçası oldukları evrenleri vardır, bu nedenle fiziksel varlıklar için düşünme

mümkün değildir. Sınıflayamadığımız varlık olan Tanrı'nın da tek evreni vardır, simgesel kopya evreni olamayan Tanrı için de düşünme mümkün değildir. Bitki hayvan gibi biyolojik varlıklar için de simgesel kopya evren yoktur sadece içinde oldukları dış evren yegane tek evren olarak vardır, bu nedenle; simgesel kopya evreni olmayan biyolojik varlıklar için de düşünme mevcut olamaz. Biyolojik varlıklar; kendilerini oluşturan fiziksel varlıkların sistematik, örgütlü, tekrarlayan, otonom devinimi olarak var olurlar, bu devinim evrenin sahip olduğu kendi devinimidir, bu nedenle biyolojik varlıkların otonom devinimleri düşünme değildir. Yani hayvanlar için düşünme yoktur, hayvanların varlığını sağlayan sistematik otonom devinim; parçası oldukları evrenin devinimidir, düşünme değildir. Bu durum insanın bedenini oluşturan 'hayvan beden' içinde geçerlidir, insanın salt hayvan bedeninin simgesel kopya evreni yoktur, hayvan bedeni var eden; fiziksel, kimyasal, organik, biyolojik otonom sistematik devinim; parçası olduğu evrenin devinimidir, bu nedenle insanı oluşturan hayvan beden için de; düşünme yoktur. 'İnsan zihni' yani nöron ara yüzdeki, fiziksel varlığı olmayan simgesel evren ise; evrende, evrenin kendisi ile özdeş olmadığı tek yer olup, bu nedenle düşünmenin oluşabildiği tek yerdir. Bu evrene aykırı, evrene ait olamayan bir durumdur. Bu durum insan zihnini bir yana, evreni ayrı bir yana koymamızı zorunlu kılar. Bu nedenle 'insan zihni' ile 'hayvan beden' aynı sınıfta, insan ortak adı altında değerlendirilmesi mümkün olmayan ayrı yapılardır.

İnsan 'hayvan beden' olarak memeli, omurgalı bir hayvandır. Sadece bir 'hayvan beden' olarak, doğada hayatta kalabilme niteliğine sahip değildir. Biyolojik otonom sistem olan bu 'hayvan beden'; bir parçası olduğu evren ile özdeştir, bu özdeşlik 'hayvan beden'i kendi kendisi ile özdeş yapar düşünme oluşturmaz, bu özdeşlik 'hayvan beden'in devinimi ile evrenin devinimini özdeş yapar, bu devinim düşünme değildir, kendisi ile özdeş olan evrende ve 'hayvan beden'de düşünme yoktur, simgesel kopya evrene sahip değildir. Hayvan beden; kendini sürdürme (hayatta kalma) ve kendini tekrar etme (üreme) olmak üzere iki ilke ile otonom devinen biyolojik sistemdir, evrenin bir parçası olarak kendisi ile özdeş bu otomatik devinim sistemi düşünme olmayıp, otomatik refleks sistemidir, düşünme içermez.

Bu hayvan beden üstündeki nöronlardan oluşan biyolojik simgesel ara yüzde, insan zihni adı verilen, evren ile özdeş olmayan simgesel evren yer alır, insan zihni; evren ile özdeş olmayan fiziki varlığı olmayan simgesel evrendir, insan zihni evren ile özdeş olamadığı ve fiziki varlık olmadığı için; evrenin bir parçası değildir, evrene ait değildir, evrenin dışındadır, evrene aykırıdır, nonevrendir, evrenin bir parçası olan 'hayvan beden'e de yabancıdır ve aykırıdır. Nöron simgesel ara yüzde, evren ile özdeş olmayan simgesel kopya evren olarak yer alan fiziki

varlık olmayan ‘insan zihni’ ile ‘hayvan beden’; ayrı evrenlere ait varlıklardır, evren ile özdeş olmayan, fiziki varlık olmayan ‘insan zihni’ ile evrene ait olan, evrenin bir parçası olan, evren ile özdeş olan ‘hayvan beden’ birbirlerine ait olamaz.

İnsan zihni, hayvan bedende bulunan nöronlardan oluşan biyolojik simgesel ara yüzde varlık bulurken, hayvan beden ise insan zihni sayesinde önce hayatta kalmış, sonra doğada egemen olmuş, daha sonrada yeryüzünde egemenliğini sağlayan sosyal düzeni kurmuştur. Hayvan beden ile insan zihni tamamen ayrı şeyler olmalarına rağmen her ikisi de var olmalarını aynı yerde olmalarına borçludurlar. Bu aynı yerde olmaları birbirleri ile iç içe geçmiş birliktelik olarak birlikte var olmaları ve birisinin var olması ötekinin var olmasını sağlaması şeklindeki fonksiyonel bütünlükleri sebebi ile tek bir şey gibi tanımlanmışlardır.

Hayvan beden; sahip olduğu nöronlardan oluşan biyolojik simgesel ara yüz ile, simgesel evrenin varlık bulmasını sağlar, simgesel evren ise; düşünme işlevi ile öngörü oluşturarak hayvan bedenin hayatta kalmasını, doğaya egemen olmasını, sosyal düzen kurmasını, varlığını sürdürmesini sağlar. Hayvan bedenin hayatta kalma otonomisi, nöron ara yüzde simgesel evren-dış evren karşılaştırmasını spontan olarak oluşturur, oluşan çok sayıda simgesel evren-dış evren özdeşliği ile düşünme gerçekleşir, oluşan simgesel evren-dış evren özdeşliklerinden hayatta kalmayı sağlayanın seçimi ile, nöron ara yüz zorunlu olarak ‘özne’ olur. Özne olmanın doğası gereği, nöron ara yüz, kendisinden oluştuğu şey ile, kendisini oluşturan şey ile özdeş özne olur. Bu durumda; dış evrenin simgesel kopyası olan, nöron ara yüz, hayvan bedenin bulunduğu dış evrenin oluştuğu ile, dış evreni oluşturan, devindiren şey ile; ‘Totem’ ile özdeş ‘özne’ olur. Hayvan bedenin bulunduğu doğadaki her şey Toteme göre belirlenip, tanımlanıp, kodlanıp, var olmaktadır. Nöron ara yüzündeki simgesel kopya evrendeki her şey de ‘Totem ile özdeş özne’ yani Totem ile belirlenip, tanımlanıp, kodlanıp, var olur.

Hayvan bedeninin nöron ara yüzündeki simgesel arayüzde, öznesi Totem (Tanrı) olan simgesel evren kurulur. Bu simgesel evrendeki her şey, ‘Totem ile özdeş özne’ye göre tanımlanıp, belirlenerek mevcut olur. Simgesel evrenin yapılanma, ifade ve aktarım dizgesi olan dil ve düşüncede mevcut olan her şey; Totem ile özdeş özneye göre tanımlanıp, belirlenip, varlık kazanarak; dil, düşünce, dizge ve simgesel evrendeki yerini alır. Hayvan bedeninin nöron ara yüzündeki fiziki varlığı olmayan simgesel evrenin, analog olarak dış evrende vücut bulan hali; dil, sosyal düzen, bilim, sanat, kültür, din, mimari, devlet ‘simgesel düzen’dir. Yani ‘simgesel düzen’; hayvan beden nöron ara yüzde, totem (Tanrı) ile özdeş özne ile oluşan simgesel kopya evreninin, dış evrendeki somutlaşmasıdır. ‘Devlet’ simgesel düzenin örgütüdür, örgütlülük

hali, örgüt olarak vücut bulması, örgüt olarak gerçekleşmesidir. ‘Simgesel düzen’in örgüt hali olarak vücut bulması, gerçekleşmesi olarak, devlet; Tanrı ile özdeş özne, Tanrı tekilliğinin ürünüdür, bu tekillik devleti totaliter, kutsal ve değişmez yapar. Tanrı ile özdeş öznenin yani Tanrı’nın simgesel düzeni olan ‘devlet’te egemenlik Tanrıya aittir. Devlet Tanrının örgüt olarak vücut bulmuş şeklidir, yani devlet Tanrıdır, bu nedenle kendisi ile özdeş, değişmez, kutsal ve totaliterdir.

Devlet’in; Tanrı’nın (totemin), (totem ile özdeş öznenin) simgesel düzeni, Tanrı’nın örgüt olarak gerçekleşme hali olduğunu, mevcut ve tarihteki devlet sistemlerinde görebildiğimiz gibi, experimental social sceins yaparak ta görebiliriz. Ütopya ve distopyalar; experimental social science ürünü devletlerdir. Bu nedenle ütopya ve distopyaları inceleyelim.

Platon’un Devlet ütopyasında, devlet ‘iyi’ ideası üstüne kurulmuştur, devlet’ iyi’ ideası’nın örgüt olarak gerçekleşmesidir, vücut bulmasıdır. Platon için ‘iyi’ ideası, idealar dünyasında diğer bütün ideaların kendisinde olduğu ilk, temel, esas idea’dır, bütün idealar yani varlık bulan her şey ve tüm kavramlar ‘iyi’den meydana gelmiştir, yani ‘iyi’ her şeyin kendisinden meydana geldiği ana ilke, öge, yani Tanrıdır. Platon’un ütopya olarak tasarladığı devlet; Tanrıyı temsil eden ‘iyi’nin örgüt olarak gerçekleşmiş halidir, Tanrının örgüt hali olan devlet, Tanrıya ait tekillik ve değişmezlik ilkeleri üstüne inşa edilmiştir, bu nedenle Platon’un devleti değişmez ve totaliterdir.

George Orwell’in ‘1984’ adlı distopyasında ise; Platon’un ‘devlet’indeki ‘iyi’ Orwell’in ‘1984’ünde ‘büyük birader’ şahsında temsil edilmektedir. Bu nedenle Orwell’in distopyasındaki devlet modeli de; Platon’un ‘devlet’i gibi Tanrı’nın örgüt hali olup, bu nedenle değişmez ve totaliterdir. Zaten başka türlü devlet tasarlamak mümkün değildir.

Geçmişte ve günümüzdeki gerçekleşmiş devletler; nöron ara yüzdeki simgesel ara yüzde, Tanrı ile özdeş öznenin kurduğu, simgesel evrenin, örgüt olarak gerçekleşmiş vücut bulmuş halidir. On dokuzuncu yüzyıl ulus devlet modeli öncesinde, durumun böyle olduğu açıkça ortadadır. Nitekim; M.Ö. 1200 lü yıllara kadar dünya Tanrı veya yarı Tanrı krallar düzeni vardı, 1200 lü yıllardan M.S. 400 lü yıllara kadar Hesiodos’un, Homer’in Olimpos Tanrıları’nın düzeni hakim oldu, daha sonra on dokuzuncu yüzyıl kapitalist ulus devlete kadar İsa’nın Tanrısı’nın düzeni egemen oldu.

Ulus devlet modelinde de durum aynıdır. Ulus devlet ideologlarından Hegel’e göre devlet; ‘tin’in evriminde ulaştığı en yetkin formdur, yani devlet; ‘tin’ olarak devinen gelişen evrensel

aklın, yani Tanrı'nın vücut bularak gerçekleştiği en yetkin formdur, bu nedenle de kutsaldır, ulus-devletin kutsal devlet idealinin kaynağı budur. Devlet Tanrı'nın örgüt halidir.

Kapitalizmin; Tanrının örgüt olarak gerçekleşmesi, vücut bulmuş hali olan devlet ile alakası olmadığı düşünülebilir. Fakat bu böyle değildir; kapitalizm Tanrının örgüt olarak gerçekleşmesinin ötesinde, likit güç (para), etki, meta hale dönüşerek sistemi 'devindiren öge' olarak ta vücut bulduğu gelmiş geçmiş en Tanrısal sistemdir. Max Weber 'Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu' adlı kitabında, Benjamin Franklin'e atfedilen metinde, Benjamin Franklin; parayı, satın alma gücü olarak; elde edilebilmesi için çalışılan süreye böylece parayı insan hayatına eşitler. İnsan hayatına, yaşama eşitlenen para, bu eşitlikle insana dolayısı ile özdeş olduğu toteme, Tanrıya eşitlenmiş olur. Böylece kapitalist sistem ile; daha önce, Tanrının vücut bulmuş hali olan devlette; yapı olarak, statik halde olan Tanrı; 'para' haline dönüşerek; sistemi devindiren öge olarak; dinamik halde, zaman ve mekanda hareket ederek, sistemi düzenleyen form olmuştur. Bu durumda, kapitalist devlet sisteminde Tanrı; devletin hem yapısı hem de devindirenidir.

Aslında bu yeni bir durum değildir. Orta çağda da Katolik kilisesi tarafından endüljans olarak para; yani Tanrının cennetini ve cennetteki yaşamı satın alabilen bir değer olarak para; Tanrı ile özdeş olmuştu. Bu durumda Martin Luther; metaverse de arsa satışını icat edip, metaverse de ilk arsa satışını gerçekleştiren ve metaverse te arsa satışı işlemini kurumsal hale getirmiş son derece devrimci ve ilerici bir kurum olan Katolik kilisesine isyan ederek çok büyük haksızlık etmiş olmalıdır. Luther'in isyanı sonrasında otuz yıl savaşları başladı, Katoliklerin cennetteki, yani öteki dünyadaki yaşamı satın alabilen Tanrısı ile Luther'in bu dünyadaki yaşamı satın alabilen Tanrısı savaştı, aynı nedenle geçmişte de; Nebukadnezar'ın, Babil'in Tanrıları ile İsrail oğullarının Tanrısı savaştı, Mısırlıların Tanrılarıyla Musa'nın Tanrısı savaştı, Homer'in, Olimpos'un, Parthenon'un Tanrılarıyla İsa'nın Tanrısı savaştı, Kabenin Tanrılarıyla Muhammed'in Tanrısı savaştı çünkü; nöron ara yüzde, Tanrı ile özdeş özne ile kurulan 'simgesel evren'; Tanrı olarak kurulmuştur, nöron ara yüzde oluşan simgesel arayüzdeki, 'simgesel evren'in dış evrende somutlaşması olan 'simgesel düzen' de; Tanrı'nın dış evrende 'simgesel düzen' olarak somutlaşmasıdır, simgesel düzenin örgüt olarak gerçekleşmesi olan devlet; Tanrı'nı örgüt olarak somutlaşmasıdır, ve bu Tanrı aynı zamanda özne ile özdeştir.

Kapitalizm ile Tanrı, devletin hem yapısı, hem de devindireni olmuştur. Kapitalist devlet düzeninin egemen olduğu dünyada; eski dünya düzeninde olduğu gibi toplumlar, devletler Tanrılarını egemen yapmak için savaşmazlar, bu yeni dünya düzeninde devletlerin yeni

Tanrılar paradır ve devletler yeni Tanrılarını egemen yapmak için savaşırlar, artık ‘kur savaşları’ vardır. Bu egemenlik savaşını en güçlü devletin Tanrısı kazanmıştır, yani US Amerika ve onun Tanrısı US Dolar kazanmıştır, bu nedenle US Amerika’nın Tanrısı US Dolar uluslararası rezerv paradır, yeni Tanrı US Dolar’ın tapınağı FED; yeni Olimpos veya Partenon veya Delphio’daki Apollon tapınağıdır, FED binasını mimariside zaten tapınak mimarisidir, FED başkanı da Delphio tapınağının gözleri görmeyen kahin rahibidir, geleceği tahmin ederek Amerikan dolarının faizini; yani paranın, yani Tanrı’nın değerini belirler.

Bu durum 2020 yılı ile artık geçmişte kaldı, her şey yeniden değişecek, çünkü Tanrı değişti, devlet ve dünya düzeni de yeniden değişecek, yeni Tanrı’nın devleti ve düzeni kurulacak. Geçmişte de böyle olmuştu; Friedrich Nietzsche kendi çağındaki böyle bir dönüşümü fark etmiş ve bu durumu ‘Tanrı öldü’ diye bildirmişti. Bu o dönemde dünya düzenini belirleyen aydınlanma çağı aklının, rasyonalizminin bittiğini yani aydınlanma çağındaki nöron ara yüzdeki simgesel evrende rasyonalizm olarak özneleşen Tanrının yerini yeni bir Tanrının alacağını bildirmektedir. Nietzsche Tanrı öldü sloganını kendisi icat etmemiştir aslında. İsa’dan sonra 400 lü yıllarda Girit açıklarında büyük bir deprem olur, depreme Girit açıklarında denizde yakalanan denizciler, çok büyük bir uğultu ve sarsıntı ile gerçekleşen deprem nedeniyle korku ve dehşete kapılırlar, duydukları büyük uğultu ve hissettikleri sarsıntıyı Tanrı Pan’ın ölmesi olarak değerlendirirler, Girit limanına vardıklarında karaya korku ve dehşet içinde Tanrı Pan öldü! Tanrı Pan öldü! diye bağırarak çıkarlar. İsa dan sonra 400 lü yıllarda hiristiyenlik hızla yayılmaktadır, İsanın Tanrısı yükselirken Egede Olimpos’un Tanrıları, Roma’da Parthenon’un Tanrıları ölmektedir.

Nöron ara yüzdeki simgesel arayüzde, Tanrı (Totem) ile özdeş özne olunarak kurulan simgesel evren; gösteren/gösterilen ilişkisi içinde ‘dil’ yapılanması ile başka bir nöron ara yüze düşünce olarak aktarılabilir nitelikte inşa edilmiştir, hiçbir şey yok iken, Tanrı özdeşliği başlangıç noktası yapılarak, her şeyin, özne ile özdeş Tanrı ya göre tanımlanıp, belirlenip varlık bulduğu, referans başlangıç merkez noktası Tanrı olan patern olarak kurulan nöron ara yüzdeki simgesel arayüzde simgesel evren inşa edilmiştir. Nöron ara yüzdeki Tanrı merkezli, dil yapısındaki simgesel evren; özdeş, analogu ‘dil’ olarak dış evrende somut hale dönüşür. Nöron ara yüzdeki simgesel evren, somut analogu ‘dil’ aracılığı ile başka bir nöron ara yüze aktarılabilir. Nöron ara yüzdeki simgesel evrenin, dış evrende somut analog kopyası olan ‘dil’; tüm nöron ara yüzlerdeki simgesel evrenlerin dış evrende içinde yer aldıkları ‘ortak simgesel evren’dir. Dil, bilim, sanat, sosyal düzen, kültür, din, devlet, mimari; nöron ara yüzdeki simgesel evrenin dış

evrende analog somutlaşması olup ‘ortak simgesel evren’i oluştururlar. Nöron simgesel ara yüzdeki ‘simgesel evren’, ‘ortak simgesel evren’de bir iletişim olarak yer alıp, bir ‘özne’ olarak varlık kazanır ve varlığını sürdürür. ‘Ortak simgesel evren’ öznenin varlığını sürdürmesini düzenlediği için ‘simgesel düzen’dir. ‘Simgesel düzen’: Nöron ara yüzdeki ‘simgesel evren’, dış evrenin fiziksel, biyolojik nitelikleri ile dil, bilim, sanat, kültür, din, mimari, devlet olarak somutlaşıp, analog ‘ortak simgesel evren’e dönüşür, nöron ara yüzdeki simgesel evrenin somut analogu olan bu ortak simgesel evrene ‘simgesel düzen’ denir, nöron ara yüzdeki ‘simgesel evren’; bir ‘özne’ olarak ‘simgesel düzen’ içinde varlık bulur ve varlığını sürdürür. Nöron ara yüzü taşıyan hayvan beden; simgesel düzende sadece biyolojik bir taşıyıcıdır.

‘Simgesel düzen’ nöron ara yüzdeki ‘simgesel evren’in dış evrenin fiziksel, biyolojik nitelikleri ile somutlaşması olup, dış evren ile özdeş değildir. Örneğin; simgesel düzende sayılar; on bir, on iki, on üç, on yedi, yirmi sekiz vb. gibi; dış evrende sayı yoktur, sayılar nöron ara yüzdeki simgesel evren tarafından uydurulup, icat edilmiştir. Bunu ispat etmek için; tekrar experimental social science yapalım; bu odadaki ‘masa, sandalye ve kalem’ için üç deriz, ‘kalem, defter ve silgi’ ya da ‘kapı, pencere ve lamba’ ya da ‘sandalye, kapı ve defter’ vb. gibi bu kümelerin hepsine üç deriz fakat bu kümeler birbirleri ile özdeş değildirler yani üç değildirler, üç olmak bu kümelere bizim dayatmamızdır, üçlü küme olarak bir arada olmaları bu şeylere ait özellik de değildir, bu kümelerin üçlü olmaları onları aynı şey de yapmaz, dış evrende üç ile özdeş bir varlık ta yoktur yani üç simgesel evrenin uydurduğu bir şeydir dış evrende üç diye bir şey yoktur, aynı şey diğer bütün sayılar için de geçerlidir. Burada tuhaf olan şudur; bilim ve bilim insanları, dış evreni; dış evrende olmayan şeyler ile sayılarla tanımlar, dizayn eder, modellerler, hipotez geliştirirler, sonra da bu hipotezleri sayılar ve sayısal ilişkiler ile ispat ederler. Özetle, dış evrende sayı diye bir şey yoktur, fakat ‘simgesel evren’ sayı esas alınarak kurulmuştur. Sayılar; simgesel evrenin icadı olup, dış evrene bir dayatmasıdır, ‘simgesel evren’deki sayıların, ‘simgesel düzen’de gerçekleşmesi ise; dış evrendeki hayvan bedeninin on parmağa sahip olması nedeniyle onluk sayı sistemi olarak gerçekleşmiştir, eğer hayvan bedeninin sekiz parmağı olsa idi, simgesel düzende onluk sayı sistemi değil sekizlik sayı sistemi kurulacaktı.

Simgesel evrenin uydurduğu icatlar sadece sayılar değildir, uzay ve zaman da bu icatlar arasındadır; hayvan beden hayatta kalma refleksleri ile donanmış otomatik biyolojik sistemdir, hayvan bedeninin nöron ara yüzünde yer alan simgesel evren, hayvan bedeninin hayatı sürdürme refleksine öngöründe bulunma olarak iştirak eder, bunun için dış evrenden gelen duyumları nedensellik ilişkisi kurulabilecek şekilde düzenler, yani duyumları bitişik olmak ve ardışık

olmak ilişkisi ile düzenler, duyumların bitişiklik ilişkisi ile düzenlenmesi simgesel evrende uzayı yaratır, duyumların ardışıklık ilişkisi ile düzenlenmesi simgesel evrende zamanı yaratır, yani simgesel evrendeki uzay ve zaman duyumların düzenlenme biçimi sonucunda oluşmaktadır, dış evrende gerçekten uzay ve zaman olup olmadığını bilemeyiz, yani uzay ve zaman da simgesel evrenin, olup olmadığını belli olmayan sözde dış evrene dayatmasıdır. Simgesel düzen; nöron ara yüzdeki simgesel evrenin icat ettiği, uydurduğu uzay ve zaman içinde gerçekleşir.

Nöron ara yüzdeki simgesel evren ile dış evren birbiri ile özdeş olmadıkları halde özdeşleşmiş gibi algılarız, bunun nedeni; nöron ara yüzdeki simgesel evrenin diğer nöron ara yüze aktarımını sağlayan, öznelere arası ‘ortak simgesel evren’ yani ‘simgesel düzen’dir. Dil, kültür, bilim, sanat, din, mimari, devlet olarak somutlaşan ‘ortak simgesel evren’ yani ‘simgesel düzen’; nöron ara yüzdeki simgesel evrenin, dış evrende analog olarak somutlaşması ve dış evreni ‘simgesel düzen’ olarak kendisine göre analog olarak düzenlenmesidir, dış evren; nöron ara yüzdeki simgesel evrene analog, ‘simgesel düzen’ olarak düzenlenir, insanın yaşamı, bu somutlaşmış simgesel evren olan, ‘simgesel düzen’de meydana gelir ve sürer, bu ‘simgesel düzen’ içinde yaşayan insan kendi nöron ara yüzündeki ‘simgesel evren’ ile içinde yaşadığı ‘simgesel düzen’in tam bir özdeşlik halinde olduğunu deneyimler. İnsanın dünya üzerindeki hakimiyetinin artması, dış evrenin, nöron ara yüzdeki simgesel evrene göre düzenlenmesinde artış olarak realize olduğu için, insanın hakimiyeti arttıkça simgesel evren-simgesel düzen ayrımı imkansız hale gelmektedir. Simgesel evren-simgesel düzen özdeşliğinin artması, fenomenal evren-numenal evren özdeşliğinin artması olduğu için, bu durum düşünmeyi giderek daha da imkansız hale getirmektedir. Yani insanlığın hakimiyetinin artması onu daha az insan yapmaktadır.

Simgesel düzen içinde yaşayan insan için; ‘fenomenal evren’ yani nöron ara yüzdeki ‘simgesel evren’ ile ‘numenal evren’ yani ‘simgesel düzen’ özdeş olduğu için düşünme mümkün değildir. Bu nedenle simgesel düzen içindeki simgesel düzenin öznesi olan insanın, otonom robottan farkı olamaz. Nöron ara yüzdeki simgesel evren; Tanrı ile özdeş olarak özne olan bir öznenin kurduğu, başlangıç referans temel merkez noktası Tanrı olan bir yapıdır, bu nedenle simgesel evrenin somut özdeş analogu olan simgesel düzeninde merkezinde Tanrı vardır. Bu durumu tek bir örnekle ispat etmek mümkün; simgesel düzenin en önemli ürünü düşünce akımlarıdır, simgesel düzende yer alan tüm düşünme akımları evreni açıklamaya çalıştıklarında vardıkları başlangıç nokta Tanrıdır, evreni açıklamada yaratıcı başlangıç olarak Tanrıyı kabul etmeyen

materyalist düşünceler; evrendeki her şeyin, simgesel evrenin yer aldığı, düşüncenin olduğu nöron ara yüzün ve tüm evrenin; maddenin sıkı bir nedensellik ile devinimi sonucu oluştuğunu iddia ederler, böylece materyalizm sıkı bir nedensellik ile devinen maddeyi yaratıcı öge, ilke yani Tanrı yapmıştır, evren-Tanrıya, doğa-Tanrıya ulaşmıştır, yani evreni, maddenin sıkı bir nedensellik ile devinimiyle, ereksel neden ile tanımlayan tanrı tanımaz materyalizm aslında panteizmdir. Nöron ara yüzdeki ‘simgesel evren’; ‘Tanrı ile özdeş özne’ olmakla başladığı için, evrenin başlangıcına ulaşmaya çalışan her düşünce, Tanrı ile sonuçlanmaya mahkumdur, çünkü simgesel evrenin oluşması, inşası, düşünmenin oluşması, başlaması; öznenin Tanrı özdeşliği ile mümkün olmuştur. Simgesel düzendeki evreni açıklamaya çalışan her düşünce yaratıcı öge, ilke olarak Tanrıya ulaşır, çünkü simgesel düzenin merkezinde yaratıcı öge, ilke olarak Tanrı vardır. Simgesel düzenin örgütlenme olarak gerçekleşmesi olan devletin de merkezinde Tanrı vardır. ‘Simgesel düzen’i açıklamaya çalışan temel düşünce akımlarında durum böyledir. Pythagorasçılık; sayılardan oluşan evrenin sayıların mükemmel harmonisi düşüncesi ile evren-Tanrı inancına ulaşırlar. Ela okulunun düşünceleri Parmenides’e gelen vahilerden ibarettir. Evreni ana madde ilkesine dayanarak materyalist düşünce ile açıklayan İonya okulunda; evrenin su ana maddesinden oluştuğunu düşünen Thales, mıknatıs gücü gibi olan Tanrısal güç etkisi ile suyun evreni oluşturduğuna inanır. Yine İonya okulundan Empedokles evreni oluşturan dört ana öge hava, su, toprak ve ateşin sevgi ve kin olarak kendini gösteren tanrısal güç ile bir araya gelmek veya ayrışarak evreni oluşturduğuna inanmıştır. Yine İonya okulundan Anaksagoras evreni oluşturan maddelerin ‘nus’ adını verdiği evrensel, Tanrısal bir akıl ile devinerek evreni oluşturduğuna inanmıştır. Herakleitos evreni zıtlıkların birliği olarak tanımladığı ‘logos’ ile açıklamıştır, ‘logos’ Tanrının kendini açığa vurduğu ilahi yaratıcı ilkedir, tıpkı; yaratılanın, yaratan Tanrı (Totem) ile özdeşerek ikisinin birleşiminden ‘özne’nin oluşması gibi, yaratılan-yaratan zıtlığının ‘özne’yi oluşturması, ‘özne’ bu yaratılan-yaratan zıtlığının birliği olması gibi. Demokritos ve leukippos gibi atomistler evrenin atom adı verdikleri çok küçük partiküllerin kendine özgü nedensellik ilişkisi ve etkileşimleriyle bir araya gelmeleri sonucu oluştuğuna inanırlar, buradaki oluşturan etki nedensellik ve etkileşim; açıklanamayan dogmatik Tanrısal yaratıcı etkidir, bu da atomculuğu panteist yapar. Platon’a göre; her şey ‘iyi’ ideasından oluşmuştur ve Tanrı her şey kendisinden oluşan ‘iyi’ ideasıdır. Aristo’ya her şey en tümel olanın altında toplanır, pay alır, en tümel olandan meydana gelmiştir ve Tanrı en tümel olandır.

İnsan merkezinde Tanrı (Totem) olan bu ‘simgesel düzen’ içine doğar. Hayvan beden ile nöron ara yüzdeki ‘simgesel evren’in bir arada olması olan insanda; hayvan beden ve simgesel evren

ayrı ayrı şeylerdir. Bu durum insanlık tarihi boyunca fark edilmiştir, bu nedenle insanlık tarihi boyunca insan; beden ve ruh olarak iki ayrı şey olarak kabul edilmiştir. İlk çağ, orta çağ boyunca beden ruh düalizmi devam etmiş, modernitenin başlangıcında Descartes ünlü ‘cogito ergo zom’ ile bu beden ruh düalizmini sonlandırmaya çalışmış fakat başarılı olamamıştır.

Düşünce tarihinde beden ruh düalizmi oldukça geniş bir yer tutar. Bu konuyu tezimle ilgili olarak modern psikoloji kuramları açısı ile sınırlı olarak ele alacağım. Modern psikolojinin kurucusu Freud insanın ruh-beden düalizmini zihin-beden düalizmi olarak ele almış ve bedeni zihin cinsinden ifade edilebilir şekle dönüştürerek bu düalizmi çözmeye çalışmıştır. Freud zihnin bilimsel incelemeye konu edilebilir manifest olduğu yönünü ‘bilinç’i zihin olarak psikoloji bilimine konu etmiştir. Zihni yani nöron ara yüzdeki simgesel evreni bilinç olarak tanımlarken, bilinci üç bölüme ayırarak yapılandırmıştır. Nöron ara yüzdeki simgesel evrende mevcut bulan bilinci ‘ego’ olarak tanımlamıştır, nöron ara yüzdeki simgesel evrenin simgesel düzen ile ilişkisini ‘süper ego’ adında farklı türden bir bilinç olarak tanımlamıştır, nöron ara yüzdeki bilincin hayvan beden ile ilişkisini ‘id’ adında farklı türden bir bilinç olarak tanımlamıştır. Hayvan bedeninin zihinle, bilinçle, yani nöron ara yüzdeki simgesel evrenle olan ilişkisini; zihine, bilince göre, zihin, bilinç esas alınarak, zihin, bilinç cinsinden tanımlayarak ‘bilinç altı’ olarak adlandırmıştır. Böylece ruh-beden, zihin- beden düalizmini bilinç-beden düalizmine dönüştürerek bilinç-bilinçaltı ikilemine dönüştürerek bilinç tekilliğine indirgemıştır. Tanımladığı bu ‘bilinç altı’na ulaşmak için hipnoz, rüya yorumlaması, serbest çağrışım gibi pek çok yöntem geliştirmiş ve denemiştir. Hayvan bedeninin, nöron ara yüzdeki simgesel evren ile tanımlanıp, değerlendirilmesi yanlış olduğu için başarılı sonuçlar elde edememiştir.

Freud’un kurduğu psikanaliz ekolünden yetişmiş olan Jacques Lacan gelişmiş olan yapısal dil bilim ve structural antropolojinin etkisi ile; Freud’un tanımladığı bilinç altını daha da genişleterek bilinç dışı olarak tanımlamış ve bilinç dışının dil yapılanması şeklinde olduğu sonucuna varmıştır. Lacan yapısal dil bilim ve structuralist antropolojinin etkisi ile zihnin yani nöron ara yüzdeki simgesel evrenin dil yapısında olduğunu keşfetmiştir. Lacan hayvan bedeninin epistemik aktivitesini ve nöron ara yüz ile ilişkili aktivitesini bilinç dışı olarak tanımlamıştır. Lacan’ bilinç dışını dil yapısında olan bilinç ile incelediği için, bilinç dışının da bilinç gibi dil yapısında olduğu sonucuna varmıştır.

Lacan’a göre simgesel bir düzen içine doğan insan, dil ile analog olan simgesel düzene katılım öncesinde, dil öncesi bir dönem yaşar, Lacan bu dönemdeki bilinci ‘lamel’ olarak tanımlar, ‘ilk

narsistik dönem' olarak adlandırdığı bu dönemde nöron ara yüzde simgesel evren oluşma sürecindedir. Varlığını sürdürmek zorunda olan insan yavrusu, bunun için içine doğduğu toplumun üyesi olmak zorundadır, toplum 'simgesel düzen' olarak bir örgütlenmedir. İnsan yavrusunun içine doğduğu toplumun simgesel düzeni, dil aracılığı ile simgesel evren olarak nöron ara yüze kopyalanır, böylece insan yavrusu içine doğduğu toplumun simgesel düzeninde, bir iletişim, bir kod olarak özne olur. Özne olan insan yavrusu için; numenal evren, içine doğduğu toplumun simgesel düzenidir, fenomenal evreni ise öznesi olabilmek için nöron ara yüze simgesel evren olarak kopyaladığı toplumun simgesel düzenidir, bu durumda numenal evreni ile fenomenal evreni özdeş olan bu insan yavrusu için düşünme mümkün olamaz, artık otonom bir varlıktır.

Simgesel düzenin en rafine örgütlülük hali 'devlet'tir.

3. DEVLET, TOTEM, TOTALİTARİZM, ÜTOPYA, DİSTOPYA.

Yeryüzünde kime sorsanız totaliter devlet sistemlerine karşı olduğunu söyler, en azından insanların %99'u. Peki ama herkes totaliter rejimlere karşı iken tarih boyunca kurulan totaliter rejimlerin kurulması ve sürdürülmesi nasıl mümkün olmuştur.

Bu durumun mümkün olduğunu açıklayan; sosyoloji bilimini, tarihin akışına yön veren kanunlar, ritimler, trendlerin modellenmesi olarak gören, çok sayıda tarihselci, spekülative sosyoloji ekolü mevcuttur. Karl R. Popper'ın

“Burada 'tarihselcilik'le tarihsel öndeyi'nin sosyal bilimlerin esas hedefi olduğunu ve bu hedefe, tarihin evriminin temelinde yatan 'ritimler' ve 'modeller' (patterns), 'kanunlar' ve 'trendlerin açığa çıkarılmasıyla varılabileceğini kabul eden bir yaklaşım tarzını kastettiğimi söylemem yeterli olacaktır” (Popper; 1985; 31),

şeklinde tanımladığı bu tarihselci spekülative büyük sistemler; problemini, çözümünü, doğrulama ve yanlışlama, kriterlerini ve gözlem ve araştırma metodunu, kendi ontoloji, devinim ve epistemoloji ilkelerini bir bütünlük oluşturacak şekilde içeren, kapalı fasit daire sistemler olup, her birisi kendi başına ayrı bir evrendir. Karl Poper'a göre de;

“kural olarak, bu tarihi 'yaklaşımlar' ya da 'bakış açıları' test edilemezler. Onlar çürütülemezler de. Bundan dolayı gökteki yıldızlar sayısınca bile olsalar, görünüşte teyit etmelerin hiçbir değeri yoktur. Böyle bir seçici bakış açısına ve tarihi ilgi odaklanmasına eğer test edilebilir bir hipotez şeklinde formüle edilemiyorsa, 'tarihi yorum' diyebiliriz. Tarihselcilik bu yorumları yanlış olarak teori sanır.” (Popper; 1985; 196),

Popper'ında tespit ettiği üzere; hipotezleri test edilemeyen bu sistemler bilimsel nitelik taşımazlar. Bu kuramların hipotezlerini test edebilecek ampirik destek sağlamaları halinde ise;

“Popper, hangi kurama olursa olsun ampirik destek bulmanın kolay olduğunu; bilimselliğin ampirik destek sağlamada değil, kuramın hangi koşullar altında yanlış olduğunu belirlemede yattığını düşünmeye başladı. Eğer bir kuram yanlışlanabilir ise, bilimseldir, dedi. Böylelikle Popper 'yanlışlanabilirlik ilkesini' getiriyordu” (Johansson; 1982; 21).

Popper'ın bilimselliğin ölçütü olarak belirlediği 'yanlışlanabilirlik ilkesi'ne göre bu tarihselci spekülative sistemlerin hipotezleri ve önermeleri yanlışlanamazlar, bu nedenle Poper'a göre;

hipotez ve önermeleri yanlışlanamayan bu spekülâtif sistemler bilimsel değildirler. O halde bu büyük spekülâtif sistemlerin bu konudaki önermeleri de bilimsel nitelik taşımayacaktır. Bu nedenle bu tarihselci büyük spekülâtif sistemleri eleştirmeyi bile vakit kaybı olarak görüyorum.

Sorumuza tekrar dönersek, insanların nerdeyse tamamı totaliter devlet sistemlerine karşı olduklarını beyan etmelerine rağmen totaliter rejimlerin kurulup sürdürülmesi nasıl mümkün olmaktadır. Acaba aslında, insanların büyük bir bölümü totaliter sistem taraftarı, fakat bu durumun farkında değildirler, bu nedenle beyanları gerçeği yansıtmıyor olamaz mı? Eğer durum böyle ise insanların totaliter rejim taraftarı olup olmadıklarını nasıl anlayabiliriz. Cevap; düşüncelerine bakarak anlayabiliriz hem de siyah ve beyazı ne kadar net olarak ayırabiliyorsak, bir insanın düşüncesine bakarak, totaliter rejim taraftarı olup olmadığını o kadar net ayırabiliriz. Bunun için insanların düşüncelerinin oluştuğu, epistemo-ontolojik arka plana bakacağız. Epistemo-ontolojik arka planda bir insanın totaliter sistem taraftarı olup olmadığı çok açık bir şekilde ortadadır. Peki apaçık ortada olan bu şeyi nasıl görünür anlaşılır hale dönüştüreceğiz. İşte bu tezin konusu; totaliter rejim taraftarı olmanın ve totaliter rejim karşıtı olmanın onto-epistemolojik arka plan özelliklerini tespit etmektir.

Devletin temel niteliği soyut, düşünsel bir kavram olan 'meşruiyet' tir. Şöyle ki; devletin en yetkin tanımı Max Weber'in yaptığı *“Devlet, belli bir arazi içinde, fiziksel şiddetin meşru kullanımını tekelinde (başarıyla) bulunduran insan topluluğudur.”* (Weber; 1986; 80) şeklindeki tanımdır. Bu tanıma göre, bir örgütü devlet yapan temel nitelik, kullandığı şiddetin meşru olmasıdır. Meşruiyet dış dünyada, şeyler evreninde bulunan somut bir varlık ve bizim ona verdiğimiz bir ad değildir. Meşruiyet insanın dış dünyadaki, doğadaki şeyler üzerinde bulunduğu, verdiği bir yargıdır. Soyut, düşünsel bir kavram, zihinsel bir eylemdir. Bu durum devleti zihinsel, düşünsel bir varlık yapar. İlk şehir devletlerinin, belirli bir düşünsel yetkinliğe ulaşılan neolitik dönem sonunda kurulmuş olmaları da bu nedenledir.

Devlet soyut, düşünsel bir varlık, biz de insanların düşüncelerinin oluştuğu arka plana bakarak hangi nitelikte devlet istediklerini anlamak, bilmek istiyoruz, o halde insanların düşünsel evreninde kurdukları tasarım devletleri inceleyerek insandaki devlet düşüncesinin arka planını daha dolaylımsız, doğrudan, kapsamlı bir şekilde araştırabiliriz. Bu nedenle tasarım devlet modelleri olan ütopyaları ve distopyaları inceleyeceğiz.

Ama daha önce yapmamız gereken şey ‘düşünce evreni’ ve onun arka planının araştırılmasıdır. Öncelikle yapılması gereken birinci tespit, ‘düşünce evreni’nin, ‘düşünce evreni’ne konu olan ‘şeyler evreni’nden daha gerçek ve daha var-olan olduğu söylenebilir. Vardır ve gerçektir

denemez; daha gerçek ve daha var denebilir. Gerçek, varlık, doğru iyi ve güzel düşüncenin dört işlemi gibiler. Matematikte toplama, çıkarma, bölme, çarpma işlemleri ne ise düşünce içinde gerçeklik, varlık, doğruluk, iyilik kavramları aynı. Tüm düşünce evreni; gerçeklik, varlık, doğruluk, iyilik kavramları üzerine kurulmuş olup, bu kavramları daha ileride araştıracağız.

Öncelikle epistemo-ontolojik bir tespitle başlamak istiyorum. Egemen kültürün modern Dünyası için kuantum mekaniği teorisi ontolojik ve epistemolojik olarak evreni açıklayan hiç kimsenin doğruluğundan ve gerçekliğinden şüphe duymadığı bir modeldir. Nükleer enerji, parçacık fiziği çalışmaları, uzay çalışmaları, fizik, kimya, biyoloji, mühendislik bilimleri, tüm bilim ve teknoloji faaliyetleri bu model üzerinden yürütülmekte nerdeyse hayatın her alanında faaliyet gösteren tüm bilimler bu modellemeyi temel almaktadır. Kuantum teorisi ulaştığı, sağladığı sonuçlar dikkate alındığında, hiç kimse bu modellemenin doğruluğu ve gerçekliği hakkında şüphe duymamakta, hayatın sarsılmaz gerçeği, evreni düzenleyen temel ilke olarak kabul edilmektedir. Tıpkı ilk çağ eski Grek medeniyetindeki Homer gibi, bir Homeros duayeni olan Azra Erhat bu durumu şu şekilde ifade eder;

“Homeros Yunan dünyasında bütün inanışların babasıdır, bu dünyada dile gelen ne varsa onunla dile gelmiştir.Yunanistan'da eğitimin Homeros destanlarının üstüne kurulmuş olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir, yani yalnız Atina değil, bütün Yunan devletleri Homeros'u bir çeşit kutsal kitap gibi, her türlü bilginin özü diye benimsemişlerdi. Yunan İnsanı din olsun, politika ya da askerlik olsun, gemicilik ya da hekimlik olsun, çeşitli bilgileri öğrenmek için Homeros destanlarına başvurur, daha doğrusu a'dan z'ye kadar ezbere bildiği bu destanları canlı bir kitaplık gibi içinde taşırdı.” (Homeros; 2016; X).

Sokrates böyle egemen bir sistemi eleştirme cesaretini gösteren ilk insan olmuştur. Platon Devlet adlı eserinin 3. kitabında; Sokrates yaptığı konuşmalarda, Hesiodos ve Homeros'u “'taklitçi', 'masalcı' ozanlar” (Platon; 1973; 110) olarak tanımlar;

“masalcılarla ozanların bütün söyledikleri, geçmişteki, şimdiki ya da gelecekteki olayların öyküsüdür, değil mi? ... Peki, bunun için ya yalın anlatımı, ya taklitli anlatımı, ya da her ikisini birden kullanmazlar mı?” (Platon; 1973; 110).

“Demek ki Homeros ve öteki ozanlar anlatmalarında taklit yoluna baş vuruyorlar.” (Platon; 1973; 111)

diyerek, Hesiodos ve Homeros'u masalcı ve taklitçi ozanlar, şiir ve anlatımlarının da taklit ve masal olduğunun tespitini yapar, *“Ozanların baştan başa taklitli anlatım kullanmalarına izin verecek miyiz?”* (Platon; 1973; 112) sorusunu sorar, masal ve taklit olarak nitelendirdiği Hesiodos ve Homer destan ve söylemlerine tasarladığı ideal devlette izin verilip verilmeyeceğini sorgular. Devlet eserinin 10. kitabında, Sokrates; *“Taklitli şiiri sitemize sokmama kuralını. Bunun son derece gerekli olduğu şimdi daha çok daha iyi ortaya çıkıyor”* (Platon; 1973; 377) diyerek, Homer'i tasarladığı ideal devlette yasaklamıştır ve gerekçelerini de şu şekilde sıralar;

“Homeros taklit gücü yerine bilgi gücüne sahip olsaydı da insanları gerçekten eğitebilse ve daha iyi kılabilseydi, sence kendini el üstünde tutacak bir çok yoldaş, öğrenci edinmez miydi?” (Platon; 1973; 384),

“Homeros ya da Hesiodos insanların erdemli olmalarına yardım edecek yetenekte insanlar olsaydı, çağdaşları onları kent, kent dolaşp şiir okumaya bırakırlar mıydı dersin? Dünyanın bütün altınından çok bağlanmazlar mıydı onlara? Onları kendi yanlarında, yurtlarında tutmaya çalışmazlar mıydı? Buna razı edemezlerse, kendileri onların peşine düşüp onlardan öğreneceklerini öğreninceye kadar her gittikleri yere gitmezler miydi?” (Platon; 1973; 385),

“Öyleyse, şunu ilke olarak koymamız gerekmez mi: Başta Homeros olmak üzere bütün ozan takımı, sadece erdemin ve kendi uydurdukları öbür şeylerin görünüşlerini taklit eden, hakikate ulaşamayan kişilerdir.” (Platon; 1973; 385).

Sokrates bu kadar egemen bir sistemi eleştirmesi sonucunda;

“İ.Ö. 399 yılında Atinalı yurttaşlardan Meletos, Anytos ve Lykon, toplum ve devlet bakımından tehlikeli bir kimse olduğu söyleyerek Sokrates'i mahkemeye verdiler. Suçlamaların birinci bölümünde, Sokrates'in dinden sapmış olduğunu ileri sürüyorlardı. Ama Sokrates, din ödevlerini titizlikle yerine getirdiği için bu iddiayı ispatlamak güçtü. Ne var ki yine Sokrates'in geleneksel inançlardaki tutarsız ve saçma yanları göstermiş olabileceğini unutmamak gerekir. Ayrıca, kendini kötü davranışlardan koruduğunu söylediği 'tanrısal ses'de, geleneksel dini inanışları benimsemeyişinin ve değişik bir tanrı ortaya çıkarışının kanıtı olarak kabul edilmış olabilirdi. Suçlamanın ikinci bölümünde ise, Sokrates'in 'gençleri baştan çıkardığı, ahlaksızlığa sürüklediği' ileri sürülüyordu” (Eflatun; 1973; 165).

Yapılan bu suçlamalara karşı mahkemede

“Sokrates'in savunması üç bölümdür: I. Sokrates'in yaptığı savunma; II. Ceza konusunda ileri sürdüğü karşı teklif ve III. Mahkeme karşısında son konuşma.” (Eflatun; 1973; 166).

Sokrates'i mahkemeye verenler,

“onun mahkeme karşısında yalvarıp yakarmaya ya da pohpohlamaya kalkışmayıp bildiğini dosdoğru söyleyerek yargıçları kızdıracağını umuyorlardı. Ve sonuç umdukları gibi çıktı. Kanunla belirlenmiş bir ceza olmadığı için, mahkeme sanığın suçlu olduğuna karar verdiği zaman, suçlayan ve suçlanan belirli bir ceza teklif ediyordu. Yargıçlar bu tekliflerden birini oyluyordu. Böylece Sokrates ölüm cezasına çarptırıldı.” (Eflatun; 1973; 165).

Böylece Sokrates egemen sistemi eleştirmenin bedelini infaz edilerek ödemiş oldu.

Herkesin bildiği üzere, kuantum teorisi, maddeyi atomlardan, atomları kuark adı verilen atom altı parçacıklardan, kuarkların da string veya membran adı verilen 3 boyutlu olmayan oluşumlardan oluştuğunu iddia etmektedir. String ve membranlar maddesel içerim olmayıp, sitringler içcik şeklinde, membranlar ise zar şeklindeki enerji titreşimleridirler. Tanımlanan bu string ve membranların varlık, nelik ve niteliklerini sahip olduklarını titreşimlerin frekansı belirlemektedir. İmdi titreşim bir frekanstır, frekans ise bir sayıdır. O halde kuantum kuramına göre, evreni oluşturan bu yapı taşları, string ve membranlar esasen sayıdır, o halde kuantum kuramına göre, evren sayıdan ibarettir. Bu söylem; milattan önce 500 lü yıllarda var olan Pythagoras okulunun

“yalnız şekil kazanmış olan tanınabilir (bilinebilir), şekil ise ölçüye, kanuna, sayıya dayanır. Her uyarlık (harmonia) sayıca sınırlandırılmış, belirtilmiştir; sayı var olandır.” (Kranz; 1934-1935; 127)

söylemi değil midir? O halde Milattan önce 600 lü yıllarda İonya okulunun, Milet’li Thales ile başlayan, evrenin özdeksel anlayışla açıklanması serüveni, 2600 yıl sonra kuantum teorisine ulaşmış, kuantum teorisi de Pythagoras okulunun ilkesi ile son bularak bizi tekrar 2500 yıl öncesine döndürmüştür.

Peki bunca şeyi açıklayan, neredeyse tüm bilimlerin temel dayanağı olan, günümüz teknolojisinin insanlığa sunduğu nimetleri borçlu olduğumuz kuantum teorisi doğru ve gerçek değil midir? Yani kuantum teorisi modern zamanların Hesiodos, Homer söylemi midir?

Doğruluk ve gerçeklik nasıl bir şey; kuantum fiziğinden önce Newton fiziği vardı ve o da gözlemlenen evreni doğru ve gerçek olarak açıklıyordu, fakat yerini kuantum fiziğine bıraktı, bu durum bilim tarihçisi ve bilim felsefeci Thomas S. Kuhn'a göre;

“Relativistic (görelilikçi) dinamik, iddia edildiği gibi, Newton dinamiğinin yanlış olduğunu kanıtlamaz, çünkü Newton dinamiği halen birçok mühendis tarafından ve bazı seçilmiş uygulamalar söz konusu olduğunda birçok fizikçi tarafından da başarı ile kullanılmaktadır. Eğer Einstein'cı bilim, Newton dinamiğini yanlışlamış görünüyorsa, bunun tek nedeni bazı ölçüsüz Newton'cuların bu kuramın tamamıyla kesin sonuçlar verdiğini yahut çok yüksek görelî hızlarda da aynı şekilde geçerli olduğunu iddia etmeleridir. Newton kuramı önceden ne ölçüde geçerli kanıtlara dayalı gerçek bir bilimsel kuram idiyse şimdide öyledir. Einstein'ın yanlışlığını kanıtlamış olabileceği önermeler, yalnızca abartılmış ve dolayısıyla hiçbir zaman bilime mal olmamış iddialardan ibarettir. İnsan hatası olan bu abartmalardan temizlenmiş haliyle Newton'cu kuram hiçbir zaman çürütülmemiştir ve çürütülemez de.” (Kuhn; 2006; 193).

Yani Newton fiziği doğru ve gerçek olmadığı için değil, kuantum fiziği, Newton fiziğinden daha çok şey açıklayabileceğini vaat ettiği için yerini kuantum fiziğine bıraktı.

Bu ‘daha çok şey açıklama’ ile ölçülen doğruluk ve gerçeklik kavramını Fransız ressam René Magritte'in 1933 yılında tual üzerine yağlı boya olarak yaptığı “*insanlığın kaderi*” (Lynton; 1982; 185) adlı resim ile, en açık ve anlaşılır şekilde tanımlamıştır. René Magritte, üzerine ciltlerce kitap yazılarak çözümlenebilecek meseleyi tek bir kare resim ile çözümlenmiştir.

Bu resim; tanımlama ve anlatım için mantığı değil estetiği kullanan sanatın, bilgi yetisini, tanımlama ve anlatım için mantığı kullanan bilimin bilgi yetisinden daha üstün olduğunun kanıtıdır. Bu resim estetiğin epistemolojik yetisinin mantığın epistemolojik yetisinden daha üstün olduğunun ispatıdır. Bu resim estetik bilimin kurucusu A.G. Boumgarten'in bile estetiğe haksızlık yaptığının, estetiği aşağıladığının belgesidir. “*A.G. Boumgarten, 1750-58 yıllarında yayınladığı Aesthetica adlı kitabıyla, ilk defa bu bilimi belirlemek istemiş hem de onun adını koymuştur*” (Tunalı; 1983, 69). Tunalıya göre;

“Aesthetica'nın daha ilk sözlerinde Baumgarten, estetik'i şöyle tanımlar: 'Aesthetica (theoria liberalium artium, gynosologia inferior, ars pulcre cogitandi, ars analogi rationis) est scientia cognitionis sensitivae.' Böyle bir tanımda, ilk defa olarak estetik adını verdiğimiz bilimin bir tanımıyla karşılaşırız. Gerçi bu tanım çok yanlış bir

tanımdır. Ama estetik'i belirlemek isteyen bütün bu belirleyici elemanlar, bir temel belirleyici motive geri götürülebilir; bu temel belirleyici motiv, *cognitio sensitiva*'dır.” (Tunalı; 1983; 70).

“*Meditationes*'de Baumgarten, sensitiv kavramından ne anladığını şöyle belirtir: 'Aşağı bilgi yetisinin ortaya koyduğu tasavurlara sensitiv adını veriyorum.' *Aesthetica*'da da yine *cognitio sensitiva* kavramını şöyle tanımlar: '*Complexus repraesentationum infra distinctionem subsistentium* (Açık ve seçik şeylerin ötesinde bulunan tasavurlar bütünü)'. Estetik, açık ve seçik olmayan bir bilginin, sensitiv (duyusal) bilginin bilimi olarak tanımlandığına göre, açıklık ve seçiklik, estetik bilgisinin ölçütü değildir; açıklık ve seçiklik, *intellectiv* (zihni) bilginin ölçütüdür. Sensitiv, yani estetik bilginin özelliği, açık ve seçik olmak değil, tersine, açık ve seçik olmama, bulanık olmadır. *Intellectiv* bilgi, logik bilgidir; logik'in ödevi açık ve seçik tasavurların ilgi ve bağlılığını araştırmaktır. İmdi, buradan şöyle bir soru doğar: Acaba, *cognitio sensitiva*'yı araştırarak bir bilim olamaz mı? Baumgarten'e göre, böyle sensitiv tasavurları araştırarak bir bilimin varlığı zorunludur. Ve böyle bir bilim estetik olacaktır.” (Tunalı; 1983, 71).

“Buradan anlaşıldığı gibi, estetik, Baumgarten'e göre, bir çeşit bir mantıktır, onun deyimi ile 'mantığın küçük kız kardeşidir'. Mantığın yukarı bilgi alanını araştırmasına karşılık, estetik aşağı bilgi alanını araştırır: '*Aesthetica est scientia cognitionis sensitivae*.' bu tanım, bizi kolaylıkla estetik'in öbür temel belirleyicisine götürür, yani *gnoseologia inferior* kavramına. Çünkü, bu tanım aslında, *gnoseologia inferior* kavramını belirlemektedir. Estetik'in konusu, *cognitio sensitiva* olduğuna göre, buradan zorunlulukla şu sonuç çıkar ki, estetik, sensitiv (duyusal) bilginin mantığıdır, bunun yanı sıra bir bilgi teorisi, yani *gnoseologia*'dır. Ama ne var ki, bu bilgi teorisi ve mantık aşağı bilginin bir mantığıdır. Bunun için estetik, bir *gnoseologia inferior*'dur; buna karşılık mantık bir *gnoseologia superior*'dur.” (Tunalı; 1983; 71-72).

René Magritte'in resmi Baumgarten'in tanımladığının aksine Estetiğin epistemolojik bir metot olarak, lojik'in altında değil üstünde olduğunu idrak ettirmektedir.

Akıl ve mantıkla oluşturulan bilginin duyularla oluşturulan bilgilere üstün tutulmasının nedeni nedir. Aristoteles, *Metafizik* kitabının büyük alfa bölümünün başlangıcında

“Tüm insanlar doğaları gereği bilmeyi arzularlar. Bunun işareti de duyumlara olan özel ilgimizdir; zira onlara yalnızca kullanımlarından ötürü değil, aynı zamanda

kendileri için de değer veririz, en çok da gözler aracılığıyla elde edilene. Nitekim yalnızca eylemde bulunacağımız yerde değil, eylemde bulunmaya hiçbir şekilde niyetli olmadığımızda bile, genel olarak söylemek gerekirse, diğerlerinin tümü yerine görmeyi seçeriz. Bunun nedeni de duyular arasında en çok da görmenin bir şeyleri bilmemizi sağlaması ve pek çok farka ışık tutmasıdır” (Aristoteles; 2015, 9)

diyerek, bilginin kaynağının duyular olduğunu, en önemlisinin ise görme duyusu olduğunu belirtmiştir.

Dış Dünya üzerine bilgilerimizin kaynağı duyu organlarımız aracılığı ile duyularımızdır. Fakat duyu organlarımız aracılığı ile duyumsadığımız duyu verileri ile dış dünyayı dolaylı olarak deneyimleyemeyiz, algılayamayız, bilemeyiz. Çünkü; Aristoteles'inde bildirdiği üzere dış Dünya üzerine bilgilerimizin kaynağı, duyu organlarımız ile elde ettiğimiz duyu verileri olup bunların en önemli ve en dominant olanı görme duyusudur. Görme duyumuz bize iki boyutlu veri sağlar, iki boyutlu duyu deneyimlememizi sağlar. Oysa cisimler üç boyutludur. Biz insanlar görme duyumuzla üçüncü boyutu göremeyiz, iki boyutlu düzlemi dik olarak kesen üçüncü doğrultuyu göremeyiz. Bu üçüncü doğrultuyu hayal ederek üçüncü boyutu ‘fiction’ yoluyla zihnimizde tasarlarız, yani üçüncü boyutu, üç boyutlu cisimleri ve üç boyutlu evreni varlık dediğimiz şeyi duyularımızla dolaylı olarak deneyimleyemeyiz, bunları zihinsel tasarım olarak algılarız. Ya da dokunma duyusunun basınç hissi verisini, görme duyusunun iki boyutlu verisine entegre edilen zihinsel tasarım ile algılarız. Bu da bir 'tasvir' veya 'fiction'dır, dolaylı deneyim değildir. Her iki durumda da duyu organlarımızın sağladığı duyu verileri, varlığın doğrudan deneyimlenmesi, algılanması ve bilinmesi için yeterli değildir. Yani insanın, sahip olduğu duyu organlarının sağladığı duyu verileri ile varlığı dolaylı olarak deneyimlemesi mümkün olmadığı için varlığı ampirik olarak bilebilmemiz mümkün değildir. Platon'un hocası Sokrates, insanın mevcut donanımı ile bilgiye dolaylı olarak ulaşmasının mümkün olmadığını fark ettiği için, hiçbir şey bilmediğini söyleyip durmuştur. Platon hocasının fark ettiği bu sorun üzerinde çalışmış; dış dünya olarak tanımladığı görüngüler dünyasında akış halinde olan, duyulanabilir varlıkların bilinmeyeceğini, bu akış halindeki duyulanabilir varlıkların bilgisine, duyuları aracılığı ile değil, zihnimizdeki idealar dünyasında yer alan formları, ideaları yoluyla sahip olduğumuz çözümünü bulmuştur. Dış dünyanın varlık ve bilgisini, sahip olduğumuz mevcut donanımızla doğrudan deneyimleyememiz nedeniyle, mevcut olan bilgi-varlık sorununa, çözüm olarak, Platon'un icat ettiği; görüngüler dünyası-idealar dünyası dualizmi; görüngüler dünyasındaki bilgi ve varlığı,

idealar dünyasına refere eder, fakat idealar dünyasının referansı yoktur. Bu da tam bir çözümsüzlüktür. Gerçek şu ki; insanın sahip olduğu donanım, sahip olduğunu iddia ettiği, sahip olduğunu sandığı varlık -bilgi konseptini oluşturabilecek nitelikte değildir

Bilim tarihi Newton fizik kuramı, kuantum fizik kuramı ilişkisi benzeri pek çok durumlarla doludur, hata bilim tarihi tamamen bu durumlardan ibarettir diyebiliriz. Paradigma kavramını düşünce alemine kazandıran Thomas Kuhn'nun 1962 yılında “bilimsel devrimlerin yapısı” adıyla yayınladığı doktora tezinde bu konuda pek çok örnek durum yer almaktadır. Bu konuda Kuhn'nun ortaya çıkardığı bu örnek durumlardan en ilginç şüphesiz ki astronomide Ptoleme ile Kopernik sistemleri arasında yaşananıdır.

Astronomide Kopernik sisteminden önce Ptoleme sistemi vardı. Ptoleme sisteminin evren teorisine göre, Güneş sistemi şu şekilde idi; Dünya, Güneş sisteminin merkezinde yer almakta idi, Güneş ve diğer gezegenler Dünyanın çevresinde dönmekteler, Güneş ve gezegenlerin bu dönme işlemi her birisi kendisine ait yörüngelerinde değişmez bir düzen içinde gerçekleşmektedir. Bu yörüngeler ise elips şeklinde değil mükemmel tam daire şeklindedirler.

“Ptoleme sistemi, İsa'dan önceki son iki ve İsa'dan hemen sonraki ilk iki yüzyıl boyunca ilk kez geliştirildiğinde, hem yıldızların hem de gezegenlerin yer değiştirme hareketlerini öngörme konusunda büyük başarı sağlamıştı. O zamana kadar hiçbir eski gökbilim sisteminin bu kadar işe yaradığı görülmemişti. Yıldızlar için Ptoleme astronomisi bugün bile bir mühendislik kolu olarak kullanılmaktadır. Gezegenler konusunda ise, Ptoleme'nin tahminlerinin Kopernik'inkilerden aşağı kalır tarafı yoktu.”
(Kuhn; 2006, 155)

Ptoleme sisteminin bilim insanları, yapılan gözlemleri geliştirdikleri birleşik çemberler sistemi ile ifade ediyorlar ve bu gözlemlerin doğruluğu her seferinde birleşik çemberler sistemiyle, matematiksel olarak ispat ediyorlardı. Bu matematiksel doğruluğu ve düzeni sağlamak için;

“Belli bir çelişkiyle karşılaşıldığı zaman, gökbilimciler Ptoleme'nin birleşik çemberler sisteminde bazı uyarlamalar yaparak her seferinde zorluğun üstesinden gelebiliyorlardı.” (Kuhn; 2006, 156)

Dünya evrenin ve Güneş sisteminin merkezinde bulunuyordu, Güneş ve diğer gezegenler daire şeklindeki yörüngelerinde Dünya'nın çevresinde dönüyorlardı. Bu durum, her seferinde gözlemler ve hesaplamalarla ispat ediliyordu. Teori ile realite arasında tam bir uyum söz konusu idi. Tıpkı Renné Marget'in insanlığın kaderi adlı resminde, tual üzerine çizilmiş manzara ile dış

dünya arasında olduğu gibi; tual üzerinde çizilmiş manzara ile tualin arkasında yer alan gerçek dış dünyanın bire bir aynısı olduğunu hiçbir şüpheyeye kapılmadan inanmamız veya düşünmemiz gibi.

1543 yılına kadar, binlerce yıl insanlar çevresinde Güneşin daire şeklinde bir yörüngede Dünyanın çevresinde döndüğü, Dünya merkezli bir Güneş sisteminde yaşadılar. 1543 yılında Kopernik daha sonra kendi adıyla, Kopernik sistemi olarak adlandırılacak olan Güneş merkezli Güneş sistemi teorisini ortaya koydu Kopernik kendi teorisini ortaya koymak için farklı gözlem metodu veya yeni bir deney yapmamıştır. Kopernik'in kendi teorisine ulaşmak için yaptığı tek şey; Ptoleme sisteminin, Dünya merkezli Güneş sistemi kuramının kaydedilmiş tüm gözlem sonuçlarını incelemek olmuştur. Kopernik kayıtlar üzerinde yaptığı incelemede; Ptoleme sistemindeki Dünya ile Güneşin yerlerinin değiştirilmesi yörüngelerinde daire şekli yerine elips şeklinde olması halinde, gözlem verileri ile gerçek evrendeki Güneş sistemini uyumlu hale getirmek için kullanılan birleşik çemberler sisteminde yapılan uyarlamalara, ihtiyaç kalmadığını keşfetmiştir. Bu keşifle kendi adıyla anılan Güneş sistemi teorisine ulaşmıştır.

İnsanlar binlerce yıl, Ptoleme sistemi olarak bilinen, Güneşin Dünyanın çevresinde döndüğü, Dünya merkezli Güneş sisteminde yaşamışlar, bu alandan sorumlu bilim ve bilim çevreleri yaptıkları bilim faaliyetlerinde her defasında Dünya merkezli Güneş sisteminin varlığını ispat etmişlerdir. Kopernik, yeni bir keşif, yeni bir icat yapmadan, yeni bir gözlem metodu veya yeni bir gözlem verisi ilave etmeden, Ptoleme kuramı bilim insanlarının bilim faaliyetleri sonucu elde ettikleri gözlem verilerini aynen doğru kabul edip, bu gözlem verilerini hiç değiştirmeden aynen kullanarak, kendi Güneş merkezli Güneş sistemi modeline ulaşmıştır. Yaptığı tek şey Dünya ile Güneşin yerlerini değiştirip, daire olan yörüngeleri elips yapmak olmuştur. Bunları yapınca gözlem verileri ile bir çelişkiyle karşılaşıldığında Ptoleme'nin birleşik çemberler sisteminde yapılan uyarlamalar, ortadan kalkmıştır.

Bu durumu Thomas S. Kuhn, Paradigma kuramı ile açıklar. Kuhn'a göre paradigma; *“belli bir topluluğun üyeleri tarafından paylaşılan inançların, değerlerin, tekniklerin bütününe temsil etmektedir.”* (Kuhn; 2006, 282) Kuhn'a göre bilim insanları sahip oldukları paradigma içinde ve çerçevesinde bilim faaliyetlerinde bulunurlar. Paradigmalar kendi doğrulama ve yanlışlama kriterlerini, epistemolojik ve ontolojik ilkelerini, araştırma, veri edinme metotlarını, modelleme ve öngörü ufkunu içeren kapalı spekülatif sistemlerdir, dahası kendi sorunsalını tanımlama ve çözümleme, doğrulama ve yanlışlama tekeli de elinde bulundurlar. Kuhn'a göre sahip oldukları paradigma içinde bilim faaliyetinde bulunan bilim adamlarının yaptığı iş; yeni teoriler

geliştirmek, yeni buluş ve keşifler yapmak değil sahip oldukları paradigmanın ileri sürdüğü bilimsel kuramı inatla ve inançla savunmak olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bilim insanlarının yaptığı bilimsel faaliyetler sanıldığı gibi, yenilikçi, devrimci bir faaliyet olmayıp, sahip oldukları paradigma doğrultusunda inandıkları kuramı her ne pahasına olursa olsun adeta şuursuzca savundukları son derece bağnaz bir faaliyetler olduğu ortaya çıkmaktadır. Khun'nun verdiği Ptoleme-Kopernik örneğinde, Ptoleme kuramını savunan bilim insanları sahip oldukları paradigma gereği, Tanrının insan merkezli yarattığı evrende insanın üzerinde yaşadığı bulunduğu gezegen olan Dünyanın evrenin merkezinde, dolayısı ile Güneş sisteminin merkezinde olması mutlak bir zorunluluktur. Bu deney ve gözlemden bağımsız ve deney ve gözlemden önce gelen apriori gerçek ve zorunluluktur. Dünyanın merkezde olmadığı bir evren, bir Güneş sistemi düşünebilmek, hayal edebilmek imkansızdır. Daire şekli ise Aristo metafiziğin dede belirtildiği üzere daire en mükemmel şekildir. Tanrının yarattığı evrende gezegenlerin yörüngelerinin daire şeklinden başka bir şekil olduğunu hayal edebilmek, düşünebilmekte tabi ki mümkün değildir. Bu nedenle; Ptoleme kuramına inanan bilim insanları yaptıkları doğru olan gözlem sonuçları ile yanlış olan Dünya merkezli Güneş sistemi kuramının doğruluğunu yüzyıllar boyunca ispat etmek zorunda kalmışlar nerdeyse imkansız başarmışlardır. Yapılan gözlemler ile gerçeğe aykırı bir evreni ispat etmek için, Ptoleme'nin birleşik çemberler sisteminde uyarlamalar yaparak, aklın ve mantığın teminatı matematiği istismar ederek, gözlem sonuçları ile gerçeğe aykırı Dünya merkezli Güneş sistemini uyumlu hale getirmişlerdir.

Kopernik, Avrupada rönesansla birlikte oluşan yeni paradigma; metafizik, dini her türlü doğmanın sorgulandığı, eleştirildiği yeni fikirlerin, metotların ortaya çıkarılması için araştırma yapmanın yükselen temel değer haline geldiği bir dönemin yeni paradigmasına sahip bir bilim insanı olarak konuya dahil olmuş, sahip olduğu bu yeni paradigmaya uygun olarak, eski paradigmanın, Tanrının insan merkezli olarak yaratmış olduğu bir evrende, insanın üzerinde yaşadığı Dünya adlı gezegenin evrenin ve Güneş sisteminin merkezinde olması gerektiği, gezegenlerin yörüngelerinin de en mükemmel şekil olan daire şeklinde olması gerektiği doğmalarını dışlayarak; mevcut gözlem verilerini yeniden düzenlediğinde, yörüngelerin elips şeklinde olduğu, Güneş merkezli Güneş sistemi kuramına yani Kopernik sistemine ulaşmıştır. Özetle; Kopernik'in bu sonuca ulaşmasında “*Orta Çağ Aristo eleştirisine, Rönesans devrinde Yeni-Platonculuğun tekrar yükselişine ve diğer başka önemli tarihsel unsurlara da yer vermek gerekir.*” (Kuhn; 2006, 157) Fakat burada da doğrunu ve gerçeğin basit ve sade olması gerektiği şeklinde doğma, metafizik inanç mevcuttur. Ptoleme- Kopernik polemiği Kuhn'un ele aldığı

“örnekler arasında, çözümün önceden tamamıyla tahmin edilebildiği tek durum, aynı zamanda en ünlü olanıdır: İsa'dan önce üçüncü yüzyılda Aristarchus'un, Kopernik'in görüşlerinin önceliğini yapması. Şimdi akla sık sık tekrarlanan bir görüş geliyor. Bu görüşe göre, eski Yunan'daki bilim eğer daha az tümdengelimci (dedüktif) ve dogmatik öğretilere daha kapalı olsaydı helyosentrik (güneşi merkez alan) astronomi gelişmesine 18 yüzyıl önce başlamış olabilirdi.” (Kuhn; 2006, 165)

uyarlamalar yaparak, aklın ve mantığın teminatı matematiği istismar ederek, gözlem sonuçları ile gerçeğe aykırı Dünya merkezli Güneş sistemini uyumlu hale getirmişlerdir.

Kopernik Avrupada Rönesansla birlikte oluşan yeni paradigma; metafizik, dini her türlü doğmanın sorgulandığı eleştirildiği yeni fikirlerin, metotların ortaya çıkarılması için araştırma yapmanın yükselen temel değer haline geldiği bir dönemin yeni paradigmasına sahip bir bilim insanı olarak konuya dahil olmuş, sahip olduğu bu paradigmaya uygun olarak, Tanrının insan merkezli olarak yaratmış olduğu bir evrende, insanın üzerinde yaşadığı Dünya adlı gezegenin evrenin ve Güneş sisteminin merkezinde olması gerektiği, gezegenlerin yörüngelerinin de en mükemmel şekil olan daire şeklinde olması gerektiği doğmalarını dışlayarak, mevcut gözlem verilerini yeniden düzenlediğinde, yörüngelerin elips şeklinde olduğu, Güneş merkezli Güneş sistemi kuramına yani Kopernik sistemine ulaşmıştır. Özetle; Kopernik'in bu sonuca ulaşmasında *“Orta Çağ Aristo eleştirisine,Rönesans devrinde Yeni-Platonculuğun tekrar yükselişine ve diğer başka önemli tarihsel unsurlar da yer vermek gerekir.”* (Kuhn; 2006, 157) Fakat burda da doğrunu ve gerçeğin basit ve sade olması gerektiği şeklinde doğma, metafizik inanç mevcuttur. Ptoleme- Kopernik polemiği Kuhn'un ele aldığı;

“örnekler arasında, çözümün önceden tamamıyla tahmin edilebildiği tek durum, aynı zamanda en ünlü olanıdır: İsa'dan önce üçüncü yüzyılda Aristarchus'un, Kopernik'in görüşlerinin önceliğini yapması. Şimdi akla sık sık tekrarlanan bir görüş geliyor. Bu görüşe göre, eski Yunan'daki bilim eğer daha az tümdengelimci (dedüktif) ve dogmatik öğretilere daha kapalı olsaydı helyosentrik (güneşi merkez alan) astronomi gelişmesine 18 yüzyıl önce başlamış olabilirdi.” (Khun; 2006,165)

Bilim tarihi, bilim dünyasında genel kabul gören teorilerin yerini aniden, çok kısa bir süre içinde, bu teorilerle taban tabana zıt ya da bu teorilerle hiçbir ilgisi olmayan yeni teorilere bıraktığı pek çok radikal değişimlerle doludur. Bu radikal epistemolojik değişimleri, Khun, paradigma kuramıyla açıklamıştır. Marksist epistemoloji kuramı ile bu radikal değişimleri açıklamak mümkün değildir. Çünkü, Marksist epistemoloji öngörüsüne göre tez-anti tez-sentez

şeklinde diyalektik olarak ilerleyen süreç akışında bu şekilde ani olarak gerçekleşen radikal değişimler mümkün olamaz. Louis Althusser, epistemolojik kopma, epistemolojik engel kavramı ile Khun'a benzer bir kuramla paradigma değişikliği kavramı ile hemen hemen aynı anlamda olan 'epistemolojik rüptür' kavramını kullanarak hemen hemen aynı şekilde açıklar.

“Althusser'in hocası Bachelard'dan 'ödünc' aldığı ünlü 'epistemolojik engel' ya da 'kopuş' nosyonuyla ortaya koyduğu bilimsel bilgi anlayışı bir yönüyle gerçekçi bir konumu temsil etsede, başka bir yönüyle postyapısalcı bir açılım içerir.” (Küçük; 1993, 220)

Althusser, yazdığı 'felsefe ve bilim adamlarının kendiliğinden felsefesi' adlı kitabında; bilim faaliyetlerini dönemsel olarak, tıpkı Khun'un yaptığı gibi; olağan dönem ve bunalım dönemi diye ikiye ayırır. Bunalımı, şu şekilde tanımlar;

“Gelişmesinin belirli bir aşamasında, bir bilim mevcut teorik araçlarla çözülemeyecek, ya da/ve mevcut teorinin tutarlılığını tartışma konusu yapan bilimsel sorunlarla karşılaşır. İlk olarak, ya yeni sorun ile mevcut teorik araçlar arasındaki bir çelişkiden, ya da bütün teorik yapının sarsılmasından söz edilebilir. Bilim adamlarınca bu çelişkiler 'kritik' hatta dramatik bir biçimde yaşanabilir” (Althusser; 1984, 58-59)

“'bunalım' şu anlama geliyor: bilimin bilim ilkelerinin sarsılması, disiplinlerin zayıflığı – bunun da ötesinde, insani bir çaba olarak her türlü bilimsel bilginin radikal yetersizliği.” (Althusser; 1984, 60)

Althusser, Khun'un tanımladığı paradigma kavramının karşısına onun eşdeğeri olan 'bilim adamlarının kendiliğinden felsefesi' kavramını tanımlayarak koyar. Althusser 25. tezinde bilim adamlarının kendiliğinden felsefesini şöyle tanımlar;

“Çeşitli disiplinlerin uzmanları, bilimsel pratikleri, felsefenin varlığını ve felsefenin bilimlerle olan ayrıcalıklı ilişkisini 'kendiliklerinden' tanımlamaktadırlar. Bu tanıma (kabul) genellikle bilinçsizdir: bazı durumlarda, kısmen bilinçli olabilir. Ama, o zaman da bilinçsiz tanımanın kendine özgü biçimlerine bürünmüş olarak kalır: bu biçimler 'bilim adamlarının kendiliğinden felsefesini' oluştururlar. (B.K.F.)” (Althusser; 1984, 58)

“Gerçekten her bilim adamında uyuklayan bir filozof vardır ki, bu şöyle de söylenebilir: her bilim adamı bir ideoloji, ya da bilimsel bir felsefe ile yüklüdür ki, biz buna bilim adamlarının kendiliğinden felsefesi, ya da kısaltılmış olarak B.K.F. diyeceğiz. Biz

diyoruz ki, bütün bilim adamları, bir 'bunalımın' açıkça gösterdiği durumlar dışında da, sürekli olarak yani farkında olmaksızın bunun (B.K.F.) etkisi altındadır.” (Althusser; 1984, 67)

Althusser'e göre, bilim adamları 'bunalım' döneminde üç şekilde hareket ederler.

“Bilim adamları bu bunalımları nasıl yaşarlar? Tepkiler nedir? Bilinçli olarak nasıl konuşurlar? Hangi kelimeleri ve ne tür söylemleri kullanırlar? 'Bilimi sarsan' bu 'bunalımlar' karşısında tutumları ne olur? Üç tür tepki belirtilebilir.” (Althusser; 1984, 59)

“Birinci tepki. Bu, soğuk kanlılıklarını koruyan ve sorunlar bilimin dışına çıkmadan göğüsleyen bilim adamlarının tepkisidir. Onlar, bilimsel zorluklarla ellerinden geldiğince uğraşır ve onları çözmeye çalışırlar. Gerektiğinde açık seçik görmemeyi ve karanlıkta ilerlemeyi kabul ederler. Onlar için 'bunalım', bilimi tartışma konusu yapacak 'bilimin bir bunalımı' değildir.” (Althusser; 1984, 59)

“İkinci tepki. Bunların tam karşısında, diğer uçta soğuk kanlılıklarını kaybeden bilim adamları görünmektedir. 'bunalım' onları o kadar hazırlıksız, o kadar savunmasız yakalıyor ki, bizzat kendi pratiklerinin geçerliliğinden, 'bilimin geçerliliğinden' şüpheye düşüyorlar. Bilimin sınırları içinde kalıp, orada bilinmeyen, şaşırtıcı, hatta moral bozucu sorunlara göğüs germek yerine, 'öbür tarafa' geçiyorlar, bilimsel alandan çıkıp ona dışardan bakıyorlar:” (Althusser; 1984, 60)

Onlar için;

“'bunalım' şu anlama geliyor: bilimin bilim ilkelerinin sarsılması, disiplinlerinin zayıflığı-bunun da ötesinde, insani bir çaba olarak her türlü bilginin radikal yetersizliği.” (Althusser; 1984, 60) “O zaman, bu bilim adamları felsefe yapmağa başlıyorlar.” (Althusser; 1984, 60)

“bu 'bunalım' anında, bizzat bilim adamlarının felsefe 'imal etmeğe' koyulduklarını görüyoruz. Demek ki, her bilim adamında uyuyan ya da uyuklayan, ama ilk fırsatta uyanabilen bir filozof var. İşte tam bir dinsel coşku içinde uyanıyor.” (Althusser; 1984, 61)

“'bunalım' üzerinde bu söylemde bulunan bilim adamları agnostik-spritiüalist eski bir geleneği yinelemektedirler: ama, Paskal ve Kant'dan beri biliyoruz ki, felsefenin bilime koyduğu sınırların arkasında daima bir din kol gezmektedir.” (Althusser; 1984, 61)

“Ama, filozof olarak uyanan bilim adamları, onların ağızından konuşan felsefenin, insanlığın bütün sıkıntılarının üzerine, din adına istismar etmek için atladığı gibi, bilimlerin 'bunalımları' üzerine de atlayan spritüalist bir felsefenin kesintisiz süregelmiş geleneğini yinelemekten başka bir şey yapmadığını da göstermektedirler (Bergson, Brunschwing, vb.).” (Althusser; 1984, 61)

Üçüncü tepki. İlk iki tepkiyi verenler dışında kalan bilim adamlarının verdiği tepki;

“Bunlar da felsefe yapmağa koyulurlar. Bunlar da 'bunalımı' teorisinin ve bilimsel pratiğin gelişme ve yeniden oluşmasının bir çelişkisi olarak değil de felsefi bir 'sorun' olarak yaşarlar. Bunlar da bilim alanının dışına çıkarlar ve dışarıdan bilime, pratiğinin ve sonuçlarının geçerlilik koşulları-temel niteliği- hakkında felsefi 'sorular' sorarlar. Bilimi ve uygulamalarını da o zamana kadar içinde yaşamış olduklarını keşfettikleri 'naif' felsefi fikirleri de suçlamazlar. 'Bunalımın' kendilerini 'dogmatizm'den kurtardığını kabul ederler: kendileriyle tutarlı, bilime gereken felsefeyi-iyi bilim felsefesini-sağlamak için işe koyulurlar. Onlara göre bunalım, kendilerine gelinceye kadar bilim üzerinde egemen olan bilim adamlarının kötü felsefesinin bilim alanındaki sonucudur.” (Althusser; 1984, 63)

Khun'a göre paradigma değişimi ile, astronomide Ptoleme sistemi yerini Kopernik sisteminin alması, fizikte Newton fiziğinin yerini Kuantum fiziğinin alması, kimyada flojiston kuramının yerini kalorimetri kuramına bırakması vb. gibi, bilimsel devrimler, Althusser'e göre; bilimlerin 'bunalım' döneminde, bilim adamlarının tepki olarak bu 'üçüncü tepki'yi vermesiyle, 'bilim adamlarının kendiliğinden felsefesi'ndeki değişimle meydana gelen 'epistemolojik kopma' ile mümkün olmaktadır.

Paradigma değişimi de, epistemolojik rüptür de benim bir insanın totaliter sistem yanlısı olup olmadığını tespit edebilmek için aradığım ulaşmaya çalıştığım düşüncenin arka planı öğeleri değiller. Ben bu kavramların daha arkasında daha derininde şeyler arıyorum. Düşünce evreni epistemolojik rüptür gibi pek çok kavramlarla doludur. Şimdi, şu soruya cevap vermek lazım. 'Epistemolojik rüptür' veya 'epistemolojik break' soyut bir kavram mıdır, yoksa doğada gözlemlenen bir eylem midir? Yer kabuğunda bir fay hattını oluşturan plakaların birbiri üzerinde kaymaları sonucu plakalar arası gerilimin giderek artması, artması derken gerilimin tolere edilemez bir hale gelmesi üzerine fay hattında kopma, yırtılma, kırılma meydana gelmesi, bu kırılma sonrası yeni bir düzen oluşması. Kimyada aynı ortamda bulunan tepkimeye girebilecek iki maddenin tepkimesi için gerekli enerjinin birikmeye başlaması enerjinin

birikmesi, birikmesi ve eklenen o en son en küçük miktar enerji ile tepkime için yeterli enerji eşliğinin geçildiği anda bir anda bütün tepkime reaksiyonunun gerçekleşip olup bitmesiyle meydana gelen yeni maddelerle birlikte yeni bir düzen oluşması vb. gibi sıralanabilecek pek çok olay epistemolojik rüptür ile aynı şeydir. Yani epistemolojik rüptür bazı doğa olayları üzerine yaptığımız gözlemden soyutladığımız bir mekanizmadır, lineer ilişki içinde gelişmeyen olayların işleyişini açıklamak için kullandığımız kullanışlı bir mekanizmadır.

Althusser doğa olaylarında cereyan eden bu mekanizmayı tarihsel süreçte diyalektik olarak gelişmeyen olaylara uygulamıştır. Khun'un paradigma değişikliği olarak tanımlayarak açıkladığı durumu, Althusser epistemolojik rüptür kavramını kullanarak yapmıştır. Althusser, hocası Gaston Bachelard'tan ödünç aldığı 'epistemolojik rüptür' kavramını, Alman tarih okulunun materyalist kanadı temsilcilerinden Karl Marks'ın düşüncelerinin, Alman tarih okulu idealist kanadının düşünce ilkelerinden ayrı olduğunu ve bir bilim olduğunu, iddia edebilmek için kullandığı bir kavramdır. 'Epistemolojik rüptür' kavramı aslında; olaylar örgüsünü tez antitez sentez devrim ilkesiyle, tarihsel bir ereksellik doğrultusunda ilerleme ile açıklayan tarihselci düşünce okullarının, bu anlayışla açıklama yapmakta tükendikleri noktada uygun açıklama için devreye girebilecek kullanışlı bir ayardır. Tıpkı Ptoleme kuramı bilim insanların, doğru olan gözlem sonuçlarını doğru olamayan kuramlarına uyumlu hale getirebilmek için kullandıkları, Ptoleme'nin birleşik çemberler sistemi uyarlamaları gibi.

Biyolojide klasik Darwin'in evrim teorisi; kullanılmayan organların körelmesi, kullanılan organların gelişmesi sonucunda yeni türler oluşarak biyolojik çeşitliliğin gelişerek devam etmesi kuramı, iflas ettiğinde, mutasyon olayının keşfedilmesi, biyolojik evrim teorisini kurtarmıştır. Bu açıdan bakıldığında düşünce evreninde mutasyon olayına benzeyen, epistemolojik rüptür kavramı, klasik tarihselci düşünce akımlarını kurtaran bir ayar olarak iş görmektedir.

Tarihselci düşünce akımlarının temel ilkesi olan, diyalektik; olayların ve düşüncenin devinimi, akışı ve gelişmesinin ana ilkesi, tez-antitez-sentez süreci, aslında doğa üzerine yapılmış gözlemin ifade edilmesidir. Sıcak su ile soğuk su karşılaşır sentez olarak ılık su oluşur. Oluşan ılık su mutlaka başka bir sudan ya sıcaktır ya da soğuktur, bu itibarla aynı süreç tekrar tekrar tekrarlanır. Az ve çok içinde, sert ile yumuşak içinde, ağır ile hafif içinde vb. gibi tüm kategorik zıtlıklar için, aynı durum söz konusudur. Eğer dış evrende ve düşünce evreninde her şey tez-antitez-sentez şeklinde diyalektik olarak değişip gelişse idi, sonsuz önceden beri var kabul edilen evrende (ki bu evreni evren yapan olmazsa olmaz temel niteliklerden biridir), diyalektik

etkileşime, diyalektik ilişkiye giren evrendeki tüm şeyler ve düşünceler arasında zıtlıkların, ayrılıkların sönümlendiği, nütürlendiği ortak bir senteze, birliğe, bir olmaya, mutlak tekilliğe, entropinin sıfırlandığı değişimin, değişimin, dönüşümün, başkalaşımın, hareketin durduğu mutlak sıfıra ulaşılması gerekirdi. Bu da termodinamiğin temel yasalarına aykırıdır. (Eğer öyle olsa idi şu anda her şey mutlak tekilliğe ulaşmış olacağı için hiçbir şey var olamayacaktı ve ben bu tezi yazıyor olmayacaktım). Termodinamiğin ikinci yasasına göre ilerleyen tarihsel süreçte düzensizliğin azalması değil artması temel zorunluluktur. Bu durum diyalektiği kendisine ilke edinmiş her türlü düşünce akımlarını geçersiz kılar. Bundan anlaşılacağı üzere aslında diyalektik, dış dünyadaki bazı gözlemlerimizi ifade edebilmek için geliştirdiğimiz icat ettiğimiz bir ad hoc hipotezdir. Bazı gözlemlerimizi ifade etmek için icat edip kullandığımız bir 'ad hoc' hipotezi; evreni, doğayı, toplumu, tarihi devindiren ana ilke olarak kabul edip bu varsayımı da merkez, ana ilke, esas alarak düşünce akımları geliştirmek, bilimsel faaliyetlerde bulunmak insanlık için en ölümcül hata olmuştur. İnsanlık bu nedenle binlerce yıldır patinaj yapmaktadır.

Dış dünyanın, doğanın gözleminden elde edilen diyalektik kavramı, tıpkı epistemolojik rüptür kavramında olduğu gibi düşünce evreninin, zihinsel alanın bir varlığı olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede dış evrene bakan bir insan, dış evrenin her tarafında diyalektik ilişki gözlemler. Diyalektik ilişki dikte edilemeyen şeylerin bu insan tarafından algılanması zaten mümkün değildir. Daha sonra yaptığı değerlendirmede “evren ne kadar diyalektik, ne kadar rasyonel, tıpkı benim aklım gibi” sonucuna varır. Hatta evren tanrı panteizmine ulaşır. Buradan Nirvana dahil her türlü mistik felsefeye, Alman tarih okulunun materyalist ve idealist kanadına, her türlü teizme, her türlü rasyonel düşünce akımına vb. gibi düşünce tarihindeki her düşünce akımına buradan ulaşılır. Bu sistem o kadar dominanttır ki, bu düşünce sisteminin evreni, insanı, hiçbir şeyi açıklamadığını gören anlayan birisi bu durumu sadece hisseder, değil başka birisine kendisine dahi ifade edemez, çünkü; bu sistem parçalarıyla, kurallarıyla sadece kendisini üreten kapalı bir sistem (parçalarıyla sadece bir tek şekil, resim ya da cisim oluşturulabilen yap boz oyunu gibi). Dilde sonlu sayıda sözden sonsuz sayıda cümle üretilebiliyor ama içinde bulunduğumuz düşünce sistemini üretmemizi sağlayan parça, argüman ve kurallardan sadece ve sadece içinde olduğumuz düşünce sistemi üretilebiliyor maalesef, bu nedenle düşünüyor olmak sistemin içinde kalmayı zorunlu kılar. Şöyle söyleyebiliriz “düşünüyorum o halde sistemin içindeyim”. Bu düşünce sisteminin hiçbir şey açıklayamadığını anlayan fakat bu sistemin içinden çıkamayan insanlar; ya nihilist, ya skeptik, yada agnostik olarak kendini ifade etmek zorunda kalırlar, bir anlamda mahallenin delisi konumundadırlar.

Tüm bunların sebeplerinden bir tanesi, Platonla birlikte evrenin idealar dünyası ve görüngüler dünyası diye ikiye bölünmesi ile başlayan ontolojik ve epistemolojik dualizm dir. Bu sorun modernitenin başlangıcında çözülmeye çalışılırken daha da derinleşmiştir. Bu çerçevede;

“Var olmasaydık kuşku duymazdık, bu da edinebileceğimiz ilk doğru bilgidir. Kendilerinden en ufak bir biçimde kuşkulanmadığımız her şeyi bu şekilde yanlış göreceğimiz gibi aynı zamanda geri de çevirebileceğimizi varsayarken, ne Tanrı, ne gök ne de yerin var olmadığını ve bir bedenimizin de olmadığını kolayca kabul ediyoruz; Ancak aynı biçimde tüm bu şeylerin gerçeğinden kuşkulanırken var olmadığını varsayamayız. Çünkü düşünen nesnenin, düşünürken gerçekten var olmadığını kavramak bize o denli aykırı geliyor ki, en şaşılasi varsayımlara karşın şu, düşünüyorum, o halde varım sonucunun doğru olduğuna ve bunun, düşüncelerini bir sıra içinde yönlendiren ve yöneten bir kimseye görünen ilk doğru sonuç olduğuna inanmaktan kendimizi alıkoyamıyoruz” (Descartes; 1983, 57)

Descartes şüphe ediyorum diye başladığı o ünlü uslamlamasında “düşünüyorum o halde varım (cogito ergo sum)” önermesine ulaşarak, varlığı ve bilgiyi teminat altına almıştır. Bu yetmemiş ben varsam o halde beni yaratan Tanrı da var sonucunu çıkararak Tanrının varlığını da teminat altına almıştır. Descartes'in 17. yüzyılda bulduğu bu 'düşünen özne' çözümü, 20. yüzyılda, Viyana okulundan Alfred Jules Ayer yazdığı 'Dil, doğruluk ve mantık' adlı kitabında, şu anda bir düşünce var olması, benim var olmamı gerektirmez, şeklinde verdiği cevapla geçersiz duruma düşmüştür. Ayer'e göre;

“Genellikle Descartes'in bütün insan bilgilerini, sezgisel olarak kesin doğruluktaki öncüllerden türettiği söylenir:” (Ayer; 1984, 29) “böylece, gerçekte onun yapmak istediği, bütün bilgimizi, yadsınması iç-çelişkili olan önermelere dayandırmaktı. Böyle bir önermeyi 'cogito'da bulunduğunu düşünüyordu ki, burada bunun, 'düşünüyorum' biçimindeki olağan anlamında değil de 'şu anda bir düşünce vardır' anlamında alınması gerekir. Gerçekte yanıltıyordu, çünkü 'non cogito' ancak kendisini olumsuzlarsa iç-çelişki olur: oysa hiçbir anlamlı önerme bunu yapamaz. Fakat 'şu anda bir düşünce vardır' gibi bir önermenin mantıksal kesinlikte olduğu doğru bile olsa, bu, yine de Descartes'in amacını karşılamazdı. Çünkü 'cogito' bu anlamda alındığında, başlangıç ilkesi olan 'cogito ergo sum' yanlıştır. 'Şimdi bir düşünce vardır'dan 'ben varım' çıkmaz.” (Ayer; 1984, 30)

“sonuçta biz rüyada temelde görmeyen biri konumundayızdır. Özne rüyanın onu nereye götürdüğünü göremez, rüyayı takip eder, hatta bazen kopabilir bile, kendi kendine bu bir rüya der, ama hiçbir şekilde kendini rüyada Descartes'in 'cogito'sundaki gibi düşünce olarak yakalayamaz. Yok, bu bir rüya, diyebilir. Ama Ne de olsa ben bu rüyadaki bilincim diyen biri gibi yakalayamaz kendini.” (Lacan; 2013, 84)

Lacan'un bu tespitine göre rüyada 'cogito ergo sum' mümkün değil. Ama mümkün olması gerekmez miydi?

Durum böyle iken bugün itibariyle evreni açıklayacak ontolojik bir ilkeye sahip değiliz. Peki bilginin kaynağı epistemolojik bir ilkeye sahip miyiz? Şüphesiz ki sahip değiliz. Bilginin, gerçekliğin, doğruluğun, varlığın dayanağı, 'özdeşlik ilkesi'dir, 'aynılık ilkesi'dir.

Düşünmenin, varlığın, gerçekliğin, doğruluğun ve bilginin; dayandığı temel ilke, 'özdeşlik ilkesi', 'aynılık ilkesi' mümkün müdür? Ludwig Wittgenstein'nın Felsefi soruşturmalar adındaki eserinde yaptığı değerlendirmesine göre bu mümkün değildir. Ayrıca bu değerlendirmeye göre biz insanlar bilemeyiz, sadece inanabiliriz.

Wittgenstein değerlendirmesinde;

“Yani biri 'Şimdi ağrım mı var başka bir şeyim mi bilmiyorum' diyecek olsa, onun dilimizdeki 'ağrı' sözcüğünün neyi karşıladığını bilmediğini düşünür ve bu sözcüğü açıklarız.-Nasıl? Belki jestlerle ya da eline iğne batırıp 'bak işte ağrı budur' diyerek.” (Wittgenstein; 2007, 117)

“Kendime ilişkin olarak 'ağrı' sözcüğünün neyi karşıladığını yalnızca kendi durumumdan bildiğimi söylüyorsam-bunu başkaları içinde söylemem gerekmez mi? Ve bu bir durumu nasıl böyle sorumsuzca genelleştirebilirim? Şimdi, herkes bana, kendine ilişkin, olarak, ağrının ne olduğunu yalnızca kendisinden bildiğini söylüyor! - Diyelim ki herkesin bir kutusu var ve içinde de 'böcek' dediğimiz bir şey bulunuyor. Hiç kimse hiçbir zaman başkasının kutusunun içine bakamıyor; ve herkes böceğin ne olduğunu yalnızca kendi böceğinin görünüşünden bildiğini söylüyor.-Bu durumda herkesin kutusunda pekala farklı bir şey bulunabilir.” (Wittgenstein; 2007, 118)

Bunu şu şekilde açıklayabiliriz; sizin elinize bir iğne batırıyorum, ne hissettiğinizi soruyorum ağrı diyorsunuz, sonra yanınızda bulunan başka bir kişinin eline iğne batırıyorum, ne hissettiğini soruyorum, o da ağrı diyor, daha sonra bu ağrıların aynı olup olmadığını soruyorum. Cevap olarak tabi ki aynı olduğunu söylüyorsunuz. Bu durumu Wittgenstein şu duruma

benzetir; herkesin içinde ne olduğunu sadece kendisinin görebildiği bir kutusu var. Sizin kutunuzun içinde sadece sizin görebildiğiniz, adına böcek dediğiniz bir şey var. Hiç kimse, başkasının kutusunun içindeki böcek dediği şeyi göremiyorken, kendi kutusundaki böcek dediği şeyle, başkasının kutusundaki böcek dediği şeyin aynı olduğunu bilemez, sadece ve sadece aynı olduğuna inanabilir.

Wittgenstein'nın bu deneyi aynılık, özdeşlik kavramlarının mümkün olmadığını, bu nedenle bir şeyin bilgisine sahip olamayacağımızı, sadece inancına sahip olabileceğimizi göstermiştir. Yani şu gerçeği tekrar ortaya çıkartmıştır; biz insanlar bilemeyiz, sadece ve sadece inanabiliriz.

Aynılık, özdeşlik kavramının mümkün olamaması, bilgiyi imkansız hale getirdiği gibi doğruluk, gerçeklik ve varlığı da imkansız hale getirmektedir.

Bilginin ve varlığın epistemo-ontolojik alanın diğer temel kavramalarından 'nedensellik' kavramı ise David Hume tarafından yıkılmıştır. David Hume; Frances Bacon, Jhon Lock, Chorch Berkeley'in yer aldığı İngiliz ampirizminin en önemli temsilcilerinden olup, İmmanuel Kant'ın beni dogmatik uykumdan uyandıran diye tanımladığı David Hume, Kant'a olan etkisi nedeniyle Alman idealizmine de esin kaynağı olmuş çok değerli bir filozoftur. David Hume 1740 yılında yayınladığı 'insan doğası üzerine bir inceleme' adlı eserinde;

“açıktır ki neden ve etki kendilerine ilişkin bilgiyi herhangi bir soyut uslamlamadan ya da derin düşünmeden değil ama deneyimden kazandığımız ilişkilerdir.” (Hume; 1997, 84) “O zaman nedensellik düşüncesi nesneler arasındaki bir ilişkiden türetilmiş olmalıdır; ve şimdi bu ilişkiyi saptamaya ve ortaya sermeye çalışmalıyız. İlk olarak nedenler ya da etkiler olarak düşünülen tüm nesnelerin bitişik olduklarını, ve hiçbir şeyin onun varoluş zamanından ya da yerinden biraz bile olsun uzaklaştırılmış bir zamanda ya da yerde işlemsel olamayacağını bulurum. Öyleyse BİTİŞİKLİK ilişkisini nedensellik ilişkisine özsel olarak düşünebiliriz;” (Hume; 1997, 89-90) “Nedenler ve etkilere özsel olarak belirteceğim ikinci ilişki zamansal ÖNSELLİK ilişkisidir.” (Hume; 1997, 90)

“Böylece 'bitişiklik ve ardışıklık' olarak bu iki ilişkinin nedenler ve etkiler için özsel olduğunu saptadıktan ya da varsayıldıktan sonra durdurulduğumu ve herhangi bir tekil neden ve etki durumunu irdelemede daha öte ilerleyemediğimi bulurum.” (Hume; 1997, 91)

şeklinde tespitlerde bulunarak; nedenselliğin, derin usamlama yapılarak erişilebilecek, dış evrendeki şeylerin, nesnelerin niteliklerine ait bir özellik olmadığını, nedenselliğin, dış evrendeki şeyler, nesneler arasındaki bitişik olma, ardışık olma ilişkisi olduğunu ispat eder. Bitişik olmanın dış evrendeki şeyler, nesneler arasındaki uzamsal ilişkinin gözlemi, ardışık olmanın ise dış evrendeki şeyler, nesneler arasındaki zamansal ilişkinin gözlemi olduğunu ortaya koymuştur. Daha açık bir ifade ile; A hep B nin yanında ise, biz A ya B nin nedeni dir deriz ya da A dan sonra her zaman B geliyor ise, biz A ya B nin nedeni dir deriz.

Özetle Hume; Nedenselliğin, zihne ait ya da dış evrendeki şeylere ait bir özellik olmadığını, dış evrendeki şeylerin birbirleri arasındaki uzamsal ve zamansal ilişkilerin gözleminden ibaret olduğunu ortaya koymuştur.

Hume, yine 'insan doğası üzerine bir inceleme' adlı eserinde özdeşlik için

“Tüm usamlama türleri bir karşılaştırmadan ve iki ya da daha çok nesnenin birbirleri ile taşıdığı değişmez ya da değişebilir ilişkilerin ortaya çıkarılmasından başka bir şeyden oluşmaz. Bu karşılaştırmayı her iki nesne de duyular için bulunurken, ya da ikisinden hiçbirisi bulunmazken, ya da yalnızca biri bulunurken yapabiliriz. İlişkinin yanı sıra her iki nesne de duyular için bulunurken buna usamlamadan çok algı deriz; ne de bu durumda sözcüğün asıl anlamında herhangi bir düşünme işlemi ya da herhangi bir eylem vardır; yer alan şey yalnızca izlenimlerin duyum örgenleri yoluyla salt edilgin bir alınıştır. Bu düşünme yoluna göre 'özdeşlik' üzerine ve 'zaman ve yer ilişkileri' yapabileceğimiz herhangi bir gözlemi usamlama olarak almamız gerekir; çünkü bunlardan hiçbirinde anlık gerçek varoluşu ya da nesnelerin ilişkilerini ortaya çıkarabilmek için duyular için dolaysızca bulunanın ötesine geçemez.” (Hume; 1997, 88)

Değerlendirmesini yaparak, 'özdeşliğin'; zihne, anlağa, ya da dış evrendeki şeylere ait, onların niteliklerine ait bir özellik olmadığını, özdeşliğin dış evrendeki şeylerin sürekliliği ve değişmezliği ilişkisi üzerine gözlem ve deneyimizden ibaret olduğunu ortaya koymuştur.

Çağdaş zamanlarda Jean Piaget çocuklar üzerinde yaparak 'genetik epistemoloji', 'epistemoloji ve psikoloji', 'zeka psikolojisi' adlı eserlerine yayınladığı deneylerinde, düşünme işlemini ve düşünmeyi oluşturan; özdeşlik (aynılık), korunum, nitelik, nicelik, hız, zaman, mesafe, sayısal ve mantıksal ilişki ve kavramlarının; doğuştan zihnimize bulunan, zihnimize ait özellikler olmadığını, zihnimiz ile ilişkiye girebilen dış dünyadaki özellikler arasındaki etkileşim sonucunda, zamanla oluştuğunu ispat etmiştir.

Bu türden çok fazla örnek verilebilir. Kısaca, bilginin ve varlığın hiç de zannettiğimiz varsaydığımız gibi, zihnimizde veya dış evrende teminatı olabilecek bir temeli, bir başlangıç referans noktası yoktur.

Aslında tuhaf olan şey bilgiye ve varlığa dair yapılan her değerlendirmede her fikir beyanı, her tespit, zihin ve dış evren ayrımı yapmak zorunda kalıyoruz. Bilgi veya varlık dediğimiz anda hemen zihin (anlak) ve dış evren ayrımı ortaya çıkıyor. Çünkü düşünmek; 'ben olmayan' dış evrende, 'ben olan'ın (öznenin) ayrımı ile başlar. Bu ayrımla birlikte zorunlu olarak 'ben olan' (özne) ile 'ben olmayan' arasındaki ilişki başlar. 'Ben olmayan'ın dominant, egemen olduğu, 'ben olan'ın kendini sürdürebilmek için mücadele etmek, uymak, uzlaşmak, çözüm üretmek zorunda olduğu, bu ilişki; 'ben olan'-'ben olmayan' zıtlığında cereyan ettiği için diyalektiktir, yani bu kendini sürdürebilme eylemi, bir eylem olarak, sürdürebilme-sürdürememe zıtlığında cereyan ettiği için diyalektik bir süreçtir, bu diyalektik süreci, sürecin sujesi (öznesi) olarak yaşayan insan, aynı zamanda bu sürecin gözlemcisi, olarak bu sürecini soyutlayarak zihnine kaydeder, böylece düşünce başlamış olur. Bu nedenle düşünmeyi, düşünceyi, zihnin yapısını diyalektik sanırız. 'Ben olan' (özne) olarak ayrımlaşan zihin diyalektik olunca, 'ben olan'a göre karşı taraf olarak belirlenen, 'ben olmayan' taraf, dış evrende; diyalektik olanın, diyalektik ilişkide olduğu karşı tarafı olarak, zorunlu olarak diyalektiktir.

Bu kulağa hoş gelen, insana huzur ve güven veren karşılıklı simetri içeren düzenlilik durumu insanın kendisini akıllı, bilinçli ve iyi hissetmesini sağlayan kusursuz bir tasarımıdır. Ama maalesef sadece bir tasarımıdır, karşılığı olmayan. Eğer karşılığı olsaydı, dış evren diyalektik olarak ilerleyen bir süreç olsaydı, termodinamiğin yasaları ters olması gerekirdi; Evrendeki akışın düzensizlik artışı şeklinde değil, düzenlilik artışı şeklinde cereyan etmesi gerekirdi. Oysa durum bunun tam tersi düzensizlik yani entropi artışı şeklindedir.

Bu nedenle Efesli Herakleitos diyalektiği evreni devindiren temel ilke olarak düşünmüştür. Sokrates diyalektiği, doğruyu ve gerçeği bulmak için sorgulama, düşünme metodu olarak kullanmıştır. Diyalektik 19. yüzyıl sonlarında Alman tarih okulunun her iki kanadında her şeyin ilkesi haline dönüşmüştür.

Aslında 'diyalektik'; dış evrende hayatta kalmak, kendisini sürdürmek zorunda olan insanın; 'ben olan'-'ben olmayan', 'sürdürebilme'-'sürdürememe' sürecinde, katagorik zıtlıklar şeklinde algıladığı deneyimdir, algıdır. Diyalektik; 'Ben olmayan'a, dış evrene veya 'ben olan'a, zihne ait bir nitelik değildir. İnsanlar günlük hayatın deneyimlerinden edindikleri ilkelerle mantığı oluşturmuşlardır. Aristoteles günlük hayatın deneyimlerinden oluşturulan bu mantığın ilkelerini

tespit edip sistematik bir şekilde düzenleyerek, Aristo mantığı dediğimiz formel mantığı ortaya çıkarmıştır. Düşünmenin ilkesi niteliğindeki mantığın ilkeleri dış evrene veya zihne ait nitelikler, ilkeler değildirler, mantığın ilkeleri, algılanan deneyimlerin ilkeleştirilmesinden ibarettir. Jean Piaget'te yaptığı deneylerle bu durumu ispatlamıştır. Dünya üzerinde tartışılmaz egemenliğe sahip batı düşüncesinin, zorunlu başlangıç noktası olan bu 'ben olan' zihin, 'ben olmayan' dış evren, ayrımı, diyalektiği yarattığı gibi, varlığı esas alan düşünme sistemini ve 'bilgi-varlık' düalizmi ni oluşturmuştur. Bu düşünce sisteminin ilkeleri; öyle sanılmasına rağmen, zihin veya dış evrenin nitelikleri değil, deneyimden edinilenlerin ilkeleştirilmesi olduğu için, bu sistemde 'var olmayan'a yer yoktur, bu nedenle, bu sistemde düşünme varlığa dayanır, 'var olmayan' düşünülemez. 'Var olmayan' olarak kastedilen, 'var olmayan' ise; 'var olan' esas alınarak, tanımlanan; bir birim 'var'ı nötrleyen bir birim 'var olmayan'dır yani; bir birim 'anti var' veya bir birim 'negatif var'dır. Maalesef 'var olmayan' olarak olan bir 'var olmayan' yoktur, yani 'var olmayan'ın olmadığı bir evren. Fakat 'var olmayan'ın olmadığı bu evrende, 'var olmayan'dan bahsedilebiliniyor. 'Var olmayan'ın olmadığı fakat 'var olmayan'dan bahsedilebilen bu düşünce sisteminin bu çelişkili ontolojik bakışı ile; Materyalistlerin yaptığı gibi, her şeyin tamamen ve sadece maddeden oluştuğunu ispat eden sistem kurulabildiği gibi, Viyana okulunun yaptığı gibi maddeyi reddeden, her şeyin sadece ve tamamen duyumlardan oluştuğunu, ispat eden, 'duyu atomculuğu' sistemini, kurmakta mümkündür. Birbirine zıt bu iki düşünce akımı halen yarışmaktadır.

Ontoloji alanında bu problemler düşünce dünyasında tarihi boyunca çözümlenemediği gibi epistemoloji alanında da sorunların çözümleme denemeleri, sorunları çözmediği gibi, bu çözümleme denemelerinin kendileri daha büyük, yeni problem olmuşlardır. Bu çerçevede; Platon, 'idealar dünyası – görüngüler dünyası' dualizmi problemini, Aristoteles ise 'Tabulo rasa' problemini yaratmıştır.

Bu problemler, bu egemen batı düşünme evreni ile çözümlenemez. Çünkü; egemen batı düşünce evreninde, düşüncenin başlangıç ilkesi yapılan 'ben olan' - 'ben olmayan' dualizmi, buna korole zorunlu olarak oluşan 'zihin' - 'dış evren' dualizmi daha sonra buna korole olarak kendiliğinden oluşan 'bilgi' - 'varlık' dualizmi sorunu oluşmaktadır. Hem Platonun, idealar dünyası-görüngüler dünyası dualizmi problemi, hem de Aristotelesin, Tabulo rasa problemi bu; ben olan – ben olmayan, zihin – dış evren, bilgi – varlık dualizmi sorununun çözümü için ortaya konulmuş sözde çözümlerdir. Fakat görülmektedir ki bu çözümlerin kendileri çözümlenmesi

gereken daha büyük sorun olmuşlardır. Bir düşünce sistemi düşünün ki; içinde barındırdığı sorunların çözümleri, daha büyük sorunlar oluşturmaktadır.

Modern zamanlarda ise bu sorunlar çözülmediği gibi yeni sorunlar eklenmiştir. Yirminci yüzyılın başlarında, yapısalcı psikoloji okullarından Würzburg okulunun yetişkinlerin biçimlenmiş zekası üzerine yaptıkları çalışmalarda,

“psikologların incelediği 'yetişkin' her zaman asistanları ya da öğrencileri arasından seçilir. Böyle olunca, kuşkusuz, açıklığa kavuşturulan yapılar ancak mantıksal yapılar oluyordu ve bunun kaçınılmaz sonucu da 'düşünce mantığının aynasıdır'a varıyordu.” (Piaget; 1982, 56)

“Ne var ki psikolojik yapısalcılığın en yetkin biçimi kuşkusuz, Wolfgang Köhler ve Max Wertheimer'in birbirine yaklaşan araştırmalarından doğan ve Kurt Lewin ile öğrencileri tarafından sosyal psikolojiye uzandırılan Gestalter kuramıdır. Gestalt psikolojisi başlangıçta fenomenoloji havalarında gelişmiş olmakla birlikte, fenomenologların sadece özne ile nesne arasındaki etkileşime verdikleri ağırlığı alıkoymuş ve yönelimi kesinlikle doğalcı (natüralist) olmuştur. Köhler aslında bir fizikçi olarak yetişmişti ve onu ve öbür gestaltçı psikologları 'alan' kavramına yönelten fizik olmuştur.” (Piaget; 1982, 56)

Köhler'in elektromagnetizma üzerinde çalışmış bir fizikçi olması etkisiyle, tanımlanan bu alan;

“Elektromanyetik bir alan gibisinden bir güç alanı; içerisinde, o alanda bulunan herhangi bir şeye yüklenen net gücün, bütün güçlerin doğrultusuna ve yeğinliğine bağlı bulunduğu örgütlü bir bütündür, ancak güçlerin bileştirilmesi pratikte anlık bir iştir” (Piaget; 1982, 57)

Böylece yirminci yüzyılda da hep bilindik aynı hata yapılmış olmaktadır. Tıpkı 'diyalektik' ya da 'epistemolojik rüptür'de olduğu gibi, dış evrende gözlemlenen bir olay zihinsel evrenin temel ilkesi yapılıyor. Eskiden insan zihni, dış evren, her şey; diyalektik iken, artık insan zihni, dış evren, her şey; yapı ve yapısal.

“Gestaltçı yapısalcılığın ana düşüncesi, bütünsellik düşüncesidir. Daha 1890'larda Christian Von Ehrenfels, bir melodi ya da bir kişinin şemali (fizyonomisi) gibi karmaşık algısal birimlerin; onların sureti (configuration) olarak gerçekleşen algısal niteliklere sahip olduğunu göstermişti. Bunların 'Gestaltqualite'leri vardı. Bir ezginin başka bir anahtara aktarılması halinde tek tek bütün notalar değiştiği halde ezginin yine 'aynı

ezgi' olarak tanımlanabilmesinin nedeni budur. Ehrenfels bu 'Gestaltqualite'leri duyumun ardından gelen ve onun üzerine zorunlulukla yüklenen algısal gerçeklikler olarak görüyordu. Gestaltler kuramının özgünlüğü, 'duyum olarak duyum'un varoluşuna itiraz etmesinde yatmaktadır. Beri yanda çağrışımçı kurama göre duyumlar 'verili'dir; yapılaşmış algısal bütünler ise bir biçimde bunlardan doğmaktadır; Gestaltçı psikologlar ise verili olanın; her zaman, daha baştan bir bütün olduğunu içerisinde duyumların sadece ögeler olarak yer aldıkları bir yapı olduğunu öne sürüyorlardı. Algısal bütün, açıklanması gereken bir veridir; alan varsayımının işin içine girdiği yer de burasıdır. Bu varsayıma göre, gelen sinir tepileri beyine birbiri ardı sıra teker teker çarpmazlar, çünkü sinir dizgesinin elektriksel alanı dolayısıyla neredeyse ani örgütlenme 'biçimlerini' doğururlar. Ama bu örgütlenmeyi belirleyen yasaların bulunması gerekmektedir.” (Piaget; 1982, 58)

“Bir alandaki ögeler her zaman bütüne tabi olduklarından, her yerel değişiklik bütünlüğün yeniden biçimlenmesini doğurduğundan, algısal bütünselliklerin birinci yasası; bütünün, kendine özgü niteliksel özelliklere sahip olmasının üstünde ve ötesinde, parçaların toplamından farklı niceliksel bir değeri bulduğudur. Demek oluyor ki, algısal bütünlerin birleşme yasası toplamsal değildir.” (Piaget; 1982, 58-59)

“Bu birinci yasa kolaylıkla doğrulanır: bölünmüş bir uzay bölünmemiş bir uzaydan daha geniş görünür; kendi başına kaldırılan kurşun bir çubuk, boş bir kutunun üzerine geçirildiği durumundan daha ağırmış gibi hissedilir.” (Piaget; 1982, 59)

“İkinci yasa, algısal bütünlüklerin olanaklı 'en iyi' biçimi almaya eğilimli olduklarıdır; 'iyi' biçimden , basit, düzenli, bakışımı, sıkıca toparlanmış vb. olmaklık anlaşılır. Alan varsayımında, iyi biçimlerin hüküm sürmesi, sabun köpüklerinin küreselliğinde de geçerli olan (en küçük yüzeye karşılık en büyük oylum) dengeleme ve en az iş fiziksel ilkelerinin bir sonucudur.” (Piaget; 1982, 59)

'Yapısalcılık' ve 'yapı'; fizikte manyetik alan gözlemleri sonucunda tasarımılanan zihin modelidir. Bu zihin modeline göre duyumlar zihnimize sırası ile teker teker lineer şekilde ulaşmazlar, bir elektromanyetik alanda olduğu gibi örüntü alanı şeklinde bir bütünlük olarak zihnimize aniden ulaşırlar, bu durumda zihnimizde oluşan algı tek tek ögelerin algısı değil, bir alan olarak, içinde ögelerin yer aldığı bütünlük içindeki bir 'yapı'nın algısıdır. Yani insan zihni dış evreni 'yapı' olarak algılar. Bu durumda insan zihni kendisini bir 'yapı' olarak algıladığı gibi, dış evrendeki her şeyi de 'yapı' olarak algılar. İnsan zihni ile dış evrenin birbirini tamamlayan

birbirinin yansıması şeklindeki bu yapısal bütünlüğü çok huzur verici ama önemli bir sakıncası var; o zaman 'yapı' olmayan 'yapısal' olmayan şeyler; hiçbir zaman hiçbir şekilde algılanamayacakları için var olamayacaklar ve bilinemeyecekler. Tıpkı, insan zihnini ve evrenin diyalektik yapıda olduğu doğmasına sahip birisinin, evrende diyalektik olarak nitelendiremediği bir şeyi algılamayacağı, bu nedenle, 'diyalektik' nitelikte bağlantı kurulamadığı için algılanamayan şeylerin; var olamayacağı, bilinemeyeceği gibi, yada; 'idealar dünyası-görüngüler dünyası' dualizmi doğmasına sahip birinin, zihnindeki 'idealar dünyası'nda olmayan şeyleri algılayamayacağı için bu şeylerin, onun için var olamayacakları, bilinemeyecekleri gibi, 'tabulo rasa'ya kaydedilemeyenlerin ise var olamayacakları, bilinemeyecekleri gibi.

Şimdi, düşünün ki, bir düşünce sisteminin kendisini geçerli kılmak için geliştirdiği çözümler sonu gelmez polemikler üreten sorunların kaynağı durumunda, bu düşünce sisteminden medet ummak mümkün müdür? Tabi ki mümkün değildir.

Bu nedenle, tez konusu olan bir insanın totaliter sistem yanlısı olup olmadığının ayrımını yapabileceğimiz düşünsel indikatörler araştırırsak bunu Platon sonrasında değil Sokrates öncesinde aramalıyız. Çünkü egemen düşünce evreni Sokrates sonrasında Platon'la birlikte sistematize edilerek dış evrenin ve yaşamın üstünde onu yönlendiren, belirleyen, şekillendiren egemenliğini kurmuştur. Artık hangi niteliğin ben olana, düşünceye, bilgiye, hangi niteliğin ben olmayana, dış evrene, varlığa ait olduğu, eğer bu nitelikler var olsa bile ayırt edilemeyecektir. Yani Sokrates'ten sonra oluşan düşünce sistematiği Dünyayı, yaşamı, toplumu dizayn etmişlerdir. Bu nedenle, bulacağımız herhangi bir şeyin düşünceye mi ait yoksa dış evrene mi ait olduğunun ayrımını yapamayız. Tıpkı Homer zamanında neyin 'mit' neyin gerçek olduğunun ayrımının yapılamadığı gibi (zaten böyle bir ayrıma da ihtiyaç olmamış). Ya da Claude Lévi Strauss'un tespit ettiği gibi; *"Mitolojik düşünceye politik ideoloji kadar hiçbir şey benzemez. Çağdaş toplumlarda, politik düşünce sırf mitolojik düşüncenin yerini almıştır belki de."* (Strauss; 2012,302) (Belki de böyle bir ayrıma, modern zamanlarda da ihtiyaç yoktur.)

Öyleyse Sokrat öncesine dönelim. Sokrat öncesi bu günkü batı düşüncesini oluşturan okulları ve düşünce sistemlerinin belli başlıları majör olanları şunlardır. İonya okulu, Pythagoras okulu, Parmenides'in Ela okulu ve Efesli Herakleitos tir. Burada bu okullara mensup olan filozofların isimlerini verip hepsinin tek tek hayatlarını, düşüncelerini, düşüncelerinin oluşturulmasında etkili olan döneme ait şartları anlatmayacağım. Bunları anlatan yeterince kitap, kaynak var

zaten. Ben burada bu filozofların düşüncelerini eleştirmeyeceğim. Hepsine büyük saygı duyduğum bu dahi filozofların, düşüncelerinin tamamının doğru olduğunu iddia edeceğim. En azından varlık konusunda

Denilebilir ki ortalama 2500 yıl önce iddia edilmiş olan bu düşünceler nasıl doğru olabilir. Doğru olabilse bile, birbiri ile tamamen zıt dört ayrı okulun düşünce sisteminin hepsinin doğru olması mantığa aykırıdır, hiç değilse bir tanesinin doğru olduğu iddiası, mantık kurallarına uygun olur.

Bu çerçevede önce varlık konusunu inceleyeceğiz. Aristoteles Metafizik kitabının delta bölümünde;

“Ama her durumda 'bir' olan nicelikçe ve türce bölünemez olandır. Nicelikçe bölünmez olanlar arasında, hiçbir yönde bölünmez olan ve konumu olmayan 'birim', hiçbir yönde bölünmez olan ve konumu olana 'nokta', bir yönden bölünebilene 'doğru', iki yönde bölünebilene 'düzlem', üç yönde bölünebilir olana ise 'cisim' denir. Ters yönde devam edersek, iki yönde bölünebilene 'düzlem', bir yönde bölünebilene 'doğru', nicelikçe hiçbir yönden bölünemeyene 'nokta' ya da 'birim', eğer konumsuzsa 'birim', konumu varsa 'nokta' denir.” (Aristoteles; 2015, 118-119)

tanımlamalarını yapmıştır. Peki, Aristoteles tanımlamaya devam etseydi; dört yönde bölünebileni ne olarak tanımlardı, ya da beş yönde bölünebileni ne olarak tanımlardı altı yönde bölünebileni ne olarak tanımlardı?

Aristoteles eğer tanımlamaya devam etseydi, dört yönde bölünebileni 'zaman', beş yönde bölünebileni 'ihtimal' olarak tanımlayacaktı. Üç yönde bölünebilen 'cism'i ise 'an' olarak tanımlaması gerekirdi.

Aristoteles her konuda olduğu gibi ontolojisini kurarken de katmanlı bir yapı inşa etmiştir. Aristoteles'in diğer katmanlı açıklamalarında olduğu gibi katmanlı ontolojisinde de, bir alt katmanın formu bir üst katmanın maddesidir. Tek başına iken niceliği ve konumu olmayan 'birim', konum kazandığında 'nokta' olur, sadece konum olan 'nokta', niceliği olmadığı için bölünemez, niceliği olmadığı için fiziki bir varlığı olmayan 'nokta' soyut bir kavram, soyut bir formdur. Aynı yönde konumlanan sonsuz sayıda noktalardan 'doğru' oluşur. Fiziki bir varlığa sahip olmayan 'nokta'lar dan oluşan 'doğru'da fiziki bir varlığa sahip olamayıp, uzamsal bir boyut, 'uzunluk' olarak bir yönde bölünebilir niceliktir. Bu yön ise noktaların doğruyu oluştururken konumlandığı yöne dik olan yöndür. 'Nokta' kendi başına, tek başına iken sadece

bir konum olan, niceliği olmayan 'nokta', soyut bir kavram, soyut bir form iken, doğruyu oluşturan nokta olarak 'nokta', oluşturduğu doğrunun maddesi, parçası olarak artık en kısa uzunluk olarak bir nicelik, haline gelmiştir, artık nokta uzunluk olarak en kısa doğrudur. 'Doğru'nun nicel olarak bölündüğü yönde olmak üzere sonsuz sayıda doğrunun yan yana gelmesiyle 'düzlem' oluşur. Fiziki bir varlığa sahip olmayan 'doğru'lar dan oluşan 'düzlem'de fiziki bir varlığa sahip olmayıp, uzamsal bir boyut, 'alan' olarak iki yönde bölünebilen bir niceliktir. Bu yönler ise noktaların doğruyu oluştururken konumlandığı yön ve doğruların düzlemi oluştururken konumlandığı yöndür. 'Doğru' kendi başına fiziki bir varlığı olmayan, uzamsal bir boyut, 'uzunluk' olarak bir nicelik iken, 'düzlem'i oluşturan 'doğru', oluşturduğu düzlemin maddesi, bir parçası olarak en dar düzlemdir, artık bir doğru, en dar 'alan' olarak, bir niceliktir. Düzlemin bölünebildiği iki yöne dik olan yönde (biz bu yönü duyu verisiyle dolayimsız olarak deneyimleyemeyiz) sonsuz sayıdaki düzlemin üst üste gelmesiyle 'cisim' oluşur. Fiziki bir varlığa sahip olamayan 'düzlem'ler den oluşan 'cisim'de fiziki bir varlığa sahip olamayıp uzamsal bir boyut, 'hacim' olarak üç yönde bölünebilen bir niceliktir. Bu yönler ise ikisi düzlemde olduğu gibi, noktaların doğruyu oluştururken konumlandığı yön ve doğruların düzlemi oluştururken konumlandıkları yöndür, üçüncü yön ise bu iki yöne dik olarak seyreden üçüncü yöndür (biz bu üçüncü yönü duyu verisiyle dolayimsız olarak deneyimleyemeyiz). 'Düzlem' kendi başına fiziki varlığı olamayan uzamsal bir boyut, 'alan' olarak bir nicelik iken 'cisim'i oluşturan 'düzlem', oluşturduğu cismin maddesi, bir parçası olarak, en ince cisimdir ve artık en ince hacim olarak, bir niceliktir. Fiziki varlığa sahip olmayan sonsuz sayıda düzlemin bir araya gelmesiyle, fiziki bir varlık oluşması mantiken mümkün değildir.

Burada dikkat edilmesi gereken birinci husus; henüz fiziki varlığa sahip bir “cisim” elde edemedik. İkinci husus; Aristoteles'in Metafizik kitabının büyük alfa bölümünün başlangıcında;

“Tüm insanlar doğaları gereği bilmeyi arzularlar. Bunun işareti de duyumlara olan özel ilgimizdir; zira onlara yalnızca kullanımlarından ötürü değil, aynı zamanda kendileri için de değer veririz, en çok da gözler aracılığıyla elde edilene. Nitekim yalnızca eylemde bulunacağımız yerde değil, eylemde bulunmaya hiçbir şekilde niyetli olmadığımızda bile, genel olarak söylemek gerekirse, diğerlerinin tümü yerine görmeyi seçeriz. Bunun nedeni de duyular arasında en çok da görmenin bir şeyleri bilmemizi sağlaması ve pek çok farka ışık tutmasıdır.” (Aristoteles; 2015, 13)

şeklinde belirttiği üzere; Aristoteles'in epistemolojisine göre dış Dünya üzerine bilginin kaynağı beş duyudur, duyu verileridir. Aristoteles'in en önem verdiği duyuda şüphesiz ki görme duyusudur. Noktadan bir doğru oluşturabilecek sonsuz sayıda yön vardır, ama biz bunların sadece baktığımız yönü dik kesen düzlem üzerinde yer alan yönleri duyu verisi olarak deneyimleyebiliriz, diğer yönleri bu duyu verilerini de yorumlayarak zihnimizde oluşturduğumuz simülasyonla kavrayabiliriz. 'Doğru'dan düzlem oluşabilecek sonsuz sayıda yön vardır, ama biz bunların sadece iki tanesini duyu verileriyle deneyimleyebiliriz, diğer yönleri, mevcut bu duyu verilerini de yorumlayarak zihnimizde yarattığımız simülasyonla kavrayabiliriz. Cisim oluştururken düzlemi bölen yönler dik olan yönü (sonsuz sayıdaki düzlemin üst üste yer aldığı yön) ve cismi bölen üçüncü yönü duyu verilerimizle dolayimsız olarak deneyimleme yetisine sahip değiliz. Biz bu yönleri, akıl yürütme yoluyla, mevcut duyu verilerini yorumlayarak, zihnimizde oluşan simülasyonla, duyu verilerini aşan transandent bir metotla elde ederiz. Doğru ve düzlemi, kısmen duyu verilerimizle dolayimsız olarak elde edebiliriz, ama düzlemden sonrasını elde etmek için duyu verilerinin deneyimi yeterli değildir. Düzlemden sonrası, duyu verilerini aşan transandent ussal işlemlerle elde edilmektedir. Duyu deneyimimizle elde etmediğimiz, duyu deneyimimizi aşan bilgilerimiz varlığı için; Platon bilginin asıl kaynağının idealar dünyası olduğunu, insanın görüngüler dünyasındaki bilgisinin idealar dünyasında sahip olduğu bu bilgiyi hatırlamaktan ibaret olduğunu iddia eden epistemoloji teorisini geliştirmiştir. İmmanuel Kant ise;

“Deneyim hiç kuşkusuz bize neyin var olduğunu söyler, ama zorunlu olarak niçin başka türlü değil de öyle olması gerektiğini değil. Bu yüzden bize hiçbir gerçek evrensellik vermez, ve bu tür bilgi üzerinde öylesine direten us onun tarafından doyurulmaktan çok uyarılır. Böyle aynı zamanda iç zorunluluk karakterini de gösteren evrensel bilgiler deneyimden bağımsız olarak kendilerinde açık ve pekin olmalıdırlar; buna göre a priori bilgiler olarak adlandırılırlar;” (Kant; 1993, 51-52),

“Deneyimden ve giderek tüm duyu izlenimlerinden bağımsız bir bilgi var mıdır? Bu tür bilgi a priori olarak adlandırılır.” (Kant; 1993, 52)

şeklinde tanımlamalar yaparak; zihnin ilkelerini deneye dikte ettiğini, deneyden önce gelen 'apriori' bilgilerimiz olduğu teorisini geliştirmiştir. Nouhom Chmosky geliştirdiği üretici dönüşümsel dil bilimi kuramında; tanımlamış olduğu, derin yapıda, anlamın, göstereninden ve söylemden bağımsız, apriori olarak zihinde mevcut olduğunu (tıpkı Platonun kuramında

bilginin idealar dünyasında daha önceden mevcut olması gibi) iddia etmektedir. (Chomsky; 1969, 13-16) Bu konuda daha pek çok örnek mevcuttur.

Duyu verisi olarak deneyimlemediğimiz yönlerin, eksenlerin varlığını kabul ettiğimize göre, cismi bölen üç yöne, dik olan dördüncü bir yönün de varlığının kabul edilmesi gerekmektedir. Tanımladığım, cismi bölen üç yöne dik bu dördüncü yönde, sonsuz sayıda cismin konumlanmasıyla, dört yönde bölünebilen 'zaman' oluşmaktadır. 'Cisim' kendi başına fiziki bir varlığı olmayan uzamsal bir boyut, 'hacim' olarak bir nicelik iken, 'zaman'ı oluşturan sonsuz sayıda 'cisim', oluşturduğu 'zaman'ın maddesi, en küçük birimi olarak, en küçük zamandır, yani 'an'dır ve artık 'cisim' en küçük zaman 'an' olarak zamansal bir niceliktir, birimdir.

'Zaman'ı bölen dört yöne, dik beşinci bir yönde, sonsuz sayıda 'zaman'ın konumlanması ile beş yönde bölünebilen 'ihtimal' oluşur ve böylece yeni boyutların oluşması bu şekilde sürer gider. 'Zaman', fiziki uzamsal boyutu aşan bir boyut, 'akış' olarak bir nicelik iken, 'İhtimal'i oluşturan sonsuz sayıda 'zaman', oluşturduğu 'ihtimal'in maddesi, en küçük birimi olarak en küçük ihtimaldir, yani 'zorunluluktur', ve artık 'zaman' en küçük 'ihtimal', 'zorunluluk' olarak ihtimali bir niceliktir, birimdir.

Sokrates öncesi düşünce okullarına dönersek. İonya okulu filozofları: Aristoteles'e göre İonya filozofları;

“Felsefe ile ilk uğraşanların pek çoğu her şeyin ilkelerinin yalnızca madde biçiminde olduğunu düşündüler; zira tüm var olanların kendisinde çıktığı, ilk kendisinden meydana geldiği ve en son kendisine bozulduğu şeyin, ousiası baki kalan ama etkilenimleri/özellikleri değişenin, bunun var olanların öge ve ilkesi olduğunu söyler, bu yüzden de hiçbir şeyin varlığa gelmediğini ve yok olmadığını düşünürler.” (Aristoteles; 2015, 19)

“Ancak bu gibi ilkelerin çokluğu ve türüne ilişkin herkes aynı şeyleri söylemez, ama bu çeşit felsefeyi başlatan Thales onun su olduğunu söyler (bu yüzden de yeryüzünün suyun üstünde olduğunu iddia etmiştir), belki de bu yargıya her şeyin beslenmesinin kaynağının sıvı olduğunu, ısının kendisinin bundan meydana geldiğini ve yaşamın da bundan çıktığını görerek varmıştır (kendisinden meydana gelinen, budur her şeyin ilkesi). Öyleyse bu yargıya bunlar ve her şeyin tohumunun sıvı bir doğaya sahip olması, suyun da sıvı doğaların ilkesi (arche) olması sayesinde varmıştır. Tanrılardan ilk kez söz eden çok kadim düşünürlerin, şimdiki çağdan çok önce, doğa hakkında böyle bir kavrayışa sahip olduklarını düşünenler vardır; nitekim Okeanos'u ve Tethys'u oluşların

ana-babası yapmış ve Tanrıların yeminini Styks dedikleri suya etmişlerdir. Nitekim en kadim olan en değerli olandır, en değerli olan ise üzerine yemin ettiğimizdir.”
(Aristoteles; 2015, 20)

Aristoteles'inde belirttiği üzere; İonya filozofları, evrendeki her şeyin kendisinden meydana gelip yine kendisine dönüştüğü maddesel nitelikte, ana ilke, arche, ousia, temel madde arıyorlardı. Evrendeki her şeyin oluştuğu arche, temel madde, onda bulunan Tanrısal güç/etki ile bu oluş-bozuluşu yapmaktadır.

“Temel madde olarak olarak Thales suyu alıyor ve bunun içinde tanrısal yaratma gücünün, miktatıs taşındaki çekme kuvveti gibi bir hayat gücünün bulunduğunu düşünüyor. Dahası var: her şeyin tanrılarla dolu olduğunu söyleyen Thales için dünyada tanrısal olmayan hiçbir şey yoktur. Bu canlı ve ruhlu madde öğretisi monizmin ta kendisidir” (Kranz; 1983, 27-28)

İnsanın 'ben olan' (özne) olarak dış evrenden ayrışmadığı dönemin filozofu olan Thales, bunun sonucu olarak ousia'sı, arche'si, temel maddesi su olan, tanrısal ruh ile vücut bulan, doğa-tanrı olarak tekilliğe ulaşan bir evren tasarımına ulaşmıştır. Suyun yaratıcı tanrısal ruhun, maddesel taşıyıcısı olduğu bu evren 'bir'dir ve hiçbir yönde bölünemez bu nedenle boyutsuzdur.

Tales ile başlayıp atomistlerle devam eden kuantum teorisine kadar uzanan evreni maddesel içerim olarak açıklama denemeleri devam etmektedir. İonya okulunun açıklamalarında henüz 'ben olan' (özne) ile 'ben olmayan'ın tam olarak ayrışmadığını görürüz. Evreni devindiren ilkelerin, evreni oluşturan ana arche ye tanrısal bir özellik olarak yüklenmiş olması, bu tanrısal özelliklerinde; insanlığın ben olan ile ben olmayanın tam olarak ayrışmadığı dönemindeki, Hesiodos ve Homer söylemlerinde olduğu gibi, doğaya, kosmosa ve tanrılara yüklenmiş olan insani özellikler şeklinde olması, bu durumun kanıtıdır.

“Homeros'un ve Hesidos'un dini bütün bütün çok-tanrılık (polyteism), insan yüreğinin çeşitli ve arasıra gelişen duygularının doğal bir dışa vuruluşu idi. Buna karşılık Milet doğa felsefesi Tanrı'yı maddenin içinde etkisi olan bir şey olarak görmüştü; ona göre madde Tanrılar ile, Tanrı ile doluydu.” (Kranz; 1983, 51)

Her şeyin temeli ana acheye evreni devindiren ana ilke olarak Tanrısal özellik diye yüklenmiş olan insani özellikler; Tales'te ana arche 'su'ya Tanrısal özellik, diye hayat gücü, yaşam arzusu insani özelliklerini yüklenmiş

(“Temel madde olarak Thales suyu alıyor ve bunun içine tanrısal yaratma gücünün, miknatis taşıdaki çekme kuvveti gibi bir hayat gücünün bulunduğunu düşünüyor.”)
(Kranz; 1983, 27),

Anaksimandros'ta ana arche 'aperion' a Tanrısal özellik diye yüklenen insani özellik, ölümsüzlük arzusu (*“Apeiron kocamaz, ölmez, yok olmaz”*) (Kranz;1983, 32), Anaksimenes'te ana arche 'hava' ya Tanrısal özellik diye yüklenen insani özellik zanaatle dönüştürme özelliği yüklenmiştir, zaten Anaksimenes kosmosu insan vücudu gibi tasarımılamıştır.

Bunlardan başka,

“Kosmos'un çok organlı vücudunun Tanrı ile büsbütün dolu olduğu düşüncesi en kuvvetli şekilde güney Sicilya'nın Agrigento kentinden olan Empedokles'in felsefesinde; yeryüzü yaşayışı öteki dünyada, sonsuz ışığın ülkesinde işlenen suçun cezasıdır; 'arınmalar' ile ruh binlerce yıl boyunca birçok vücut kalıplarından geçerek yetkinleşebilir ve sonunda yeniden yurdu olan ışığa yükselebilir. Nesnelerin varlığı sevgi nefret kuvvetleri tarafından hareket ettirilen, çekme ve itme ile birleşen yahut çözülen, karışan yahut ayrılan tanrısal organ-vücutlardır. Güneş, su, toprak ve hava da bize göründükleri şekilleriyle, dört öge-tanrının meydana çıkış şekilleri olup Varolan her şey, tek bir kosmos'un bölümüdür. sıcak, soğuk, kuru ve nemli gibi dört temel niteliğin taşıyıcıları olan ateş, hava, toprak ve su şeklindeki dört unsur öğretisi Evren-bütünü toplamının öyle-kalır (sabit) olduğu düşüncesi ile çekme ve itme tasavvurunun kökü ondadır. Empedokles atomistik'in, kimyanın, botanik'in ve morfolojinin babasıdır; onun uydurduğu bir embryologia (embrioloji) hala kullanılmaktadır. ” (Kranz; 97-99)

“Empedokles'e göre dört ögeden önce çok küçük kırıklar varmış, adeta ögelerden önce öge olarak.” (Kranz; 1983, 121)

evreni cisim katmanından ibaret gören, 'ben olan'ın, 'ben olmayan'dan tam ayrılmadığı bakış açısıyla, doğrudan, dolayimsız duyu verileri deneyimine dayanan düşünce ilkesi ile kuram geliştirenlerden Sicilya Agrigento'lu Empedokles, tasarladığı cisim evrenini, dört ana arche (öge) olarak bilinen hava, su, ateş, toprak ögeleriyle materyalize etmiştir. Dört ana öge ile materyalize edilmiş olan bu cisim evrende var olan her şey tek bir bütünlük haldeki cisim evrenin bir paçasıdır. İonya filozoflarının panteistik yaklaşımı ile aynıdır. Empedokles, sevgi ve nefreti bu cisim evreni devindiren ilke olarak tanımlayarak, ilk defa ana arche'nin niteliği olmayan ana arche varlığının dışında cisim evrene de ait olmayan bir devindiren ilke tanımlamıştır.

yapmıştır. Bu devindiren ilke bir insani özellik olması, Empedokles'in düşüncesinde henüz ben olan ile ben olmayanın tam olarak ayrışmadığını gösterir. Cisim evren dışı tanımlanan bu devindiren ilke, Sicilyalı olan Empedokles'in, Sicilyada etkin olan orforik ve pythagorasçılıktan etkilenmiş olması nedeniyledir. Onun düşüncesinde henüz 'ben olan' ile 'ben olmayan' tam olarak ayrışmamıştır.

“Klazomenai'li Anaksagoras ise ilkelerin sonsuz olduğunu; 'hemhal her şey'in neredeyse tıpkı su ve ateş gibi, aynı şekilde oluştuğunu ve bozulduğunu söyler, yani yalnızca birleşerek ve ayrışarak, yoksa ne varlığa gelir, ne de yok olur, daima aynı kalır” (Aristoteles; 2015, 21)

“Empedokles'in düşüncelerinin etkisi altında kalan Anaksagoras, onun en küçük madde parçacıkları üzerine olan teorisini daha ileri götürmüştür. Anaksagoras'a göre bu parçacıkların karışma ve ayrılmasıyla tek tek cisimler meydana geliyor. Anaksagoras değerli bir düşünce olan öge düşüncesini bırakmıştır, zira ona göre bu parçacıklar görünüş dünyasının cisminin ancak ruh gözüyle görülebilen bölümcükleridir, bu cisme ayrı nitelik veren aynı madde parçacıklarının çoklukla ağır basmasıdır. Fakat Anaksagoras'ın asıl büyük başarısı başkadır: ilk defa olarak o maddeden, ona hareket veren ve hükmeden kımıldatıcı gücü, 'nus'u (ruh ve akıl) ayırmıştır. Anaksagoras'la felsefede düalizm başlıyor;” (Kranz; 1983, 143)

“İlk olarak Anaksagoras maddenin karşısına onun egemeni olarak 'nus'u koymuştur. - 'Nus'un yaratıcı, maddenin yaratılan olduğunu söylüyor; zira her şey birarada iken 'nus' gelip düzenlemiştir.” (Kranz; 1983, 147)

“Anaksagoras 'us'u (nous) kosmosu yaratmaya ilişkin bir düzenek olarak kullanır ve zorunluluktan olan bir şeyin hangi nedenden ötürü öyle olduğu konusunda bir açmazla düştüğünde, onu öne sürer, ama diğer durumlarda 'us' hariç her şeyi meydana gelenlerin nedeni yapar.” (Aristoteles; 2015, 24)

Tek tek cisimlerin küçük madde parçacıklarının karışma ve ayrılmasıyla meydana geldiği kuramını ortaya koyarak, Empedokles'in kuramını biraz daha geliştirip, Atomistik kuramların temelini oluşturan Anaksagoras, evreni kurucu, devindiren ilke olarak “nus”u tanımlar. Anaksagoras'a göre 'nus' cisim evrene ait olmayan onun dışında, cisim evreni yaratan, devindiren ‘evrensel ruh’, ‘evrensel akıl’ dır. Eğer tabiri uygunsa işte tam burada cin şişeden çıkmıştır artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacaktır, çünkü düşünce dünyasının nur topu gibi düalizmi doğmuştur. Artık düşüncenin bir anlamı kalmamıştır, düşünceye temel edilen

varlığında bir anlamı kalmamıştır. Çünkü artık her şey düşünülebilir, her şey var olabilir. Nitekim, bu durumu ilk görenlerden biri Aristoteles olmuştur. Aristoteles, Anaksagoras'un evreni kurmak için 'nus'u mihaniki bir araç olarak kullandığını, nedenini bulamadığı şeyler için 'nus'a başvurduğunu bildirir. 'Nus'un keşfedilmesi düşünce dünyası için bir dönüm noktası olmuştur, insanlık, artık meleklerin cinsiyetini tartışabilecektir, uzaylıların kanının yeşil olup olmadığını araştırabilecektir. 'Nus' Anaksagoras'un düşünce dünyasına hediye ettiği her şeyi mümkün yapan mükemmel bir gerekçedir.

İonya okulunu son temsilcisi Efesli Herakleitos'u ben İonya okulunda ayrı sınıfta değerlendiriyorum. Çünkü İonya okulu evreni salt cisim evren olarak düşünüp bu evreni açıklamaya çalışmışlardır. Bunu duyu verileri deneyimine ve duyu deneyimlerinin oluşturduğu günlük olağan mantıkla yapmaya çalışmışlardır. 'Ben olan'ın ayrışmadığını, fakat doğanın bütünüyle veya bir ögesiyle özdeşimle beliren bir 'ben olan' ortaya çıktığını, yani kendini doğa ile veya bir ögesiyle özdeş olarak tanımlayarak varlık bulan bir 'ben olan'ın (özne) düşünmeye başladığını ve 'ben olan'ın özdeşim kurarak varlığını oluşturduğu şeyin totem ve bu şeyin, yani totemin referans noktası, başlangıç, esas olduğu düşünce ve zihnin totemizm olduğu bunun sonucu olarak kurulan tüm sistemlerin panteizm ile sonuçlandığı, varılan son aşamada, Anaksagoras ile totemin 'nous' diye evrensel ruh, evrensel akıl olarak tanımlandığı soyut totemizme geçilmiştir. Herakleitos ise 'cisim evren'e, zaman katmanından bakmaktadır. Herakleitos'un İonya okulunun diğer filozoflarından farkı budur ve bu fark düşünce tarihi için en önemli dönüm noktalarından biridir.

Herakleitos zaman katmanından 'cisim evren'e bakar. 'Cisim evren'in totalinin, zaman evrendeki karşılığı sadece bir 'an'a tekabül eder. An en küçük zaman birimidir. Doğru için nokta ne ise, zaman içinde an odur. Kendi başına nokta bir nicelik değilken, bir hiç iken, doğruyu oluşturan nokta doğrunun içinde iken en kısa doğru, en kısa uzunluk olarak bir nicelik haline gelir. Kolay anlaşılabilmesi için, cisim katmanı ile zaman katmanı arasındaki ilişkiyi tersinden incelersek, zaman katmanının en küçük bileşeni zamanı oluşturan en küçük parça 'an'dır. Doğru için nokta, düzlem için doğru, cisim için düzlem ne ise zaman için 'an' da odur. Burada an Aristoteles'in katmanlı ontolojisi gereği zaman katmanından bir önceki cisim katmanının son ürünü cisim evren, zaman katmanını oluşturan en küçük ögedir. 'Cisim evren', 'zaman evren' katmanında 'cisim evren' olarak kendi başına iken bir nicelik değildir, bir hiçtir, 'zaman evren'i oluşturan sonsuz sayıda 'cisim evren' olarak en küçük zaman birimi 'an' olarak nicelik kazanır, fakat kendi başına bir hiçtir, yoktur. Yaşam ve düşünce aslında 'cisim evren'de değil 'zaman

evren’de oluşur. Herakleitos bu durumu anlamıştır kendi deyimi ile sezmiştir 2500 yıl önce bunu keşfetmiş olan Herakleitos'e çok büyük saygıyı hak etmektedir. Bu nedenle evreni cisim olarak görmez, döngüsel olarak yanıp sönen tekrar, tekrar yanıp sönen ateş siklusu olarak görür. Var olan cisim değil harekettir, değişimdir çünkü insan zamanı hareket, değişim olarak algılar, bu nedenle o gerçek olamayan cismi araştırmak yerine zamanın algısı olan hareketi, değişimi araştırmıştır. Bu nedenle, diğer İonya filozofları gibi cisim evrenin ana ‘arche’sini aramak yerine, Herakleitos hareketin, değişimin archesini aramıştır ve hareketin, değişimin bir tür archesi olabilecek olan “logos”u bulmuştur. Herakleitos'a göre 'logos';

“Bu her şeye hükmeden bir tek tanrısal dünya kanunudur, 'logos' dur – yabancı dile çevrilemeyen bu deyim aynı zamanda söz, düşünce, anlam, akıl anlamlarına gelmektedir. Herakleitos bu dünya-kanununu sezgi – intuition – yoluyla, evrenin derinliklerine dalarak buluyor ve sonsuz 'logos'un dili olarak polariteyi (kutupluluğu) ortaya koyuyor; bu kutupluluk logos'un içeriğinin kutuplu karşıtlıklar halinde hiç sona ermeyen hareketle olan gelişmesi, serpilmesidir, bu karşıtlıklar arkasında ise 'bir olan' hep hazır durakta olup Tanrı adıyla anılır ve Tanrı'dır. Bu ayrılıklı birliği filozofun gözü çeşitli simgelerde ve şekillerde görüyor: örneğin aynı zamanda yukarıya ve aşağıya götüren yolda, bir bütünün iki yarısı olarak görülen gündüz ile gece, sonsuz olarak değiştiği halde adı ve cinsi değişmeyen ırmakta, ırmağa esrarlı bir şekilde benzeyerek yok-olmayı ve var-olmayı kendisinde birleştiren insan-hayatında, dama oyununda taş-sürüşte ve karşı sürüşte, savaştaki yenme ile yenilmede, daire çizgisi üzerindeki başlangıç ve sonda, erkek ile dişide, musikin yüksek ve alçağında, uyanıklık ile uykuda, gençlik ile yaşlılıkta, yaşayım (hayat) ile ölümdede. Bütün bu karşıtlıklar, ikililiklerine rağmen 'aynı şey' olup 'bir'in ayrı ayrı yanlarıdır. Yayın kirişi ve lyra'nın teli maddeli-vücutlu olarak gerilmelerinin birliğinde karşıtlığın kaynaşmasını gösterirler. Bu kaynaşma kuvvet doludur, hatta kirişle telin etkisi yalnız buna dayanır. Bundan dolayı sonsuz hareket nesnelerin varlığında bulunmaktadır, hareket olmasa bu varlık hiçbir zaman ortaya çıkmazdı, bu yüzden 'savaş bütün nesnelerin babası'dır; fakat bunun ardında bulunan esrarlı 'aynı' şey 'duran' bir şeydir. Sonsuz meydana-geliş içinde sonsuz var-oluş gizlidir.” (Kranz;1983, 57-58)

“Her şey akmaktadır” (Kranz; 1983, 59) diyen Herakleitos, 'logos'u;

“Bu bir tek 'logos'u Herakleitos ruhsal maddesel olarak görüyor ki bu da ateştir. Ona göre bizim dünyamız sonsuz canlı ateşten değişmeyle meydana gelmiştir ve bir

vakit gelecek sonunda tüm-ateş'e girecektir, böylece bu akış başlayacaktır. 'Bütün şeyler bir-tek-şeydir' dediğini biliyoruz” (Kranz; 1983, 59)

'logos'; evrende, gece ile gündüz, erkek ile dişi, yaşam ile ölüm vb. gibi birbiriyle çatışan kutuplu karşıtlıklar hiç sona ermeyen çatışma ile hareket, değişim halindedir, çatışan bu kutuplu karşıtlıklar, zıtlıklar bir bütünün iki parçası, bir olanın ayrı ayrı yanlarıdır, sona ermeyen çatışma ile hareket, değişim, akış halindeki bu karşıtlıkların, zıtlıkların birliğidir 'logos'. Bu 'akış'; yaşam ve algının olduğu 'zaman evren'i, her birisi bir 'an'a tekabül eden, sonsuz sayıda 'Cisim evren'nin, oluşturduğunu, şu sözlerle ifade etmiştir, *“Aynı ırmaklara girenlerin hep başka sular akar gelir – Aynı ırmaklara giriyoruz, hem girmiyoruz, hem biziz, hem biz değiliz.”* (Kranz; 1983, 64) Herakletes 'zaman evren'i referans olarak 'cisim evren'i tanımlar, bu nedenle; karşıtlıklar, zıtlıklar, çatışma, değişim ve hareket görür, evreni bir akış olarak tanımlar. Herakleitos'un ontolojisini anlatabilmek için verebileceğim bir örnek, resim sanatında emprisonizmin ontoljik anlayışı Herakletes'in ontoloji anlayışına çok yakındır.

Sıra geldi Ela okuluna, Ela okulu Sokrates öncesi düşünce okullarından en önemlilerindendir. Parmenides tarafından kurulmuş, Elalı Zenon ve Melissos tarafından sürdürülmüştür. Ela okulu mensupları, Evrenin varlıktan oluştuğunu, her şeyin varlıktan, var olan dan ibaret olduğunu, var olan dan başka bir şeyin olamayacağını, var olanın dışında, yok olanın, hiç olacağı, var olmayacağı için de bu var olmayanın düşünilemeyeceği şekline tamamen varlıktan oluşan bir cisim evren tanımlarlar. Var olan değişmez, eğer değişirse yok olur, var olan yok olmadığı gibi var da olmamıştır, sonu olmadığı gibi bir başlangıcında yoktur. Var olanın değişmediği halde değişiyor gibi görünmesi duyularımızın bir aldatmacasıdır, çünkü, var olan duyularla değil akılla algılanır, kavranır, bu nedenle varlık, duyularla algılanan görüngüler dünyasına ait değil, duyulur dünyanın ötesindeki akılla algılanan, kavranabilen mutlak dünyaya aittir. Böylece Platon'un idealar dünyası yaratılmış olur. Parmenides'e göre; var olan bütündür, birdir, her şey var olandan ibarettir, her yeri kaplar, hareketsizdir, değişmezdir, bir başlangıcı ve sonu yoktur, sonsuz ve sınırsızdır. Aksi takdirde sonlu ve sınırlı olurdu.

Elalı Parmenides tam olarak cisim evreni tanımlamaktadır. Cisim evrende, hacim olarak bir niceliğe sahip olamayan, yani cisim evreni oluşturabilecek niceliğe sahip olmayan sonsuz sayıda düzlemden oluşmaktadır. Bu sonsuz sayıdaki düzlemin birbiri ile birleşme yönü, eksenini duyularımızla algılayamaz, bu nedenle, sonsuz sayıdaki düzlemden oluşan, 'cisim evren'in oluşmasını duyularımızla deneyimleyemeyiz. Zaten insanın görme duyusu ile, iki boyutlu görüntü oluşur, bu iki boyutlu görüntüyü üç boyutlu olarak yorumlar, yani bu iki boyutlu

görüntü zihinsel birtakım işlemlere tabi tutularak iki boyutlu duyu verileri, üç boyutlu algıya dönüşür. Bu durumu, Parmenides'in bakış açısı ile değerlendiresek, insan cisim evreni yani var olanı aklıyla görür.

“Parmenides, duyularla yapılan algının asla doğrunun esası olamayacağını düşünüyor. Bir vahiy gibi ona şu düşünce iniyor: doğruyu yalnız akıl verir,” (Kranz; 1983, 75)

Parmenides;

“Tanrıça öğretilerini kendisi ikiye ayırıyor: müridlerine bildireceği şeylerin biri 'doğruluğun sarsılmaz yüreği' öteki 'insanların öyle sanışları'dır. Öğrenci doğruyu bulmak dileğindeyse göze, işitmeye, dile değil, sadece lojik düşünmeye uyacaktır, bu düşünmenin ona öğrettiği şudur: sadece var olma (varlık) vardır, bu kadar da değil, var-olma ile düşünme aynı şeydir, bizim dışı vuruş şeklimizle: bütün yargılar bir varolma'nın değişmeden duran bir gerçeğin dışı vuruluşudurlar, mantık ve matematik önermeleri bunu en açık şekilde göstermektedirler. 'meydana-gelme' ile 'yok-olma' duyuların hokkabazlığıdır, çünkü, var-olmayandan var olanın meydana gelişini ve var-olanın yok-oluşunu varsayar ve duyular dünyası düştten (rüyadan) daha gerçek değildir;” (Kranz; 1983, 76)

Parmenides, vahiy olarak inen Tanrıça öğretisine göre akıl ile, lojik düşünme ile kavranan 'kavram ülkesi', duyularla öyle sanışlar olarak duyumlanan 'görüş ülkesi' düalizmine ulaşır. Duyuların hokkabazlığına güvenmeyen, Parmenides; görmeyle-işitmeye, duyularla elde edilen, 'öyle sanışlar'ın oluşturduğu 'görüş ülkesi'nin, duyuların meydana getirdiği 'öyle sanışlar'dan oluştuğu için, düştten (rüyadan) daha gerçek olmadığını, buradaki 'şeyler'in 'sadece ad' olduklarını, 'kavram dünyası' ise akıl ve lojik düşünmeye uyan 'var-olma' (varlığın) sadece var olduğu, var-olma (varlık) ile düşünmenin aynı şey oldukları idea dünyasıdır. Parmenides, dizayn ettiği 'cisim evren' insanın mevcut donanımı ile duyumlar ile kavranamayacağını idrak ettiği için, tasarladığı 'cisim evren'i insan zihnine taşıyarak orada kurmuştur, böylece Platon ile devam edecek olan 'idealar dünyası-görüngüler dünyası' düalizmini yaratmıştır.

Elalı Zenon, hocası Parmenides'in düşüncelerinin doğru olduğunu, geliştirdiği meşhur paradokslarla ispat etmiştir. Bu meşhur paradokslardan dört tanesi şöyledir. Birinci paradoks; Aşıl - kaplumbağa paradoksu Aşıl ile kaplumbağa koşu yarışına girerler, kaplumbağa avans olarak yarışa daha önce başlar ve hedefe doğru yol alır. Daha sonra Aşıl yarışa katılır ve hedefe doğru koşmaya başlar. Bu durumda Aşıl hiçbir zaman kaplumbağaya yetişemez. Çünkü Aşıl

kaplumbağaya yetişecek kadar yol aldığında kaplumbağada bu süre zarfında bir miktar yol almış olacaktır ve bu durum sonsuza kadar devam edecek ve asla Aşıl kaplumbağaya yetişemeyecektir. İkinci paradoks; Dikotomi paradoksu buna göre bir hedefe doğru yürümeye başlamış birisi her seferinde yolun yarısını, daha sonra yolun kalan yarısını yürümek zorunda olduğu için hiçbir zaman hedefe varamayacaktır. Üçüncü paradoks; Ok paradoksu, yayında atılmış bir ok hedefine ilerlerken atıldığı yerle hedef arasındaki sonsuz sayıdaki her noktada, her nokta bir ana tekabül ettiği için atılmış olan ok her an havada duruyordur ve okun hareket etmesi imkansızdır. Dördüncü paradoks; Uzay paradoksu, var olan her şey uzaydaysa, o zaman uzay neyin içindedir, eğer oda başka bir uzayın içinde ise bu böyle sonsuza kadar sürer, o halde uzay fikri saçmalaktır.

Elalı Parmenides evreni oluştururken varlığı, var olanı esas yaptığı ontoloji ile cisim evreni oluşturur. Oluşturulan bu cisim evren, zaman evrenin içinde yer almamaktadır, en üst evren katmanı olduğu evrenin cisim evrenden ibaret olduğu kabul edilmektedir. Parmenides cisim evrende durmaktadır ve zaman evren yoktur, cisim ile zamanı tanımlamaktadır. Elalı Zenon'nun hocası Parmenides'in teorisini ispatlamak için geliştirdiği paradokslar ise; sonsuz sayıda 'cisim evren'in, iç içe katmanlar oluşacak şekilde konumlanmasıyla 'zaman evren'i oluşturduğunu ve bu oluşan zaman evrende, her birisi bir katman olarak konumlanan, en kısa zaman ana tekabül eden, sonsuz sayıda cisim evrenin kabulü ile paradoks olmaktan çıkmaktadırlar. Örneğin ok paradoksu; zaman evren olmadığı için, atılan ok için atıldığı yer ile hedef arasında sonsuz kere sonsuz adet ok mevcuttur. Bu sonsuz kere sonsuz sayıdaki okları hepsini tek tek deneyimlememiz imkansızdır. Bu nedenle hedefe ulaşan en son oku deneyimlememiz mümkün değildir.

Pythagoras okuluna gelince; Pythagoras okulu bir düşünce okulundan ziyade, ezoterik bir din inanç örgütü gibidir. Okulun kurucusu Samos'lu Pythagoras uzun yıllar Mısırda İsis tapınak rahiplerinden eğitim almış, daha sonra Babil'de Tanrı Baal tapınağında eğitimine devam etmiş bu tapınaklarda en yüksek rahip mertebelerine ulaşmış, daha sonrada Sicilya'ya yerleşerek, düşünce tarihinde kendi adıyla anılacak olan okulunu kurmuştur. Ayrıca Pythagoras 48. olimpiyatlarda yumruk düşüşü dalında madalya almıştır (bu önemsiz, basit bir ayrıntı değildir).

Pythagoras okulunu temel düşünceleri şöyledir:

“yalnız şekil kazanmış olan tanınabilir (bilinebilir), şekil ise ölçüye, kanuna, sayıya dayanır. Her şekil belirtilirken kullanılan deyiş bir sayı oranıdır. Her uyarlık (harmonia) sayıca sınırlandırılmıştır, belirtilmiştir; sayı var olandır. 'Doğa'da sayı

vardır, bu şu demektir: hem algılanan maddelerin dünyasında, hem de düşünen ruhun dünyasında sayı doğuştan vardır. Philolaos'un dediği gibi 'sayı bütün tek tek nesnelerle algı arasında ruh içinde uyarlık (ahenk) kurar ve böylece tanınabilir kılar.' Tanıma (bilme) olurluğu (imkanı) sayı kavramına dayanır, doğruluğun dayanağı da odur. Doğruluk kanuna-görelidir.” (Kranz; 1983, 127)

“Evren sayısal niceliklerin bir toplamıdır. İlk birim, noktayı temsil ediyordu; iki sayısı, bir boyutta uzatılmış çizgiyi temsil ediyordu; üç, iki boyutta uzatılmış üçgeni; dört, üç boyutta uzatılmış piramidi.” (Thomson; 1988, 313)

Pythagoras'ın batı düşünce dünyasına kattığı en spesifik düşünceler; 1- Ruh göçü, yani ölümsüz olan ruhun çeşitli, farklı bedenlerde tekrar tekrar dünyaya gelmesi, 2- Her şeyin bir nitelik değil, bir nicelik olduğu, bu nedenle niceliğin ifadesi ve karşılığı olan sayılardan oluştuğu ve her şeyin sayı olduğu inancı, 3- Sayılardan oluşan evrende, her şeyin sayı olduğu bu evrenin harmonik bir bütünlük içinde olduğu.

Pythagoras'ın bu düşüncelere varmasının nedeni; Pythagoras sonsuz sayıda zaman evrenden oluşan 'ihtimal evreni' fark etmiştir, fakat bu sonsuz sayıdaki 'zaman evren'den oluşan 'ihtimal evren'i, bir 'özne' olarak kendisinin de içinde olduğu 'zaman evren'in içine konumlandırmıştır. İçinde olunan, 'zaman evren'de ki 'ben olanın' duyum, algı ve zihinsel işlemlerinin totali olan bilinç, ruh olarak kabul edildiğinde, sonsuz sayıda farklı zaman evrendeki, sonsuz sayıda farklı "ben olan'a (özneye) ait, sonsuz sayıda farklı ruh ihtimal olarak mevcuttur. Bu sonsuz sayıda farklı ihtimal ruh, sonsuz sayıda farklı 'zaman evren'deki, sonsuz sayıda farklı ihtimal özne ile, eşlenmesi yerine, evrenin tamamı olduğu zannedilen içinde olunan 'zaman evren'deki 'ben olan'a (özneye) eşlenmiştir, bu durum ruh göçü ile mümkündür. Ruh göçü inancı bu şekilde oluşmuş olmalıdır.

Pythagoras'ın evreni, 'ihtimal evren' katmanına kadar uzanır. Pythagoras'a göre 'cisim evren'e kadar olan nokta, doğru ve düzlem boyut olarak, birer sayısal niceliklerdir. 'Cisim evren', İonya okulu ve Ela okulu için evrenin tamamıdır. Evrenin tamamı olarak kabul ettikleri bu cisim evrene, İonya okulu ve Ela okulu tarafından varolan (varlık) olarak nitelik ve nicelik atfedilmiştir. Pythagoras'ın evreninde ise 'cisim evren', 'zaman evren'in içinde hacim, geometrik şekil vb. olarak sayısal bir niceliktir. 'Cisim evren'in akışı ile, yaşamın içinde oluştuğu, 'zaman evren' ise, 'ihtimal evren'i oluşturan sonsuz sayıda 'zaman evren'den bir tanesi olarak, bir ihtimaldir, bir ihtimal olarak bir orandır, bir oran olarak bir sayıdır. Bu nedenle, Pythagoras'a göre, her şeyin sayıdır. 'Zaman evren' bir ihtimal olarak 'ihtimal evren'i oluşturan

sosuz sayıda ihtimalden bir tanesi olarak en küçük ihtimal olarak, en küçük sayı 'bir'dir. 'Bir' olarak 'tek' tir. 'Bir' ve 'tek' ihtimal olarak 'zorunluluk'tur. 'Zorunluluk' olarak ise en büyük ihtimaldir ve en büyük ihtimal olarak en büyük sayıdır. Pythagoras'ın çelişkisi de budur işte.

Pythagoras'ın sayılardan ibaret bu evreni tabi ki mükemmel bir harmoni içinde olacaktır, başka türlü olması mümkün olamaz çünkü harmoni halinde olmayan sayıların algılanabilmesi mümkün olamıyor, çünkü sayıların harmoni halinde olmaktan başka bir durumda olabilmeleri mümkün değildir. Sayı dediğimiz zaman birim olan bir ile başlayan her seferinde bir birim artarak oluşan yeni birimlerle ardışık olarak sonsuza uzanan dizi söz konusudur. Bu dizisinin elemanları olan sayılar arasında sonsuz çeşit harmonik ilişki, sayı ve sayı dizisi olmanın doğasıdır. İnsan algılasın ya da algılamasın, hatta insan olsun ya da olmasın sayı dizisini oluşturan sayılar arasında müthiş bir harmoni mevcuttur zaten, algıdan ve insan varlığından bağımsız olarak. Sayılar harmonik olunca Pythagoras'ın her şeyi sayılara eşlediği evrenlerde harmonik olmak zorundadır.

Düşünme, insanın kendini evrenden bir 'ben olan' (özne) olarak ayırması ile başlar, fakat ne tuhaftır ki, 'ben olan'ın ayrımı bir düşünme işlemi sonucudur, yani 'ben olan' (özne) bir düşünme işleminin ürünüdür ve bu nedenle düşünme, 'ben olan'dan öncedir (işte Tanrı söylemi ve devletin çıkış noktası burasıdır, kendisi ile özdeş olan zeki digital bir sistem bu nedenle oluşturulamaz). Bu durumda bir başlangıç sorunu ortaya çıkmaktadır; burada asıl soru şudur 'ben olan'dan önce gerçekleşen ve 'ben olan'ı bir sonuç, bir ürün olarak üreten bu düşünce eylemi, bu eylemin sonucu olarak oluşan 'ben olan'a mı aittir yoksa değil midir? Bu düşünce işleminin, bu işlem sonucunda oluşan 'ben olan'a ait olması halinde; o zaman tüm evren; evreni düşünen düşüncenin düşüncesinden ibaret olur, bu da yumurta mı tavuktan, tavuk mu yumurtadan çıkar şeklinde dipsiz bir paradokstur, 'ben olan'a ait olmaması halinde ise; tüm evren ve 'ben olan', başka bir düşünenin (öznenin, 'ben olan'ın) düşüncesinden ibaret olur, bu durum tüm düşünceleri ile birlikte insanı ve evreni, başka bir düşünenin (öznenin, 'ben olan'ın) düşüncesinin içeriği yapar, o zaman tüm evren ve 'ben olan' kimin rüyasıdır, kimin düşüncesidir sorusu ortaya çıkar, bu da saçmadır ve böylece, başlangıç sorunu bir kez daha dipsiz bir paradoks ile sonuçlanır. Geline bu aşamada, başlangıç sorununun çözümü konusunda; yaradılışı anlatmaya "*Khaos'tu hepsinden önce var olan*" (Hesiodos; 2016, 7) diye bir başlangıç ile başlayan Hesiodos ve Homer'in teorilerinin bile daha sağlam, daha rasyonel, daha başarılı olduğu görülmektedir, Homer'i reddeden Sokrates'in neden çok ağır bir şekilde cezalandırıldığı burada aranabilir.

‘Ben olan’ı oluşturan düşünce işlemi ‘ben olan’a mı aittir yoksa değil midir? sorusuna cevap vermeden, bu başlangıç sorununu görmezden gelerek; ‘ben olan’ öncesi’ni yok sayıp, ‘Ben olan’ı milad kabul ederek başlatılan düşünce adı verilen işlem, ‘ben olan’ın öncesine yürütülememektedir, ‘ben olan’ın öncesi için, düşünce ile işlem yapılamamaktadır.

Başlangıç sorununa çözüm olarak, Hesiodos ve Homer bile yaradılışı anlatmaya “*Khaos'tu hepsinden önce var olan*” (Hesiodos; 2016, 7) diyerek, önce kaos vardı diye başlarken, çağdaş düşüncenin yaradılış mit'i ise düşünceyi yaratırken, ‘ben olan’dan önce ne vardı sorusuna hiç girmez. Bu açıdan bakılınca, başlangıç sorununa çözüm arayan, Hesiodos ve Homer söylemleri daha kapsamlı ve açıklayıcı sistemdirler. Bu durum düşünceyi dogmatik bir sistem yapmaktadır. Kendisi dogmatik bir ürün olan düşünme adı verilen bu sistem, kendi meşruiyetini sağlama çabası içindedir, ortaya çıkan düşünce ekolleri ise bu konuda çıkan sorunları çözümleme yöntemleridir. Kendi meşruiyet sorununu çözemeyen düşünme adı verilen bu sistemle, hiçbir yere varılamadığı açıkça ortadadır.

Buraya kadar evreni yani ‘ben olan’ın dışında kalan ‘ben olmayan’ı yani dış evreni inceledik. Şimdi sıra ‘ben olan’ı (özneyi) araştırmaya geldi. ‘Ben olan’da düşünsel işlemlerin gerçekleştiği aparata anlak ya da zihin demektedir. Zihnin nasıl bir şey olduğuna gelirsek; Evrendeki şeyler, zihinde, başka bir zihne aktarılabilir ya da aynı zihinde çek edilebilecek şekilde, tanımlanmış, anlamlandırılmış karşılıklar olarak konumlanırlar. Bu tanımlama, anlamlandırma ve konumlandırma dilde olduğu gibidir, bu işlemle evrendeki şeyler, zihinde zihinsel şeylere dönüşürler, bu dönüşüm, evrendeki şeyin başka bir bilince, başka bir zihne aktarılabilir duruma, şekle dönüştürülmesidir. Bu dönüştürme işleminde dönüşüme tabi tutulmuş olan evrendeki şey ile dönüştürülmüş olan zihindeki şey, aynı şey değildir. Tanım veya anlam olarak dönüştürülmüş olan evrendeki şeylerin zihinde konumlanması dilde olduğu, gibidir, diğer anlamlara göre konumlanırlar (Gestalt ve structuralizmi burada tekrar ederim). Bu durum “4- Düşünce anlamlı tümcedir. 4.001- Tümcelerin toplamı dildir.” (Wittgenstein; 1985; 45) şeklinde görüş bildiren; insanın dil ile düşündüğünü, düşüncenin imkan ve sınırlarının dil ile sınırlı olduğunu savunan Wittgenstein'in düşüncesi ile uyumludur.

“Bir dilin dil bilgisi, belli bir ses-anlam eşlemesini belirleyen kurallar dizgesidir. Bir sözdizimi bileşeni, bir anlam bileşeni, bir sesbilim bileşeni vardır. Söz dizim bileşeni, D'nin bir derin yapı, Y'nin ise yüzey yapı olduğunu kabul edersek, 'D, Y' gibi belirli bir 'sonsuz' soyut nesneler öbeğini tanımlar. Derin yapı anlam yorumlamasını ilgilendiren bütün bilgileri; yüzey yapı ise sesçil yorumlamayı ilgilendiren bütün bilgileri kapsar.

Anlam bileşeni ile sesbilim bileşeni bütünüyle yorumsaldır. Birincisi, derin yapılar için anlam yorumları; ikincisi, yüzey yapılar için sesçil yorumlar belirler. Bu nedenle bir bütün olarak dilbilgisi, anlam yorumlaması ile seçil yorumlamayı, sözdizimi bileşeninin derin ve yüzey yapı çiftini tanımlayan kurallarının aracılığıyla birbirine bağlar.”
(Chomsky; 2011, 196-197)

şeklinde görüş bildiren; dilde kullanılan anlamın, dili oluşturan zihinsel 'derin yapı'da mevcut olduğunu temel alan üretici dönüşümsel dilbilim teorisinin kurucusu Nhom Chomsky'nin dil bilim kuramı ile uyumludur. Ayrıca structurel dil bilimin kurucusu Ferdinand de Saussure'ün yapısalcı dilbilim teorisi ile de uyumludur. Dışardaki evrenle, zihinde oluşan evren aynı değildir, çok farklıdır, hatta ne kadar farklı olabileceği bilgisine sahip olabilecek yeteneğe de sahip değiliz. Dış evrenin, zihindeki evrenin oluşmasındaki rolü bir tür çağrışım cetveli olmaktan ibarettir. Dış evrendeki tüm özellikler değil sadece bizim sahip olduğumuz duyu organlarının duyumlayabileceği özellikler tanımlanıp, anlamlandırılıp konumlandırılarak zihinsel şeylere dönüştürülürler. Dış evrenin tamamı duyu organlarımızın duyumlayabileceği özelliklerden ibaret değildir, hatta duyumlayabildiğimiz özellikler evrendeki var olan özelliklerin belki de milyarda biri kadardır, dahası zihnimizin değerlendirmesine mazhar olabilen bu özellikler sadece duyu organlarımızın algılayabildiği duyu çeşitleri ile sınırlıdır, dış evrenin duyu organlarımızın algılayabildiği özellikleri dışındaki özelliklere sahip şeyler algılanamadığı için zihinsel şeylere dönüştürmesi mümkün değildir. Duyu organlarımızla algılanabilen duyum özelliklerine sahip olmaları nedeniyle zihinsel şeyler haline dönüştürülme özelliğine sahip olan dış evrendeki şeylerin zihinsel şeylere dönüştürülmesi ise, zihnimizin sahip olduğu dönüştürme işlemleri ile sınırlıdır. Bu nedenlerle dış evren ile zihnimizdeki evren birbirinden çok farklıdır ve bu farkın niteliğini ve niceliğini kesinlikle bilmemiz mümkün değildir. İnsan dış evreni, zihinde oluşturduğu evrenle görür ve değerlendirir ve insan zihnindeki evreni, dış evren olarak bilir. Aslında dışarıda ne olduğunu asla görmüyoruz ve bilmiyoruz, kendi zihin evrenimizde yaşıyoruz. Platon 'mağara deneyi' (Platon; 1973, 269-272) ile bu durumu kısmen ifade etmeye çalışmıştır. Fakat durum Platon'un anlatmaya çalıştığından daha endişe vericidir.

Ludwig Wittgenstein'nın zihin modelinde; dış evrenin şeyleri ve 'dış evren'; bir bilgisayar ara yüzü gibi işlev gören zihinde, başka bir zihne aktarılabilir ve üzerinde işlem yapılabilir biçimde dil yapısında sistematik bir eşleme olarak yer alır. Yani beynimizin serebral korteks adı verilen üst yüzeyindeki nöronlar; bir bilgisayar ara yüzü (interface) gibi işlev gören 'nöron ara yüz'

oluştururlar. Dış evrenin duyu verileri nöron ara yüzde simgesel verilere dönüşür. Duyu verilerinin simgelere dönüştüğü ‘nöron ara yüz’ bu işlevi ile artık bir ‘simgesel ara yüz’ olmuştur. Duyu verileri olarak nöron ara yüz’e ulaşan ‘dış evren’; nöron ara yüzde oluşan ‘simgesel ara yüz’de, simgesel verilerden oluşan ‘simgesel evren’e dönüşür. ‘Nöron ara yüz’deki ‘simgesel ara yüz’de, simgelerden oluşan ‘dış evren’in temsil eden bu evrene ‘simgesel evren’ denir, ‘simgesel evren’in oluştuğu ‘nöron ara yüz’ ise bu durumda ‘simgesel ara yüz’ olmuştur. ‘Nöron ara yüz’de oluşan ‘simgesel ara yüz’ ve ‘simgesel evren’ maddesel, fiziki varlığa sahip değildir, bu nedenle ‘simgesel evren’; ‘dış evren’in bir parçası olamaz veya ‘dış evren’e ait olamaz. ‘Simgesel evren’; İmmenual Kant’ın tanımladığı ‘fenomenal evren’ ile, ‘dış evren’ ise; ‘numenal evren’ tanımıyla uyumludur. Kant’ın ‘fenomenal evren’i ile temsil ettiği ‘numenal evren’in özdeş olmaları mümkün değildir, aynı nedenle ‘simgesel evren’ ile temsil ettiği ‘dış evren’ ile özdeş olması mümkün değildir. ‘Düşünme’; ‘simgesel evren’ ile temsil ettiği ‘dış evren’in özdeş olmamaları sonucunda meydana gelir. ‘Simgesel evren’ fiziki varlık değildir, fiziki varlığı olmayan ‘simgesel ara yüz’de oluşur, fiziki varlığı olmayan ‘simgesel ara yüz’ ise ‘nöron ara yüz’de ‘nöron ara yüz’e aksiyon potansiyali şeklinde elektrik sinyali olarak ulaşan duyu verilerinin simgelere dönüşümü ile oluşur. Fiziki varlığı olmayan ‘simgesel ara yüz’ün üzerinde oluştuğu ‘Nöron ara yüz’ ise insan beyni telensefalon bölümü korteksinde yer alan nöronlardan oluşmuştur, dış evren duyu verileri duyu organları ile temas ettiğinde bu duyu verileri duyu organları tarafından ‘nöron ara yüz’e ulaşacak elektrik sinyallerine dönüştürülürler. Yani, ‘dış evren’ ile temas eden duyu organları kendilerine temas eden duyu verilerini elektrik sinyallerine dönüştürürler, elektrik sinyaline dönüşen duyu verileri, elektrik sinyali olarak fiziki varlığı olan ‘nöron ara yüz’e ulaşır, bu elektrik sinyalleri ‘nöron ara yüz’de simgeler ile eşlenerek, duyu verilerinin simgeler ile eşlendiği fiziki varlığı olmayan ‘simgesel ara yüz’ oluşur. Duyu verilerinin dönüştüğü simgeler, ‘simgesel ara yüz’de başka bir ‘simgesel ara yüz’e aktarılabilir dil yapısında yapılanması ile fiziki varlığı olmayan, bu nedenle dış evrenin bir parçası olmayan, dış evrene ait olmayan ve dış evren ile özdeş olmayan ‘simgesel evren’ oluşur. Evrendeki her şey; bir parçası olduğu, ait olduğu evren ile özdeştir ve bu nedenle evrendeki her şey; bir parçası olarak ait olduğu, özdeşi olduğu evrenin devinimi ile devinir. ‘Nöron ara yüz’de oluşan, fiziki varlığa sahip olmayan ‘simgesel ara yüz’deki ‘simgesel evren’; temsil ettiği ‘dış evren’ ile özdeş olmadığı gibi, ‘dış evren’in parçası değildir ve ‘dış evren’e ait değildir, bu nedenle; ‘simgesel ara yüz’deki ‘simgesel evren’, ‘dış evren’in devinimi ile devinmez, ‘dış evren’in devinimine ve kurallarına tabii değildir. Bu nedenle, evrene ait olmayan insan zihni (simgesel evren) ile ‘dış evren’e ait, evrenin bir parçası

olarak devinen insan bedeni farklı devinim, farklı ilke, farklı yapılara sahip, birlikte değerlendirilmeleri mümkün olmayan, ayrı ayrı şeylerdir. İnsan zihni (simgesel evren) ve insan bedeni varlıklarını bir arada, birlikte olmalarına borçlu oldukları için, her ikisi de birlikte bir arada olmaları halinde var olabildikleri için; insan zihni ve insan bedeni aynı bütünün, aynı şeyin bölümleri olarak kabul edilmiştir. Oysa beyini de dahil olmak üzere insan bedeni omurgalı, memeli bir hayvan bedenidir. Omurgalı, memeli bir hayvan olarak insanın sahip olduğu fiziki ve biyolojik donanımı ile doğada yaşama, yaşamını sürdürme şansı yoktur. Düşünme, ‘simgesel ara yüz’de kurulmuş ‘simgesel evren’in işlevidir, ‘simgesel ara yüz’ ve ‘simgesel evren’ fiziki varlığa sahip olmadıkları gibi ‘dış evren’in bir parçası değildir, ve ‘dış evren’e ait değildir, bu nedenle ‘simgesel ara yüz’ ve ‘simgesel evren’ ve bunun bir ürünü olan ‘düşünme’; ‘dış evren’in devinimi ile devinmez ‘dış evren’in devinimine tabii değildir. Düşünme fonksiyonu atfedilen insan beyni ise; insan bedeni gibi omurgalı, memeli hayvan bedeninin bir bölümü olarak dış evrene ait evrenin özdeş bir parçası olarak dış evrenin devinimi ile devinir. Dış evrenin devinimi ile özdeş olarak devinen insan bedeninin bir bölümü olan beyinin fonksiyonu; düşünme değildir, beyin; dış evren ile özdeş devimde olan insan bedeninin otomasyon merkezidir, beyin de ait olduğu parçası olduğu dış evrenin devinimi ile özdeş olarak devinerek, insan bedeninin dış evren ile özdeş deviniminin otomasyonunu sağlar. Beynin düşünme olarak bir fonksiyonu yoktur, çünkü; beyinin fonksiyonu ‘simgesel ara yüz’ün, ‘simgesel evren’in fonksiyonu değildir. Evrendeki, biyolojik sistemdeki bütün varlıklar, kendini sürdürmek ve kendini tekrar etmek yani; hayatta kalmak ve üremek olmak üzere iki temel ilke ile devinirler. Omurgalı, memeli bir hayvan bedeni (beyin dahil) olan insan da hayatta kalmak ve üremek olmak üzere bu iki temel ilke ile devinen otonom bir sistemdir. Beyin otomasyon merkezi olarak bu sistemin bir parçasıdır. İnsan beyni, aşağıdan yukarıya doğru olmak üzere; beyin sapı, mezensefalon, diensefalon ve telensefalon olmak üzere dört katman olarak bölümlenerek yapılanmıştır. İnsan beyni nöro-endokrin bir organ olarak salgıladığı pek çok hormon ile, hayatta kalmayı ve üremeyi sağlayan tüm fonksiyonların, metabolizmanın gerçekleşmesini ve otomasyonunu sağlar. İnsan beyninin sağladığı; nefes alma, hareket etme, denge, koordinasyon, acıkma, susama, yeme, içme, üreme, sindirim, miksiyon ve defekasyon, vücut ısısı, büyüme ve gelişme, tüm enzim, protein, hormon sentezi dahil olmak üzere tüm metabolik faaliyetler, dolaşım, sindirim, boşaltım, hareket, üreme, metabolizma vb. tüm sistemlerin faaliyetleri ve bu faaliyetlerin otomasyonu, koordinasyonu, kontrolü vb.; yani bir biyolojik sistemin kendini sürdürmek (hayatta kalmak) ve kendini tekrar etmek (üremek) ilkesinden ibaret tüm olan devinim; düşünme değildir, bir biyolojik sistem olan insan bedeninin

parçası olduğu, ait olduğu evrenin devinimine özdeş devinimin otomasyonu düşünme değildir, nitekim; örneğin yürüme yaklaşık 200 adet kasın birbirleriyle yüksek hassasiyette senkronize ve koordineli olarak çalışması ile gerçekleşmektedir, bu süreçte düşünmenin yer almadığı açıkça ortadır, düşünme ile doğum eylemi ertelenemez, ACTH, oksitosin, ADH, TSH, TSH rh, FSH, prolaktin, PIF salgılanması, kan dolaşımı, miksiyon, defekasyon, yeme, içme, nefes alma yani hiçbir fonksiyon engellenemez, yani insan hayatının fonksiyonları ve devinimi düşünme ile gerçekleşmez, zaten düşünme yeteneği olmayan diğer omurgalı memeli hayvanların kendini sürdürme ve kendini tekrar etme olarak özetlenen tüm yaşam fonksiyonlarının otomasyonu ve koordinasyonu beyin tarafından düşünme fonksiyonu olmadan gerçekleştirilmektedir. Dahası solucanlarda kendini sürdürme ve kendini tekrar etme olarak özetlenen tüm fonksiyonlarının otomasyon ve koordinasyonu bir tek gangliondan oluşan nöron sistemi ile gerçekleşmekte bu nöron ganglionunun fonksiyonuna da düşünme denemez. Dahası, bir beyni, santral sinir sistemi, sinir sistemi hatta hiçbir nöron hücresine sahip olmayan zaten kendisi bir hücre olmaktan ibaret olan her hangi bir tek hücreli canlıda da kendini sürdürmek ve kendini tekrar etmek olarak özetlenen tüm fonksiyonlar; tek hücreli canlıyı oluşturan; ribozom, enoplazmik retikulum, sentrizom, mitokondri, hücre duvarı, nukleus, stoplazma, nukleus zarı gibi organellerinin bir otomasyon ile koordineli olarak faaliyette bulunmaları ile mümkündür, tek hücreli canlının organelleri arasındaki otomasyon ve koordinasyon hücrede meydana gelen kimyasal iletişim ile gerçekleşir. Tek hücreli canlıda bile, biyolojik varlık olabilmenin olmazsa olmaz temel devinimleri; kendini sürdürme ve kendini tekrar etme kusursuz, mükemmel bir otomasyon ile bir parçası olarak ait olduğu evrenin devinimi olarak devam eder, bunu sağlayan bir beyin, merkezi sinir sistemi hatta bir sinir hücresi değildir. İnsan bedenini oluşturan yaklaşık iki trilyon adet birbirinden farklı hücre benzer bir kimyasal iletişim sistemi ile mükemmel bir uyum içinde yapılanarak evrenin bir parçası olan ve parçası olduğu evrenin devinimi ile mükemmel bir şekilde devinen insan bedenini oluştururlar. İnsan bedeninin oluşmasını ve devinmesini sağlayan bu kimyasal iletişim sistemi düşünsel bir işlev, düşünme değildir, merkezi sinir sistemini oluşturan beyinin bir fonksiyonu hiç değildir. Bir santral sinir sistemi olarak insan beyni; santral sinir sistemi olarak farklılaşmış bir beyine sahip diğer biyolojik sistemlerin yani omurgalı, memeli hayvanların beyninden hiçbir farkı olmaksızın, bir parçası olduğu, evrenin devinimi ile devinen biyolojik sistemin bu deviniminin otomasyonunu sağlar, bu otomasyon ise kesinlikle düşünsel bir işlem ve düşünme değildir. Memeli, omurgalı hayvanların beyni ne ise insan beyni de odur. Düşünme, diğer omurgalı, memeli hayvanların beyninden fiziksel, biyolojik farklılığa sahip olmayan insan beynin fiziksel, biyolojik yapısının

ve işlevinin bir fonksiyonu bir sonucu değildir. Düşünme; insan beynindeki bir grub nöronun fiziksel, biyolojik yapılanmasının bir fonksiyonu olarak oluşan nöron ara yüzde fiziki biyolojik bir yapı üstünde fonksiyonel bir yapı üzerinde, biyolojik fiziki bir varlığa sahip olmayan, fiziksel, biyolojik bir fonksiyon da olmayan bu nedenle insana bedeninin ve beyinin bir parçası olduğu dış evrene ait olmayan ve evrenin devinimi ile devinmeyen ‘simgesel ara yüz’ ve bu simgesel ara yüzde, dil yapısında başka bir simgesel ara yüze aktarılabilir nitelikte yapılanmış, fiziki bir varlığı olmayan, dış evrene ait olmayan, evrenin devinimi ile devinmeyen dış evrene koşut, analog olarak yapılanmış, tamamen hayali, kopya evren yani ‘simgesel evren’ ile dış evren arasında ilişki sonucu oluşur ve beyine ait bir işlem, bir fonksiyon değildir. Bu nedenle düşünme evrene ait bir şey değildir ve evrenin devinimi ile devinmez.

İnsan bir biyolojik sistem olarak memeli, omurgalı bir ‘hayvan beden’ dir ve bir hayvan beden olarak insan parçası ve ait olduğu dış evrenin devinimi ile devinir. İnsanın ‘hayvan beden’ olarak sahip olduğu donanım insanın bir biyolojik sistem olarak doğada kendini sürdürebilme ve kendini tekrar edebilme yani hayatta kalması için yeterli değildir. Yani insan bu evrene ait mevcut donanımı ile hayatta kalma niteliğine sahip değil iken, insan hayvan beden üzerinde bulunan dış evrene ait olmayan ve evrenin devinimi ile devinmeyen ‘simgesel evren’ ile gerçekleşen düşünme nedeniyle hayatta kalmış ve içinde olduğu doğaya egemen olmuştur. ‘Simgesel evren’ ise hayvan beden üzerinde oluşmaktadır, yani ‘simgesel evren’ ve ‘hayvan beden’ varlıklarını birbirlerine ve birlikte olmalarına borçludurlar.

Düşünmenin oluşması için öncelikle bir dış evren ve simgesel ara yüzde yapılanmış olan, dış evren ile özdeş olmayan fakat onun hayali analog kopyası niteliğinde, başka bir simgesel ara yüze aktarılabilir yapıda, hayali simgesel evren olması gerekir. İkinci olarak özdeş olmayan bu dış evren ile simgesel ara yüzdeki hayali simgesel evrenin özdeş olduğu dogması ile bu iki evrenin özdeş olmadığı halde özdeş olduğu sanılarak eşlenmesi gerekir. İşte tam burada bu eşleme ile; eşlemeyi yapan özne ortaya çıkmaktadır ve düşünme bu eşleme ile öznenin ortaya çıkması ve bu öznenin eşlemeyi yapması ile oluşur. Düşünme, öznenin yani ‘ben olan’ın ortaya çıkması ile oluşmaktadır. Özne yani ‘ben olan’; ‘ben olmayan’dan ayrışandır. Özne yani non‘ben olmayan’ olarak ‘ben olan’; bu ‘ben olan’ ‘ben olan’ ile ödeş olandır, yani kendisi ile özdeş olandır. Tıpkı Sina’daki çalılıkta Musa’ya görünen Yahuda’nın, kim olduğunu soran Musa’ya ‘ben, benim’ cevabında olduğu gibi.

Simgesel ara yüzde simgesel evrenin yapılanabilmesi için dışarısının, doğanın, evrenin sonsuz değil sınırlı olması zorunludur, başlangıç ve son bu sınırlardan en önemlilerindendirler. Bu

simgesel evrendeki şeylerin belirlenmesi (definition) ve tanımlanması (description) için zorunludur, başka şekilde şeylerin belirlenip, tanımlanarak simgesel evrende yapılanması mümkün olamaz. Çünkü şeyler belirlenip tanımlanarak simgesel evrende var olur, yer alır, yapılanırlar. Bunun için evrenin bir başlangıcı olması zorunludur. Bu başlangıç, varlık için; varlığın kendisi ile başladığı varlık, kendisini oluşturanı, yaratanı, ortaya çıkaranı, var edeni olmayan bir varlık, öncesi olmayan bir varlık. Her şeyin kendisinden oluştuğu, var olduğu, meydana geldiği, yaratıldığı öncesiz varlık. Bu başlangıç, devinim için; her şeyi devindiren fakat kendisinin devindireni olmayan, kendisinden önce devinin olmayan, devinimi başlatan, her şeyi devindiren fakat kendisi devinmeyen devindirici (tıpkı Aristoteles'in tanımladığı gibi). Kendisi devinmeyen fakat devinimi başlatıp tüm devinimi sürdüren, kendisi oluşmamış, yaratılmamış, fakat her şeyi oluşturan, yaratan bu varlık 'Tanrı'dır, 'Totem'dir. Simgesel ara yüzdeki simgesel evrende de önce Tanrı, Totem oluşur, var olur, diğer her şey yani 'Tanrı olmayan', 'Totem olmayan' Tanrıya, Toteme göre belirlenip, tanımlanıp simgesel evrende var olarak simgesel evrendeki yerini alır. Simgesel evrende her şey Tanrıya, Toteme göre varlık kazanmış, simgesel evrende yapılanmıştır. Simgesel evrende Tanrı, Totem her şeyin belirlenip, tanımlanıp varlık kazandığı referans merkezidir, referans merkezi Tanrı, Totem ortadan kalkarsa her şey yok olur. Simgesel ara yüzde kurulan dış evren, doğa bu şekilde olup bu dış evrenin, doğanın öznesi yaratılmamış, oluşmamış, öncesiz, devinmeyen ve kendi kendisi ile özdeş olan Tanrıdır, Totemdir. Tıpkı, Yahuda'nın Musa'ya kendini 'ben, benim' diye tanıttığı gibi. Simgesel evrenin öznesi insan ise Tanrı ile Totem ile özdeşip özne olur, başka şekilde özne olabilmesi mümkün değildir. Çünkü özne kendisi ile özdeş olandır ve dış evrende, doğada şeyler arasında kendisi ile özdeş tek özdeş şey ve özne olan tek şey Tanrıdır, Totemdir, dolayısıyla insan bilinci için özne olabilmenin tek yolu Tanrı ile, Totem ile özdeşmektir.

Nitekim insanın kendisi ile özdeş özne olabilmesini imkansız kılan aşılamayan bir başlangıç sorunu vardır. Şöyle ki; düşünme, öznenin yani 'ben olan'ın kendini 'ben olmayan'dan ayırması işlemi ile başlar ve bu işlem de bir düşünce işlemidir, bu düşünce işleminin sonucu olarak 'ben olan' ayrışarak özne oluşur, bu durumda cevaplanması gereken şu soru oluşur: öyle ise 'ben olan'ı ayrıştıran bu düşünce neye, kime aittir. 'Ben olan'a ait olmaması halinde; tüm evren ve özne, 'ben olan' başka bir öznenin 'ben olan'ın düşüncesi haline gelir, bu 'ben olan' da başka bir 'ben olan'ın öznenin düşüncesidir, bu böyle sonsuza kadar devam eder başlangıcına ulaşılamayan bir paradoksa dönüşür. 'Ben olan'a ait olması halinde ise; düşünmesi ile 'ben olan'ı bir özne olarak evrenden ayrıştırarak özne yapan 'ben olan' da bir önceki düşünmenin bir ürünü olarak özne olmuştur, bir önceki de kendisinden önceki düşünmenin

ürünü olarak özne olmuştur, bu da sonsuza kadar devam eden başlangıcına ulaşamayan bir paradoksa dönüşür. Bu soruya verilen her iki cevapta da başlangıç sorunu nedeniyle insanın, kendisi ile özdeş özne, 'ben olan' yani düşünen özne olamamış olduğunu anlarız. Nitekim düşünce tarihinde de böyledir, Descartes'in 'düşünen özne'si çok daha yetkin nitelikli bir özne olan Descartes'in Tanrısın varlığı ile var olur, bu bir özdeşlik ilişkisidir. Aristo'nun katmanlı ontolojisinde insan, maddesi hayvan formu düşünme olan varlıktır, Tanrı ise salt form düşünme olarak varlıktır. İnsanı özne yapan düşünme formu salt form, düşünme olan Tanrıdan alınmıştır, yani insan Tanrının özünden form olarak alınan düşünme ile özne olur yani Tanrı ile özdeşlik ilişkisi vardır. Platon'da ise, bir özne olarak insan ideası, diğer tüm idealar için de olduğu gibi idealar dünyasında Platon'un Tanrısı olan 'iyi' ideasından pay alarak oluşmuştur, yani bir özne olarak insan çok daha yetkin bir özne olan 'iyi' ideasından, Tanrıdan özdeş bir parça olarak özne olur bu da bir özdeşlik ilişkisidir. Dinlerde de bu böyledir, Musevi, Hristiyan ve İslam dinleri kutsal kitaplarında, Tanrı bedenini balçıktan yarattığı insana kendi ruhundan ruh üfleyerek sadece balçıktan bir beden olan insanı ruhu olan bir özneye dönüştürmüştür. İnsanı özne yapan ruhu Tanrının ruhundan bir parça olarak Tanrı ile özdeşlik ilişkisi ile varlık bulur. Mistik, kadim doğu dinlerinde ve doğu felsefesinde de bu böyledir, bir özne olarak insan ruhu evreni tamamını oluşturan evrensel ruhun yani Tanrının bir parçasıdır, yani bir özne olarak insan Tanrının bir parçası olarak Tanrı ile özdeşlik ilişkisi ile varlık bulur. Bu denli soyut düşünme aşamasına geçememiş ilkel insanda da bu durum totemizm olarak gerçekleşmiştir. Şöyle ki; ilkel insan içinde yaşadığı doğada varlığın ve devinimin kaynağı olarak gördüğü yani Totem olarak belirlediği şey (hayvan, bitki, doğal olay vb. gibi) ile özdeşip özne olmuştur. İkel insanın içinde bulunduğu doğada, evrende başlangıç sorunu olmayan ve kendisi ile özdeş olan Totemden, Tanrıdan başka bir şey yoktur. Dolayısı ile, insanlık tarihi boyunca başlangıç sorunu olmayan, kendisi ile özdeş olan, soyut ya da somut bir Tanrı veya Totem ile özdeşip özne olmuştur, başka türlü özne olması mümkün değildir, özne olabilmenin başka yolu yoktur.

İnsan, hiçbir zaman, evrende kendisiyle özdeş bir 'ben olan' (özne) olamamıştır, zaten olabilmesi de mümkün değildir, insan hiçbir zaman içinde olduğu doğadan kendisi olan, bir 'ben olan' olarak ayrışamamıştır, başlangıç sorunsalı nedeniyle böyle bir şey mümkün değildir. Ama içinde var-oluğu doğanın Totemi olan bir şey (Totem kendisi ile özdeştir ve Totemin başlangıç sorunu yoktur) ile, nesne ile, hayvan ile, bitki ile veya bir etki ile özdeşim kurarak bir 'ben olan' (özne) olmuştur. Yani Totem ile özdeş özne olarak kurulan; insan düşüncesi ve zihinsel (simgesel) evreni 'totemizm'den ibarettir. Bu nedenle insanlık sahip olduğu yaşamı, sistemleri, tarihi, kültürü her şeyi 'totemizm' ile gerçekleştirmiştir.

Kendisi ile özdeş 'ben olan' (özne) olamayan insan, Totem işlevi gören; doğadaki bir nesne ya da etki ile özdeş bir 'ben olan' (özne) olması sayesinde yani totemizm ile mevcut düzenini sürdürmektedir. Toemizm; George Thomson' göre;

“Kabile toplumuna özgü büyüsel-dinsel bir sistemdir totemcilik. Kabileyi oluşturan her klanın doğadaki bir nesneyle bağlantısı vardır. Totem adı verilen bu nesne, çoğu zaman ya bir bitkidir ya da bir hayvan. Klan üyeleri, totemi akraba bilirler ve onun soyundan geldiklerine inanırlar. Totem sayılan bitki ya da hayvanı yemek yasaktır, tam tersi totem türünü çoğaltmak amacıyla her yıl tören düzenlenir. Aynı totemin üyeleri birbirleriyle evlenemezler.” (Thomson; 1983, 30)

“Totemlerin büyük çoğunluğu yenilebilir bitki ve hayvan türleridir. Geri kalanlar da çokluk ya taşlar ve yıldızlar gibi doğadaki nesneler ya da yağmur ve rüzgar gibi doğa olaylarıdır. Bu cansız totemler önceden var olan kalıba örnekseme yoluyla oluşturulmuştur ve ikincildir. Sistemin kökenini araştırırken daha çok bitkiler ve hayvanlar üzerinde durmak gerekir; bunların çoğunun yenilebilir olması totemciliğin kökeninin yiyecek sağlamayla bağıntılı olduğunu düşündüren önemli bir ipucudur. Totem türünün çoğalması için düzenlenen törenler, çiftleşme mevsiminin başında toteme bağlı klanın avlağında, totem merkezi denilen önceden belirlenmiş bir yerde gerçekleştirilir. Totem merkezi genellikle söz konusu türün gerçek çiftleşme yeridir. Örneğin, tırtır klanının atalarının. Bugün tırtılların çoğalması için törenlerin düzenlendiği yere bir zamanlar hangi nedenle gelmiş olabileceklerini düşündüğümüzde, akla gelen tek yanıt tırtıl yemek için geldikleri olmaktadır.” (Thomson; 1983,31)

“Günümüzde klan üyelerinin totem türünü öldürmeleri değilse bile yemeleri yasaktır, ancak bu konuda kuraldışı örnekler de vardır. Orta Avustralya'daki çoğaltma töreni sırasında klan başkanının totem türünden bir parça yemesi zorunludur. Totem başkanı, bu durumu, büyü yapabilmek için 'totemi içine alması' gerektiğini söyleyerek açıklıyor.” (Thomson; 1983, 31)

“Çoğalma töreni sırasında, totemin, eğer bir bitkiyse büyümesi, bir hayvansa belirleyici davranışları, devinimleri ve çıkardığı sesler, kimi zaman o hayvanın yakalanıp öldürülmesi oyunlaştırılarak sunulur. O hayvanın ya da bitkinin kılığına girmiş dansçılar genellikle o türü kusursuz bir biçimde yansılayarak dans ederler, kimi zamanda kayalara ya da toprağa onun resmini çizerler. Sanırız, bu gösterilerin ilk baştaki amacı, söz konusu türü daha kolay yakalayabilmek için onun davranışlarını

olduğu gibi yansılamak, böylece onun alışkanlıklarını, devinimlerini iyice öğrenmekti. Daha sonralarıysa, avlanma uygulayımının gelişmesiyle birlikte bu işlev yerini büyüsel bir denmeye bıraktı. Klan üyeleri başarılı bir avlanma eylemini önceden yansıl原因arak gerçek avlanma sırasında gerek duyacakları güç ve yetiyi bedenlerinde toplamış oluyorlardı. Büyünün özü budur. Büyü, insanoğlunun gerçekliği denetlediği yanıl原因masının yaratılarak gerçekliği gerçekten denetleyebilmesinin sağlanması ilkesine dayanır. Geçek uygulayımın yetersizliklerini gideren aldatıcı bir uygulayımdır büyü. İnsan bilinci, üretim düzeyinin geriliğinden dolayı, henüz dış dünyanın nesnelliğini tam anlamıyla farkında değildir. Bu yüzden, dış dünyayı dilediği gibi değiştirebileceğini sanır ve gerçek eylemde elde edilen başarıyı önceden düzenlenen törene bağlar. Ama aynı zamanda, bir eylem kılavuzu olarak büyü ideolojisi önemli bir gerçeği de içerir: İnsanoğlunun dış dünya karşısındaki öznel tutumu, dış dünyanın gerçekten değiştirilmesini sağlayabilir. Yanıl原因ama dansı sırasında güç ve yetilerini uyaran ve örgütleyen avcılar hiç kuşkusuz eskisinden daha iyi birer avcı olmuşlardır.” (Thomson;1983, 32)

“Klan üyeleri totemleri olan türe büyük bir yakınlık duyar, dahası kendilerini onunla bir tutarlar (Arunta'lardan biri kendi fotoğrafını göstererek, 'Bu tıpkı ben' demiş, 'demek ki bir kanguru' (totemi kanguruydu)). Beslenmelerini tırtıllardan sağlayan insanlar, tırtıllar semirdiğinde semirir, tırtıllar açlık çektiğinde açlık çeker, tırtılları denetimleri altına alabilmek için onların devinimlerini yansılar, böylece onlarla tam anlamıyla bütünleşirler. Kaldı ki, bu ilişkiyi kendilerinin tırtıl olduklarını söyleyerek dile getirirler. Dolayısıyla, klan yaşlılarınca kullanılan yetke atalara tapınmayı doğurduğunda insan biçiminde atalara değil de, totem hayvanı ya da bitkisi biçiminde atalara tapınılır.” (Thomson; 1983, 33)

“Klan üyeliğini belirleyen soydur. Geçen yüzyılda, Bachofen'in ardından budun bilimciler soyun ilk başta anadan geldiği konusunda birleşmişlerdi.” (Thomson; 1983, 34)

“Günümüzdeki kabilelerde anayanlı soydan babayanlı geçildiğini gösteren birçok örnek saptanmasına karşın, bu sürecin tersini ortaya koyan hiçbir duruma rastlanmamıştır.” (Thomson; 1983, 35)

“Eldeki kanıtlara bir bütün olarak göz attığımızda, avcılık evrelerinde anayanlı soyun az çok ağır bastığını, ama sonraları çobanlık evrelerinde hızla, tarım evrelerindeyse

çok daha ağır bir biçimde gerilediğini görüyoruz. Bu da soy biçiminin üretim biçimiyle karşılıklı bir ilişkisi olduğunu gösteriyor.” (Thomson; 1983, 35)

“Avcılıkla geçinen kabilelerde, daha önce sözünü ettiğimiz, cinsel iş bölümünün yanı sıra klan üyeleri çocuklar, yetişkinler ve yaşlılar sınıflara ayrılırlar.” (Thomson; 1983, 38)

“Bir yaş sınıfında öbürüne geçiş, erginleme töreniyle gerçekleştirilirdi. Bu törenlerin en önemlisi, ergenlik çağında düzenlenenidir; üretim ve çoğalma konularında eğitilen delikanlı topluluğun tam bir üyesi olur artık. Bu can alıcı değişikliğin (bedensel, zihinsel, toplumsal, ekonomik) önemi, ilkel düşüncedeki anlatımını, bireyin tören sırasında ölüp yeniden doğduğu inancında bulur. Bu bütün din tarihinin temelinde yatan ana kavramlardan biri olduğundan ne anlama geldiğini kavramak önemlidir. Yeni doğan bir çocuk klan atalarından birinin yaşama geri dönmesi, klan toteminin yeniden bir bedene kavuşması olarak karşılanır. Dünyanın hemen her yerinde çocuğa dedelerinden birinin adını verme göreneği buradan kaynaklanmaktadır; adı verilen kişinin ölmüş olmasını gerektiren kuralla çoğu zaman ilintili bir görenektir bu. Ad, toteme ilişkin bir simgedir, bu yüzden de büyüseldir. İlkelerin adlarını yabancılara söylemeye yanaşmadıkları çok iyi bilinir. Çünkü bu adlar toteme değgin gizlerdir. Bu düşünceler o kadar köklüdür ki, kendi dil ailemizde bile name (ad) ve mark (işaret), kin (akraba) ve know (bilme, tanıma) sözcüklerinin kökeninde (Latincesi nomen, nota, gens, gnosco) ortak bir temel görülür. Ad ile işaret aynı şeydir; ad sözlü olarak, işaret ise görsel olarak, o ad ya da işareti taşıyanda cisimleşen totemi dile getirirler. Erkek akraba taşıdığı ad ya da işaretle, yani totemiyle bilinir. Klanın atası bir çocuk olarak nasıl yeniden doğarsa, çocuk da ergenlik çağına eriştiğinde bir çocuk olarak ölür ve bir erkek ya da kadın olarak yeniden doğar. Bu olay ona yeni bir ad verilerek belirlenir. Yetişkinin yaşlılığa geçmesi de aynı biçimde gerçekleştirilir. Yaşlı bir adam en sonunda öldüğü zaman en yüksek sınıfa, totem atalarının arasına girmiş sayılır, zamanı geldiğinde bu sınıfın içinden yeniden ortaya çıkarak aynı çevrimden bir kez daha geçecektir. Doğum ölümdür, ölüm de doğum. Doğum ve ölüm, sonsuz bir değişim sürecinin birbirini bütünleyen iki yönüdür.” (Thomson; 1983, 39-40)

“Totemcilik gelişmiş dinden, Tanrı yakarılmasına başvurulmamasıyla buyrukların bulunmasıyla ayrılır. Tapınıcılar kendi istemlerini toteme büyüünün zorlayıcı gücüyle dayatırlar ve bu ortaklaşa zorlama ilkesi topluluğun her bir üyeden ve üyelerin

tümünden üstün tutulduğu bir toplum düzenine uygun düşer. Bütün topluluğun birleşik çabası topluluğun varlığını korumayla sınırlı kaldığı sürece, bireysel yetilerle kazanılan saygınlık dışında hiçbir ekonomik ya da toplumsal eşitsizlik söz konusu olamaz. Avustralya'da durum böyledir. Kabilenin başındaki adamın durumu herkesin onayına bağlıdır. Avustralya kabilelerinde ne şef vardır, ne de Tanrılar.” (Thomson; 1983, 41)

“Din adını verdiğimiz şeye özgü daha ileri tapınma biçimleri, azınlığın çoğunluğun sırtından geçinmesini olası kılan üretim fazlasını gerektirir. Başkanlık giderek seçime dayanma niteliğini yitirir, soydan geçme bir şeflik olur çıkar. Toteme yakarılarda ve övgülerle yaklaşılar, totem insan biçimine bürünür ve Tanrı olur. Uyrukları için şef neyse, topluluk için de Tanrı odur. Tanrı ideal şefe yakıştırılan niteliklerle donatılır. Tanrıya, gerçek şefe sunulan hizmetlerin örnek alındığı törenlerle tapınılar. Bir Yunan atasözünde belirtildiği gibi, 'armağanlar Tanrıları da yola getirir, yüce kralları da'. Tanrı düşüncesi krallık gerçekliğinin bir izdüşümüdür. Ama insan bilincinde bu ilişki tersyüz edilmiştir. Kralın gücünü Tanrıdan aldığına inanılır ve kralın istemi Tanrının istemi olarak kabul edilir.” (Thomson; 1983, 42)

“Kendi doğrulanışını tanrısal güçlerde bulan sınıf ayrıcalığının dah da artması, bu tanrısal güçlerin gitgide karmaşıklaşmasına yol açar. Egemen klan, yetkesini genişlettikçe öteki klanların totem Tanrılarını kendine bağlar ve kendi totem Tanrısına katar. Egemen klanın totemi, kabilenin ya da kabileler birliğinin Tanrısı durumuna gelir ve en sonunda da devletin Tanrısı olur. Kimi Tanrılar öteki Tanrılara üstün gelir; krallar ve ülkeler arasındaki patlak veren savaşlar bir kez de gökyüzünde verilir. Mısır firavunlarının görkemli giysilerini süsleyen totem belirtkeleri gerçekte kabilelerin çözülerek bir krallık altında birleşmelerini simgeler. Tigris (Dicle) ve Euphrates (Fırat) kentleri arsındaki bitmek tükenmek bilmeyen düşmanlıklar ve savaşların yansıması, Babil Tanrılarının birleşik ve değişken niteliklerinde görülür. Ama gene de bu Tanrılar kökenlerinin izini hiçbir zaman sırtlarından atamamışlardır. Hala hayvan kılığına bürünüp cisimleşebilmektedirler; hala çevrelerinde uşakları ya da belirtgeleri olarak ortaya çıkan kutsal hayvanlar dolaşmaktadır; hala olağandışı bir şekilde hayvanlar tarafından dünyaya getirilmektedir. Dinsel simgecilik hala Tanrının kökeninde yatan hayvanların izlerini taşımaktadır.” (Thomson; 1983, 42)

“Totemin Tanrıya dönüşmesiyle birlikte totem törenlerinin yerini de kurban töreni aldı. ... çoğalma töreni de ortak bir şölene dönüşmüştü; ... Şölen bir kurbanla başlıyordu;

yani ilk kesilen et klan üyeleriyle birlikte sofraya oturan klan Tanrısına sunuluyordu. Çünkü klan Tanrısı klan üyelerinin akrabasıydı ve şeflerin şefi sayıldığı için klan şefinden önde geliyordu. Tarım topluluklarında, ilk hasadın Tanrıyı simgeleyen şefe ya da rahibe sunulması da, ekin bölüşülürken ilk payın şefe ayrıldığı zamanlardan kalma bir gelenektir. Daha sonraları bile, gizemsel derneklerin törenlerinde de aynı örneğe rastlanabilir.” (Thomson; 1983, 43)

Tüm sosyal sistemi taşıyan devindiren ana öge bu 'totemizm'dir. İnsanı ve toplumları, her bakımdan oluşturan ve devindiren totem inancı totem kültürünü oluşturmuştur. Bilimsel evrende bile, asıl bilimsel faaliyeti yönlendiren bilim adamlarının ait oldukları paradigmalardır ve paradigmlar ise bilim insanlarının ait oldukları totem kültürünün inançlarından ibarettir. Paradigma konusunu daha önce açıklamış gerekli bilgilendirmeyi yapmıştım.

Buraya kadar yapmış olduğum açıklamalardan anlaşılacağı üzere; halen içinde olduğumuz kurulu sosyal sistem, büyük örgütsel sistemler, devletler, Uluslararası global dünya düzeni, tarihteki imparatorluklar, insanın kendisi ile özdeş olan 'ben olan'ı Totem olarak özdeşim kurduğu şey, nesne olarak tanımlaması, 'ben olan' (özne) = özdeş olunan şey, nesne olması yani 'totemizm' ile mümkün olmuştur. Hatta diyebilirim ki; eğer kendisiyle özdeş gerçek bir 'ben olan' (özne) oluşsa idi insanlık daha sosyalleşmeden binlerce yıl önce yok olmuş olurdu. İnsanlığın, kendisiyle özdeş, 'ben olan' olma serüveni, 'ben olan'ı keşfedebilmek için mağara duvarına bıraktığı el izinden daha ileriye gidememiştir.

İnsanlığın, kendisiyle özdeş 'ben olan' (özne) olamama nedeniyle; evrende veya doğada Totem olarak kabul edilen başka bir şeyle özdeş 'ben olan' (özne) olarak var-olduğu, özne olduğu totemizmi; içinde bulunduğumuz dönemin dominant kültürü olan batı medeniyetinin kültürel tarihi içindeki seyrini incelersek bu durum berraklaşacaktır.

Bu günkü batı medeniyetinin, kendisinin mirasçısı saydığı, arkaik dönem Grek medeniyetinin kültürünü yansıtan hatta anayasası sayılan, Hesiodos ve Homeros söylemleri, totem inancı ile inşa edilmiş olan totem kültürünün anayasası niteliğindedirler. Toplumsal örgütlenmeyi sağlayan, bu örgütlenmenin niteliğini, biçimini belirleyen egemenlik biçimi ve ilişkisi; Max Weber tarafında tanımlanan, karizmatik egemenlik biçimi ile uyumludur, Weber'e göre;

“Günlük rutinin dışına taşan her türlü talebin karşılanması kural olarak, tümüyle türdeşlikten uzak, başka bir deyişle karizmatik temele dayanır. Tarihte ne kadar geriye gidersek, bu gerçeği o denli iyi görürüz. Bu demektir ki, psikolojik, fiziksel, ekonomik, ahlaki, dini, siyasi bunalım dönemlerinin 'doğal' önderleri ne resmi görevliler ne de bu

günkü anlamında 'meslek' sahipleri, yani uzmanlaşmış bilgi kazanmış ve para için çalışan kişiler olmuştur. Bunalım dönemlerinin doğal önderleri, bedence ve ruhça özel yeteneklere sahiptirler; dahi bu yeteneklerin herkese nasip olmayan olağanüstü yetenekler olduğuna inanılmıştır. Buradaki 'karizma' kavramını tümüyle 'değer yargılarından arınmış' bir anlamda kullanıyoruz.” (Weber; 1986, 217)

“İrlanda'nın kültür kahramanı Cuchulain'in ya da Homeros'un Akhilles'inin kahramanlık yetenek ve coşkuları bir manik krizdir, tıpkı bir fedai Arap savaşçının kana susamış bir cinnet içinde fırlayıp saldırana dek kudurmuş köpek gibi kalkanını ısırması gibi. Uzun süre, bunların aslında yüksek dozda zehirleme yoluyla yapay olarak bu hale getirildikleri iddia edilmiştir. ... Şamanlar'ın vecidleri de bünyesel saradan kaynaklanıyordu; buna sahip olmak bir karizmatik yeterliliği temsil ediyordu. Mormonlar'ın şefi izleyicilerinin inancına göre, aynı 'kahramanlar' ve 'büyücüler' gibi, karizmatik niteliklere sahiptir. Hepsi sanatlarını ve yöneticiliklerini bu yeteneğe (karizma) dayandırmışlar ve Tanrı düşüncesinin açıklık kazandığı yerlerde de ilahi misyon fikrine yaslanmışlardır. Bu, doktorlar ve peygamberler için olduğu kadar yargıçlar, askeri önderler ve büyük av partilerinin başları için de geçerlidir.” (Weber; 1986, 218)

“Görevlerin her türlü bürokratik örgütlenişinin tersine, karizmatik yapı, hiçbir düzenli atama ve atama prosedürü ya da sistemi tanımaz. Kurallara bağlanmış 'kariyer', 'yükselme', 'aylık' ya da karizmatik önderin ve yardımcılarının uzmanlık sahibi olmaları gibi kavramlara yer vermez. Denetim ya da temyiz organı, yerel ya da işlevsel yetki alanları tanımaz; günümüzdeki 'bürokratik' bölümler gibi, kişilerden ve kişisel karizmalardan bağımsız, kalıcı kurumlara yer vermez.” (Weber; 1986, 218)

“Karizma yalnızca içsel irade ve denetim kabul eder. Karizmatik önder kendine göre olan işe el atar ve salt taşıdığı misyona dayanarak itaat ve yandaş kitlesi ister. Bunları bulup bulamayacağını, başarısı belirler. Onlara gönderildiğine inandığı kişiler onun misyonunu tanımazlarsa, karizmatik iddiası çöker. Kabul ederlerse, onların efendisi olur-kendini 'kanıtlayarak' yerini koruyabildiği sürece. Ama 'hak'kını seçimlerde olduğu gibi, onların iradesinden almaz. Tam tersi olur: Onun karizmatik önderleri olarak tanımak, misyonunu bildirdiği kişilerin görevidir.” (Weber; 1986, 218-219)

Homer söyleminde egemenliğin kaynağı toteme dayandırılarak toplumsal örgütlenme kurulmaktadır. Bu çerçevede; batı medeniyetinin kendini mirasçısı saydığı, erken tunç çağında

Girit te kurulmuş olan Minos uygarlığı olarak bilinen Minos devletinin kurucusu efsanevi kralı kral Minos, evrenin hakimi üçüncü kuşak tanrıların lideri Zeus'un oğludur. Homer bu durumu İlyada'da şöyle dile getirir;

*“Zeus, önce Girit'in koruyucusu Minos'u getirdi dünyaya,/ Minos da kusursuz oğlu Deukalion'a baba oldu,/ Deukalion'dan da ben doğdum,” (Homeros; 2016, 284),
“Bulutları devşiren Zeus karşılık verdi, dedi ki:/ 'Sonra da gidersin oraya, ne olur Here,/ yatalım gel, sarmaş dolaş olalım yatakta doyastıya,/ bugüne dek ne bir tanrıçaya, ne bir kadına karşı/ yüreğime akan aşk böyle altüst etmedi beni,/ ne İksion'un karısı olacak kadını sevdiğimde,/ tanrılara denk danışman Peirithoos'u doğurdu o kadın;/ ne Akrision'un güzel topuklu kızını sevdiğimde,/ ne üstün yiğit Perseus'un anası Danae'yi;/ ne çok ünlü Phoinks'in kızını sevdiğimde,/ Minos'la tanrıya benzer Rhadamanthys'i doğurdu o;/ ne Semele'yi sevdiğimde, ne Alkmene'yi sevdiğimde,/ Semele Dionysos'u doğurdu ölümlülerin neşesini,/ Alkmene Thebai'da otururdu,/ bana üstün yürekli Herakles oğlumu doğurdu;/ ne güzel saçlı Kraliçe Demeter'i sevdiğimde,/ ne ünnü uzaklara yayılan Leto'yu sevdiğimde./ Seni bile hiçbir zaman sevmemiştim şidiki gibi.” (Homeros; 2016, 309)*

Azra Erhat, Homeros kültüne göre, Kral Minos'un doğuş hikayesini şöyle anlatır;

“Europa; kendi yaşındaki kız arkadaşlarını topladı; deniz kıyısındaki çiçek tarlasına gittiler. Orada oyunlar oynarlar, sepetlerini çiçeklerle doldururlardı. Aşk tanrıçası, Kharit'lerin arasında nasıl ışıldarsa, Europa da yaşıtları arasında öyle ışıldıyordu. Zeus onu görünce dayanamadı. Zaten aşk tanrıçası Aphrodite, oğlu Eros'a söylemiş, o da oklarından birini Zeus'un kalbine saplamıştı. Hera uzaklardaydı o sırada; ama Zeus yine de ne olur, ne olmaz diye korktu. Bir boğa kılığına girdi. Koyu kahverengi, kaşları yerinde gümüş yaylar çizili, boynuzları yeni ayın görünüşüne benzeyen güzel, çekici bir boğa olup çıktı. Çiçek toplayan kızların arasına indi. Yaşıtları gibi Europa da boğayı görünce dayanamayıp yanına geldi. Onu sevdi, okşadı. 'Sırtına bindirip gezdirecek bizi,/ Öyle tatlı, öyle güzel bir boğa ki bu,/ Hiç boğaya benzemiyor, iyi bir insan gibi/ Yalnız konuşmuyor.' Europa gülümseyerek boğanın sırtına oturdu. Ötekilerin binmesine fırsat vermedi Zeus fırlattığı yıldırımların hızıyla denize daldı. O ilerledikçe dalgalar iki yana açılıyordu. Yanlarında, önlerinde, arkalarında garip deniz Nereid'ler, borularını öttürerek Triton'lar ve Zeus'un kardeşi Poseidon gidiyordu. Sulardan, gördüğü yaratıklardan korkan Europa, düşmemek için bir eliyle boğanın kocaman

boynuzunu tutarken, öteki eliyle de ıslanmasın diye mor eteğini topluyordu. 'Bu boğa olsa olsa bir tanrıdır' diye düşünüyordu. Sonunda dayanamadı; kendisini ıssız bir yerde tek başına bırakmaması için boğaya yalvardı. Boğa, cevap vererek kendisinin tanrılar tanrısı Zeus olduğunu, ona tutulduğunu, Girit adasına gittiklerini söyledi. Bir süre sonra Girit'e ayak bastılar. Orada Mevsim'ler karşıladı kendilerini. Seviştiler; çocukları oldu. Europa'nın oğullarından ikisi, Minos ve Rhadamanthys” (Erhat; 1989, 118-119)

Mezopotomya ve Mısır'daki emsalleri çağdaşı diğer yarı tanrı, tanrı krallar gibi kral Minos ta egemenlik yetkisini doğrudan totemin kendisinden alan, bizzat tanrının genom transferi ile totemin gücünü krala geçtiği yarı tanrı krallardan biridir. Bu öykünün başka versiyonu yeni ahit İncil'de de anlatılır. Kutsal ruh (tanrı), bir güvercin görünümünde Bakire Meryem'e gelir, Bakire Meryem'e girer ve oğul İsa olarak doğar. Burada genom, ruh olarak soyut bir forma dönüşmüştür. Totem maddesel genom olarak değil, soyut bir form ruh olarak işlev görür. Güç transferi birinde Tanrının genomu dışı ana tanrıçaya girer ve oğul tanrı olarak doğarak gerçekleşir, öbüründe Tanrı ruhu ana tanrıçaya (Meryem) girer ve oğul tanrı (İsa) olarak doğarak gerçekleşir. Her iki durumda da aynı olay gerçekleşir, birinde kral Minos tanrı genomu yoluyla, diğerinde ise Hz. İsa tanrı ruhu yoluyla totemin gücüne sahip olarak mutlak egemenlik statüsünü elde eder.

Totemin gücüne sahip olunarak mutlak egemenliğin elde edildiği her iki durumda da ana tanrıça kültü kullanılmıştır. Her iki durumda da tanrı ana tanrıça ile çiftleşir ve ana tanrıçadan oğul tanrı olarak doğar. Aslında hep kalan, esas olan ana tanrıçadır erkek tanrı sürekli olarak tekrar tekrar ana tanrıçadan doğar. Asıl olan, yaratan ve egemen olan hep ana tanrıçadır. Fakat Hesiodos ve Homeros söylemi ataerkil söylemdir. Bunun nedeni Hesiodos ve Homeros'un söylemleri Miken uygarlığının söylemleridir. Ana tanrıça kültü ise anaerkil kültür olan Minos uygarlığına aittir. Kuzeyden gelen savaşçı, ataerkil Akaların istilas sonucu yıkılan anaerkil Minos uygarlığının ana tanrıça kültü son bulmuştur. Yerleşik düzende çok gelişmiş medeniyet olan Minos'un yerleşik gelişmişliğini miras olarak alan Akalılar Minos uygarlığının kültürünün değer ve simgelerinde almak zorunda kaldılar. Çünkü yerleşik gelişmişliği üreten, oluşturan bu anaerki ana tanrıça kültü idi. Bu nedenle Akalılar kendi Miken uygarlığını kurarken yıktıkları Minos'un anaerkil ana tanrıça kültürünün yıkıntı zemininin üzerine kendi ataerkil kültürünü inşa ettiler. Hesiodos ve Homer söylemleri bu nedenle anlaşılması zor, karmaşık ve çelişkilerle doludur. Her şeyi kendisinden yaratan kudretli yaratıcı ana tanrıça Gea, iktidar mücadelesi için

oğullarının arkasında dalavere çeviren bir figüre dönüşmüştür. Üçüncü tanrı kuşağının kudretli tanrısı Zeus'un eşi ana tanrıça Hera; çok zengin ve güçlü kocasını kıskanmak ve olası çapkınlıklarını önlemek çabasından başka hiçbir düşünce ve eylemi olmayan kıskançlık krizleri geçiren zengin bir ev hanımına dönüşmüştür. Her şeyi yaratan ve hükmeden Anadolu ana tanrıçaları Kybele ve Demeter en önemli fonksiyonu doğum yapan kadınlara yardım etmek olan Artemis'e dönüşmüştür.

“Öncü insanbilimciler, çeşitli araştırmalar sonucu uygarlaşmış ataerkil toplumdan önce anasoylu toplumsal örgütlenme biçiminin var olduğunu ortaya çıkardılar. Bachofen bu dönemi daha sonraki zamanlarda ortaya çıkan 'baba hukuku' deyişine karşıt olmak üzere 'ana hukuku' (Ana hukuku: Soy-zincirinin ve mirasın ana soyuna göre hesaplandığı, çocukların ana ve onun soyuna ait olduğu toplum düzeni. Bu düzende çocukların velisi baba değil dayıdır, kadına iktisadi ve toplumsal ayrıcalıklar tanınmıştır) dönemi diye tanımlandı. Bu deyiş, 'anaerkil' deyimini olarak yerleşti. Morgan daha esaslı bulgular ortaya atarak, ilkel toplumun birimi olarak anasoylu gens ya da klanları günışığına çıkardı.” (Reed; 1982, 113)

Totem kültürünün anlaşılmasını çözümlenmesini zorlaştıran en önemli neden bu anaerkil toplumdan, ataerkil topluma dönüşümdür. Tüm dünyada aynı dönüşüm yaşanmıştır, yerleşik, anaerkil ana tanrıça kültüne sahip toplumlar, göçebe ataerkil toplumların istilasına uğramış, işgal sonrası istilacı göçebe ataerkil kültür yerleşik düzene geçerken işgal edilen toplumun anaerkil ana tanrıça kültürünü zemin yaparak, bu zeminin üstüne kendi ataerkil kültürünü inşa etmiştir.

Anaerki kültürün episte-ontolojik yapısı; ölüm ile hayat, gece ile gündüz, iyi ile kötü gibi zıtlıklar madalyonun iki yüzü gibi bir bütünün parçaları, bir olan şeyin iki farklı görünümü olarak kabul eden mistik ve panteist bir yapıya sahiptir. Bu nedenle anaerki toplumlar eşitlikçi, paylaşımcı yapılarıyla kolayca organize olabilme özellikleriyle tarım, dokuma gibi yerleşik düzen gerektiren faaliyetleri erkenden başararak ilk önce yerleşik yaşam düzeni kurabilmiş toplumlar olmuşlardır. Anaerki ana tanrıça kültürünün episte-ontolojik yapısı Efesli Herakleitos'un episte-ontolojik düşünce yapısına çok yakındır, nerdeyse aynıdır.

Giritteki Minos uygarlığının anaerkil ana tanrıça kültü hakkında bilgilerimiz Minos uygarlığının kullandığı lineer B yazısı henüz çözümlenemediği için yetersiz olup Homer söyleminde verilen bilgilerle yetinmek zorundayız. Bu nedenle araştırmamıza Hesiodos ve Homer söylemlerinde yer alan totem kültürü ile sürdüreceğiz.

Özetlersek ilk çağda ve orta çağda toplumlar totemden aldıkları yetki ile mutlak egemenlik statüsündeki liderler veya örgütlerle yönetilmişlerdir. Ya da totem niteliklerini taşıyan liderlerin mutlak egemenliği de söz konusudur. Örnek olarak Jull Sezar; Sezar kendini imparator ilan ettiğinde yüzünü kırmızıya (Jüpiter'i temsil eden renk, Jüpiter Roma da tanrı Apollon'dur) boyayarak halkın karşısına çıkmış ve kendini Jüpiter ilan etmiştir, yani kendini tanrı Apollon olarak tanrı ilan etmiştir. Kilise ise soyut bir totem yani tanrı adına mutlak egemenlik kullanan bir örgüt olarak toplumu yönetmiş, soyut totemden aldığı mutlak egemenlik yetkisiyle kralları atamıştır. Bundan sonra Protestan devrimi ile ve daha sonra Burjuva devrimi ile farklı biçimlere evirilen totem kültürünü ileride inceleyeceğim.

Şimdi düşünce alemindeki totem kültürünü inceleyelim. Evreni açıklama serüvenine çıkan insanın biyolojik yapısının üç boyutu deneyimleyecek yeterliliğe sahip olmadığını, görme duyumuzun sağladığı iki boyutlu duyu verisi ile üç boyutlu cismi deneyimleyemediğimizi, üç boyutlu cismi oluşturan iki boyutlu düzleme dik üçüncü eksenini görme duyumuzla deneyimleyemediğimizi bu nedenle üç boyutlu cismi görme duyumuzun verilerine ilave ettiğimiz zihinsel işlemler ile görüp deneyimleyebildiğimizi, bu nedenle dış dünyayı görmemizin dahi sürekli iki boyutlu düzleme dik olarak uzandığına inandığımız üçüncü bir eksenin varlığı inancı ile mümkün olduğunu ve insanın dış dünyayı duyu verisi ile değil inanç ile görüp deneyimlediğini izah etmiştim. Üç boyutlu cismi kavramaya duyu deneyimi yetemeyen insan, Thales ile başlayan üç boyutlu evreni açıklama girişimlerinde, evreni oluşturmak için duyu deneyimleri yeterli olmadığı için duyu deneyimlerinden elde edilebilecek verilere hemen her zaman inanç ekleyerek üç boyutlu evreni oluşturmuşlardır. Maddeye eklenen bu tanrısal güç, tanrısal etki inancı; her şeyi yaratan, neden, kaynak, güç olarak totem inancıdır. Thales evreni inşa etmek için ana arche olarak suyu kullanır. Thales'in evreni su ile inşası, doğada gözlemlendiği manyetik güç etkisini suya Tanrısal güç, özellik olarak yüklediği totemizm inancı ile mümkün olmuştur. Diğer İonya filozofları da evreni inşa ettikleri ana arche lere tanrısal özellik, tanrısal güç yükleyerek totemizm inancı ile evren teorilerini kurmuşlardır. Buna ilave olarak Empedokles evreni inşa ettiği dört ana arche hava, su, ateş, toprağa yüklemiş olduğu tanrısal nitelik ve güce ilave olarak dört ana arche'nin içinde olmayan, harici devindirici etki, güç olarak; sevgi ve nefreti, bu soyut insan niteliklerini dört ana arche'yi devindiren Tanrısal nitelik olarak tanımlayıp yeni tip totemizm inancı olarak dünyaya servis etmiştir. Anaksagoras ise Empedokles'in 'sevgi' ve 'nefret' olarak tanımlayarak soyutlayıp ana arche nin dışına taşıdığı evreni oluşturan, devindiren tanrısal gücü, etkiyi, daha soyut sistematik hale dönüştürerek, 'nus' adını verdiği, evreni oluşturan, devindiren evrensel aklı icat ederek,

totemizmi insan aklına dönüştürmüştür. Bu artık insanlık için geri dönülmez bir yoldur totemizm evrensel akla ve insan aklına dönüşmüştür. Artık bundan sonra söyleyecek söz yoktur. 'Nus' ve düşünce tarihinde daha sonra tanımlanan pek çok 'nus' türevi evrensel akıl modelleri, rasyonel panteizmi oluşturan totemizm olmuşlardır. 'Nus'un sağladığı 'ad hoc' çözümlerle her türlü totem inancın meşrulaştırılması artık mümkündür.

Totem inancının dönüştüğü, evreni oluşturan ve devindiren evrensel akıl; evreni polar zıtlıkların hiç bitmeyen çatışması şekline ilerleyen oluş bozulmuş döngüsü olarak sonsuz bir akış olarak inşa eden Herakleitos için 'logos' tur. 'Logos' oluş bozulmuş şeklinde sonsuz döngüsel bir akış olarak ilerleyen evrende, bu döngüsel sürekli akışı oluşturan polar zıtlıkların çatışması ilkesidir. Polar zıtlıkların birliği ilkesi 'logos' evrende, gece ile gündüz, yaşam ile ölüm, erkek ile dişi gibi bir olanda mevcut olan, bir olanın birbirine zıt iki farklı özelliği şeklinde kendini gösteren, bir olanı var eden zıtlıkların birliği ilkesidir, evreni oluşturan polar zıtlıkların çatışması akışının kaynağı, devindireni ve ilkesidir. Evreni oluşturan devindiren ilahi, ilke, ilahi yasa, ilahi akıl olarak tanımlanan polar zıtlıkların birliği 'logos' yeni totemdir.

Evreni sayısal bir harmonik bütünlük olarak inşa eden Pythagoras okulu için evrenin oluşumunu, varlığını ve devinimini sağlayan sayı ve sayısal harmoni inancı, ruh göçü inancı, mistik panteizmi oluşturan totem inancıdır.

Ela okulu, evreninin varlıktan meydana geldiğine, oluştuğuna ve devindiğine inandığı için Ela okulu totem olarak varlığı, var olanı totem olarak tanımlamıştır. Değişmeyen, yok olamayan, sürekli var olan cisimlerin, maddenin varlığını algılamaya, kavramaya duyu verileri yetmediği duyu deneyimini kullandığımız zihinsel işlemlerle maddeyi, cismi algılayıp kavradığımız için yani dış dünyadaki var olanı, varlığı, cismi duyularımızdan da yararlanarak esas itibarıyla zihnimizle görüp, algılayıp, kavradığımız için Parmenides varlığı ve gerçekliği zihinsel evrene kendi deyimi ile idea dünyasına taşımıştır. Böylece totem zihinsel bir dünya idealar dünyasına taşınmıştır. Böylece düşünce dünyasındaki düalizmi başlatmış olan Parmenides, Platon'nun idealar dünyasında tanımladığı 'iyi' soyut totemini icat etmesine vesile olmuştur. Parmenides totemi idealar dünyası olarak tanımladığı zihinsel bir dünyaya taşımakla, semavi dinlerin soyut tanrı kavramının esas olan, soyut totem inancının temelini atmıştır. Esasen Elalı Parmenides'in düşüncelerinin tamamı kendisinin ifadesiyle; kendisine bir vahiy olarak gelen Tanrıça öğretisinden ibarettir.

Bir de var olanı, varlığı, hiç değişmeden var olmaya devam edeni zihinsel olan idealar dünyasında değil de dış dünyada olduğunu söyleyen özdekçi atomistler vardır. Demokritos,

Leukippos gibi, tüm evrenin gözle görülemeyecek kadar küçük atom adı verilen madde parçacıklardan ve bu parçacıkların içinde bulunduğu boşluktan ibaret olduğunu, cisimlerin atomların bir araya gelmesi ile oluştuğunu, duyu, duygu, ruh gibi maddesel içerime sahip olamayan şeylerinde atomların bir işlevi sonucu oluştuğuna ileri süren atomistler; bu oluşu meydana getiren zorunlu bir sıkı nedenselliği kurdukları materyalist evrenin totemi yaparlar. Böylece totemi sıkı nedensellik olan materyalist panteizm kurarlar, evren-tanrıya ulaşırlar.

Diyebilirsiniz ki Hesiodos ve Homer'in anlattığı Totem kültürü anayasasına insanlar neden inanmışlardır. Açıklaması çok basit; popüler kültürü takip eden herkes hatırlar, 1980'ler de başlayan 'star wars' 'yıldız savaşları' filmleri serileri gösterimlere girdi. Çok uzak gelecekte cereyan eden bilim kurgu film serisinin konusu tam dört dörtlük totem kültürü ideolojisidir. Film de totem evreni yaratan ve devindiren 'güç' adı verilen soyut enerjidir.

Bu filmlerin konusu bir senaristin uzak gelecekte geçtiği hayaliyle yazdığı tamamen uydurma bir senaryodan ibarettir, bu filmleri seyreden herkes bunun farkındadır, fakat gene de büyük bir insan topluluğu bu film serisinin anlattığı totem inancı çevresinde filmin anlattığı totem inancına bir kültür, bir din, bir tarikat gibi sarılarak inanç toplulukları ve örgütlenmesi oluşturdular. Öyleyse uzak gelecekte geçmesi muhtemel tamamen uyduruk olduğu açıkça ortada olan bir totem söylemine bugünün insanları inanıyorsa, Hesiodos ve Homer'in anlattığı, geçmişte yaşanmış olduğu iddia edilen ayakları daha yere basan totem söylemine geçmişte yaşamış olan insanlar neden inanmasın. Bu inanmaların esas nedeni episte-ontolojik psik dinamiği şudur; kendisiyle özdeş, bir 'ben olan' olarak doğadan ayırlamamış durumdaki insana totem söylemi, içinde bulunduğu durumu tanımlayabilmek, anlayabilmek için daha açıklayıcı ve mantıklı ve inandırıcı gelmektedir.

Totem inancı, kendisiyle özdeş 'ben olan' olamayan, insanlığa o kadar açıklayıcı, mantıklı, inandırıcı ve rahatlatıcı gelmektedir ki; İnsanlık, Hz. İsa'nın kendisine sunduğu 'ben olan' olma, kurtuluş fırsatını da görmezden gelmiştir. Hz. İsa gerçekten bir mesihdir, kurtarıcıdır. İnsanlığa cennetten kovulma ile, 'ben olan' olma, kendi sorumluluğunu alma, bu sorumlulukla birlikte özgür olma, içinde bir parçası, bir uzantısı olduğu doğadan kendisiyle özdeş 'ben olan', özgür bir irade olarak ayrışma fırsatını, totem kültüründen kurtulma, totemizm kültürünün totalitarizminden kurtulma fırsatı sunmuştur. Totemizm kültüründe edilgin bir nesne olmak yerine, cennetten kovulma ile doğadan ayrışarak kendisiyle özdeş 'ben olan' olma, kendi sorumluluğunu üstlenerek, özgür bir irade olmayı, düşünen özne olmayı, Roma İmparatorluğunun totemizm kültürünün totalitarizminden kurtuluşu müjdeleyen Mesih Hz.

İsa'nın sonu, Grek totemizm kültürüne karşı çıkan Sokrates'in sonundan daha kötü bir son olmuştur. Roma totem kültürü totalitarizmi tarafından acımasızca katledilmiştir.

İsa'nın, Roma totemizm kültürü totalitarizmi tarafından infazından sonra, totemizm kültürünü sonlandırabilecek olan, kendisiyle özdeş 'ben olan'ın keşfedilmesini sağlayabilecek, cennetten kovulma söylemi ise, rahipler sınıfı tarafından, yeniden yorumlanarak, totem kültürünün totaliter egemenliğini daha kolay sağlayan ve kitleleri köleye dönüştüren bir araca dönüştürülmüştür. Bu dönüşümden önce totem kültüründe rahipler sınıfının yeri ve önemi hakkında kısa bir bilgi: Totem kültürlerinde totem ile toplum ve egemenler arasındaki bağlantıyı kuran düzenleyen totemdeki güç ve egemenliğin geçişini ve dağılımını düzenleyen ruhban sınıf mevcuttur. Bu sınıf en küçük totem toplumu klanda klan büyücüsü veya şamanı şeklinde bir kişiden ibaret olabildiği gibi devlet büyüklüğünde örgütlenmiş olan totem toplumlarında rahipler sınıfı şeklinde olabilir. Rahipler sınıfının asıl fonksiyonu totemin bilgisinin tekeli elinde tutmak asıl görevi ise tekeline bulundurduğu totemin bilgisi ile egemen olanın meşruiyetini sağlamaktır. Bu nedenle rahipler sınıfı olmayan bir totem kültürü mümkün olamaz. İsa'nın cennetten kovulma söylemi; Adem ile Havva'nın cennette işledikleri çok büyük bir günahın karşılığı olarak cennetten kovulmuştur. Cennetten dünyaya kovulan Adem ve Havva'nın bu günahının cezasını onların nesli olan tüm insanlar çekmek zorundadır. Bu nedenle insanın bu Dünyadaki görevi; Adem ile Havva'nın cennette işledikleri günahın cezasını ödemektir. Bunun için de insan Dünya nimetleri ve dünyevi zevklerden kaçınarak acı çekerek bu günahın bedelini ödemeli, Tanrı tarafından bağışlanarak cennetine kabul edilmeyi ummalıdır. Roma İmparatorluğu totem kültürüne adapte edilen bu yeni totem inancı toplumları köleleştirmiştir.

Katolik kilisesinin para karşılığı düzenlediği 'endüljans' belgelerini Hıristiyanlık dini için kabul edilemez bulan Alman papaz Martin Luther, 31 ekim 1517 tarihinde Wittenberg şatosu kilisesinin kapısına astığı 95 maddelik bildiri ile bu durumu protesto etti. Bu olay sonrasında Protestan mezhebi kuruldu. Martin Luther, İncil de aziz Pavlus'un Romalılara yazdığı mektubun 5. bölümünden Mesih İsa'nın insanları Tanrı'dan ayıran büyük günahın bedelini ödediği sonucunu çıkarmıştır. Bu nedenle Martin Luther kurtuluşun kutsal kitap İncil de müjdelendiğini, kurtuluş için insana ile tanrı arasında kilise ruhban sınıfı değil, kurtuluşu müjdeleyen kutsal kitap İncil olması gerektiğini, tanrıdan bir lütuf olarak bahşedilen kurtuluşun ancak imanla mümkün olduğunu ve bu nedenle kurtuluşun öteki dünyada değil bu dünyada olduğunu bildirerek kurduğu Protestan mezhebine göre, insanların bu dünyadaki görevi, Adem

ve Havva'nın günahının bedelini ödemek için, dünya nimetleri ve dünyevi zevklerden kaçınarak acı çekerek bağışlanmayı, cennete kabul edilmeyi ummak değildir. Böylece Totem kültürünün yeni değerler sistemi ve ideolojik dönüşümü gerçekleşmiştir.

Max Weber bu konuyu incelediği Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu adlı eserinde, kapitalist düşüncenin Protestanlıkla başlayan Calvinizm ile devam eden reform süreci sonucunda oluştuğunu ortaya koymaktadır. Fakat bu tam olarak doğru değildir. Çünkü Katolik kilisesinde de 'Endüljans' satın alabilmeyi sağlayan bir değer, böylece totemle birleşmeyi, bir olmayı toteme kavuşmayı onun gücüne erişmeyi, yani öteki dünyada gerçekleşecek olan kurtuluşu elde etmeyi sağlayan bir değer, Totemik bir güç olarak para zaten kullanılıyordu. Kurtuluş bu dünyada değil öteki dünyada olduğu için öteki dünyadaki kurtuluşu, öteki dünyadaki totemle kavuşmayı, totem gücüne erişmeyi satın almak için kullanılıyordu, öteki dünyadaki toteme erişmeye, kavuşmaya, birleşmeye endekslenmiş bir değerdi. Para öteki dünyadaki Totemi, kurtuluşu satın alma gücü idi. Protestan reformu ile insanla totemin (tanrının) kavuşması, birleşmesi arasında duran, insanla tanrıyı ayıran büyük günahın bedelinin Mesih İsa tarafından ödendiği kutsal kitap İncil de bildirildiği, kurtuluşun kutsal kitap İncil de müjdelendiği bu nedenle kurtuluş için insanla tanrı arasında kilise ruhban sınıfı değil, sadece kurtuluşu müjdeleyen kutsal kitap İncil olduğu, Tanrıdan lütuf olarak bahsedilen kurtuluşun imanla mümkün olduğu kilisenin aracılığına gerek olmadığı ve bu nedenle kurtuluşun, Tanrı (Totem) ile birleşmenin gerçekleşmesinin öteki dünyada değil, kurtuluşun bu dünyada başladığı öğretisi benimsendiği için, para, kurtuluşu bu Dünyada satın alan bir değere, Totemik bir güce dönüşmüştür, totem artık paradır. Katolik kilisesinin daha çok para daha çok 'endüljans' eşitliği, Protestanlıkta daha çok para daha çok kurtuluş eşitliğine dönüşmüştür. Yani aslında her ikisinde de ne kadar çok paran varsa toteme ve totemin gücüne, kurtuluşa o kadar yakınsın yani totemin gücü o kadar seninle. Böylece kapitalizm ile totem arasındaki ilişkiyi de tanımlayıp belirlemiş oldum.

Max Weber, tam da bu konuyu Protestanlıkla kapitalizm arasındaki ilişkiyi incelediği, 'Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu' adlı eserinde;

“İmparatorluğun birçok bölgesi ekonomik açıdan en gelişmiş olan ve en zenginlerinin bulunduğu-doğal kaynaklar bakımından ya da ilişki ağları bakımından en uygun ve ekonomik olarak en gelişmiş yerler, özellikle de zengin kentlerin birçoğu, XVI. Yüzyılda Protestanlığı kabul etmiştir; bunların etkileri bugün, Protestanların ekonomik kavgada var olmalarını sağlıyor. Fakat bu durum o zamandan bu yana şu tarihsel soruyu

sormamıza neden olmaktadır: Ekonomik olarak gelişmiş bölgelerde, aynı zamanda kilise devriminin gerçekleşmiş olması nasıl açıklanabilir?” (Weber; 2013, 32)

sorusunu sorar. Aynı eserde verdiği cevap

“Katoliğin 'bu dünyaya bağlı olmaması' (Weelfremdheit), en yüksek idealini ortaya koyan asketik özelliği, yandaşlarına bu dünyanın nimetleri karşısında büyük bir umursamazlık içinde olmayı öğretmiş olmalı. Böylesine bir açıklama her iki mezhebin eylem alanındaki yargılamalarının bu gün kullanılan geçerli şemasına uygunluk göstermektedir. Bu anlayış, Protestan bakış açısından, Katolik suni asketik idealini (gerçek ya da varsayımsal) eleştirmek için kullanılır. Öte yandan, bu eleştiri, Katolik bakış açısındansa, bütün yaşam içeriklerinin laikleşmesinin sonuçlarını Protestanlığa bağlayan 'materyalizm' eleştirisiyle cevaplandırılır. Çağdaş bir yazar da bu iki mezhebin ekonomik yaşama karşı oluşturdıkları tutumu şöyle ifade etmiştir: 'Katolikler ... daha sakindir; kazanç sağlama içgüdüsü daha zayıftır. Geliri çok az olsa da, mümkün olan en güvenli yaşam biçimini, sonunda ona şeref ve zenginlik getirebilecek olan tehlikeli ve heyecanlı bir yaşam biçimine tercih eder. O çok bildik atasözü 'ya iyi beslenin ya da rahat uyuyun' der. Bu duruma uygun olarak Protestanlar çok iyi beslenir, Katoliklerse rahat uyumak ister.' Aslında iyi beslenme arzusu, bugün Protestanların Almanya'da bulunan mezheplerini bir bakıma doğru ifade etmektedir.” (Weber; 2013, 38-39)

Protestan Mezhebinde insanın dünyadaki işlevi, 'beruf' sözcüğünde anlam bulur.

“Almanca'daki 'Beruf' (Almanca, Meslek) sözcüğünde ve belki daha açık bir biçimiyle İngilizce'deki calling sözcüğünde dini bir ilişkinin olduğu, herhangi bir yanlış anlamaya yer vermeyecek kadar açıktır – Tanrı tarafından verilen bir görevdir -.... Beruf (yaşamsal bir görev 'Lebensstellung', belirlenmiş iş anlamında)” (Weber; 2013, 87)

“Sözcük ilk kez Luther'in İncil çevirisindeki Jésus ben sıra ile ilgili bölümünde (Ecclesiastique XI. 20, 21) tamamen bugün bizim kullandığımız anlamda kullanılmıştır.” (Weber; 2013, 88)

“Sözcüğün bu yeni anlamı gibi düşüncesi de yenidir ve Reformun bir ürünüdür. Dünyevi mesleklerde görevin yerine getirilmesinin, insanın erişebileceği en yüksek ahlaki eylemin farz edilmesinin, değerlendirilmesi hiç şüphesiz ki tamamen yeni bir şeydi. Günlük dünyevi eylemlere dini bir özellik ve Beruf kavramına ilk kez bu anlamın

verilmesi, bunun kaçınılmaz bir sonucu oldu. Böylece 'meslek' kavramı bütün Protestan mezheplerinin o temel doğmasını dile getirir. Fakat Hristiyan ahlaki buyruklarının Katolikler tarafından *praecepta ve consilia* (telkin ve öğüt) olarak ayrılması bunu dışarıda bırakır. Tanrı'nın isteklerine uygun olan bir yaşam biçiminin tek amacı olarak da dünyevi ahlakın bir manastır asketizmine geçişini değil, yeryüzündeki biçimini oluşturan dünyevi görevin yerine getirilmesini bilir ve böylece bu onun 'tanrısal çağrısı' 'Beruf' olur. Bu düşünceler Luther'de reformcu eylemlerinin ilk on yılında ortaya çıkmıştı. Önceleri etkin Orta çağ geleneği içinde örneğin Aziz Thomas örneğinde görüldüğü gibi (Thomas Aquinas insanları Tanrı'nın takdirine uygun olarak durumsal ve mesleki şeklinde ikiye ayırdığında toplumun bütün amaçlarını kastetmiştir. Ama bireyin belirli bir Beruf'u seçmesi gerektiğini doğal nedenlere dayandırmıştır.) dünyevi işlerin, tanrı tarafından istenmiş olmasına rağmen varlıkla ilgili olduğunu; inanç dünyasının kaçınılmaz doğal temeli olduğunu ama yeme içme gibi, ahlaki açıdan, kendi içinde kayıtsız olduğunu düşünürdü. Fakat Protestan ahlakın gelişmesi ve 'sola fide' (sadece iman) düşüncesinin sonuçları içinde kapitalizmin ruhunun kendi açıklamasıyla buna olarak ... mesleğin anlamı önem kazandı. Keşiflerin sürdüğü yaşam biçimi Luther'e göre, Tanrı katında zerre kadar öneme sahip olmadığı gibi, bir de bencilce dünyevi görevlerden kendini sıyıran bir sevgisizliğin ürünüdür. Buna karşılık, meslek uğraşısı, ona yakınlarına duyduğu sevginin bir dışavurumu olarak görünür; bu ve özellikle iş bölümünün onları başkaları için çalışmaya zorlar şekilde temellenen görüşü, yalın biçimde Adam Smith'in (Kasabanın bira üreticisinin ya da fırıncının iyi niyetine kalıp da akşam yemeğimizi ummuyoruz. Bunu kendi çıkarlarını düşünmelerine yoruyoruz. Onların insanlığına değil, benlik sevgilerine hitap ediyoruz ve onlara asla kendi ihtiyaçlarımızdan değil, onların çıkarlarından söz ediyoruz.) o çok iyi bilinen önermesi ile garip bir karşıtlık içindedir. Yine de, görüldüğü üzere skolastik olan bu temellendirme, çabucak kaybolacaktır ve geriye güçlü bir vurguyla kalan, her koşulda görevin yerine getirilmesinin Tanrıyı memnun eden tek yaşam biçimi ve Tanrı'nın dileğinin de ancak bu olduğu, bu yüzden de onaylanmış her mesleğin tanrı katında aynı değere sahip olduğu görüşüdür." (Weber; 2013, 89-92)

Protestan reformu sonunda gelinen nokta;

"Unutma ki zaman paradır. Her gün çalışarak emeğinin karşılığı olarak on şilin alan ve günün yarısı gezen ya da odasında yatan biri, kendi zevki uğruna sadece altı pens

harcasa bile, yalnız bu harcamayı hesap etmemelidir; bir kısmını harcamıştır ve sonra da beş şilini sokağa atmıştır. Unutma ki itibar paradır. Bir insan, ödeme yapıldıktan sonra parasını bana teslim etse, faizini bana hediye etmiş olur ya da o zaman boyunca benim kullanabileceğim kadarını bana hediye etmiş olur. Eğer büyük bir itibarım varsa ve bunu iyi bir biçimde kullanıyorsam, servetim önemli miktara ulaşır. Unutma ki para, yenilenen ve karlı bir doğaya sahiptir. Para parayı üretir ve ondan elde edilen daha fazlasını ve daha fazlasını üretebilir. Beş şilin katlandığında altı şilin olur; altı şilin yedi şilin 3 pense dönüşür ve 100 pound olana kadar bu böyle devam eder. Ne kadar şilinim varsa her seferinde daha fazla para üretir ve faiz her seferinde daha çabuk artar. Yavrulayan bir domuzu öldüren, bin nesli birden yok etmiş olur. Beş şilini yok eden, ondan elde edilebilecek her şeyi de yok eder; hatta bütün sterlin birikimini. Şu atasözünü unutma: En iyi miktarı öneren, herkesin cüzdanının efendisidir. Aldığını söz verdiği zaman ödemesiyle tanınan biri, arkadaşlarının o anda ihtiyacı olmayan parayı her zaman ödünç alabilir. Bu bazen çok işe yarar. Çalışkanlık ve azla yetinmenin yanında, genç bir adamın bütün ticari işerde büyümesini sağlayacak olanlar dakiklik ve adalettir. Öyleyse, söz verdiğin gibi, borç aldığın parayı gerekenden bir saat bile elinde tutma ki arkadaşının kızgınlığı, cüzdanının ağzının tamamen kapanmasına neden olmasın. Kişi itibarını etkileyen en önemsiz davranışlarını bile dikkatli bir şekilde yapmalıdır. Sana inanan kişilerin sabah saat 5'de ya da akşam saat 8'de çekicinin seslerini duymaları onları altı ay mutlu eder; fakat eğer işinin başında olman gereken yerde sen bilardo masasının başındaysan ya da sesini meyhanelerden işitirlerse gelirse, o zaman ertesi sabah bunların hepsini sana hatırlatırlar ve sen daha parayı kullanmaya fırsat bulamadan senden geri isterler. Bu, ayrıca şunu kanıtlar: Borçlarına sadıksan, bu durum senin şerefli bir insan olduğun kadar sorumlu bir insan olduğunu da gösterir; bu da senin itibarını artırır. Sahip olduklarını kendi mülkiyetinde tutman ve ona göre yaşamaman gerektiğini aklında tut. İtibarı yüksek olan birçok insanın içine düştüğü yanlış budur. Buna engel olmak için gelir ve giderlerini tam olarak hesapla. Ne zaman ki en ufak şeyleri bile hesaba katmaya uğraşırsan, işte o zaman şu iyi sonuca ulaşırsın: Küçük giderlerin nasıl da büyük miktarlara ulaştığını görürsün ve neyden tasarruf ettiğini, gelecekte neyden tasarruf edebileceğini görürsün. Akıllılığın ve saygı değerliliğin ile tanınan bir insan olduğunu farz edersek, yıllık 6 sterlin için 100 sterlin kullanabilirsin. Bir günde gereksiz yere dört pens harcayan birisi yılda 6 sterlin ziyan etmiş olur ve bu da 100 sterlin kullanımının fiyatıdır. Her gün zamanının dört pens değerindeki bir

kısmını harcayan birisi, bir tam günün ve yıllık 100 sterlinin sağlayacağı yararları da boşa harcamış olur. Zamanının beş şiline eşdeğer olan kısmını harcayan, beş şilini rahatlıkla denize atabilir. Beş şilini kaybeden, sadece toplamı kaybetmekle kalmaz, iş alanında o paranın dönüştürülmesiyle kazanılabilecek her şeyi kaybeder; bu da bir genç için, yaşlandığı zaman büyük bir miktara ulaşacak para demektir.' Ferdinand Kürnberger'in zekice, zehir zemberek ve Yankeelerin sözde inanç itiraflarıyla dalga geçen Amerikan kültürünün yapısını ifade edenlerle aynı şeyleri bu cümlelerle bize anlatan Benjamin Franklin'dir. Kim 'Kapitalizmin Ruhu'nun bu kadar karakteristik bir biçimde dile geldiğinden kim şüphe edebilir ki?' (Weber; 2013, 48-51)

“Franklin'in durumunda ise yaşam biçimi ahlaki olarak donatılmış eylemsel bir ilke olma özelliğine sahiptir. 'Kapitalizmin ruhu' kavramı, burada bu özel anlam içinde kullanılmaktadır tabi ki çağdaş kapitalizm söz konusudur. Burada yalnızca Batı Avrupa-Amerikan kapitalizminden söz ediliyor olması, sorunun ortaya konuş biçiminden zaten anlaşılıyordu. Çin'de, Hindistan'da, Babil'de ve Ortaçağ'da da 'kapitalizm vardı. Fakat göreceğimiz gibi, yoksun oldukları şey bir 'etik'ti. Franklin'in bütün ahlaki yaklaşımları yararcılığa dönüşür. Şeref yararlı bir şeydir, çünkü itibar getirir; dakiklik, çalışkanlık, tutumluluk da. Bunların hepsi bu yüzden erdemdir. Buradan da şu sonuca varılır: Örneğin, dürüst görünmek de aynı işe yarar, bu yeterlidir. Franklin'in gözünde üretimin artırılmasına bir yararı olmayan eklentiler, bu erdem için gereksizdir” (Weber; 2013, 52-53)

“Fakat öncelikle, bu ahlak bütün Mutçu ya da Hazcı bakış açılarından yoksundur. Buradaki 'summum bonum' (Lat. En iyi) şöyle açıklanabilir: doğal bütün zevklerden kaçınarak daha fazla para, sürekli para kazanma. Para bu noktada, tamamen kendi içinde bir sonuç olarak düşünüldüğünde bireyin 'mutluluğu' ya da 'yarar'ı karşısında her zaman yüce ve tamamen usdışı olarak düşünülmüştür. Kazanmak, insanın yegane amacıdır; yoksa maddi yaşam gereksinmelerini karşılayacak araç değildir.” (Weber; 2013, 54-55)

“Benjamin Franklin'in açıklamalarında görüldüğü üzere, tüm halkın kabul etmesi gereken bir fikir olan 'kapitalist ruh' durum olarak Ortaçağ'da olduğu gibi Eskiçağ'da da en aşağılık, nefret dolu ve şereften yoksun bir öğreti olarak yasaklanmıştı. Bugün hala özel biçimini koruyan, çağdaş kapitalist ticaret ile çok az ilgisi olan gruplar tarafından pek de iyi yaklaşılmaz. Bu, kapitalizmden önceki zamanlarda daha kazanma

güdüğü bilinmediği ya da çok sık söylendiği gibi, gelişmemiş olduğu için, ya da 'auri sacra faames' (altına karşı duyulan kutsal istek) daha o zaman (ya da şimdi), çağdaş romantiklerin inanmak istedikleri gibi, burjuva kapitalizminin dışında özel kapitalist alanın içinde olduğundan daha az güçlü olduğu için değildir. Kapitalist 'ruh' ile kapitalizm öncesi 'ruh'un farkı bu değildir. Fark, para kazanma güdüsünün çeşitli biçimlerde gelişmesinde değildir. 'Auri sacra fames' (altına duyulan kutsal istek) herkesin bildiği gibi insanlık tarihi kadar eskidir.” (Weber; 2013, 57-63)

“Benjamin Franklin'in örneğinde gösterdiği tutum gibi, '(çağdaş) kapitalizmin ruhu' deyimini meslek (Beruf) icra ederek ussal ve sistematik bir kar elde etme etkinliği olarak kullanıyoruz.” (Weber; 2013, 70)

“Bizde de mükemmel ve eşi olmayan örneklerle gösterilen kapitalist işverenin 'ideal tipinin', burnu havada olmakla bir alakası yoktur. O gösteriştense ve gereksiz harcamadan, aynı zamanda gücünden gelen bilinçli mutluluktan kaçınır ve toplumda fark edildiğini gördükçe rahatsız olur. Başka bir deyişle, çoğunun yaşam biçimi asketik bir eğilim taşır. Servetinden kendine hiçbir şey almaz; usdışçı, mesleğini yerine getirmiş olma duygusu hariç. Kapitalizm öncesi insanlara aşırı derecede anlaşılmaz ve gizemli, bir o kadarda pis ve iğrenç gelen işte tam da budur. İnsanın, bu düşüncüyü yaşamın yegane amacı haline getirebilmesi, çok miktarda para ve mal yükü ile mezara girmesi, ona ancak çarpık bir güdünün ürünü, yani 'auri sacra fames' (altına duyulan kutsal istek) olarak görünür. Kapitalist ekonomik sistemin, para kazanma arzusuna insanların kendilerini adamalarına gereksinimi vardır. Öyle ki, günümüzde 'servet toplayıcı' yaşama biçimi ile homojen bir 'dünya görüşü' arasında zorunlu bir bağlantı olduğundan şüphe edilmez.Yaşam biçiminde kapitalist başarının koşullarına uyum sağlayamayan ya yok olur gider ya da hiç yükselemez.” (Weber; 2013, 77-78)

Ortaçağ'da

“Aziz Thomas da kazanma güdüsünü 'turpitude' (Lat. Düşkünlük) olarak nitelendirmişti (bunun içine kaçınılmaz ve ahlaki açıdan onanmış kazanç da dahildir. Antonin Von Florenz'de kazanmaya yönlendiren eylemi bir 'pudendum' (Lat. Utanç) olarak ele alır O dönemin bazı ahlakçıları, özellikle de Nonimalist okulun temsilcileri, gelişmiş kapitalist ticaret biçimlerini ve ticaretin gerekliliğini kaçınılmaz görüp haklı göstermeye uğraşırlardı. Ancak baskın olan öğretisi, kapitalist kazancın 'ruhu'nu 'turpitude' (düşkünlük) olduğu için reddetmiştir.” (Weber; 2013, 82)

Böylece kapitalizm, totemi para olan, totem kültürünün ta kendisidir. Kapitalizm çağdaş totem kültürüdür. Kapitalizm totem kültürü olduğu için totaliter bir sistemdir. Bu nedenle kapitalizmi içeren tüm yönetim sistemleri totaliter rejimlerdir, bu durum en çok ta kapitalizmin kalesi olan ultra liberal demokratik rejim olarak tanımlanan yönetim sistemini de totaliter rejim yapmaktadır.

Bu ultra liberal demokratik rejimlerin dahi totaliter rejim olduğu iddiasını deneysel sosyal bilim (experimental social sceins) yaparak; bir deney ve gözlemle kontrol edip sağlamasını yapalım. Bilindiği üzere liberal demokratik rejimlerde ekonomik yapı, kurallarının piyasa koşulları tarafından serbest ve özgürce belirlendiği, imalat, mal, hizmet, sermaye ve emeğin özgürce serbest dolaşımından ibaret olan liberal kapitalist sistemdir. Yönetimin bağımsız, serbest, özgür seçimle belirlendiği bu yönetim sisteminde, düşünce ve ifade özgürlüğü de bireyin sınır tanımadan kullanabildiği hakları arasındadır. Bu kapsamda hareket eden insanlar diledikleri kıyafeti giymekte özgürdürler. Peki öyle midir?

Giyinmeyi tarihsel süreçte incelersek. Claude Lévi-Strauss ve onun kurucusu olduğu structural antropolojiye göre; İnsanlık toplum olmaya ensest yasağı ile başlamıştır. Enses yasağı olmayan insan toplulukları sosyalleşerek toplum haline gelememiş, toplum haline gelememiş bu gruplar kaçınılmaz olarak yok olmuşlardır. Ensest yasağı kadın değiş tokuşu sağladığı için akrabalık ilişkisi sonucu sosyalleşme ve toplum oluşmaktadır, aksi mümkün görünmüyor.

“Kadın değişimi ve besin değişimi toplumsal öbeklerin karşılıklı olarak kaynaşmalarını sağlama ya da bu kaynaşmayı belirgin kılma yollarıdır. ... çünkü topluluğun sürmesi ister istemez kadınlar aracılığıyla sağlandığından, her toplumun bunları özel bir biçimde düzenlemesi ya da işleyişlerini özel bir biçimde tasarlaması için içine değişik oranlarda bir simgesel içerik katsa bile, kadın değişimleri gerçek bir içeriği bulunan biricik değişimlerdir her zaman.” (Strauss; 1984; 129-130),

“İnsan toplumunda, kadınları verip alan erkeklerdir, yoksa bunun tersi değil.” (Strauss; 2012, 84)

Bu şekilde oluşmuş en küçük toplum klan olarak kendini gösterir. Tabi ki klanın bir totemi vardır. Bu totem klanın var olmasını, varlığını sürdürmesini sağlayan, hayatın kaynağı ve hayatı devindiren güçtür. Klanın şefi egemenlik yetki ve gücünü totemden alır. Totem ile klan arasındaki bağı kuran, totemin bilgisinin tekeli elinde bulunduran ve totemle klan arasındaki ilişkiyi düzenleyen, klan şefinin egemenliğini meşrulaştıran bir klan büyücüsü, şaman vardır. Klanda yer alan herkes toteme olan yakınlığına göre oluşan hiyerarşik düzen içinde

kodlanmışlardır. Toteme olan yakınlığı, toteme en yakın olan klan şefine kan ve soy bağı olarak yakınlık derecesi göre belirler, totemin gücü bu yakınlık derecesine göre derecelenerek dağılım gösterir, totemin gücü en güçlü olarak bulunduğu klan şefinden başlayarak, şefe olan yakınlık derecesi azaldıkça buna paralel olarak azalarak dağılım gösterir. Bu kodlanma sisteminde klandaki bireylerin her birisi şefe olan yakınlık derecesine göre bir kod olarak sistemde yer alırlar. Klandaki bireyler, sahip oldukları kodun işaretini bir işaret yani bir gösteren olarak üzerlerinde taşırlar. Yani klandaki bireyler toteme olan yakınlığı, bu yakınlığın belirlediği sahip olunan totem gücü olarak bir kod dur. Klandaki bireyler bu kodu gösteren işaret taşırlar. Bu işaret sahip oldukları kodu simgeleyen bir takı, bir giysi, bir boya vb. gibi bir işarettir. Klandaki bireyin klandaki statüsünün kodu gösterilen, bireyin giysi, boya, takı şeklinde üzerinde taşıdığı bu kodu simgeleyen işaret ise gösteren olarak işlev görmektedir. Yani bir gösterilen, gösteren ilişkisi söz konusudur.

Totem kültürlerinde bireylerin toteme ile arasındaki statüye göre sahip olduğu kod'un giysi aracılığı ile işaret edilmesi şeklinde ki gösterilen-gösteren ilişkisi tarih boyunca devam etmiştir. Bu durumu tarihteki her dönemde tüm toplumlar için geçerli olduğunu tek tek örnekleyerek ispat edebilirim. Bu binlerce sayfalık yazı eder, tez konusu bu olmadığı için bu ara dönemleri geçip tez konumuzu ilgilendiren kapitalizmde de totem kültüründe olan birey ile totem arasındaki statüye göre belirlenen kod'un giysi aracılığı ile işaret edilmesi şeklinde gösterilen-göster ilişkisi olup olmadığını araştıracağım.

Kapitalist sistemlerde giysi için tipik olan (Max Weber'in 'tipik olan') moda'dır. Bilindiği üzere kapitalist sistemde insanların giyinmesini moda adı verilen çok büyük bir endüstri düzenler. Düzenler diyorum gerçekten düzenler bu endüstri insanlara ne isterse onu giydirebilir. Bu durum da aklı başında olan herkesin malumudur. Yine de insanlara moda nedir diye sorarsak, çoğu insan “moda insanın kendine yakışanı giymesidir” gibi, tanımlamalar yaparak modanın bir estetik fenomen, bir beğeni fenomeni olduğu yönünde görüş bildirir.

Moda estetik bir fenomen olarak kabul edilir. Estetik bir fenomen olarak moda, İmmanuel Kant'ın yargı gücünün eleştirisi adlı eserinde açıkladığı estetik beğeni kategorisine göre 'güzel' ya da 'yüce' kategorisine girmez, bu nedenle sanat eseri değildir. Moda bir beğeni ve estetik nesnesi olarak belki 'hoş' kategorisine girebilir.

Güzellik ve beğenilme açısından Kant'ın 'hoş' kategorisinde olan bir şeyin güzel olup olmadığı, beğenilip beğenilmeyeceği insandan insana değişir. Fakat moda için durum böyle değildir. Bir giysi salt moda olduğu için hedef kitlenin neredeyse tamamı tarafından güzel bulunup çok

beğenilir, aynı giysi üç sene sonra salt modası geçtiği için hedef kitlesinin neredeyse tamamı tarafından hiç güzel bulunmayıp beğenilmez. Müteakip, daha sonra ise on beş sene önce modası geçtiği için kimse tarafından güzel bulunmayıp beğenilmeyen bir giysi, salt moda olarak ilan edildiği için herkes tarafından güzel bulunularak beğenilmeye başlar ve bu böyle sürer gider. Beğenin bireysel özellik göstermemesi, genel zorunluluk şeklinde cereyan etmesi nedeniyle; moda estetik bir fenomen olarak 'hoş' kategorisine de girmez.

İmmanuel Kant'a göre insanlar beğeni yargısında bulunurken, fayda ve çıkar gözetmeme, evrensellik, amaçsızlık, ortak duyu kategorilerini kullanırlar. Bu nedenle, beğeni yargısı sonucunda, hakkında 'güzel' yargısı verilmiş olan şeyin herkes için, her zaman 'güzel' olduğundan hiç şüphe yoktur. Beğeni yargısı sonucunda 'hoş' yargısı verilmiş olan şeyler için ise bu durum söz konusu değildir. 'Hoş' olan herkese göre değişir. İmmanuel Kant, Yargı Yetisini Eleştirisi adlı eserinde bu durumu şu şekilde özetler;

“Duyumda duyulara haz veren hoştur” (Kant; 2006; 58), “Bir insana doyum verene hoş denir; ona yalnızca haz verene, güzel; değerli olana, iyi.” (Kant; 2006, 64),

“Beğeni bir nesneyi ya da tasarım türünü hiçbir çıkar olmaksızın bir hoşlanma ya da hoşlanmama yoluyla yargılama yetisidir. Böyle bir hoşlanmanın nesnesine güzel denir.” (Kant; 2006, 65),

“Hoş açısından herkes kişisel bir duygu üzerine dayanan ve bir nesne üzerine bunun ona haz verdiğini bildirmesini sağlayan yargısının yalnızca onun kişiliğine sınırlanmasını kabul eder. Buna göre; Biri için menekşe rengi yumuşak ve sevimli, bir başkası için soluk ve ölgündür. Biri nefesli sazların tonunu sever, başkası yaylı sazların. öyleyse Hoş açısından şu ilke geçerlidir: Herkesin kendi (duyu) beğenisi vardır. Güzel ile durum bütünüyle başka türdür. Eğer kendi beğenisine uygun bir şeyi imgeleyen biri, 'bu nesne (gördüğümüz yapılar, giydiği elbise, dinlediğimiz konser, yargımıza sunulan şiir) benim için güzeldir,' demekle kendini akladığını düşünürse, bu (tam tersine) gülünç olacaktır. Çünkü eğer yalnızca ona hoş geliyorsa, güzeldir dememelidir. Onun için birçok şey çekicilik ve hoşluk taşıyabilir ve bu hiç kimseyi tasalandırmaz; ama eğer bir şeyin güzel olduğunu bildirirse, başkalarında da tam olarak aynı hoşlanmayı bekler; yalnızca kendisi için değil, ama herkes için yargıda bulunur ve sonra Güzellikten şeylerin bir özelliği imiş gibi söz eder. Bu nedenle, 'Şey güzeldir,' der;” (Kant; 2005, 67-68)

Kant'ın da ifade ettiği üzere; giysi modasında sunulan çok çeşitli giysiler için estetik beğeni yargısında bulunurken, giysinin; fayda ve çıkar sağlayan nesne olması, bir amaç taşıyan nesne olması nedenleriyle, insanın giysiler için, estetik beğeni olarak 'güzel' yargısına varması mümkün değildir. Kant'ın estetik kuramına göre 'güzel' nesneye ait bir özellik olup bir şey güzel ise her zaman güzeldir. Bir dönem güzel bir dönem çirkin değildir. Moda da bir şey moda olduğu dönem güzel, moda olmadığı dönem güzel değil. Bu nedenle moda; estetik beğeni nesnesi olarak 'güzel' kategorisinde değildir. Moda estetik beğeni yargı konusu bir fenomen değildir. Moda olan şeyden, moda olduğu dönemde herkesin hoşlanması, moda olamadığı dönemde de hiç kimsenin hoşlanmaması nedeniyle, modanın nesnesi, estetik beğeni nesnesi olarak 'hoş' kategorisine de girmez. Estetik beğeni yargısı kategorilerine girmeyen ve rasyonel de olmayan, toplumsal histeri krizi olarak yayılan bu şüursuz beğeni çılgınlığı nedir?

Daha önce belirttiğim üzere, Totem kültüründe, birey ile totem arasındaki statüye göre belirlenen 'kod'un giysi aracılığı ile işaret edilmesi şeklinde gösteren-gösterilen ilişkisi mevcuttur. Kapitalist toplumlarda aynı ilişki var mıdır? Kapitalist toplumda giyim endüstrisi sonrası oluşan moda endüstrisinden bahsettim. Şimdi de giyim endüstrisi öncesinden bahsedelim. Bilindiğı üzere kapitalist toplumlarda bireyin egemenlik, yani güç statüsü bireyin sahip olduğu kapitalin miktarı belirler ve bu birey sahip olduğu statünün göstergesi olacak şekilde giyinir. Sahip olduğu kapitalin miktarını yansıtan miktarda para harcanmış bu giysiler, bireyin sahip olduğu kapitalin miktarına göre oluşan egemenlik statüsünü gösterir. Tıpkı bir askerin üniformasında yer alan, o askerin egemenlik statüsünü gösteren rütbe işareti gibi. Giyim endüstrisi öncesi bireyin statüsünü giysisi ile göstermesi kolaydı. Giyilen giysi için harcanan para; giysinin kumaşının kalite ve fiyatından, işçiliğın kalite ve fiyatından ve özellikle giysinin ne kadar yeni oluşundan kolayca anlaşılabilirdi. Giyim endüstrisi oluştuktan sonra orta sınıfta gelişmesi artan zenginlikle birlikte, artık herkes ipekli, tüvit veya kürk giyebilir daha da önemlisi artık herkes yeni giysi giyebilir hale geldi. Bu durumda bireyin sahip olduğu güç, egemenlik statü kodunun giysi aracılığı ile işaret edilmesi şeklindeki gösteren-gösterilen ilişkisi ortadan kalkmak üzere idi, ortaya çıkan moda endüstrisi sayesinde bu gösteren-gösterilen ilişkisi kurtuldu.

Moda endüstrisi giysilerin biçim ve tarzlarını her yıl, hatta her mevsim değiştirir. Böylece giysilerin ne zaman üretilmiş olduklarını biçim ve tarzlarından anlarız ve böylece o giysinin ne kadar yeni olduğunu anlarız bu da o giysi için ödenen paranın miktarını anlamamızı sağlar çünkü en yeni olan için en çok para ödenmiştir. Bir üst ekonomik sınıf için hangi marka olduğu

değerlendirmenin içindedir, çünkü farklı markalar için farklı paralar ödenir. Daha üst ekonomik sınıf için tanınmış tasarımcıların imzası önemlidir ve her bir tasarımcının imal ettiği giysi için farklı paralar ödenir. Daha üst ekonomik sınıf için dünyaca ünlü tasarımcıların kreasyonları önemli hale gelmiştir ve bu tasarımcıların imal ettikleri kreasyonlar için bir servet ödenir.

Daha önce açıkladığım üzere giysi modası, bireylerin beğeni yargısı sonucu oluşmaz, giysi modası, beğeni yargısını kendisini oluşturmak için bir araç olarak kullanır. Giysi modasını oluşturan ve sürdüren temel dinamik, bireylerin giydikleri giysi için ne kadar çok miktarda para harcayabildiklerini gösterebilen bir araç olmasıdır. Yani giysi modası sayesinde, bireyler giydikleri giysi için ne kadar miktarda para ödeyebildiklerini ve böylece ne kadar miktarda paraya sahip olduklarını ve böylece toplumda sahip oldukları güç ve egemenlik statülerini göstermiş olurlar. Yani moda, bireyin toplumda sahip olduğu statünün kodunu giysi aracılığı ile, bir gösteren-gösterilen ilişkisi olarak, işaret eden, gösterge sistemidir. Moda ile görünür kılınan bu güç, egemenlik statü kodu, bireyin sahip olduğu para miktarına göre belirlenmektedir. Bu statü kodu klan toplumunda, klandaki bireyin totemi temsil eden klan şefinin genomuna ne miktarda sahip olduğuna (yani ne miktarda yakın akrabası olduğuna) göre belirlenmektedir. Kapitalist toplumda para ile klan toplumundaki şefin genomu aynı işleve sahiptir. Klan toplumunda bir birey ne kadar çok şefin genomuna sahipse (yani şefin ne kadar yakın akrabası ise) o kadar çok güçlü ve egemendir, kapitalist toplumda da ne kadar çok paraya sahipse o kadar çok güçlü ve egemendir. Klan toplumunda totem ve totemin gücünü klan şefi, klan şefinin genomu temsil eder. Klan şefinde vücut bulan totemin gücü, klan şefinin genomu aracılığıyla klana yayılır. Klandaki bireyler, klan şefi ile akrabalıklarının yakınlık derecesine sahip oldukları klan şefi genomu miktarı yani totem gücü miktarı kadar egemendirler. Kapitalist sistemlerde de aynı durum geçerlidir, yalnız küçük bir farkla klan toplumunda klan şefi ve klan şefinin genomunda vücut bulan totem ve totem gücü, kapitalist sistemde “para” olarak vücut bulup somutlaşır. Bu nedenle kapitalist sistemde bireyler sahip oldukları para miktarı kadar totem ve totemin gücüne ve egemenliğine sahiptirler. Klan toplumunda bireyler sahip oldukları güç ve egemenlik statü kodunu boya, takı, giysi aracılığı ile bir gösterge sistemi olarak üzerlerinde taşırlar. Kapitalist sistemde aynı işlevi gören gösterge sistemi modadır.

Kapitalist sistem özgürlük sistemi olarak bilinir. Kanıt olarak moda örnek verilir. Moda bireylere giyinmeleri için sınırsız seçenekler sunmaktadır, bireylerde bu seçeneklerden dilediği gibi özgür seçimler yapar. Evet moda özgürlüktür. Fakat bireylerin sahip oldukları statü kodlarının gösterilmesi amacı ile zorunlu olarak yapılan bu seçimler, bu kodu gösterecek

şekilde yapılması zorunludur, kapitalist sistemin içinde birey olarak var olabilmek için, zorunludur. Yani moda esarettir. Yani moda hem özgürlük hem esarettir. Yani, özgürlük = moda = esaret. O halde özgürlük = esaret. Yani özgürlük esarettir, esarete özgürlük. Yani zıtlıkların birliği totemizm kültürünün ana ilkesi. Ana tanrıça kültürünün ana ilkesi. Herakleitos'un logos olarak keşfettiği evreni devindiren ana ilke.

Asında zıtlıkların birliği insan zihni nöron ara yüzünde öznenin kurulması ile başlar. Nöron ara yüzde, inşa edilen simgesel evrenin başlangıç referans noktası olan 'ben olan' yani 'benlik' 'Totem (Tanrı) ile özdeş özne' olunarak kurulmuştur. Daha sonra nöron ara yüzdeki simgesel evrenin tamamı ve içerdiği her şey Totem ile özdeş olan özne ile tanımlanıp, belirlenip varlık kazanarak zihindeki simgesel evrendeki yerini almış ve bu şekilde Totem ile tanımlanan, belirlenen, Totem ile özdeş bir simgesel evren zihinde kurulmuştur. Sosyal hayatı, kurulu sosyal düzeni; dil, sanat, bilim, kültür, ideoloji, din, mimari, devlet vb. olarak oluşturan 'simgesel düzen' ise zihindeki, nöron ara yüzdeki simgesel evrenin dış evrende analog olarak somutlaşmasıdır. Bu nedenle simgesel düzeni oluşturan; dil, sanat, kültür, bilim, ideoloji, mimari, din, devlet vb. yani hayata dair her şey; Totem ile özdeş özne olarak kurulmuş olup ihtiva ettikleri her şey Totem ile tanımlanıp, belirlenip, varlık kazanmışlar ve Totem ile özdeş simgesel düzeni, tabi ki de devleti de oluşturmuşlardır. Dolayısı ile simgesel düzende, hayata dair her şey 'Totem ile özdeşlik' ile varlık kazanır (bu durum mistiklerin baktıkları her yerde ve her şeyde Tanrıyı görmeleri, bulmaları ile Muhammed'in Tanrısının bin adı olması O'nun her şey ve her yerde olması ve her şeye kadir olması ile sübuttur). Totem özdeşliği ile Totemizm olarak kurulmuş olan simgesel düzende hayata dair her şeyin zıtlıkların birliği şekline varlık bulması; her şeyin Totem ile özdeş özne ile zıtlıkların birliği yani: yaratan olarak 'Totem'in, yaratılan olarak 'özne'nin, yaratan-yaratılan zıtlığı olarak birliği ile var olması nedeniyledir. Simgesel düzende, hayata dair her şey zıtlıkların birliği ile var olması (yani her şeyin zıttı ile kaim olması) mevcut ve her zaman mevcut olmuş, kurulu düzenin Totemizm düzeni olduğunu ispat eder.

En son moda olan giysiyi giyen birey kendisini mutlu, başarılı, iyi, güzel, güçlü, tercih edilen, üstün hisseder, giysinin çok güzel olduğuna ve kendisine yakıştığına inanır. Çünkü toteme ve totemin gücüne yakınlaşmıştır.

En liberal demokrasilerde kapitalist sistem egemendir. Kapitalist sistem totemizm kültürüdür. Totaliter rejimlerin kaynağı ve devindiren ana ilkesi totem kültürüdür. Bu nedenle en liberal

demokrasiler dahi totaliter rejimdir. Hatta şöyle bir eşitlik söz konusudur. Liberal demokrasi = kapitalizm = totemizm kültürü = totalitarizm.

Konunun psişik incelemesi şöyledir. Psişik deyince akla hemen çağdaş psikolojinin kurucusu, psikanalitik kuramının kurucusu Zgmund Freud akla geliyor. Bu nedenle bende incelmeme onunla başlayacağım. Freud'un çalışmalarında hipnoz önemli bir yer tutar. Freud hipnoz çalışmaları sırasında, sosyalleşmede sorun yaşayan, özellikle şizoid yapı gösteren erkeklerde, kendisinin fallik dönem olarak tanımladığı, çocuğun cinsel kimliğini farketmediği üç beş yaşları arasındaki dönemde, anne, baba, çocuk üçgeninde bazı sorunlar yaşandığını gözlemlemiştir. Freud'un gözlemlerine göre yaşanan sorunlar şu şekildedir. Fallik döneme kadar annesi ile dolaylımsız bir ilişki içinde, annesinin bir tamamlayıcısı olarak, annesiyle bir bütün halinde olan erkek çocuk kendisini annesinin fallusu olarak görmektedir. Cinsel kimliğin fark edildiği fallik dönemde kendisinden daha güçlü bir erkek figür olarak babayı fark eden erkek çocuk, annenin fallusunun baba figürü olduğunu görür ve kendisinin de bu düşüncelerinden dolayı baba tarafında cezalandırılacağı, hadım edileceği endişesini yaşar. Freud bu soruna oidipial kompleks adını verir. Bu adı vermesinin nedeni; tragedya yazarı Sofokles yazdığı bir tragedyada, Tebia kralının oğlu Oidipus kral babasını öldürür annesi ile evlenerek babasının yerine geçer. Bu öyküden esinlenen Freud çocuğun annesine duyduğu cinsel ilgi nedeniyle babası tarafından hadım edilme endişesine oidipus kompleks adını vermiştir.

Freud, oidipus kompleks'in kökenini araştırdığı Totem ve Tabu adlı eserinde; oidipus kompleksin kökenini ilkel kabilelerdeki 'haram çiftleşme' korkusuna dayandırır.

“'Haram çiftleşme' 'incest' karşılığı olarak kullanılmıştır. Latince 'in + cestus' birleşiminden gelir. Bu dilde 'kirlilik', 'iffetsizlik' anlamına gelir. Din ve hukuk dilinde 'evlenmeleri yasak kişiler arasında çiftleşme' demektir. Böyle bir birleşme 'günah' ya da 'suç'tur.' (Freud; 1971, 5)

İlkelerin,

“yakın akraba arasında cinsel çiftleşmeye karşı korunmak işinde büyük bir titizlik ve şiddet göstermeyi ödev saydıklarını da öğreniyoruz. Gerçekten bu insanların bütün sosyal teşkilatı bu amaca hizmet ediyor gibi veya onun elde edilmesi ile ilgili bir hale getirilmiş gibi görünüyor. Avusturalyalılar arasında totemcilik bütün din ve toplum kurumlarının yerini almaktadır. Avustralya kabileleri küçük küçük birtakım klanlara ayrılmışlardır. Bunların her biri kendi toteminin adını alır. Totem, yenebilen ve zararlı, ya da tehlikeli ve korkunç bir hayvan, pek nadir olarak da bir bitki veya

(yağmur, su gibi) bir tabiat gücüdür. Totemin bütün klanla özel bir ilişkiliği vardır. Totem her şeyden önce klanın atasıdır. İkincisi klanın koruyucusudur. Klan halkına müşkül zamanlarda yol gösterir, evlatlarını daima tanır ve korur. Bunun için, totemdaşlar totemlerini öldürmemek veya yok etmemek, etini yememek veya ondan herhangi bir yoldan faydalanmamak açısından kutsal borç altındadırlar. Bu yasağın herhangi bir biçimde çiğnenmesi otomatik olarak cezalandırılır. Bir totemin özelliği sadece tek bir hayvanın veya varlığın içinde değil, türün bütün üyelerinde gizlidir. Zaman zaman şölenler yapılır, burada totemdaşlar birtakım törenli danslarla totemlerinin hareketlerini ve özelliklerini temsil veya taklit ederler.” (Freud; 1971, 7)

Yani totemleri özdeşim kurarlar, totemleri ile bir olurlar, hem olurlar.

“Toteme mensupluk ya ana tarafından ya da baba tarafından elde edilir. Totemin ana tarafından geçmesinin, baba tarafından geçmesinden önce ve daha eski olması muhtemeldir. Toteme bağlılık Avustralyalının bütün toplumsal ödevlerinin temelini temsil eder. Bir taraftan kabile bağlarının, diğer taraftan da kan akrabalıklarının üstünde bir şeydir. Şimdi psikanalizin ilgisini çeken totemizm sisteminin özelliğini ele alalım. Totemin bulunduğu hemen her yerde aynı zamanda şu kanun da vardır: Aynı bir toteme mensup olanlar birbirleri ile cinsel münasebette bulunamazlar, birbirleriyle evlenemezler. Bu totem ile egzogami denen kaidenin de beraber bulunduğunu gösteriyor. totemizm ile egzogami arasında bir ilişki, hem de çok güçlü bir ilişki vardır.” (Freud; 1971, 8-9-10)

Freud, totemizm de ensest yasağına uyulmaması durumunu şöyle ifade eder;

“Bu yasağın çiğnenmesi, diğer totem yasaklarında (örneğin totem olan hayvanın öldürülmesi gibi) olduğu gibi otomatik olarak cezalandırılmakla bırakılmıyor, bütün toplumu tehdit eden bir tehlikeden veya hepsinin üzerine gelecek olan bir günahattan kurtulmak meselesi imiş gibi, bütün kabile tarafından şiddetle intikam alınıyor. Frazer diyor ki: 'Avustralya'da yasak olan bir klana mensup biri ile cinsel münasebetin cezası daima ölümdür.' Totem soyla geçtiği ve evlenmekle değişmediği için, ana soyundan gelmesi halinde yasağın sonuçları kolaylıkla anlaşılabilir. Örneğin erkek klana kanguru ile bağlı ise ve emu (Avustralya devekuşu) toteminden bir kadınla evlenirse, kız ve oğlan bütün çocuklar emu olurlar. Totem kanununa göre kendisi gibi emu olan anası ve kız kardeşi ile yasak olan cinsel münasebette bulunması böyle bir evlenme ile meydana gelen oğul için imkansız olur. (Fakat kanguru olan baba, hiç

olmazsa bu yasak altında, emu olan kızları ile cinsel münasebette bulunmakta serbesttir. Totemin baba tarafından geçmesi şeklinde baba da çocuklar gibi kanguru olacaktır, o zaman kızları ile evlenme babaya yasak olur ve ana ile cinsel münasebette bulunmak bu defa oğul için mümkün olur. Totem yasağının bu sonuçları ana yolu ile totemin geçişinin baba yolu ile geçişinden daha eski olduğunu gösteriyor.) Aynı zamanda erkeğin kendi zümresine mensup olan kadınlarla ve dolayısıyla kendisiyle kan akrabalığı olmayan birçok kadınlarla cinsel münasebette bulunmasını, bu kadınların hepsini kan akrabaları imiş gibi saymakla imkansız kılar bu yasakta totem olan hayvanın ata olmasına gerçekten inanılmaktadır. Aynı totemden gelmiş olan herkes kan akrabasıdır, yani ailedendir ve bu aileden en uzak akrabalık dereceleri bile cinsel münasebete mutlak bir engel olarak tanınmıştır. Bunlar L. H. Morgan'ın deyişine göre 'tasnifçi' (classificatory) akrabalık sistemine girerler. Yani adam yalnız kendini dünyaya getiren adama 'baba' demiyor; kabilenin kurallarına göre, anası ile evlenebilecek olan ve bunun için kendisine baba olabilecek bütün erkeklere de baba diyor. Bunun gibi, yalnız kendisini doğuran kadına 'ana' demiyor; kabile kurallarına göre kendi anası olabilecek bütün kadınlara da ana diyor. Sadece gerçek ana ve babanın çocukları onlara 'kardeş' veya 'kız kardeş' demekle kalmıyor, ana baba zümresindeki bütün kimselerin çocuklarına da kardeş diyor.” (Freud; 1971, 11-12-13)

Bu konuda, Freud'un psikanaliz kuramına göre yaptığı değerlendirme;

“Psikanaliz bize göstermiştir ki çocuğun ilk obje seçişi harama karşı eğilim gösterir. Bu eğilim ana ve kız kardeş gibi yasak olan objelere çevrilmiştir. Yine psikanaliz, bize ergin kişilerin kendilerini bu çeşit eğilimlerden nasıl kurtardıklarını da göstermektedir. Bununla beraber, çocukluğa özgü psiko-seksüel eğilimlerden kurtulamamıştır, yahut da bu eğilimlere dönmektedir ki buna geri itmeye uğramış gelişme veya 'regression' diyoruz. Bu suretle libidonun haram isteğine saplanması, onun bilinçli psikolojik hayatında aynı rolü oynamaya devam ediyor veya tekrar oynamaya başlıyor. Haram isteklerinin anaya veya babaya karşı dürttüğü bu duygular nervozun merkez düğümüdür diyecek kadar ileri gidiyoruz.” (Freud; 1971, 28-29)

Freud, oidipus kompleks ile ilgili çalışmalarıda; hayvan fobisi olan çocuklar üzerinde yaptığı psikanalitik çözümlemeler sonucunda;

“Bütün vakalarda analiz konusu olan çocuklar oğlan olduğu zaman, korkunun dibinde baba korkusu olduğu, ancak bu korkunun hayvan üzerine kaydırıldığı görülmüştür.” (Freud; 1971, 185)

Sonucuna varmıştır. Bu durum, totemizmin; totem hayvan ile tam bir aynılaşıma, hayvana karşı çift yanlı duygu beslenmesi, totem-hayvanın ata, ilk baba kabul edilmesi, totemizmin iki tabu kuralı totem hayvanı öldürmemek ve aynı toteme mensup kadını cinsel maksatla kullanmamak, bu kapsamda babasını öldürerek anası ile evlenen oedipus'un bu iki tabu kuralı çiğnemesinin; çocuklukta yeteri kadar bilinçaltına itilmemesi veya yeniden uyanması ile ilgilidir Freud bu durumu totemizmin temel niteliklerinden kurban ritüeli ile açıklar, tabi ki ensest yasağına dayanan bir kurban ritüeli;

“Kurban Tanrıyı barıştırmak veya kazanmak amacıyla ona bir çeşit hediye sunmak demektir. 'Tanrı ile kendisine tapanlar arasında sosyal bir arkadaşlık işi'nden başka Bir şey değildi.” (Freud; 1971, 193)

“Bir kurban hayvanını öldürmek aslında bireylere yasak olan, ancak bütün soptaşlar mesuliyeti üzerlerine aldıkları zaman meşru olan bir eylemdir. Diğer bir deyimle kurban hayvanı sopun bir üyesi gibidir; kurban kesen toplum, onun tanrısı, kurban edilen hayvan hep bir kandandırılar ve aynı klanın üyesidirler.” (Freud; 1971, 196-197)

“Kurban ederek öldürmenin kutsal sırrının nedeni, üyeleri birbirine ve tanrılarına bağlayan bağın ancak bu ölümle kurulabileceği inancıdır.” (Freud; 1971, 198-199)

“Bütün klan üyelerinin birbirleriyle ve tanrı ile aynılıklarını hayvan etini yemek suretiyle sağlamak için, onun hayatı ancak bütün kabile halkının hazır bulunduğu ve günaha katıldığı bir yerde tanrı huzurunda yok edilebilirdi. Kurban bir dinsel eylem, kurban hayvanının kendisi de sopun üyelerinden birisidir. Gerçekte bu hayvan eski totem hayvanın yani ilkel tanrının kendisidir. Öldürülmesi ve yenmesi ile klanın üyeleri hayat buluyor ve tanrı ile benzerliklerini sağlıyorlardı.” (Freud; 1971, 199)

“Şimdi bu totem yemeği aşamasını ele alarak onu, evvelce düşünülmesi imkanı olmayan bazı muhtemel özelliklerle tanımlayalım. Şimdi elimizde, totemini haincesine bir törenle öldüren, onun kanını, etini, kemiklerini çiğ, çiğ yiyen klan var. Sonra klanın üyeleri totemi taklit ederek kıyafetlerini değiştiriyorlar. Sanki onunla birleştiklerini belirtmek ister gibi, onun bütün ses ve hareketlerini taklit ediyorlar. Bundan başka herkese yasak olan, ancak herkesin katılışı ile caiz olan, ortaklaşa öldürme töreni ile ne yapıldığı

şuurlu olarak biliniyor. Bu iş yapıldıktan sonra öldürülen hayvan için ağlanıyor ve yas tutuluyor. Bu yas mecburidir, çünkü beklenen bir ceza korkusu bunu gerektiriyor. Yasın başlıca amacı, Robertson Smith'in buna benzer bir vesilede işaret ettiği gibi, herkesin bu öldürme sorumluluğundan kendini sıyrmasıdır. Fakat bu yastan sonra, bütün içgüdülerin zincirlerinin kırılması, bunların istenildiği gibi tatmin edilmesine müsaade edilmesi demek olan büyük bir şölen neşesi geliyor. Burada bayramın niteliğini açıkça görüyoruz. Bayram, bir yasağın resmi olarak çiğnenmesine Müsaade eder veya onu gerektirir. Bayramlara has olan coşkun hareketleri, herkes bir bayram hali alsın gibi bir emir ile yapmıyor. Bayramın özündedir coşkunluk hali. Bayram havası, diğer hallerde yasak olan şeylerden kurtulma ile meydana geliyor. Fakat totem-hayvanın ölümü için tutulan yasın bu bayram havasının meydana gelmesi ile ne ilgisi var? Eğer insanlar, diğer hallerde kendilerine yasak olan totemi öldürmekle mutlu oluyorsa neden onun için yas tutuyorlar? Gördük ki totem üyeleri totemi yemekle kutsallaşıyorlar. Bunu yapmakla aynı zamanda totem ile ve birbirleriyle olan aynılıklarını pekiştiriyorlar. Totemin özünde bulunan kutsal hayatı kendi nefislerine geçirmeleri, bu bayram halini ve onun bütün sonuçlarını bize açıklar. Psikanaliz bize göstermiştir ki totem-hayvan gerçekte babanın yerine konmuş bir şeydir. Bu bize karşılaştığımız tenakuzu, yani totemin öldürülmesi adi hallerde yasak iken öldürüldüğü zaman bayram edilmesini, diğer taraftan da hayvan öldürüldüğü zaman yas tutulmasını açıklar. Bugün hala çocuklarımızda görülen, çok defa erginlerin hayatında da devam eden baba kompleksine özgü çift yanlı duygu, baba yerine geçen totem-hayvana da uygulanıyor demektir. Fakat eğer psikanalizin totemi bu biçimde yorumlamasını, totem şöleni ile, Darwin'in tasvir ettiği ilk insan toplumu ile karşılaştırsak, daha iyi anlarız. Darwin'in tasarımıladığı ilk sürü, şüphesiz, totemizmin başlamasına elverişli değildi. Bu sürüde bütün kadınları kendine saklayan, büyüyen oğulları sürüden kovan güçlü, kıskanç bir baba var. Toplum hayatının bu ilk hali hiçbir yerde görülmemiştir. İddiamızı totemin kutsallaştırılması olayına dayayarak şöyle cevap verebiliriz: Bir gün sürüden kovulmuş kardeşler birleşiyorlar. Babalarını öldürerek yiyorlar. Böylece babanın sürüsüne son veriyorlar. Her birinin tek başına yapmasına imkan olmayan bir işi el birliği ile yapmaya cesaret ediyorlar ve başarabiliyorlar. Şüphesiz bu yamyam vahşiler kurbanlarını yiyorlar. Bu güçlü ata, bütün kardeşlerin kışkırdığı, korktuğu bir tipti. Şimdi onu yemekle onunla aynılaştırmış oluyorlar. Her biri onun gücünden bir parça kazanıyor. İnsanlığın belki de ilk bayramı olan totem şöleni, bu cinayetin, toplumsal

ahlak, ahlak kuralları, din gibi birçok şeyi başlatan bu unutulmaz olayın tekrarlanması ve anılması olmuştur. şunu kabul etmemiz gerekir: Birleşen kardeşler grubu, çocuklarda ve nevrozlularda gördüğümüz baba kompleksindeki çift yanlı zıt duyguların etkisi altında bulunuyordu. Oğullar cinsiyet ve üstünlük hırsları uğruna, olanca gücü ile karşılarına çıkan babadan nefret ediyorlar, fakat aynı zamanda onu hem seviyorlar, hem de ona karşı hayranlık duyuyorlardı. Onu ortadan kaldırmakla nefretlerini tatmin ettikten ve onunla aynulaşma isteklerini de gerçekleştirdikten sonra, bastırılan sevgi duyguları bu defa görünmeye başlıyor. Bu pişmanlık şeklinde kendini gösterir. Genel olarak duyulan pişmanlık ile birleşen günah hissi doğar. O zaman ölü yaşayanlardan daha güçlü olmaya başlar. Bugün bile insanları akıbetinden bunu görüyoruz. Babanın sağlığında yasak ettiği şeyleri (psikanalizin bize çok iyi gösterdiği ve 'arkadan gelen itaat' adını verdiğimiz ruh hali içinde) şimdi kendileri yasak ediyorlar, yaptıkları cinayeti, babanın yerine konan totemi öldürmenin yasak olduğunu ilan etmekle tamir ediyorlar. Kadınlarının herkese serbest olduğunu reddetmekle cinayetin meyvelerinden vazgeçiyorlar. Böylece totemizmin esaslı iki tabusu, oğulun günah duygusundan çıkıyor. İşte bu nedenden dolayıdır ki bunlar Oidipus kompleksinin bastırılan iki duygusuna karşılıktır. Bu tabulara itaat etmeyenler, ilkel toplumun biricik derdi olan iki suçu işlemiş oluyorlar. Ahlakın başlangıcını gösteren totemizmin iki tabusu, psikolojik bakımdan denk değerinde değildir. Bunların bir tanesi, yani totem hayvanın öldürülmemesi, tamamıyla his motiflerine dayanır: Baba ortadan kaldırılmıştır. Gerçekte hiçbir şey onun yerini tutamayacaktır. Halbuki diğerinin yani haram çiftleşme yasağının, bundan başka, güçlü bir pratik temeli vardır. Çünkü cinsel ihtiyaçlar onları birleştiren bir şey değil, birbirine düşüren bir şeydir. Gerçi kardeşler babayı yenmek için güçlerini birleştiriyorlarsa da kadınlar karşısında birbirlerinin rakibidirler. Hepsi de babaları gibi kadınları kendi tekli altına almak istiyor. Birbirleriyle dövüşürken meydana gelen yeni örgüt mahvolabilir. Çünkü artık babanın rolünü başarı ile oynayacak, hepsinden daha güçlü birisi yoktur. O halde, beraber yaşamak istiyorlarsa (belki de birçok tecrübeden sonra bunu anlamışlardır), kardeşler için haram çiftleşme yasağını koymaktan başka çare yoktu. O zaman hepsinin arzuladığı ve hatta uğruna evvela babalarını ortadan kaldırdıkları kadından vazgeçiyorlar. Böylece sürgünlükleri sırasında çok muhtemel olarak alışmış oldukları homoseksüel duygu ve eylemlere dayanan bu örgütü kurtarmış oluyorlar. İhtimal ki Bachofen'in keşfettiği anaerki

kurulunun tohumu da bu durum olmuş, daha sonra ataerkil aile örgütünün gelişi buna son vermiştir.” (Freud; 1971, 202-208)

Freud bu durumu kendi geliştirdiği psikanalitik kuramının ilkeleri doğrultusunda açıklamıştır. Psikanalitik kuram çerçevesinde, her çocuğun ilk obje seçişini harama karşı eğilim gösterdiğini, bu eğilimin ana ve kız kardeş gibi yasak objelere yöneldiğini, ergin kişilerin kendilerini bu çeşit eğilimlerden kurtardıklarını, fakat oidipial çocukluk döneminde bazı olumsuzluklar yaşayan kişilerin, oidipial döneme özgü bu psiko-seksüel eğilimlerden kurtulamadıklarını yada bu eğilimleri regresyon olarak, geri dönmeler şeklinde tekrar yaşadıklarını, bununda yetişkin hayatta nevroz olarak yaşanan psişik rahatsızlıkların ana sebebi olduğu sonucuna varmıştır.

1950 li yıllarda Jacques Lacan aynı konuyu incelemiş ve Freud'tan çok farklı sonuçlara varmıştır. Freud ile Lacan'un aynı konuyu açıklarken, insan ruhunu ve toplumu, astronomideki Ptoleme ve Kopernik sistemleri kadar farklı sistemler olarak tanımlamışlardır. Bu durumun nedeni tabi ki Freud ile Lacan'un insan ruhu ve toplum konusunda farklı paradigmalara sahip olmalarıdır.

Lacan, structuralist psikolojiyi anlattığı konferansta

“Burada toplanmış olanların çoğunluğu benim öne sürmüş olduğum 'Bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır' önermesi hakkında çok az fikir sahibidir; bu önerme bugün bizler için Freud'un zamanında olduğundan çok daha ulaşılabilir alana ait. Bilimselliği su götürmez bir düzlemde, somutlaşmış bir örnek vereceğim; Claude Lévi-Strauss'un keşfedip, yapılandırıp geliştirdiği ve 'Yaban Düşünce' başlığıyla isabetli biçimde işaret ettiği alandan bir örnek olacak bu. Her türlü deneyimden, her türlü bireysel çıkarsamadan önce, hatta sadece toplumsal ihtiyaçlara bağlanabilecek kollektif deneyimlerin işin içine katılmasından önce bazı şeyler vardı ki bu alanı örgütler ve ilk kuvvet çizgisini kayda geçirir. Bu, Claude Lévi-Strauss'un bize totem işlevinin hakikati olarak gösterdiği ve bu hakikatin görünümünü sadeleştiren işlevdir – birincil sınıflandırma işlevi. Tam anlamıyla insan ilişkileri diyebileceğimiz ilişkilerin kurulmasından önce, bazı bağlantılar çoktan belirlenmiştir. Doğanın dayanak olarak sunduğu ne varsa bu iş için kullanılır; dayanaklar karşıtlık temaları halinde düzenlenir. Doğa – deyim yerindeyse – gösterenleri sağlar, gösterenler ise insanlar arası bağlantıların başlangıcını örgütler, bu bağlantılara yapı ve model sunar. Bizim için önemli olan, bu nokta – düşünen, kendini konumlandıran öznenin oluşumundan önce – sayı saymanın olduğunu ve öznenin kendini bu sayı sayma işlemine konumlandığını

görmektir; sayıların sayılması ve sayılmada sayanın daha baştan orada olmasıdır. Özne kendini ancak daha sonra böyle, sayan biri olarak görüp tanıyacaktır. Zihinsel seviyesi ölçülürken 'Üç kardeşim var, Paul, Ernest ve ben' diyen ufaklığın sözlerini kavramakta zorlanan naif kişiyi hatırlayalım. Oysa çocuğun böyle sayması çok doğal – önce üç kardeş Paul, Ernest ve ben sayılır, sonra da ilk beni düşünmem gereken diğer seviyedeki ben, yani sayan ben vardır. Günümüzde bilinçdışına sahip olduğu statüyü veren bu dilsel yapıdır. En azından, bilinçdışı terimi altında nitelenebilir, ulaşılabilir ve nesnelleştirilebilir bir şey bulunduğu dair teminatı sağlayan bu yapıdır” (Lacan; 2013, 26-27)

şeklinde yaptığı açıklamasında, bilinçdışının dil gibi yapılandığını, totem yapısının da aynı dil yapısıyla oluştuğunu, bu yapının 'özne'den, 'ben olan'dan önce var olduğunu ve özneyi belirlediğini bildirir.

“‘Real-Ich'in, benin, bilginin dünyasında, siz ve bilinç de dahil her şey şimdiki gibi var olabilir, ne denirse densin, bilincin herhangi bir öznesi olmasa bile. Eğer özne benim size öğrettiğim gibiyse, yani dil yetisi ve söz tarafından belirlenen özneyse, o zaman özne daha baştan Öteki'nin mahallinde, ilk gösterenin burada boy göstermesiyle başlar demektir. Peki gösteren nedir? gösteren özneyi temsil eden şeydir; kimin için temsil eder? - Başka bir özne için değil, başka bir gösteren için. Bu aksiyoma bir örnek olarak, çölde hiyerogriple yazılı bir taş bulduğunuzu farz edin. Geride bu yazıyı yazan bir özne olduğundan bir an bile kuşku duymazsınız. Ama her gösterenin size hitap ettiğini sanmak yanlıştır – bunun kanıtı taşın üstündeki yazıdan hiçbir şey anlamamanızdır. Buna karşılık yazıları gösteren olarak tanımlarsınız, çünkü gösterenlerin her birinin başka bir gösterenlerle ilişkisi olduğundan eminsiniz. Öznenin Ötekinin alanıyla ilişkisi aynen böyledir. Özne Ötekinin alanında gösterenin ortaya çıkmasından doğar. Ama tam da bundan dolayı – daha önce müstakbel öznenen ibaret olan şey – gösteren olarak sabitlenir. Bize göre: Ötekiyle ilişki lamelin temsil ettiği şeyi ortaya çıkartır – cinsiyetli kutupluluk ya da erilin dişille ilişkisi değil, canlı özne ile üreyebilmek için cinsellik döngüsüne girmek zorunda olduğundan kaybettiği şey arasındaki ilişki. Her dürtünün ölüm bölgesiyle temel akrabalığını böylece açıklamış oluyorum ve dürtünün hem bilinçdışında cinselliği mevcut kılan, hem de özünde ölümü temsil eden iki yüzünü birleştiriyorum. Bilinçdışının esasının belli bir zamanı vurgulamak olmasından dolayı, bilinçdışından açılan ve kapanan bir şey gibi bahsettiğimi anlıyorsunuzdur, öyle bir

zaman ki, gösterenle birlikte doğmasından dolayı, özne o zaman içinden bölünmüş olarak doğar. Özne o birden ortaya çıkar, ondan hemen öncesinde özne olarak bir hiçtir ama ortaya çıkar çıkmaz gösteren olarak sabitlenir.” (Lacan; 2011, 209-210)

“Yani insan konuşur ama bunu insana simge yaptırır. Kendini ortaya koyan yabancı bolca hediyelerle karşılanırsa bunun nedeni, topluluğu oluşturan doğal grupların yaşamının kadınların değişimini de role sahip olan müttefiklik kurallarına tabi olması ve evliliğin getirdiği karşılıklı yararlılık ilkesidir. Sirona atasözünde olduğu gibi, evliliğin sağladığı bir akraba, filin bir bacağına eşdeğerdir. Akrabalığı belirten adlara dayalı yasası bulunan bir düzene göre belirlenmiş bir evlilik, topluluk için dil gibi, biçimde zorunlu ama yapısında bilinçdışıdır. Karmaşık denebilecek akrabalık yapılarının yasalarının etkileri altında yaşarken kendimizi seçim yapmakta özgür olduğumuza inandıran etken belki de bunların kalıcılığının farkında olmayışımızdır. Bizim deneyimimizin tüm alanını Ödipus Kompleksi'nin ifade ettiği anlamla bu biçimde kapsadığını sürekli olarak yeniden anlarız. Toplumun ilk ortaya çıkışından bu yana enste karşı evrensel düzeyde gelişen harekette kendi konumlanışının üzerindeki Simgesel etkileri doğrulayacak biçimde, akrabalığın karmaşık yapılarına bilinçdışı biçimde girilmesiyle ilgili olarak özne ne kadar bigi sahibidir? Öyleyse yasanın ilk hali, akrabalığı düzenlerken doğanın çiftleşme üzerindeki hükümranlığının üstüne kültürün hükümranlığını getirmek olmuştur.” (Lacan; 2020, 137-138)

Orhan Tekelioğlu, Lacan'ın bu konudaki görüşlerini şu şekilde özetler:

“Freud'da öznenin gelişimi, fizik biliminden esinlenildiğinden olacak, enerjinin dönüşümüne içkin olarak 'libidinal'dir, ama Lacan'daki gelişim anlayışı 'yapısal'dır: örneğin Oedipus sorununu başarıyla çözen bir özne simgesele yerleşmeye, onu kullanmaya 'hak kazanır'. Bu işin nasıl gerçekleştiğini basitçe şöyle tanımlayabiliriz; çocuğun ilk ikili (dyadic) ilişkisi annesi ile olan ilişkisidir, çocuk bu ilişkide kendisini/imgesini annesine yansıtır: dikkat edilirse burada anne için bir öznellikten çok, bir 'ayna işlevi' vardır. Daha açık koymaya çalışırsak, çocu için henüz bir başkası yoktur, annesi onun kimliğidir ve çocuk bu dönemde (ilk narsizm) kendi kendine yeterlidir (çocuğun bu dönemine benzer davranışlar, çevresini tanımlayamayan psikotiklerde görülebilir). İlk yarıma işte bu ayna evresinde olur: çocuk ile aynası arasına biri, yani baba girer – çocuk için bundan sonra yaşayacağı bütün ilişkiler üçlü olacaktır (şu ünlü kutsal üçgen!); Başkası, Ego, İstek Nesnesi. Aynaya düşen gölge

çocuk için ilk sarsıntıdır ve bu sarsıntı oedipus dönemine kadar sürer; oedipus döneminde ise konumunu yeniden ve kalıcı olacak biçimde tanımlamak zorunda bırakılır. Sonuçta, çocuk çoğunlukla bu sorunu çözer, toplumsal özne olur: kendi cinsinden bir aile kişinin 'imagos'unda kendini yeniden tanır. Bu tanımaya Lacan 'Paternal Eğretilme' diyor. Tekrar başa dönersek, paternal eğretilmeye kadar olan evreleri şöyle açımlayabiliriz; (i) Çocuk kendisinin, annesi için her şey olmasını ister; çocuk annesinde olduğunu sezdiği eksiğin (yani 'phallus'un) yerine geçmek ister. Bunu gerçekleştirebilmek içinse, kendini annesine sanki onun bir doğal uzantısıymış gibi tüm edilginliği ile verir – bir anlamda annesinin istek nesnesi olmak ister. Bu döneme ('imiginary possession') dönemi denir ve ilk narsizmin kurulduğu alandır. (ii) Babayla/Yasayla tanışma döneminde, baba annesi ile arasına girerek, çocuğun görüntüsünü bozar. Baba simgesel olarak artık toplumsal yasanın ailedeki temsilcisidir (kendisini hem dil'de, hem de annenin yanında gösterir) çocuğa iki şey 'öğretir': 1. çocuk annesinin istek nesnesi olamaz; 2. annenin istek nesnesi babadır. Bunları öğrenen çocuk, kendini 'göremez' ve bir boşluğa yuvarlanır; bu dönemde çocuk kimliksizdir. (iii) Oedipus döneminde çocuk babayla 'barış yapar' ve görece olarak onunla özdeşleşir: babanın onun gerçek 'sahibi' olduğunu anlar ve babanın phallus'u ile kendini tanımlamaya çalışır 'düşünsel' anlamda artık çocuk için 'var olma' (being) nosyonu değersiz olmuş, ama onun yerini 'sahip olma' (having) kabullenişine Lacan 'Simgesel İğdiş Olma' (symbolic castration) diyor. Oedipus sorununu çözen çocuk, üç şeyi ayırtmış demektir: 1. Yasa, 2. Model (Baba ya da Anne), 3. Geleceğe ilişkin Söz (promise). Bütün bunlara karşılık baba ise, çocuğa ailesel 'benliğini' verir, onu 'tanır' ve soyadıyla ona 'kanbağı' sözü verir. Ve bütün ritüeller, phallus etrafında örgütlenir; şurası çok önemlidir, phallus kesinlikle bir fiziksel karşılık, penis olarak düşünülmemelidir, aksine phallus toplumsal/simgesel dizgenin temel göstereni'dir (ve belki de bu anlamda Foucault'un 'iktidar' nosyonu ile aynıdır) – Phallus iktidardır.” (Tekelioğlu; 1983, 109-110)

Lacan'ın aynı konudaki düşüncelerinin devamını, Saffet Murat Tura ise aynı konuyu şu şekilde özetleyerek tamamlaması;

“Lacan'a göre, Oidipus öncesi dönem, çocuğun kendini başkalarına, özellikle annesine yansıtarak tanıdığı dönemdir (imgesel evre). Bu dönemde çocuk, annesinin arzu'suna bağımlıdır. Oysa annenin söyleminde 'babanın adı'nın geçmesiyle, yani Oidipus

kompleksinin imleyeni olarak 'baba'nın geçmesiyle, annesinin 'arzu'sunun bir üçüncüye bağımlı olduğunu görür. Bu noktada klasik kuramın bir boşluğu kapanır. Oidipus kompleksi gerçek bir babanın varlığını gerektirmez. Dil, toplumun kültürel yasasını kurmak üzere yapılaşmıştır. Annenin söylemi gerçek bir baba olmasa da kültürün yasasını ortaya koyar. Öte yandan, aşağıda daha belirgin olarak karşımıza çıkacağı gibi, sadece bir insan olan gerçek babayı, 'baba' olarak kuran da bu simgesel yapıdır; simgesel yapıda belli bir konumun doldurulmasıdır. 'Lacan 'fallus'u penisten ayırır. Ona göre fallus temelde çocuğun, babasının penisi ile karıştırdığı, yönelimlerin kodlayıcı toplumsal yapısıdır. Çocuk bunları karıştırarak annenin, babanın fallusuna sahip olduğunu ve babanın fallus olduğunu, yani tüm ailevi ilişkileri düzenleyen ve belirleyen şey olduğunu düşünür'. Oidipus'un ikinci aşamasında baba, iki anlamda 'yosun bırakıcı' olarak devreye girer. İlk, çocuğu 'arzu'sunun nesnesinden yosun bırakır, ikinci olarak anneyi fallik nesneden yoksun bırakır: Ona sahip olan babadır, anne değil... Çocuk için çözüm, onu annesinden ayıran rakip nesne ile özdeşleşmedir. Onun ikilemi 'fallus olmak ya da olmamak'tır. Anne çocuğu kendine ait olmayan bir yasaya göndermiştir. Öte yandan kendi de yasa olarak gönderdiğine bağımlıdır. Çocuk, fallus olmanın değil de penise sahip olmanın söz konusu olduğunu anlayınca, Oidipusun üçüncü ve son aşamasına girer, böylece yazgısı da çizilmiş olur. 'Olmak diyalektiğinden sahip olmak diyalektiğine geçildiğinde' 'omnipotent' baba imgesi çöker. Baba penise sahiptir ama, fallusa değil! Çocuk babayı yasa olarak değil, insan olarak tanıyıp 'Benin ideali' olarak yerleştirir ve toplumsal yaşam başlar. Genel çerçevede bakıldığında Oidipal döneme geçiş, simgesel döneme geçiştir. Lévi-Strauss'un akrabalık ilişkilerinde gösterdiği gibi, dil kurallarına göre yapılanmış olan simgesel düzen, tüm insanlar arasındaki ilişkileri derinden belirler. Gerçek anne baba çocuğu bir üçgen şeklinde belirleyen bu simgesel yapı tüm kimliklerin de temelini verir. Çocuğun babayla özdeşleşmesi ve bu şekilde insanların, kültürün dünyasına girmesi, bir insan olarak kimlik kazanması, temelde onu belirleyen simgesel düzene bağlıdır.” (Tura; 1983, 92-93)

Der ve özetlemeye devam eder;

“Öte yandan Oidipus dönemine, simgesel döneme geçiş düzeninin yasası, incest yasağının yasasını getirir. Annenin yasaklanması, toplumsal düzene geçmek için zorunludur. Bilinç dışının kategorisi olarak 'arzu', bu yasaca belirlenir. 'Bilinç dışında

bir kastrasyon yasası olarak işleyen incest yasağının yasası genital 'arzu'ya geçişi belirler'. Bu nasıl olur? Anne-çocuk solipsizmini yıkan dil, varlıkta bir çatlak oluşturur. Simgesel düzen, babanın düzeni çocuğun isteklerinin dolayimsız doyurucusu olarak, bir varlık bölümü gibi yaşanan anneyi 'kayıp'a götürdüğü gibi, insanın haz organını da 'kayıp'a indirger. Lacan burada 'insanlaştırmacı kastrasyonu' görür, yani insanı kültürün düzenine sokan, onu annesiyle dolayimsız ilişkisinden çıkaran kastrasyonu... Her temel kayıp, 'varlıkta eksik' (manque a etre) olarak yaşanır. Bilinç dışının kategorisi olarak 'arzu', hep bu eksikliği aramaktır. Bir anlamda onu toplumsal kılan da bu sonsuz arayıştır. Arzu yasaya boyun eğer, böylece annesinden vazgeçerek doğuştan karşılaştığı 'borç'u öder, ama bunun karşılığında kendine yasak olmayan kadınların 'vaad'ini alır. Böylece imleyenler ağınca belirlenerek 'genital arzu'ya geçilir.” (Tura; 1983, 94)

Der, Tura yaptığı özetlemenin devamı;

“Lacan, psikoza temel olarak, Freud'un 'atma' (verwerfung) kategorisinden kaynaklanan 'dışta bırakma' (forclusion) kavramını gösterir. Psikozda, simgesel düzenin temel bir imleyeni, Oidipus kompleksinin imleyeni olarak 'babanın adı' dışta bırakılmıştır (forclusion du Nom du Père). Ancak çocuğu ikili evreden çıkaranın 'babanın adı' olduğu düşünülürse psikotik simgesel düzenin dışındaki kişidir, 'insanlaştırmacı kastrasyon'dan geçmemiştir.” (Tura; 1983, 94)

şeklinde olup, bu durumu şu şekilde yorumlar;

“Kültüre ilişkin kodlamanın verdiği kimlik, onun için söz konusu olmadığından kendini öteki özneler arasında bir özne olarak sunamaz. Bu noktada Althusser'in önermesini hatırlatmak istiyorum: 'İdeoloji insanları özneler olarak çağırır'. ... eğer Oidipus'un tüm kimliklerin temelini verdiği ve böylece öteki insanlardan ayrı bir insan, yani bir 'özne' olarak belirlendiği doğruysa şizofren, öteki özneler arasında bir 'özne olmayan' olarak, her türlü ideolojinin dışındakidir. Şizofrenik deneyim bize şunu gösteriyor: özneyi kuran 'düşünüyorum' değildir. Özne ancak özneler arası ilişkiden dolayımlanarak kurulur. Psikiyatri, her kurum gibi, temel işlevi olarak kimlik verir; yani insanları belli bir biçimde kodlar. Öteki insanlar arasında bir 'özne olmayan' olarak dolaşanı, bu kimliksiz kaçağı 'deli' diye çağırır. Çağrılan dönüp bakmasa da, ötekiler anlamış, imleyenler ağında bir gedik örülmüştür”. (Tura; 1983, 94-95)

Tura'nın yaptığı özetlemenin sonunda; “F. Guattari ve G. Deleuze'nin 'Anti-Oedipe' adlı eserinde ... şizofren, Oidipus-öncesi kişi olarak hiçbir toplumsal bağlantısı olmayan,

saf bireysel arzu akışı üreten, yani kapitalist kodlamanın dışındakidir. Devrimcidir.”
(Tura; 1983, 95)

Sonucuna ulaşılır.

Freud kurucusu olduğu psikanalitik kuramın paradigmasına sahip iken, Lacan ise aynı zamanda yakın dostu olan, 1960 lı yıllarda görüşlerini açıkladığı bir dizi konferansta dinleyici olarak ta yer alan, structurel antropolojinin kurucusu Claus Lévi Strause'un etkisi ile insan ruhunu ve toplumu, gösterilen-gösteren ilişkisi olarak bir gösterge sistemi, kod sistemi ve yapı olarak gören structuralist paradigmaya sahiptir.

Lacan sahip olduğu structuralist paradigma ile aynı durum şu modelleme ile açıklar. Lacon, çocuğun cinselliği fark ettiği dönem olarak tanımladığı fallik dönemde, bir erkek çocuğun, dişi olan anneye göre erkek kimlik olarak belirlendiğini, kendisi gibi, anneye göre erkek kimlik olarak belirlenen babanın da annenin partneri erkek figür olarak mevcut olduğunu, esas olanın anne olduğunu, annenin dişi olması esas alınarak erkeğin dişiye göre, dişi olmayan olarak kodlanıp belirlendiğini, bir dişi olmayan olarak, erkek çocuğun ve babanın, dişi olan annenin partneri olma, partneri olmama ya göre kodlanarak belirlendiklerini, erkek çocuğun kodu dişi annenin partneri olmama iken babanın kodu ise dişi annenin partneri olma şeklindedir. Erkek çocuğun dişi annenin partneri olmama kodu anne dışı diğer dişilerin partneri olma şeklindedir. Yani erkek çocuğun kodu anne yasak, anne dışı diğer dişiler serbest şeklindedir. Burada aynı kod birbirine zıt iki şeyi belirlemektedir, ya da birbirine zıt iki şey aynı kod üzerinde belirlenmektedir. Yani zıtlıkların birliği burada da söz konusudur. Birbirinin zıddı olan yasak ile serbest aynı şeydir, yani yasak serbesttir, serbest ise yasaktır. Lacon için fallik dönemde erkek çocukların yaşadığı oedipus complex problemi bu kodu kabul etme sorunudur.

Lacan'a göre bazı insanların zihinleri bu şekilde kodlanabilen yapıda değildir, bu nedenle bazı erkek çocukların zihinleri anne yasak kodu ile kodlanamaz, bu nedenle anne yasak kodu üzerine kurulmuş akıp giden yaşamı algılayamaz, anlayamazlar ve bu nedenle de hem ruhsal sistemlerinde hem de dış sosyal sistemde sorunlar yaşarlar. Yani zihninde anne yasak koduna sahip olmayan erkek çocuğun zihnindeki dünya ile anne yasak kodu ile düzenlenmiş dış dünya bağdaşmadığı, örtüşmediği için sorunlar yaşanır. Freud bu çocuklarda yaşanan bu sorunları aynen gerçeğe uygun ve doğru bir şekilde gözlemlemiştir, fakat sahip olduğu psikanalitik paradigma gereği, yaşanan bu sorunların olumsuz psikososyal çevre faktörleri olarak etki ederek, oedipus complexi oluşturduğunu, oedipus complexin yaşanan bu sorunlar sonucu oluştuğu sonucuna varmıştır. Freud'un vardığı bu sonuç geliştirdiği psikanalitik adı ile anılan kuramının

temel taşlarından biridir. Freud'un gözlemleri doğru ve gerçektir, fakat çıkardığı sonuç yanlıştır. Tıpkı Ptolemy sistemi bilim adamlarının gözlemlerinin doğru ve gerçek fakat vardıkları sonucun yanlış olması gibi.

Kurulu sosyal hayat ile uyum sorunu yaşayan insanların oedipal dönemde kod sorunu yaşamış insanlar olmaları tesadüf değildir. Fallik dönemde bir cinsel figür olarak ortaya çıkan erkek çocuğu, anne yasak kodu ile cinsel bir kimlik olarak topluma entegre olur. Anne yasak kodu sadece cinsel kimlik entegrasyon kodudur, hayatın erken döneminde insanın karşısına çıkan. İnsan kurulu sosyal hayata entegre olabilmek için alması kabul etmesi gereken pek çok kod vardır. Oedipal dönemde anne yasak kodunu kabul edemeyen veya kabul etmekte zorlanan insanlar oedipal dönemden sonraki yaşamlarında karşılaştıkları diğer kodları, farklı zihin yapılarından dolayı kabul etmekte zorlanırlar ya da kabul edemezler. Bu durumda dominant olan sosyal sistemle sorun yaşarlar hatta sosyal sistem onları refüze eder.

Freud'un hipnoz çalışmalarında sosyal hayatla uyum sorunları olan insanlarda, başka bir soruna değil de oedipal complex sorununa ulaşması tesadüf değildir. Freud'un araştırmalarını yaptığı o yıllar Victorya dönemi diye anılan cinselliği aşırı yasaklayıcı ahlaki değerlerin hakim olduğu bir dönemdir. Bu nedenle, bu dönemde yaşanan ruhsal sorunların en büyük sebebi, bastırılmış cinsel dürtülerdir, Freud ruhsal sorunlar yaşayan bu insanlar üzerinde yaptığı araştırmalarda, cinsellikle ilgili bir fenomen olan, oedipal complex sorununa ulaşmış ve oedipal complex tanımlamasını yapmıştır. Böylece farkına varmadan anne yasak koduna ulaşmıştır. Anne yasak kodu toplumun var olmasını ve devam etmesini sağlayan temel bir koddur. Anne yasak kodu insanların toplum olarak örgütlenmelerini sağlamış olan enest yasasının esasıdır, temelidir, olmazsa olmazdır. Bu nedenle anne yasak kodu toplumun var olmasını ve sürmesini sağlayan en temel totem ilkesidir. Anne yasak kodu, Freud'un bilinç olarak tanımladığı, insan zihninde bir bilgisayar ara yüzü gibi yer alan evrenin, yani zihin evrenin işleyiş kuralları ve sistemi olarak tanımlanan mantık ile açıklanabilir, ifade edilebilir, anlaşılabilir değildir. Bu nedenle Freud anne yasak kodunu bilinç dışı ya da bilinç altı olarak tanımladığı, farklı bir bilince aktararak, farklı bir mantığın, sistemin, kuralların işlediği, 'ben olan'ın 'farklı bir ben olan' olduğu, başka bir evrene taşımıştır. Gerçekten de iki adet ben olan vardır. Bir tanesi zihinde bir bilgisayar ara yüz şeklindeki zihin evrende (simgesel evrende) ki ben olan, öteki ise biyolojik bir varlık olarak içinde yer aldığımız dış evrende ki ben olan. Kendini içinde olduğu evrenden bir 'ben olan' olarak ayırtıramayan insan, 'zihindeki ben olan' ve 'dış dünyadaki ben olan' olarak iki farklı ben olan olarak ayrılmıştır. Zihin evrende (simgesel evrende) soğuk, sıcakın karşıtı olan bir

niceliktir. Dış evrende ise soğuk, dondurur ve öldürür. Zihin evrende açlık, tokluğun karşıtıdır, dış evrende açlık, hastalık ve ölümdür. Zihin evrende yüksek, alçak karşıtı bir niceliktir. Dış evrende ise yüksek, tırmanmak ve düşersen ölümdür. Anne yasak kodu, bir erkek çocuğu, anne cinsel partner olarak yasak, anne dışı dişileri partner olarak serbest olarak konumlar. Yasak ve serbest aynı kod ile kodlanmıştır. Bir şeyin hem yasak hem de serbest olması; zihinsel evreni (simgesel evreni) dizayn ettiğimiz rasyonel mantığa göre, bir şeyin hem doğru hem yanlış olması, hem iyi hem kötü olması, hem var hem yok olması gibi mümkün değildir. Ama totem kültüründe mümkündür ve totem kültürü var eden ve devinimini sağlayan, rasyonel mantıkla mümkün olmayan zıtlıkların birliği ilişkisi içinde pek çok kod vardır. Örneğin egemenlik; totem sisteminde bireyin egemenliği, totem hiyerarşindeki bireyin konumu ile özdeşir, toteme bireyin mutlak biat etmesi, bu egemenliği aktive eder, bu nedenle totem sisteminde egemenlik biat etmektir, biat etmek ise egemenliktir. Para içinde aynı durum söz konusudur; Ana tanrıça kültüründe her şeyin temeli, esası, devindireni, yaratıcısı, yaratıcı gücü olan ana tanrıça, kadın nezdinde somutlaştırılmıştır. Ataerki totem klanlarında klan şefinin genomunda somutlaşan totemin gücü karşısında, kadının temsil ettiği totem gücü, kadın değiş tokuşu aracılığı ile gücü transfer edilebilen ticari bir meta ya dönüştürmüştür. Ticari bir meta ya dönüşmüş olan totem gücü, zanaatların gelişmesi ve rahipler sınıfının oluşması ile bu gücü fiziki olarak temsil eden, bir araç olan paraya dönüşmüştür. Burada dikkat çeken husus, her şeyin yaratıcısı ve devindireni totem, ana tanrıça, ataerki toplumlarında, kadın temsiliinde değiş tokuşu yapılabilen güç transfer meta sına, sonrada paraya dönüşmüştür. Bu itibarla para totemdir. Paranın sağladığı egemenlik, paranın üzerimizde egemen olduğunu kabul etmemizle yani paraya biat etmemizle aktive olur, tıpkı toteme biat ile totem toplumundaki bireyin egemenliğinin aktive olması gibi. Para içinde aynı durum geçerlidir, Egemen olmak biat etmektir, biat etmekte egemen olmaktır. Karşımıza yine rasyonel mantıkla mümkün olmayan zıtlıkların birliği şeklinde bir ilişki çıkar.

Freud'un çalışmalarında manifest hale getirdiği oidipus complex fenomeninde, erkek çocuk anne yasak koduna biat etmesi ile toplumdaki cinsel kimliği aktive olarak, cinsel kimliğinin egemenliğine sahip olur. Yani biat etmek egemenliktir, egemenlik biat etmektir, aynı zamanda anne yasak koduna biat etmek diğer dişileri serbest kıldığı için; yasak serbestliktir, serbestlik yasaktır.

Oidipus complex erkek çocuğun, totem toplumuna bir erkek üye olarak kabulünde, üyelik şartı olan ilk kodu kabul ederken yaşadığı sancılı süreçtir. Bu kodu kabul edemeyen zihin yapısına

sahip olan insanlar, totem toplumunun bir bireyi olabilmek için kabul etmek zorunda oldukları, zıtlıkların birliği şeklindeki rasyonel mantıkla bağdaşmayan diğer kodları da kabul edemezler. Diğer kodlar olarak; toplumda örgütlenmenin temelini oluşturan egemenlik kodunu kabul edemezler, toplumda ekonomik tüm faaliyetlerin temelini oluşturan para kodunu kabul edemezler, bu nedenle bu insanların topluma dahil olabilmeleri, toplumda var olmaları mümkün değildir. Topluma dahil olamayan, toplumda var olamayan bu insanlar elimine olurlar. Totem kodlarını kabul edebilen ya da kabul edemeyen zihin yapısına sahip olmak genetik olarak geçen bir özellik olduğu için totem kodlarını kabul edemeyen zihin yapısına sahip insanlar, tıpkı biyolojik evrende nitelikleri çevre şartlarına uymayan canlıların doğal seleksiyona uğrayarak yok olması gibi tarihsel süreç içerisinde sosyal seleksiyona uğrayarak zamanla sayıları azalır.

Anlaşılabileceği üzere totem kültürü, yani içinde olduğumuz sistem, kendi bireyini de üreten, değişmesi, bozulması ve yıkılması mümkün olamayan, totaliter ve kapalı bir sistem olarak, mükemmel bir ütopyik sistemdir. Karınca koloni sistemi veya arı kovanı sistemi kadar da doğaldır. Karınca veya arı kolonisinden farklı değildir.

Burada konuya farklı bir açıdan katkı sağlayacak olan Jean Piaget'nin çocuklar üzerinde yapmış olduğu zihin gelişimi ile ilgili deneylerden bahsetmek gereklidir. Piaget yaptığı deneylerde, insan zihninin yaşamın içinde oluşan bir sistem olduğunu ve özdeşlik, değişmezlik, süreklilik, eşitlik, korunum, nitelik, nicelik, hız, zaman, mesafe, orantı, derecelendirme, sayı, sayısal matematiksel mantıksal ilişkiler, gibi zihin tarafından kullanılan zihinsel niteliklerin, dış dünyanın zihnimize ilişkiye giren özellikleri ile zihnimiz arasındaki ilişki sonucunda, zaman içinde oluştuğunu göstermiştir. Buna göre mevcut zihinsel yapımız, mevcut dış dünyanın özelliklerine göre şekillenip oluşan alternatif bir yapıdır. Jean Piaget bu düşüncelerini; Genetik Epistemoloji, Epistemoloji ve Psikoloji, Zeka Psikolojisi adlı eserlerinde ortaya koymuştur.

Totaliter, kapalı bir sistem olarak, içinde olduğumuz totem kültürünü mükemmel bir ütopyik sistem olarak tanımladım. Bu tanımlama ile insanların zihinlerinde mükemmel devlet sistemleri olarak tasarladıkları Ütopyaların totem kültürü olarak kapalı totaliter sistemler olduğunu iddia ettim. Bu iddianın doğru olup olmadığını araştıralım. Araştırmayı deneysel sosyal bilim (Experimental social science) yaparak yapacağım; bu nedenle deneysel devlet çalışmaları olan tasarım devlet modelleri ütopya ve distopyaları inceleyeceğim.

Bilindiği üzere ütopyalar insan bilimleri, yönetim bilimleri, sosyal bilimler konusunda tartışılmaz yetkinliğe sahip ideal, mükemmel devlet modeli tasarlayabilecek yeterliliğe sahip

en yetkin insanlar tarafından, sınırsız zeka ve hayal gücü kullanılarak tasarlanmışlardır. Ütopyalar insan aklının, zekasının, bilgi ve tecrübesinin, hayal gücünün tasarlayabileceği mümkün olan en mükemmel, kusursuz devlet modelleridir. Ütopya deyince akla hemen distopya da geliyor, distopya ütopyanın anti ütopya şeklinde zıddı olarak çağrışıyor insanın zihninde, fakat distopya ütopyanın zıddı, anti ütopya değil sadece bir eleştirisidir. Çünkü ütopya bir tasarım dünyadır, mümkün bir dünyadır ve dünyanın antisini olmadığı gibi, mümkün bir dünya olarak, ütopyanın antisini de mümkün değildir, çünkü; anti dünya veya anti evren şeklinde varlıklar müesseses nizamını inşa eden rasyonel mantığa aykırıdır. Bu nedenle sadece ütopya vardır, distopya ütopyanın sadece eleştirisidir, anti ütopya değildir. Distopya tasarımcısının distopya olarak sunduğu şey kendi tasarladığı bir ütopyanın eleştirisidir, yani eleştirilen bir ütopyadır, yani distopya tasarımcısı da bir ütopya tasarlamaştır. Distopya tasarımcısı kendi tasarladığı ütopyayı sadece eleştirir, eleştirdiği kendi tasarımı olan ütopyaya, alternatif yeni bir tasarım dünya sunmaz, sunamaz fakat sunuyormuş gibi yapar. Alternatif bir tasarım dünya sunamaz, eğer sunarsa sunacağı bu tasarım dünya, eleştirilmesi gereken yeni bir ütopya olacaktır ve bu da saçma bir paradoks olacaktır. Yani aslında sadece ütopya vardır. Distopya ütopyanın eleştirisidir. Ama sadece eleştirisidir, çözüm önerisi veya yeni bir model sistem önermez ve öneremez. Çünkü önereceği sistem de bir ütopya olacaktır.

Ütopya tasarlamak sanıldığı gibi sonsuz bir yaratı özgürlüğü ile sınırsız seçeneklerin kullanılabildiği sonsuz çeşitlilikte tasarım devletlerin modellenenebildiği bir faaliyet değildir. Nitekim insanlık tarihi boyunca insanlığı meşgul eden, iyilikten ibaret mükemmel bir dünya yaratma kudretine sahip Tanrının, neden böyle kötü bir dünya yaratmış olduğu sorununa, yani 'teodis' sorununa Leibniz'in bulduğu çözüm;

“Çünkü dünyada fiziksel kötülük (yani acılar) ve ahlaki kötülüğün (yani suçların) varlığını ve hatta adaletin, bu dünyada fiziksel kötülüğün ahlaki kötülük oranında dağılmasını gerektirdiği halde, durumun hiç de böyle olmadığını inkar edemeyiz. Bu durumda yine doğal teolojinin şu sorusuyla karşı karşıya bulunuyoruz: 'Nasıl olup da iyilik, hikmet ve kudretin en yükseğini elinde tutan tek bir ilke (kuvvet) kötülüğü kabul edebildi? Özellikle de nasıl böyle bir ilke günahın dünyaya girmesine göz yummakla birlikte, kötülerini mutlu, iyileri mutsuz etmeye razı olabilirdi?’ 44. Gerçek bütün evreni tamamen iyi ve hakim tek bir İlkenin idare ettiğini bilmemiz için vahyedilmiş imana kesin olarak muhtaç değiliz: Akıl bize bunu çürütülmez birtakım kanıtlamalarla öğretiyor. Sonuçta olayların gidişine bakıp da evrende bazı kusurlar olduğu sonucuna

varmamız doğru değildir. Zira bu gibi itirazlar yalnızca aldatıcı görünüşler dayanırlar. Gerçekten de evrenin ahengini kavrayabilecek durumda olsaydık, ayıplamaya ilgili eğilimli olduğumuz şeylerin, seçilmeye değer olan planların en mükemmeliyle olduğunu görecektik. Tek kelimeyle Tanrı'nın eseri olan her şeyin, yaratılması mümkün olan şeylerin en iyisi olduğuna sadece inanmayacak, bunun gerçekten de böyle olduğunu gözlerimizle görecektik.” (Leibniz; 2019, 93)

Şeklindedir, yani Tanrı'nın yarattığı bu dünya 'mümkün dünyaların en iyisidir.' Yani sınırsız yaratma, düzenleme gücüne sahip Tanrı bile, tasarlaya, tasarlaya ancak, içinde bulunduğumuz bu dünyayı tasarlayabilmiştir. Tanrı'nın aklından, hayal gücünden, zekasından ve elinden gelen mükemmel tasarım bu dünya olduğuna göre, bir dünya, bir devlet sistemi tasarımılayan bir tasarımcıyı sınırlayan, bir kalıba sokan çok dominant faktörler, kurallar, zorunluluklar vb. olmalıdır. Tasarımı belirleyen bu faktör, kural, zorunluluklar; dünyanın yuvarlak olmasından insanın karnının acıkmasına, maddenin üç halinden insanların üremesine, insanın ölmesinden yerçekimine, ağaçların baharda çiçek açmasından bir insanın başka bir insanı öldürmesine kadar dünyada evrende ne varsa her şeyi aslına uygun şekilde içermek zorunda olması tasarımları nerdeyse birbirinin aynısı yapar. Bu devlet tasarımlarını yapan tasarımcılarının dış dünya tarafından oluşturulan hemen hemen bir örnek zihin yapıları da tasarımları birbirinin aynısı yapan diğer bir faktördür. Bunlar açıkça ortadadır, ben tasarımları aynı yapan dünyaya veya tasarımcıya ait olan açıkça ortada mevcut olan ispat gerektirmeyen bu özellikleri konu etmeyi incelemeyi gereksiz ve yersiz buluyorum. Ben devlet tasarımlarını aynı yapan, tasarlanan şeyin yani devletin kendisine ait özellikleri inceleyeceğim.

Devlet ütopyası tasarlayanların tasarımlarını aynı yapan devletin kendisine ait şeyler; birincisi, bilindiği üzere devlet bir örgüttür, örgüt bir egemenlik hiyerarşisidir. Egemenlik ilişkisi olmadan örgüt mümkün değildir. Egemenlik ise daha önce açıkladığım üzere totem kültürünün en temel niteliği olup biat etmekle aktive olan bir durum olup biat direk veya dolaylı olarak toteme olup totem kültürü olmadan egemenlik ilişkisi mümkün değildir. Bu nedenle tüm tasarım ütopya devletlerde zorunlu olarak totem kültürü olup hepsi totaliter rejimdirler.

İkincisi, tasarım devlet sistemleri ütopyaların, epistemo-ontolojik temeli Elalı Parmenides'in düşünce sistemine dayanır. Parmenides'e göre varlık değişmeyendir, değişirse bozulur ve sonrada yok olur, sadece var-olma vardır, var-olma ile düşünme aynı şeydir, var olan her şey düşünme, idea dünyasında da hep aynı değişmez biçimde vardır. Düşünme bizim idea dünyasındaki değişmeden duran 'var-olan'ın dışı vuruluşudur. Parmenides'in 'öyle sanışlar'

dediği; yer değiştirme, renk değiştirme gibi duyular ile algılanan şeyler 'sadece ad'dırlar rüyadan daha gerçek değildir. Böylece Parmenides Platonda sistematik bir ideolojiye dönüşecek olan idealar dünyası, görüngüler dünyası düalizminin temelini atmış olur. Parmenides bu düalizmi ad ülkesi, kavram ülkesi diye isimlendirerek başlatmıştır. Parmenides'in ad ülkesi, duyuların hokkabazlığı sonucunda öyle sanışlar nedeniyle, çok sayıda doğrunun olduğu 'görünüş' kosmologiası, 'doğruya-benzerlik' kosmologiasıdır. Parmenides'in, idea, kavram ülkesi ise yoktan var olmayan, değişmeyen, bu nedenle bozulup yok olmayan, ezeli ve ebedi gerçek varlığın bulunduğu ülkedir. Kavram ülkesinde bu hiç değişmeyen gerçek varlığın akılla kavrandığı tek bir doğru vardır. Ütopyalardaki devlet sistemlerinin değişmemeyi garanti altına alan değişimi imkansız sistemler olarak tasarlanmış olmalarının ve tek doğrunun tek ilkenin geçerli olduğu totaliter sistemler olarak tasarlanmış olmalarının nedeni Parmenides'tir.

Öte yandan Parmenides'in tam tersi olan Herakleitos açısında konuyu incelersek; Evreni Tanrısal dünya kanunu 'logos' olarak açıklayan Herakleitos'e göre logos; gece ile gündüz, yaşam ile ölüm, erkek ile dişi gibi bir bütünün iki yarısı gibi olarak görünen, karşıtlıklarına rağmen aynı şey olan 'bir'in ayrı ayrı yanları olan zıtlıkların birliği diyebileceğimiz evreni devindiren tanrısal ilkedir, hatta Tanrıdır. Herakleitos'e göre evren, logos'un içeriği polar zıtlıkların çatışma halinde değişme, gelişme şeklinde bir akış ile ilerleyen, sonsuza kadar tekrar tekrar yanıp sönen ateş döngüsüdür. Herakleitos'in logos'u ana tanrıça kültünün zıtlıkların birliği ilkesidir. 'Logos' polar karşıtlıklarının çatışması sonucu oluşan değişim hayatın oluşturucu, taşıyıcı ilkesidir. Herakleitos'in logos ilkesine göre mistik inançlı, panteist dini tarikat grupları şeklinde çok küçük ölçekli kapalı topluluk örgütleri tasarlanabilir, tasarlanan bu örgütler totaliter nitelikte olurlar ama devlet ölçeğinde ve niteliğinde bir örgüt tasarlanamaz.

İnceleyeceğim Ütopya olarak Platon'un 'Devlet'ini seçtim. Çünkü; Platon gibi en yetkin bir filozof tarafından özenle yazılmış, devlete dair en temel özelliklerin nerdeyse eksiksiz değerlendirildiği, ilk ve en mükemmel en gerçekçi ütopya. Distopya olarak George Orwell'in '1984' adlı distopyasını seçtim. Çünkü; bir distopya olarak ayakları yere basan, gerçek olması mümkün bir ütopyayı eleştirmiş, eleştirisi epistemo-ontolojik olarak mükemmel, eleştirdiği ütopya yapı ve epistemo-ontolojik esaslar itibariyle Platon'un devlet ütopyasına çok yakın ve böylece karşılaştırma imkânı buldum.

Öncelikle belirtmem gereken durum, Karl R. Popper'in açık toplum ve düşmanları adlı eserinde yazdığına göre, Platon'un klanı, soylarının tanrı Pseudon'dan geldiğine inanıyormuş.

“Platon'un Formlar ya da İdealar teorisini, Yunan'daki belli bir takım dini inançlarla karşılaştırmak, onu anlamamıza yardım edebilir. Çoğu ilkel dinlerde olduğu gibi, hiç değilse Yunan tanrılarının bazıları, kabilenin büyük atalarının ve kahramanlarının idealleştirilmelerinden-kabilenin 'fazilet' ve 'mükemmelliği' nin kişiselleştirilmesinden başka bir şey değildir. Buna uygun olarak, belirli kabile ve aileler kendi cedlerini tanrılardan birine ya da ötekine bağlarlar. Platon'un kendi ailesinin izinin tanrı Poseidon'dan indirildiği söylenmektedir.” (Popper; 1967, 30)

Yani bu duruma göre Platon totemi Pseudon olan bir klanın üyesidir.

“Bu tanrıların bayağı insanlarla, tıpkı Platon'un Formlar ya da İdealarının kendi kopyaları olan duyumsanabilir şeylerle (yahut mükemmel devletin, şimdi var olan çeşitli devletlerle) durumu gibi, bağıntılı olduklarını görebilmek için, yalnızca, bayağı insanların her şeyin akışı içine karışmış ve çürümeye mahkum olmalarına karşılık (nitekim, her insan bireyinin nihai kaderi böyledir), bu tanrıların ölümsüz yada ebedi, ve mükemmel – yahut hemen hemen mükemmel – olduklarını düşünmemiz yeter.” (Popper; 1967, 30)

“Ancak, Yunan mitolojyası ile Platon'un Formlar ya da İdealar Teorisi arasında önemli bir fark vardır. Yunanlıların çeşitli kabile ve ailelerin cediti diye biye birçok tanrıya tapınma arına karşılık, İdealar Teorisi insanın tek bir Form ya da İdeası olmasını gerektirir.” (Popper; 1967, 30)

Totem kültürü içinde yetişmiş olan Platon'un düşünce sisteminin temelini, totem kültürünün epistemo-ontolojik ilkelerini, felsefi düşünce sistemine dönüştüren, bunda kendisine vahiy olarak gelen, tanrıça öğüdü olduğunu söyleyen Parmenides'in düşünceleri oluşturmuştur.

“Bütün şeyler sürekli bir akış içindeyseler, onların üstüne kesin hiçbir şey söylemek mümkün değildir. Onların hakkında gerçek bir bilgimiz olamaz, olsa olsa bulanık ve aldatıcı 'kanaatlar'ımız olur. Platon ve Aristoteles'ten bildiğimiz gibi, bu nokta Herakleitos'un takipçilerinden bir çoğunu rahatsız etmiştir. Platon'un en çok etkileyen öncülerinden biri olan Parmenides, deneyin verdiği aldatıcı kanıya karşılık, aklın salt bilgisinin yalnızca değişmeyen bir dünyayı kendine konu alabileceğini ve gerçekten de böyle bir dünyayı aydınlattığını öğretiyordu. Fakat, Parmenides'in bozulabilir şeyler dünyasının ardında keşfettiğine inandığı değişmeyen ve bölünmeyen gerçek, bizim içinde yaşayıp öldüğümüz bu dünyayla büsbütün bağıntısızdı. Onun için, bunu izah etmek yeteneğinde değildi.” (Popper; 1967, 31)

Platon'un düşünce sisteminin ana ilkesi olan idealar dünyası, görüngüler dünyası düalizmi Parmenides'e vahiy olarak gelen tanrıça öğüdü düşünce sisteminin ürünüdür.

“Platon'un aradığı kanaat değil, bilgiydi; değişmeyen bir dünyanın salt akıl bilgisi; fakat aynı zamanda, bu değişen dünyayı ve özellikle bu değişen toplumu araştırmakta kullanılabilecek bilgi; garip tarih kanunlarıyla siyasal değişimin bilgisi. Platon'un hedefi, krallık siyaset bilgisinin, insanlara hükmetme sanatının sırlarını keşfetmekti. Fakat akış halindeki bir dünya üstüne herhangi bir kesin bilgi olamayacağı gibi, kesin bir siyaset bilimi de imkansız görünüyordu; siyaset alanında sabit nesneler yoktu. 'Hükümet' ya da 'devlet' veya 'şehir' gibi kelimelerin anlamı, tarihin gelişimindeki her yeni safhayla birlikte değiştikçe, siyaset soruları nasıl tartışılabilirdi? Siyaset teorisi, Herakleitosçu dönemde Platon'a tıpkı siyaset uygulaması kadar elle tutulmaz, dibi bulunmaz, durmadan dalgalanan bir şey olarak görünmüştü. Bu durumda Platon, Aristoteles'in bize söylediği üzere, Sokrates'ten çok önemli ipucu almıştır. Sokrates ahlak sorunlarıyla ilgileniyordu; bir ahlak ıslahatçısı Sokrates bir şeyin 'hikmet'ini araştırmaya kalkardı. Örneğin, çeşitli iş ya da meslekler yapılırken ortaya konulan bilgeliği tartışırdı ki, bütün bu çeşitli ve değişen 'bilgece' davranış yollarında ortak olanı bulabilsin ve böylelikle, bilgeliğin gerçekten ne olduğunu veya (Aristoteles'in deyişiyle) 'özünün' ne olduğunu meydana çıkarabilsin. Aristoteles'e göre, 'Sokrates'in özü araması tabiiydi', yani bir şeyin hikmetini ya da varlık nedenini ve terimlerin gerçek, değişmeyen ya da öz anlamlarını araması. 'Bu suretle, evrensel tanımlar sorununu ilk ortaya koyan o oldu.'... Sokrates'in anlam ya da öz arama metodunu, bir şeyin gerçek tabiatını, Form ya da ideasını saptamanın metodu haline getiren Platon olmuştur. Platon 'bütün duyumlanabilir şeylerin her zaman akış halinde olduğunu ve onların hakkında bilgi edinilemeyeceğini söylerken Herakleitoscu doktrinler'i muhafaza etmiş, fakat Sokrates'in metodunda da güçlüklerden sıyrılmanın yolunu bulmuştur. 'Hep değiştikleri için, herhangi bir duyumlanan şeyin tanımı yapılamaz' olmasına rağmen, başka bir çeşit şeylerin tanımları ve gerçek bilgisi olabilir – duyumlanabilir şeylerin hikmetlerinin. Aristoteles, 'eğer bilgi ya da düşüncenin konuları olması gerekiyorsa, duyumlanabilir olanlardan başka bir takım farklı, bir takım değişmeyen varlıklar bulunmalıdır' demekte ve Platon için şunları söylemektedir: 'bu öteki çeşit şeylere, o Formlar ya da İdealar dedi ve duyumlanabilir şeylerin bunlardan ayrı olduklarını ve bunlara göre adlandırıldıklarını söyledi. Belirli bir form

ya da İdeayla aynı adı taşıyan birçok şeyler, onlardan pay alarak var olurlar'" (Popper; 1967, 32-33)

Platon,

"bayağı kanaat değil, salt akıl bilgisi istiyordu; ve duyumlanabilir şeylerin salt bilgisi sağlanamayacağına göre, hiç değilse, şu yahut bu yoldan duyumlanabilir şeylerle ilişkili ve onlara uygulanabilir olan salt bilgiyi edinmek üzerinde ısrar ediyordu. Formların ya da İdeaların bilgisi bu istemi karşılıyordu, çünkü Formlar duyumlanabilir şeylerle (bir babanın ergin olmayan çocuklarıyla olduğu gibi) bağıntılıydı. Form, duyumlanabilir şeylerin sorumlu temsilciydi ve dolayısıyla, akış dünyası üstüne önemli sorularda ona danışılabilirdi." (Popper; 1967, 33)

"Formlar ya da İdealar Teorisinin Platon'un felsefesinde en az üç tane ayrı görevi vardır. (1) Çok önemli metodolojik araçtır, çünkü salt bilimsel bilgiyi ve hatta doğrudan doğruya hakkında bilgi edinemeyeceğimiz (yalnızca kanaat sahibi olabileceğimiz), değişen şeyler dünyasına uygulanabilecek bilgiyi mümkün kılar. Böylelikle, değişen bir toplumun sorunlarını araştırmak ve bir siyaset bilimi kurmak mümkün olmaktadır. (2) Son derece ihtiyaç duyulan 'çürüme ve değişim teorisine', yani bir 'türeme ve bozulma teorisine' ve özellikle tarihe ipucu vermektedir. (3) Toplumsal alanda, bir çeşit toplumsal yapıcılık için yolu açmakta ve toplumsal değişimi durdurma araçları yapmayı mümkün kılmaktadır; çünkü, bir devletin Form ya da İdeasına çürümeyecek kadar yakından benzeyen bir 'mükemmel devlet' kurmayı telkin etmektedir." (Popper; 1967, 34)

"Formlar ya da İdealar yalnızca değişmez, yıkılmaz ve bozulmaz olmakla kalmazlar; aynı zamanda mükemmel, doğru, gerçek ve iyi olma niteliklerini de taşırlar; nitekim, bir keresinde 'iyi' 'Devlet' te 'koruyan her şey' diye açıklanmıştır, 'kötü' de 'yikan ya da bozan her şey' diye. Mükemmel ve iyi Formlar ya da İdealar, kopyaları olan duyumlanabilir şeylerden önce gelirler ve akış dünyasındaki bütün değişikliklerin ataları ya da başlangıç noktaları gibi şeylerdir. Bu görüş, duyumlanabilir şeyler dünyasındaki bütün değişikliklerin genel eğiliminin ve esas yönünün değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Çünkü, bütün değişimin çıkış noktası mükemmel ve iyi ise, değişiklik ancak mükemmel ve iyiden uzaklaşan bir hareket olması gerekir; bu hareket mükemmel olmayana ve kötüye doğru yönelmelidir." (Popper; 1967, 38-39)

“Duyumlanabilir bir şey, kendi Form ya da İdeasına ne kadar yakından benzerse, o kadar bozulmaz olması gerekir, çünkü Formların kendileri bozulmazlar. Fakat duyumlanabilir ya da türetilmiş şeyler mükemmel kopyalar değildir; gerçekten hiçbir kopya mükemmel olamaz, çünkü asıl gerçekliğin yalnızca bir taklidi, yalnızca görünüş ve hayaldir, gerçek değildir. Buna uygun olarak, hiçbir duyumlanabilir şey, değişmez olmak için yeterince Formuna benzeyemez (en mükemmelleri belki bundan müstesnadır). Platon 'mutlak ve ebedi değişmezlik, şeylerin ancak en tanrılıklarına verilmiştir ve cisimler bu dizide bulunmazlar' demektedir. Duyumlanabilir ya da türetilmiş bir şey – diyelim, bir fizik cisim yahut bir insan ruhu – eğer iyi bir kopya ise, önce pek az değişebilir; değişim ya da hareketin – ruhun hareketinin – en eskisi, ikinci ve üçüncü sıradan değişmelere oranla hala 'tanrılık'tır. Fakat, ne kadar küçük olursa olsun her değişiklik onu başkalaştıracak ve kendi Formuyla benzerliğini azaltarak onu daha az mükemmel kılacaktır. Böylelikle o her değişimiyle daha çok değişebilir ve daha çok bozulabilir olacaktır, çünkü – Platon doktrininin 'şeyler Formlarından pay alarak türerler ve Formlarını yitirerek çürürler' diye özetleyen – Aristoteles'in deyimiyle 'hareketsizliğin ve durulmanın nedeni' olan Formundan gitgide daha çok uzaklaşmaktadır. Önce yavaş ilerleyen, sonra daha hızlanan bu soysuzlaşma süreci – bu gerileme ve yıkılma yasası – Platon tarafından büyük diyaloglarının sonuncusu olan 'kanunlar'da dramatik bir şekilde betimlenmektedir.” (Popper; 1967, 39)

İdealar dünyasındaki bütün idealar 'iyi' ideasından meydana gelirler oluşurlar, 'iyi' ideası; idealar dünyasındaki diğer bütün ideaların yaratıcısı, nedeni, amacı, başlangıcı, sonucu, kaynağı, temeli, esası, ilkesi, anası olarak idealar dünyasının totemidir. Bu itibarla 'iyi' idealar dünyasında bir idea olan devlet ideasının da, bu devlet ideasının bir kopyası olarak tasarlanan Platon'nun ideal devletinin de totemidir. Bu nedenle Platon'nun Devlet'i totem ilkelerine göre tasarlanmış totaliter bir devlettir. Bu nedenle de Platon'nun Devletinde her şey 'iyi' ideası, totemi tek ilke esas alınarak tasarlanmıştır. Platon'nun devlet tasarımı kullanılarak; yaratan, devindiren, temel, esas, başlangıç ve sonuç, nedensel, amaçsal, ana tek bir ilke 'iyi'dir, bu tekillik Platon'nun tasarım devletini totaliter yapar.

Platon'nun idealar dünyası, Platon tarafından, Elalı Parmenides'in idealar dünyasından aynen ödünç alınmıştır. Parmenides'in idealar, gerçekler dünyası ile Platon'un idealar dünyasının epistemo-ontolojik yapısı hemen hemen aynıdır. Parmenides'in idealar dünyasında; varlık öncesiz ve sonrasız, ezeli ve ebedi olarak vardır, hiç değişmez, eğer değişirse bozulur,

başkalaşır ve yok olurlar, bu nedenle en küçük bir değişimde yok olma başlar ve yok olurlar. Çünkü değişme; başkalaşma ve bozulmadır, değişen bir şey başkalaşır, bozulur ve yok olur. İdealar dünyasındaki varlık için başka bir varlık ile karışma ve birleşmede aynı şekilde; değişme, başkalaşma ve sonunda yok olmadır, idealar dünyasındaki varlık için kendi içinde bölünme, ayrışma da; değişme, başkalaşma, bozulma ve sonunda yok olmadır. Bu nedenle Platon ideal devlet tasarımıındaki devlet idealar dünyasındaki devlet ideası gibi; değişmez, başkalaşmaz, bozulmaz olarak değişmesi mümkün olmayan bir yapıya sahip olmalıdır. Bu nedenle devleti oluşturan devletin içinde yer alan şeylerde; idea dünyasındaki şeyler olarak, değişemez, başkalaşamaz, bozulamaz, ayrışamaz, bölünemez, başka şeylerle birleşemez ve karışamaz, saf olarak sadece kendileri olan değişmez şeyler olmalıdırlar.

Bu nedenlerle Platon Devlet'i değişmesi mümkün olamayan, totaliter bir sistem olarak tasarlanmıştır. Platon'u bu nitelikte Devlet tasarlamaya sevk eden neden Platon'nun yaşadığı dönemdeki siyasi durumdur. Platon'nun yaşadığı dönem; siyasi birlik sağlanamamış Yunanistan'da, bu büyük siyasi istikrarsızlık ve bu nedeniyle şehir devletleri arasında bitmek bilmeyen savaşlar, Tiranlıktan Oligarşiye, Oligarşiden Aristokrasiye, Aristokrasiden Demokrasiye sürekli değişen yönetim biçimleriyle bir türlü siyasi istikrara kavuşmayan toplumlar bunun sonucu olarak sürekli olarak çıkan ve süren savaşlarla devam eden istikrarsız bir dönem. Böyle bir tarihsel dönemin içine doğmuştu, Platon;

“O büyürken, Yunanlıların kabile hayatının dağılması, yerlisi olduğu şehri, yani Atina'yı bir tiranlık dönemine sürüklemişti; sonra da ya bir tiranlığı ya da bir oligarşiyi, yani ileri gelen aristokrat ailelerin yönetimini geri getirme yolundaki girişimlere karşı kendisini kıskançlıkla korumaya çalışan bir demokrasinin kurulmasına. Platon'un gençliği sırasında, Atina Sparta'ya; Peloponneosos'un eski kabile aristokrasisinin yasa ve geleneklerinden bir çoğunu muhafaza etmiş bu ileri gelen şehir-devletine karşı amansız bir savaşa girmişti. Peloponneosos savaşı, bir arayla birlikte yirmi sekiz yıl sürmüştü. Platon, savaş sırasında doğmuştu ve savaş sona erdiğinde aşağı yukarı yirmi dört yaşındaydı. Savaş müthiş salgınlar getirdi; son yılında da kıtlık, Atina şehrinin düşüşü, iç savaş ve genellikle Otuz Tiranlar yönetimi diye anılan bir terör idaresi. Bu tiranlığı Platon'un, rejimi demokratlara karşı tutmaya çalışırken can veren dayılarından ikisi yönetiyordu.” (Popper; 1967,20)

Bu nedenle Platon yaşanan siyasi kargaşanın çok yakın tanığı ve gözlemcisi olmuştur. Daha sonra,

“Demokrasinin ve barışın yeniden kurulması Platon'u rahat ettirmedi. Sonradan diyaloglarının çoğuna baş konuşmacı yaptığı, sevgili öğretmeni Sokrates yargılanmış ve ölüme mahkum edilmişti. Platon, kendi de tehlikede gibiydi; Sokrates'in öteki dostlarıyla birlikte Atina'yı terk etti.” (Popper; 1967, 20)

Platon'nun tasarladığı ideal devleti ile yaşamının uyumlu olduğu görülmektedir.

Platon ideal devletin tasarımını, farklı fikirlere sahip farklı insanların bulunduğu bir dost meclisinde, moderatörlüğü Sokrates'in yaptığı müzakere, sohbet ortamında yapmıştır. Böylece ideal devlet tasarımını idealar dünyasını temsil eden ortak akla yaptırmış olarak, idealar dünyasındaki ideal devlete ulaşmış olmaktadır. Sadece akıl ile kavranabilen idealar dünyasını akıl temsil eder, ortak aklın idealar dünyasını temsil gücü çok daha yüksektir. Bu durum; Platon'nun dost meclisinde ortak akılla tasarladığı devleti, idealar dünyasındaki 'ideal devlet' yapmaktadır.

Platon'nun tasarladığı ideal devletin ana ilkesi, yani totemi, 'iyi' dir, yani 'iyi' ideasıdır. 'İyi', her şeyin idealar dünyasındaki aslı, orijinali ile aynı olmasıdır, bir şey iyi ise idealar dünyasındaki aslı gibidir, o zaman o şey idealar dünyasındaki aslı gibi hiç değişmez böylece hiç bozulmadan hep aynı kalır, var olmaya devam eder. Devleti oluşturan, devletin içinde yer alan her şeyin 'iyi' olması yani idealar dünyasındaki aslı, orijinali ile aynı olması gereklidir, böylece idealar dünyasındaki orijinal şeylerle idealar dünyasındaki ideal devlet kurulmuş olur. İdeal devleti oluşturan ve içinde yer alan şeyler 'iyi' oldukları yani idealar dünyasındaki asılları ile aynı oldukları için, hiç değişmez ve hiç bozulmadan aynı kalırlar, ideal devlet, hiç değişmeden, bozulmadan, aynı kalan, idealar dünyasındaki orijinalleri ile aynı olan bu 'iyi' şeylerden oluştuğu için, ideal devlet hiç değişmeden, bozulmadan aynı kalan idealar dünyasındaki orijinal ideal devlet olur (İdealar dünyasındaki aslı ile, orijinali ile aynı olan şey 'iyi'dir.).

Platon'nun 'ideal devlet'inde, devleti oluşturan ve devletin içinde yer alan her şey; devletin değişmeden, bozulmadan devamını garanti altına alınması için, 'iyi' ideasına uygun şekilde; idealar dünyasındaki orijinalinin aynısı olarak tasarlanıp dizayn edilmiştir.

Platon'nun ideal devletinde eğitim çok önemli ve özel bir yer sahiptir. Değişimin mümkün olmamasını garanti altına alıp bunu sonraki kuşaklara bir kültür olarak aktarmayı başaran bir eğitim sistemi. Platon'nun eğitim sistemi ideal devletin ihtiyacı olan, ideal devletin ideolojisine sahip, ideal devletin hiç değişmeden sürmesini sağlayacak insanların yetişmesi sağlamak amacı ile tasarlanmıştır. Bir amacı olan eğitim sistemi, bu amacı gerçekleştirecek şekilde düzenlenmiştir. Bunun için öncelikle bir kültür devrimi benzeri (1920' lerde Rusya'da yapılan

kültür devriminin bir benzeri, yada Hristiyanlığın dominant inanç olduktan sonra yapıldığı gibi tüm ilk çağ külliyyatının pagan olduğu gerekçesi ile yakılıp yıkılması gibi) kültürel alanda yapılan bir tarama ile ideal devletin ideolojisine uygun olamayan ne kadar şarkı, türkü, melodi, şiir, resim, heykel, dans, oyun, jimnastik, masal, hikaye, tragedya varsa hepsi tespit edilip bertaraf edilmeli gençlerin, çocukların eğitiminden uzak tutulmalıdır. Bu sansür işleminden sonra ideal devletin ideolojisine uygun olduğu belirlenen; şarkı, türkü, melodi, şiir, resim, heykel, dans, oyun, jimnastik, masal, hikaye, tragedya gibi kaynaklar ve materyaller eğitimde kullanılır. Platon'nun eğitim sisteminin tek amacı sistemin değişmeden sürmesi için ihtiyaç olan 'iyi' insanı yetiştirmektir, oluşturmaktır. Bu nedenle Platon'nun eğitim sistemi tam bir şartlandırma sistemidir, bu nedenle olabildiğince erken yaşta başlar. Şartlandırma eğitimi olduğu için en etkin şartlandırma eğitim araçları olan jimnastik, müzik ve dans etkin ve yoğun bir şekilde kullanılır. Platon jimnastik, müzik ve dans sanat etkinliklerini eğitimde kullanır fakat Platon sanata şiddetle karşıdır. Bu karşıtlığını ideal devlet tasarımında sanatçıları 'taklitçiler' olarak tanımlayarak onları aşağılar onların eserlerini taklit olarak tanımlayarak gençlerin eğitiminden uzak tutulması gerektiğini bildirmiştir. Taklitçi olarak tanımladığı sanatçıların varlığı ideal devletin varlığı için bir tehdittir. Onlarının, Platon'nun tanımı ile taklit olan eserleri; dünyanın bir taklidi olarak, insanlara alternatif dünya seçenekleri sunmakta ve değişimi tetiklemektedir.

Platon'nun sanatçıları 'taklitçi' sanatı da 'taklit' olarak tanımlamasının nedeni, onun düşüncesinin epistemo-ontolojik yapısından kaynaklanır. Platon'a göre evren idealar dünyası ve görüngüler dünyası olmak üzere iki bölümden oluşur. İdealar dünyası gerçek varlıkların olduğu var olan şeylerin orijinallerinin bulunduğu gerçek dünyadır. Görüngüler dünyası içe içinde yaşadığımız, idealar dünyasının yetkin olmayan soluk bir kopyası, taklididir, görüngüler dünyasındaki her şey idealar dünyasındaki orijinal aslının yetersiz soluk bir kopyası, taklididir. Platon'a göre sanatçılar görüngüler dünyasının kopyasını, taklidini yaparlar, görüngüler dünyası idealar dünyasını kopyası, taklididir. Öyleyse sanat eseri gerçeğin kopyasının kopyasıdır veya gerçeğin taklidinin taklididir. Sanatçı da bir değil iki kere taklitçi olur.

Platon'nun kendisi de ideal devletin eğitim sisteminde jimnastik, dans, müzik olarak sanatı kullanması fakat ideal devletin bekası için sanatı tehlikeli, sanatçıyı da tehdit olarak görmesinin, bu çelişkili durumun açıklaması şu şekildedir. Platon'nun ideal devletin eğitim sisteminde kullandığı jimnastik, dans ve müzik Pythagorasçı felsefe ile evrenin sayı, ölçü, birim, oran harmonisi olarak ifadesidir. Sayı, ölçü, birim, oran idealar dünyasının varlıklarıdır,

bu nedenle bu jimnastik, dans ve müzikler eğitilenlerin idealar dünyası değerlerine ve ideal devletin değerlerine bağlanmasını sağlar.

Buna göre Platon'nun 'ekspresyonizm' veya 'konstruktivizm' gibi sanat akımlarına karşı olmaması hatta eğitim sisteminde kullanması gerekir. Çünkü bu sanat akımları Platon'nun idealar dünyası olarak tanımladığı dünyadaki şeyleri, ideaları, kavramları dolaylı olarak resmetmektedirler. Öyle ki bu sanatçılar bu dünyaya Platon'nun idealar dünyası dediği yerden bakarlar. Örneğin; Cézanne resmettiği bir manzarayı kendisinin üçgen, dörtgen ve daireden ibaret olarak gördüğünü ifade eder. Buna rağmen dönemin totaliter rejimleri Cézanne ve onun ardılı idealar dünyasını resmeden ve dünyaya oradan bakan tüm sanatçıları sistemin bekası için düşman ve tehdit olarak görmüşlerdir. Bu durumun nedeni, sanat tarihçisi E.H.Gombrich'in sanat ve sanatçılar için yaptığı tanımda mevcuttur,

“‘Sanat’ adı verilen bir şey yoktur aslında, yalnızca sanatçılar vardır; yani bir zamanlar renkli toprakla bir mağaranın duvarına becerebildiklerince bizon resmi çiziktiren bugünse boya satın alıp reklam afişlerini yapan ve yüzyıllardan beri daha bir çok başka şeyler üreten insanlar.” (Ghombrich; 1986, 4)

Ghombrich'in tanımladığı gibi sanat yoktur, sanatçı vardır. Bu sanatçı on bin yıl önce mağara duvarına el izini çıkartarak 'ben olan'ı arayandır, bugün ise zihnindeki kavramı tuale aktararak 'ben olan'ı arayandır. Sanatçı Totem ile özdeş olmayan 'ben olan'ı arayan, kendisi ile özdeş 'ben olan' olarak ayrışmaya çalışan birisi olarak, Totem kodu ile kodlanamayandır, eğer Totem sistemi onu elimine edememiş ise çok güçlüdür ve Totem sistemi ve onun rejimi, totaliterizm için büyük tehdittir.

1984 adlı distopya, 1948 yılında George Orwell tarafından yazılmıştır. George Orwell 1903 yılında Britanya İmparatorluğunun sömürge toprakları olan Hindistan'ın Bengal eyaletinde doğmuş bir İngiliz'dir. Hindistan da imparatorluk polisi olarak görev yaptıktan sonra yazarlığa başlamış, dikkat çeken en önemli kitabı Hayvan Çiftliği'dir. 1950 yılında Londra'da ölmüştür.

Orwell 1984 adlı romanında, Platon'nun Devlet ütopyasına çok benzeyen bir ütopya tasarlayıp kurmuş ve kendi tasarlayıp kurduğu bu ütopyayı eleştirmiştir. Platon'nun Devlet ütopyası ile Orwell'in eleştirmek için tasarladığı ütopya nerdeyse birbirinin aynıdır. Platonun ütopyasının totemi 'iyi', Orwell'in ütopyasında 'Büyük Birader'e dönüşmüştür (tıpkı 'Devlet Baba' gibi). 'Büyük Birader'in de ana ilkesi de 'İyi'nin ana ilkesi de aynıdır; Devlet'in değişmemesi gereklidir, eğer değişirse bozulur ve yok olur, bunun için devleti oluşturan ve içinde yer alan şeylerin değişmemesi, bozulmaması için zorunludur. Bu nedenle ütöpik tasarım devlet büyük

birader tüzel kişiliğinde somutlaşan totemin ilkesi olan değişmezlik ilkesi ile kurulmuştur. Bu nedenle devlet  rg t , toplumun yapısı, soyo-ekonomik yapı, sosyokültürel yapı her şey totemin değişmezlik ilkesine uygun olarak en küçük hiçbir değişikliğin meydana gelmeyeceği şekilde oluşturulmuştur,      en küçük bir değişim sistemde zincirleme bir değişimi başlatır bunu zincirleme olarak bozulma ve yok olma takip eder.

Orwell'in 1984 distopyası; B   k biraderin egemen olup yönettiği, Asya-okyanusya devletinde, dış parti  yesi olan, gerçek bakanlığında memur olarak  alışan, Winston'un içinde yer aldığı devlet sistemini eleştirmesinden ibarettir.

Winston'ın eleştirel anlatımında; B   k birader Asya-okyanusya devletini yoktan var eden kurucu lideridir (totemi), B   k biraderi fiziki olarak gören kimse yoktur. O sadece ekranda görülen bir görüntüdür. B   k biraderin devleti, tepede B   k birader onun altında karar alma merkezi olarak işlev gören, çok b   k bir adanmışlıkla ve sadakatle devlete hizmet eden, sınırlı sayıda seçkin insandan oluşan iç parti, onun altın devletin standart işlerini icra eden, devlete bağlı, daha az seçkin insanlardan oluşan, dış parti ve toplumun geri kalan insanların oluşturduğu hayatlarını idame ettirme mücadelesi içinde olan proleterler den oluşur. Bu yapılanma ve katmanlar arasındaki ilişkiler sistemin değişmemesini garanti altına alacak şekilde düzenlenmiştir. Aynı şekilde; aile düzeni, eğitim sistemi, hatta cinsel hayat düzeni, sistemde değişime sebep olma potansiyeline sahip her şey sistemin değişmemesini garanti altına alacak şekilde düzenlenmiştir. B   k biraderin devleti Asya-okyanusya dünya üzerinde bulunan diğer iki devlet ile sürekli bitmeyen bir savaş halindedir, hiç bitmeyen kazananı olmayan bu savaşların amacı; endüstriyel üretim ürünlerini savaş ekonomisi ile tüketip, insanların en temel hayati ihtiyaçlarını temin etmekte çok b   k zorluklar yaşadıkları sosyo-ekonomik ortam oluşturmaktır. Böylece yaşam enerjisinin tamamını güvenlik, hayatta kalma ve biyolojik ihtiyaçlarını sağlamak için harcayan insanlar, düşünme, kendini gerçekleştirme gibi insani ihtiyaçları için yaşayan insan topluluğundan, güvenlik, hayatta kalma ve biyolojik ihtiyaçlarını karşılamak dışında bir amacı olmadan yaşayan, bu nedenle doğada da mevcut olduğu gibi, değişmeme garantisine sahip hayvan topluluğuna dönüştürülmüşlerdir.

Gerçek bakanlığında memur olarak  alışan Winston'ın görevi; geçmişte yayınlanmış olan kitap, dergi, gazete gibi yayınlarda yer alan bugün ile uyumlu olmayan durum, bilgi ve verileri bugünün gerçekleşmiş olan durum, bilgi ve veriler ile değiştirerek eski yayını yok ederek ortadan kaldırmaktır. Sistemi hiçbir değişimin gerçekleşmeyeceği şekilde kurmuş olan B   k birader; tüm önlemlere ve çabalara rağmen öngörülemeyen bir değişim gerçekleşirse, gelecek

değiştirilemeyeceği için, geçmiş değiştirilip gelecek ile aynı hale getirilerek gerçekleşmiş olan değişim yok edilip, sistemin tek düşmanı değişim bertaraf edilmekte, sistem değişmeden, bozulmadan. Yok olmaktan korunmakta idi.

Bu ütöpik sistem, sistemin totemi Büyük biraderin değişmeme ilkesi ile yaratılmış ve sürdürölmektedir, fakat bu yeterli bulunmamış olup, sistemde oluşabilecek en küçük değişimi bile önceden görüp engelleyebilmek, sistemdeki değişmezliği garantiye alabilmek için, her yere, Büyük biraderin her yeri gözetleyip duyabileceği çift taraflı ekranlar yerleştirilmiştir. Böylece sistemde değişime sebep, olabilecek en küçük bir şey gerçekleşme ve daha teşebbüs aşamasına gelmeden henüz düşünce aşamasında iken tespit edilip, düşünce polislerinin müdahalesi ile daha başlamadan yok edilebilmektedir. Bu durum insanı, birey olarak bir bilinç olmaktan uzaklaştırıp, Büyük birader sisteminin kollektif bilincinin bir parçası yapar, buradaki parçası olmak bir otomobilin ya da bir makinanın parçası gibi bir parça olmak değildir, bir otomobilin veya bir makinanın parçası olmakla en azından spesifik bir şey, kendinde bir şey olunur, İmmanuel Kant'ın tanımlamasıyla 'numen' olunur en azından bu da bir şeydir. Büyük biraderin kollektif bilincinde bir parça olmak; okyanusta bir damla su olmaktır. Bir 'ben olan' olarak parçası olduğu doğadan ayrılamamış olmaktır, her şeyin yaratıcısı olan Totemin henüz ayırşamamış parçası olmak demektir. Bu da insanları arı ya da karınca, toplumunda arı ya da karınca kolonisi, sistemi de totaliter yapar. Oswald Spengler'in yaptığı sosyal sistemlere biyolojik modellemelere karşıyım, ama burada durumu ifade edebileceğim başka bir modelleme aklıma gelmiyor.

Orwell tasarladığı ütopyasında, bilinen ilk ütopya olan, tanrının tasarladığı cennet ütopyasını da; ütopya olarak başlayan distopya olarak biten bu hazin öyküyüde işler, bunu ütopyasına monte etmesi zor olmamıştır, zaten tüm ütopyaların konusu ve formatı hemen hemen aynı. Bilindiği üzere Adem ve Havva mükemmel bir ütöpik sistem olan cennette yaşarlarken tanrı tarafından kesinlikle yasaklanmış olan, cinsel ilişkiye girdikleri için tanrı tarafında cennetten cezalarını çekmek üzere dünyaya kovulurlar, eğer burada cezalarını çekip, işledikleri günahın bedelini öderlerse tanrının cennetine yeniden kabul edilebileceklerdir. Kovulurlar çünkü cennet tanrı tarafında iki kişilik, iki iradelik kapasitede, sınırlı sayıda irade için tasarlanmış bir ütopyadır. Üçüncü bir kişinin, iradenin sisteme ilave olması sistemi değiştirir bu değişim sistemdeki tüm dengeleri bozar ve sistem yok olur. Sistemde sırası ile önce değişmeye, sonra bozulmaya daha sonrada bozularak yok olmaya sebep olacak olan sisteme üçüncü bir kişinin dahil olması ihtimalini ortadan kaldırmak için tanrı tarafından Adem ile Havva arasında cinsel

ilişki kesinlikle yasaklanmıştır. Orwell'in tasarladığı ütopyada da aynen böyle olur. Büyük birader yaratıcısı olduğu sistemde cinsel ilişkiyi üreme nedeni dışında zevk için yapılmasını yasaklamıştır, çünkü cinselliğin sisteme yükleyeceği enerji, sistemde öngörülemez değişmelere, bozulmalara ve sonuç olarak yok olmaya sebep olacağı aşikardır. Fakat Winston ve kız arkadaşı Julia zevk için cinsel ilişkide bulunmaları nedeniyle Büyük birader tarafından sistemden refüze edilerek, işledikleri suçun cezasını çekmek üzere sevgi bakanlığı işkence merkezine gönderilirler, burada işkence görerek işledikleri günahın cezasını çekerek tövbe ve biat ederek günahın bedelini ödeyip tekrar sisteme kabul edilirler. Winston'ın ($2 \times 2 = 4$) iki kere iki dört eder söylemi ile; dünya, yaşam, zaman, kendi doğasında akar bu akış değişimdir, her şey değişerek akar bu değişim, bu akış zorunludur, hayat; bu zorunlu değişimdir, akıştır demektir. Fakat Büyük birader Winston'a iki kere iki nin beş ($2 \times 2 = 5$) ettiğini kabul ettirir. Gerçekten de iki kere iki beş etmektedir.

Burada cereyan eden olay; Karl. R. popper'a göre; 'Tarihselciliğin sefaleti' adlı eserinde tanımlanmış olan 'tabiatçılık taraftarı tarihselcilik doktrin'i ile 'tabiatçılık-aleyhtarı tarihselcilik doktrin'i arasındaki çatışmadır. Winston 'tabiatçılık taraftarı tarihselcilik doktrin'i temsil etmektedir, Büyük birader ise ' tabiatçılık-aleyhtarı tarihselcilik doktrin'i temsil etmektedir. Büyük biraderin 'tabiatçılık-aleyhtarı tarihselcilik doktrin'i Winston'un 'tabiatçılık taraftarı tarihselcilik doktrin'i üstüne egemenlik sağlamıştır.

Fakat, burada cereyan eden olay, aslında şudur; 'iki kere iki beş eder'i kabul eden Winston, Büyük birader'in (babanın, atanın, totemin, tanrının, devletin) simgesel düzenine dahil olmuş, yasasını kabul etmiş, dilini konuşmaya başlamıştır. Artık Büyük birader'in simgesel düzeninde bir özne, bir kimlik, Büyük birader'in devletinde bir birey olmuştur. Bir devlet örgütü içinde yaşayan bütün insanlar, içinde oldukları devletin simgesel düzeni, göstergeler sistemi ve yasasını kabul edip; bir özne, kimlik ve birey olarak kodlanarak varlık kazanırlar, devlet örgütü ve toplumla tüm ilişki, iletişim ve etkileşimleri bu kod üzerinden gerçekleşir. Biz insanların içinde yaşadığımız kurulu düzende, kabul ettiğimiz, bu simgesel düzen, bu göstergeler sistemi, dil ve yasa; beyaz adamın, Avrupalının, erkeğin, egemen sınıfın, egemen dinin, heteroseksüelin, kurucu etnik grubun simgesel düzeni, göstergeler sistemi, dili ve yasasıdır. Bu simgesel düzen, göstergeler sistemi, dil ve yasa 'toplum sözleşmesi' adı altında tanımlanarak devlet meşrulaştırılmaktadır.

Winston, 'iki kere iki beş eder'i kabul etmiştir, artık Büyük birader'in simgesel düzenini, dilini, yasasını kabul etmiş, Büyük birader'in simgesel düzeni, göstergeler sisteminde bir özne olup,

bir kimlik olarak tanımlanıp kodlanarak birey olmuştur. Winston Büyük biraderin (babanın, atanın, totemim, Tanrının, devletin) simgesel, düzeninde bir özne, bir kimlik, bir kod olarak belirlenip varlık kazanmıştır, simgesel düzen ile bağlantısı ve ilişkisi bu kimlik, bu kod üzerinden gerçekleşmektedir. Bir daha asla 'iki kere iki dört' etmeyecektir, hep 'iki kere iki beş' edecektir. Çünkü, artık Büyük birader'in simgesel düzenine geçmiştir, Büyük birader'in simgesel düzeninin göstergeler sistemi, dili ile algılayıp, düşünüp konuşmaktadır. Büyük birader'in simgesel düzeninde ve bu simgesel düzenin göstergeler sisteminde 'iki kere iki dört eder' mevcut değildir. Bu nedenle Winston artık bundan sonra, 'İki kere iki dört eder'i ne kendisi düşünebilir ne de başkasına ifade edebilir. Winston'ın zihinsel kastrasyonu gerçekleşmiştir ve kastrasyon doğası gereği irreversibldir.

Hangisi doğrudur? 'iki kere iki dört eder' mi, yoksa 'iki kere iki beş eder' mi. Bu sorunun cevabı şudur; hangisinin nesnel karşılığı varsa o doğrudur, yani hangisi gerçek ise o doğrudur. İnsan simgesel düzen içindedir. İnsanında içinde olduğu bu simgesel düzendeki her şey, bu simgesel düzenin göstergeler sistemi ile dönüştürülerek simgesel düzene ilave edilen şeylerden ibarettir. Yani bu simgesel düzen içinde yer alan her şey, simgesel düzenin göstergeler sistemi ile dönüştürülüp, tanımlanıp kodlanmış şeylerden oluşmaktadır. Hiçbir şey bu simgesel düzende kendisi olarak yer alamaz. Yani simgesel düzende gerçek olan hiçbir şey yer alamaz, dahası gerçeklik simgesel sistem için söz konusu dahi edilemez. Gerçeklik, simgesel düzenin dışındadır, gerçek olan şeyler ise simgesel düzenin sınırının dışındadırlar. Bir şey; simgesel düzenin algısı ile temas ettiğinde ya algılanamaz, simgesel düzenin dışında kalarak (yoktur), gerçek olmaya devam eder, ya da simgesel düzene entegre olacak şekilde dönüştürülerek (algılanmıştır), kendisi olmaktan, gerçek olmaktan çıkarak dönüştürülmüş bir şey olarak, simgesel düzenin şeyleri arasında yerini alır.

Bir örnek vermek gerekirse; ölüm gerçektir, bu nedenle simgesel düzende ölüm yer almaz. Ölüp te sonra tekrar dirilen birisi olmadığı için ölüm simgesel düzenin göstergeler sistemi dönüştürümüne muhatap olamamıştır, ölüm gerçektir ve bu nedenle simgesel düzende mevcut değildir. Simgesel düzende yer alan ölüm bizim ölüm hakkındaki düşüncelerimizdir. 'Yok' ta böyle bir şeydir, gerçektir ve bu nedenle simgesel düzende yer almaz. Gerçek olan hiçbir şey simgesel düzende yer alamaz, gerçekliğin simgesel düzende yeri yoktur.

Platon'un 'Devlet'i, 'iyi'nin simgesel düzeni, göstergeler sistemi (dili) ve yasasıdır. George Orwell'in '1984'ü 'Büyük birader'in simgesel düzeni, göstergeler sistemi ve yasasıdır. 'İyi'ninde 'Büyük birader'inde her ikisinin de simgesel düzeni, göstergeler sistemi ve yasası; babanın,

atanın, totemin, Tanrının, devletin, aynı zamanda; beyaz adamın, Avrupalının, erkeğin, hakim sınıfın, heteroseksüelin, egemen dinin, kurucu etnik grubun simgesel düzeni, göstergeler sistemi ve yasasıdır. Aynı simgesel düzen Platon'un 'devlet' ütopyasında övölür, distopya olarak yazılmış olan Orwell'in '1984'ünde eleştirilir.

Bu duruma göre ütopya; içinde olduğumuz egemen simgesel düzenin övölmesi, distopya ise eleştirilmesi olmaktadır.

4. SONUÇ

İnsan sahip olduğu donanımla bilgi diye tanımladığı şeye sahip olması mümkün değildir. İnsan bilebildiğini sanabilir, fakat bu, insanın sadece inanabilir kabiliyete sahip olduğu gerçeğini değiştirmez. İnsan bilemez, sadece inanabilir. İnsan, kendisi ile özdeş 'ben olan' (özne) değildir. Zaten böyle bir şey mümkün de değildir. İnsan özdeşim kurduğu şey (Totem) olarak bir 'özne'dir, bu da insanı, özdeşim kurduğu şey (Totem) yapmaktadır. Buda; 'totemizm'dir. Totemizm ile varlık bulduğu için, bilemeyen fakat inanabilen, 'özne'de olamayan bu şey (insan), 'totemizm'in bir parçasıdır. Devlet de 'totemizm'in bir ürünüdür. İnsanlık tarihinde değişen tek şey 'Totem'in biçimidir.

Şimdiler de ise, 'totemizm'i digitale taşımakla meşgulüz.

Bir kötü, birde daha kötü haberim var. Önce kötü haber; zamanın tek yönde ve tek istikamette akıyor olması ve bunun aksinin mümkün olmaması; dış evrende değil, nöron ara yüzdeki simgesel evrenin içinde olduğumuzun ve her şeyin nöron ara yüzdeki simgesel evrende cereyan ettiğinin ispatıdır (çünkü, dışarıda zaman her yöne sonsuz sayıda farklı yöne akmakta), yani her şey, nöron ara yüzdeki maddesel niteliği ve niceliği olmayan simgesel ara yüzdeki simgesel evrenin içinde, yani içerdeyiz, dışarıda değil. Daha kötü haber ise; nöron ara yüz, tamamen simgesel evrenin uydurduğu bir şey, yani dışarısı diye bir şey, dışarısı diye bir yer yok! Dahası; simgesel evren sayısı, muhtemelen bir tane, dahası; öznesi, yine kendisi, dahası; bu simgesel evren, içeriye, merkeze, noktaya doğru bir sonsuzluk, dahası, daha dahası da var, ama şimdilik bu kadar distopya yeter.

KAYNAKÇA.

- Althusser, L. (1984). Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi, Ankara.
- Aristoteles, (2015). Metafizik, İstanbul.
- Aristoteles, (2018) Ruh Üstüne. İstanbul.
- Ayer, A.J. (1984). Dil, Doğruluk ve Mantık, İstanbul.
- Balibar, E. (1991). Althusser İçin Yazılar, İstanbul.
- Childe, G. (1978). Kendini Yaratan İnsan, İstanbul.
- Childe, G. (1982). Tarihte Neler Oldu, İstanbul.
- Chomsky, N. (2011). Dil ve Zihin, Ankara.
- Chomsky, N. (1983). “Sözdizimsel Yapılar”, Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları, 21-219.
- Chomsky, N. - Miller, G.A. (1983). “Doğal Dillerin Biçimsel Çözümlemesi”, Dilbilim Göstergebilim Kuramları, 219-221.
- Descartes, R. (1983). Felsefenin İlkeleri, İstanbul.
- Erhat, A. (1989). Mitoloji Sözlüğü, İstanbul.
- Freud, Z. (1971). Totem ve Tabu, İstanbul.
- Gombrich, E.H. (1986). Sanatın Öyküsü, İstanbul.
- Hesiodos, (2016). Theogonia, İşler ve Günler, İstanbul.
- Homeros, (2014). İlyada, İstanbul.
- Hume, D. (1997). İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme, İstanbul.
- Johansson, I. (1982). “Anglosakson Bilim Felsefesi”, Yazko Felsefe Yazıları, 4. Kitap, 5-35
- Johansson, I. (1983). “Anglosakson Bilim Felsefesi”, Yazko Felsefe Yazıları, 5. Kitap, 87- 114
- Kant, İ. (1993). Arı Usun Eleştirisi, İstanbul.
- Kant, İ. (2013). Yargı Yetisinin Eleştirisi. İstanbul.
- Kranz, W. (1983). Antik Felsefe, İstanbul.
- Kuhn, T.S. (2006). Bilimsel Devrimlerin Yapısı, İstanbul.

- Küçük, M. (1993). Modernitenin Modern Karakteri yada Dönemseleşmenin İronisi, Ankara.
- Lacan, J. (2013). Psikanalizin Dört Temel Kavramı, İstanbul
- Lacan, J. (2020). Psikanalizin Temel İlkeleri, Ankara.
- Leibniz, G.W. (2019). Teodise, Ankara.
- Lynton, N. (1982). Modern Sanatın Öyküsü, İstanbul.
- Orwell, G. (2019). Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, İstanbul.
- Özlem, D. (1982). “Bilgi ve Bilimde Olguculuk – Tarihselcilik Tartışması Üzerine”, Yazko Felsefe Yazıları, 4. Kitap, 36-66.
- Piaget, J. (1982). Epistemoloji ve Psikoloji, Ankara.
- Piaget, J. (1984). Genetik Epistemoloji, Ankara.
- Piaget, J. (1982). Yapısalcılık, Ankara.
- Piaget, J. (2016). Zeka Psikolojisi, İstanbul.
- Platon, (1973). Devlet, İstanbul.
- Platon, (1973). Eflatun I, İstanbul.
- Platon, (1975). Eflatun II, İstanbul.
- Platon, (1982). Diyaloglar, İstanbul.
- Popper, K.R. (1967). Açık Toplum ve Düşmanları, Ankara.
- Popper, K.R. (1983). “Toplum Bilimlerinin Mantığı”, Yazko Felsefe Yazıları, 7. Kitap, 112-127.
- Popper, K.R. (1985). Tarihselciliğin Sefaleti, İstanbul.
- Reed, E. (1982). Kadının Evrimi Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye I, İstanbul.
- Reed, E. (1983). Kadının Evrimi Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye II, İstanbul.
- Rifat, M. (1983). Dilbilim ve Göşregeblim Kuramları, İstanbul.
- Saussure, F. (1985). Genel Dilbilim Dersleri, Ankara.
- Sorokin, P.A. (1972). Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri, Ankara

- Strauss, C.L. (1984). Yaban Düşünce, İstanbul.
- Strauss, C.L. (2012). Yapısal Antropoloji, Ankara.
- Tekeloğlu, O. (1983). “Bir Lacan Okuması”, Yazko Felsefe Yazıları, 7. Kitap, 99-111
- Thomson, G. (1983). Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler Tarihöncesi Ege I, İstanbul
- Thomson, G. (1985). Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler Tarihöncesi Ege II, İstanbul.
- Thomson, G. (1988). Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler İlk Filozflar, İstanbul.
- Tunalı, İ. (1983). Estetik Beğeni, İstanbul.
- Tura, S.M. (1983). “Antipsikiyatri-Psikiyatri Bilimlerin Simgesel Düzeni Üzerine”, Yazko Felsefe Yazıları, 7. Kitap, 87-98.
- Weber, M. (2013). Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu, Ankara.
- Weber, M. (1986). Sosyoloji Yazıları, İstanbul.
- Wittgenstein, L. (2007). Felsefi Soruşturmalar, İstanbul.
- Wittgenstein, L. (1985). Tractatus Logico-Philosophicus, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : GÜLLÜ Arif Suat.....
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri :
Medeni hali :
Telefon :
Faks :
e-mail :

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi	1984
Lisans		
Lise		

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
.....		

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

.....

Hobiler

Epistemoloji, ontoloji

